NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 11591

INDYE UN TSYELON

Itzhak Rimon

The original of this title comes from the permanent collection of the YIVO Institute for Jewish Research, New York, NY

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

פאפולער
וויסנשאפטלעכע
ביבליאטעק

י. רימאָן

אינדיִע און צײלאָן

36

קאאפעראטיווער פארלאג
קולטור-ליגע

פאָפּולער - וויסנשאַפטלעכע ביבליאָטעק

משה אראנער
ניו-יארק
13/12176

י. רימאַן

אינדיע און ציילאָן

נאַטור.ווירטשאַפט. באַפעלקערונג. באַציִונגען.

№ 36

קאָאָפּעראַטיווער פאַרלאַג „קולטור-ליגע“
קיעוו — 1930

מעלוכע - טרעסט „קיעװ - דרוק״
2-טע דרוק. װאָראָװסקי-גאַס 42
באַשט. 3464 №. געדרוקט 3.000
קיעװער אָקרליט 715. $10\ 1/_{2}$
דרוק־בױגן.

פאָרוואָרט

ווען אין מענטשן שפּילט דאָס גאַרן צו וויסן און פאַרשטיין, וואָס סע רינגלט אים אַרום און וואָס אַרום אים קומט פאָר, — דעמאָלט איז יעדער ווינקעלע פון דער וועלט, יעדער שפּאַן ערד פול מיט אינטערעס, דעמאָלט איז ניטאָ קיין „געוויינלעכס" און „טאָגטעגלעכס", — אַלץ איז דאַן „אויסטערליש" און שײַנט מיט דער גאַנצער גאַמע רייך-קאָלירן, אין וועלכע סע אַנטפּלעקט זיך אונדז די נאַטור, איר פאַרבנשפּיל, אירע געזעצמעסיקייטן, אַקוראַט ווי די געזעלשאַפט מיט איר קרעפטן-געראַנגל, וואָס וועקט דעם געדאַנק און רופט צום אומאויפהערלעכן אויפשטײַגן אויף נײַע ניט געראַכטע נאָך היסטאָרישע פּאָזיציעס, צום אויפגאַנג פון נײַע קלאַסן און צו באַנײַטע פאָרמען פון מענטשלעכן צוזאַמענלעבן. נאָר דאָך פאַרמאָגט דער ערדקיילעך סײַ געאָגראַפיש-לאַנדשאַפטלעך, סײַ סאָציאַל-היסטאָריש באַשטימטע „קניפּ-פּונקטן", ווו אי די נאַטור-עקזאָטיק, אי די פילפאַרביקייט און קאָמפּליצירטקייט פון די געזעלשאַפטלעכע באַציִונגען דערגרייכט ביז צו דער העכסטער שטופע, ביז צום אַפּאָגיי פון בילדערישקייט און אינטערעס.

צו אָט די היסטאָריש-געאָגראַפישע „קניפּ-פּונקטן", האָט פאַרמאָגן נאָך דערצו דעם פולן אינטערעס פון היינטצייטיקייט, ווײַל זיי שטייען אין ברען-פּונקט פון די איצטיקע וועלט געשעענישן און זײַנען אָנגעקניפּט אין יענעם געשיכטלעכן פּראָצעס: וואָס רײַסט אונטער — דורך די צוזאַמענגעדריקטע אָנשטרענגונגען פונעם פּראָלעטאַריאַט באַשוטפט מיט די אויפגעוואַכטע „אומהיסטאָרישע" נאַציעס — דעם אימפּעריאַליסטישן „שאָלעם", הינטער וועלכן סע באַהאַלט זיך הירקלעך א פּערמאַנענטע בלוט-פאַרגיסונג, אַן אומדערבאַרעמדיקע מילכאָמע קעגן די שוואַכע פעלקער, פאַר דער מאַקסימאַלסטער עקספּלואַטאַציע פון זייערע טעריטאָריעס, ערד-רײַכטימער און באַוווינערס פאַר דער פאַרשקלאַפונג פון זייער פויערים און אַרבעטערשאַפט.

אונדז—דעם ראטנפארבאנד, דער ערשטער סאָציִאליסטישער **וועלט-רעפּובליק** קער אינדיִע אָן; א באָענטע שכיינע, נאָענט — געאָגראפיש, נאָר נאָך **געענטער**— סאָציִאל און היסטאָריש, אף די אלגעמיינע שטאפּלען פון קאמף קעגן דעם **ענגלישן** און אלוועלטלעכן אימפּעריִאליזם.

ראַרסן מיר אינדיִע וויסן און לערנען.

רעד.

---

1. ווי ווײַט איז קיין אינדיִע.

פון ראַטנפאַרבאַנד קיין אינדיִע איז נעענטער ווי פון מאָסקווע קיין לענינגראַד. ערטערווײַז ניט ווײַטער ווי פון קיִעוו קיין טשערניגאָוו.

אונדז טיילט אָפּ פון אינדיִע אַפגאַניסטאַן,—א מעלוכע אָן אײַזנבאַנען, וואָס מע קאָן זי דורכפאָרן נאָר אף קעמלען אין א קאַראַוואַן. א מעלוכע מיט איין און איינציקער פאבריק אין גאַנצן לאנד, כאָטש די גרייט איז דאָס לאַנד ווי פראַנקרײַך און האָט אזויפיל אײַנוווינער סאַכאַקל ווי בעלגיִע.

ערטערווײַז (אין מיזרעך) איז דער פּאַס אַפגאַניסטאַן, וואָס טיילט אונדז אָפּ פון אינדיִע, אסאַך שמעלער אפילע פון הונדערט וויאָרסט. דאָס איז אזוי ווי אומיסטן און אַפּצעלאָכעס אָרײַנגערוקט א פּאַס פון א דריטער מעלוכע, פון אַפגאַניסטאַן, צווישן אונדז און אינדיִע. כאָפּט א קוק אף דער מאַפּע, וועט איר עס גלײַך באַמערקן.

אָט ביז צו אָ דעם שמאָלן פּאַס ערד האָבן זיך דערקײַקלט נאָך סאָף נײַנצנטן יאָרהונדערט דער ענגלישער און צאַרישרוסלענדישער אימפּעריאַליזם, וואָס האָבןביידע — ענגלאַנד פון דאָרעם־זײַט און רוסלאַנד פון צאָפן־זײַט—אונטערגעוואָרפן אונטער זייער מאַכט די מוסולמענער באפעלקערונג פון מיטל־אַזיִע ביז זיי האָבן זיך באַגעגנט קימאַט פּאָנעם־על־פּאָנעם אף די שפּיצן בערג פון הינדוקוש, פּאַמיר און קאַראַקאָרום. איז געבליבן צווישן זיי א שמאָלער פּאַס אַפגאַניסטאַן, האָבן זיי אים געלאָזט צורו—„ניט מיר, ניט דיר"—אלס א בופער־מעלוכע. ווען מע פירט דורך אן

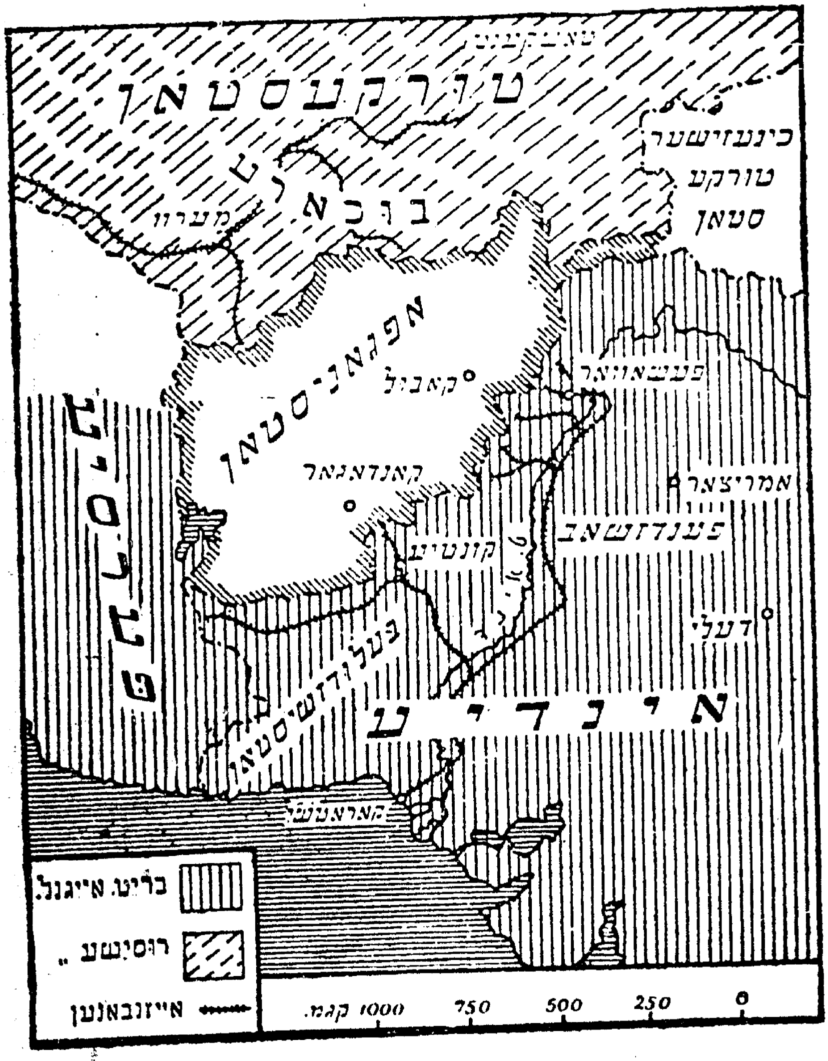

אפגאניסטאן צווישן פ.ס.ר.ר. און אינדיע.

אײַזנבאַן־ליניִע סאַכאַקל פון 500 קילאָמעטער פון אונדזער סטאַנ־
ציִע קושקא (דאָרעמדיקער פון טאַשקענט) דורך אַפגאַניסטאַן צו
דער צאָפן־אינדישער סטאַנציִע קוועטאַ, וואָלט מען געקאָנט פאָרן
אָן אַ איבעררײַס אין אן עקספרעס פון מאָסקווע קיין קאַלקוטע
אָדער באָמביי, און קיין רײַזנדער וואָלטן זיך ניט געדאַרפט מאַ־
טערן און רײַטן אף קעמלען דורך אַפגאַניסטאַן אָדער מאַכן א
פאָלג־מיך־א־גאנג מיטן יאַם דורך סועץ און באָספאָר מיט די

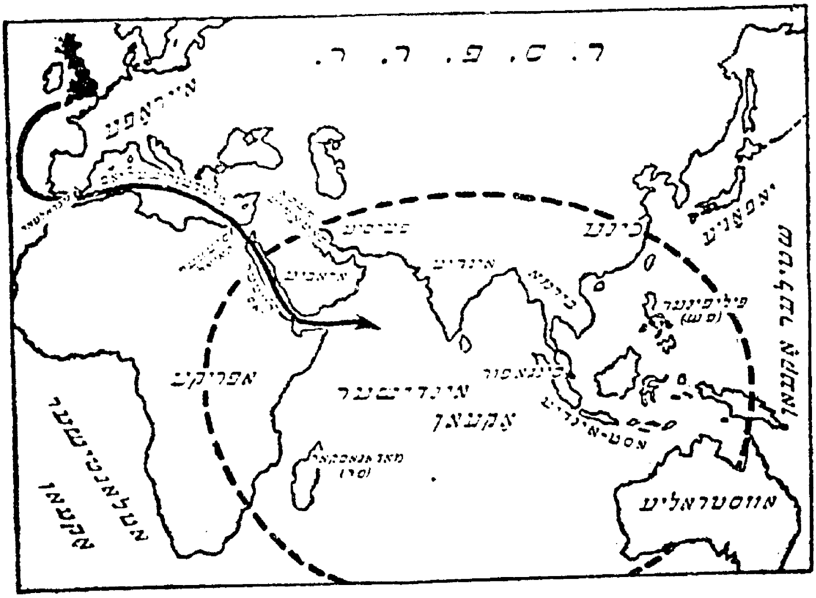

אינדיִע אין צענטער פונעם ענגלישן „אײַנפלוס-קרײַז״ ארום אינדישן אָקעאן.
א וויַזער ווײַזט דעם וועג פון ענגלאנד קיין אינדיִע.

דאַרדאַנעלן אָדער נאָך ווײַטערע וועגן... איז פאַרוואָס טאַקע —
זײַנט איר גרייט פרעגן — בויט מען ניט אויס אָט־א די קליינע
אײַזנבאַן־צווײַג, קעדיי צו פארבינדן צווישן זיך צוויי גרויסע לענ־
דער און שאַפן א דירעקטן וועג צווישן צוויי אָקעאַנען, צווישן
צאָפנדיקן און אינדישן און צווישן אייראָפּע און אינדיע?

אין וואָס איז די מעניִע? צי שטערן ניט קיין שרעקלעך היכע בערג אָדער וויסטע מידבאָריעס, וואָס מע קאָן זיי טעכניש ניט בײַקומען און דאָרט דורכפירן קיין וועגן?

ניין, דעם וועג קאָן מען אויסבויען. די מעניִע איז נאָר אין ענגלאַנד, וואָס האָט מוירע דערפאַר, אַז א צווייטע מעלוכע זאָל ניט ווערן קיין נאָענטע אַרײַנגייערן אין אינדיִע און איר שאַפן א קאָנקורענץ מיט אירע עקאָנאָמישע פּאָזיציִעס, וואָס זי פאַרמאָגט אין אינדיִע.

2. פארוואָס ציטערט אזוי ענגלאַנד איבער אינדיִע?

וואָס־זשע פאַר א מעציִע איז אזוינס אינדיִע, וואָס ענגלאַנד ציטערט אזוי איבער איר? וואָס פאר א לאנד איז עס, וואָס ענגלאַנד האַלט אזוי שטײַף בא זיך אין די הענט די שליסל פון אירע טויערן?

מיר פארשטייט אליין, אז די ליבע פון ענגלאַנד צו אינדיִע דערקלערט זיך דערמיט, וואָס ענגלאַנד דערלייגט ניט צו איר, נאָר, אַדעראבע וועאַדעראבע, זי מאכט דאָרט א רעכטע מאַטבייע.

ענגלאנד איז אין אינדיִעביידע זאַכן: אי א סויכער, א פאַרקויפער, אי א קוינע.

אינדיִע, הייסט עס, איז א גוטער מאַרק, — דער ערשטער און גרעסטער מאַרק אין אַזיִע פאַר דער מילכאָמע. איר אויסערלעכער האַנדל (אַרײַנפיר און אַרויספיר) האָט באַטראָפן פאַר דער מילכאָמע בא די 5 מיליאַרד רובל. אַצינד איז ער נאָך מער אויסגעוואַקסן און האַלט שוין בא די

7½ מיליארד.

איז אין וואָס באשטייט דער אינדישער אויסער־האַנדל? וואָס קויפן דאָרט און פארקויפן די ענגלענדער?

מיט וואָס האנדלט אינדיִע?

	פירט אריַן	פירט ארויס
רויוואַרג	10%	50%
פאבריקאטן . . .	70%	25%
שפּייַז	20%	23%
פארשיידענע . . .	1%	2%
סאכאקל	100%	100%

דאָס אלץ איז אין קייַלעכדיקע צאָלן, קייַלעכדיקע און קלאָרע: אינדיִע פירט ארויס, פארקויפט דעריקערשט רויוואַרג.

און קויפט איַין הויפטזאכלעך פאבריקאטן.

די טייַטש דערפון איז, אז אין אינדיִע זייַנען ווייניק פאבריקן, אז פאבריק־פּראָדוקטן באצייט זי אליין פון אויסלאנד, און דערפאר גיט זי אָפּ איר רויוואַרג, אירע נאטור־אויצרעס, וועלכע זי אליין איז לעסאטע ניט אימשטאנד צו באארבעטן, צוליב דויכעק אין מאשינען און פאבריקן.

דערפון איז קלאָר, אז אינדיִע איז א לאנד א לאנדווירט־שאפטלעכס דעריקער. אקוראט דער הייפעך פון ענגלאנד, וואָס 75% פון איר ארויספיר איז קאָלעראליי פאבריק־פּראָדוקטן.

דערפון איז קלאָר, אז ענגלאנד און אינדיִע זייַנען דאפקע א פּאָר. איינע פארמאָגט דאָס, וואָס דער אנדערער פעלט. נאָר ווען איז דאָס געוועדט געוואָרן, ווען ביידע זאָלן זייַן פריַי און אינדיִע זאָל קאָנען באגלייַך מיט ענגלאנד קויפן דאָס, וואָס זי וויל און דאָרט ווו זי וויל, פאר די פּרייַזן, וואָס איר לוינט.

ווי איז אָבער דער דין, אז אינדיִע טראָגט דעם נאָמען „ברי־טאניש ענגלאנד“, ד. ה. זי איז אונטערגעוואָרפן ענגלאנד,— דע־מאָלט, פארשטייט זיך, איז די פּאָר פאר ענגלאנד א פּאָר,— פאר אינדיִע אָבער קלאל און קלאל ניט, מאכמעס ענגלאנד שאפט אזעלכע באדינגונגען אפן אינדישן מארק, ווערליק סע לוינט איר, ענגלאנד.

אינדיִע פארמאָגט ניט קיין אייגענע עקאָנאָמישע פּאָליטיק. איר עקאָנאָמישע פּאָליטיק ווערט דיקטירט פון די טעמזע־ברעגן. יעדער לאנד, וואָס וויל בא זיך אנטוויקלען געוויסע צווײַגן פון דער אינ־דוסטריִע, קעדיי עס זאָל ניט אָפּהענגען אין יעדער פּיצעלע פון די אנדערע בורזשואזע מעלוכעס,— איז וואָס טוט מען דאָרט? שטעלט מען אײַן הו[illegible]ע גרענעץ־אָפּצאָלן אף די אָדער אנדערע פאב־ריקאטן, ב[illegible] זיי זאָלן ניט קאָנען קאָנקורירן מיט דער אָרטיקער פּראָדוקציִע. אינדיִע וואָלט עס עפּשער אויך געקאָנט טון. דער אומגליק איז אָבער, וואָס אין אנדערע לענדער שטעלט מען אײַן יענע צאָל־טאריפן, וואָס לוינען זיי, און אין אינדיִע עקזיסטירן יענע טאריפן, וואָס קאָנפּענירן פאר לאָנדאָן און ניט פאר דער אָרטיקער אינדישער באפעלקערונג.

3. דאָס רויוואַרג פון אינדיִע

$^2/_3$ פונעם אינדישן ארויספיר בילדעט פאָלגנדיק רויוואַרג:
באוול, דזשוט, טיי און אייל־זוימען.
אפן ערשטן אָרט: באוול.

ווען איר דערמאנט זיך דערבײַ, אז אין דער ענגלישער אינ־דוסטריִע פארנעמט דאָס ערשטע אָרט די טעקסטיל־אינדוסטריִע און אז צווישן די פּראָדוצירטע געוועבן שטייט
אפן ערשטן אָרט — באוולוואַרג,

הייבט אײַך אָן אביסל קלאָר ווערן, פארוואָס צווישן קושקא און קוועטא איז ניטאָ קיין אײַזנבאַן און פארוואָס לאָרד באלפור האָט אמאָל געזאָגט, אז אויב רוסלאנד וועט זיך דערוועגן אויס־

בויען אַן אײַזנבאַן אין אַפגאַניסטאַן, וועט עס ברענגען צו מיל־כאָמע.

מער באַוול ווי אין אינדיִע קלײַבט נאָר אויף אַמעריקע, ריכ־טיקער, —די פאַרייניקטע שטאַטן.

אַזוי אַרום איז אינדיִע דער ערשטער קוואַל פון באַוול אין דער „אַלטער וועלט".

איז ווי זאָל עס די גרעסטע באַוול־פאַבריק אין דער וועלט—ענגלאַנד, — ניט זײַן פאַרליבט ביז איבער די אויערן אין אַזאַ רײַכער באַוול־קאלע, ווי אינדיִע איז, די רײַכסטע אַפן אַלטן קאָנטינענט?

ענגלאַנד וואָלט אַסאַך אַוולעס מויכל געווען דעם קאָמינטערן, ווען זי זאָל נאָר ניט מוירע האָבן, אַז ער זאָל כאַסוועשאָלעם ניט קאַליע מאַכן אָט־אָ דעם באַוולנעם שידעך, צו וועלכן סע דערלייגן עפשער זייער געזונט די אינדישע באַטראַקעס אַף די פּלאַנטאַציִעס, אָבער פאר קיין אויפן ניט די פאַבריקאַנטן פון לאנקאַשיר.

א גרויסע ווערט אינעם אויסערלעכן האַנדל פון אינדיִע האָט דער אַרויסבאַקום פון טיי.

מיר מיט אײַך טרינקען אָפט ציילאָנער אָדער אינדישע טיי.

אין דעם געביט פאַרנעמט אינדיִע דאָס ערשטע אָרט אין דער וועלט.

2/8 וועלט־אַרויספיר פון טיי
דערלאַנגט אינדיִע און ציילאָן:
העכער 13 מיליאָן פוד.

פון ציילאָן פירט מען אַכוץ דעם אַרויס רוי־גומי (קויטשוק), קאָקאָס־ניס און שמאַלץ, קאַקאַאָ און צימרינג.

אַכוץ דעם פירט מען פון אינדיִע אַרויס ווייץ (ווייניק) און פליישׁ.

נאָך דער צאָל בעהיימעס איז אינדיִע דאָס ערשטע לאַנד אין דער וועלט. און אין דער אייגענער צײַט פאַרזוכן די אינדוסן קימאַט קיין פלייש ניט, מאַכמעס די עמונע זייערע פאַרווערט זיי טויטן אַ בעהיימע, קעדיי צו עסן איר פלייש.

רינדער אַליין פאַרמאָגן זיי־באַ 150 מיליאָן קעפּ (4 מאָל מער פון אונדז), ד. ה. קימאַט אַן אָקס אָדער אַ קו אַף איטלעכע צוויי נעפאַשעס פון דער באַפעלקערונג. בעיס באַ אונדז קומט אויס אַ רינד אַף איטלעכע פיר מענטשן קימאַט.

קיין כאַזיירים איז אין אינדיִע ניטאָ (אין ציילאָן—אַביסל), מאַכמעס מע האַלט עס פאַר אַן אומריינעם און אומווערדיקן באַלכײַ.

נעמען מיר זיך צום אַרײַנפיר, שטייט דאָ אויך אַפן ערשטן פלאַן

באַוול־שטאָף.

און פונוואַנעט זאָל אינדיע באַציִען באַוול־שטאָף, אויב ניט פון ענגלאַנד? אַ ברייִרע האָבן זיי?

65% סכוירע־אַרײַנפיר פון גאַנץ אינדיִע באַקומען זיי פון ענגלאַנד.

דאָס הייסט, אַז 2/3 דערפון, וואָס אינדיִע באַדאַרף, קויפט זי דורך און פון ענגלישע הענט.

אַ פײַן קלייטל פאַרמאָגט לאָנדאָן אַף די ברעגן פון גאַנג און אינד.

אַ קלייטל מיט העכער 300 מיליאָן קוינים, — אַזוי איז די גרייס פון דער באַפעלקערונג אין אינדיִע.

4. אינדיִע פאַר זיך.

דאָס אַלץ האָבן מיר אייגנטלעך גערעדט וועגן דער ראָליִע פון אינדיִע אינעם וועלט־מאַרק, אין וועלכן זי גייט אַרײַן אין אַן ענגלישן שלייער. אינדיִע לעבט דאָך אָבער סאָפּקאָלסאָף ניט בלויז פאַר דער וועלט. מע מוז דאָך ווי ניט איז אונטערהאַלטן די עקזיסטענץ פון די 300 מיליאָן אייגענע נעפאַשעס.

אינדיִע באַזאָרגט די וועלט מיט באַוול און מיט טיי.

און זיך מיט וואָס?

קוידעמקאָל מיט רײַז. באַ די 3 מיליארד פוד

3 מיליאַרד פוד!

$^1/_8$ פון גאַנצן זריע־שעטעך.

ער וואַקסט אינעם נידער־ברעגלאַנד פון בענגאַליע און באַם אונטערשטן שטראָם פון גאַנג

א רײַז-פלאַנטאַציע מיט יונגע רײַז-שפּראָצונגען.

אין צאָפן־מײַרעוו אָבער און צענטראַל־אינדיע, ווו דער קלי־מאַט איז צו טרוקן פאַר רײַז,—רײַז פאָדערט דאָך אָן א שיר וואַ־סער,—דאָרט זייט מען ווייץ.

לויטן פאַרזיי־שעטעך פון ווייץ פאַרנעמט אינדיע דאָס צווייטע אָרט נאָך די פאַרייניקטע שטאַטן פון אַמעריקע. לויט דער פּראָדוק־

ציִע אָבער דאָס דריטע, מאַכמעס דאָס געזעצעניסקײַט איז אין אינדיִע זייער־זייער אַ נידעריקע. דעריבער גייט גלײַך נאָך אַמעריקע קאַנאַדע, האַגאָם דער פּאַרזייַ־שעטעך איז דאָרט אַ פּיל קלענערער איידער אין אינדיִע. אַכוץ דעם האָדעוועט מען זיך אין דעקאַן און צייִלאָן מיט הירזש.

אין דער געזעצעניש פון גערשטן גייט אינדיִע גלײַך נאָך די פאַרייניקטע שטאַטן אונעם ראַטנפאַרבאַנד און פאַרנעמט אַזוי אַרום דאָס דריטע אָרט אין דער וועלט.

אינדיִע פאַרמאָגט אויך גאַנץ היפשע ערד־אויצרעס: קויִלן, גאָלד, מאַרגאַנץ־מינעריַי און זאַלץ. פאַרן וועלט־מאַרק האָט דער־פון אַ ווערט בלויז דער מאַרגאַנעץ, וועלכער קאָנקורירט מיט אונדזערן און מיטן בראַזיליִער.

קוילן ברענגט נאָך אינדיִע אַרײַן צו זיך, האַגאָם איר אַרויס־באַקום איז פאַרן צוואַנציקסטן יאָרהונדערט דרײַ מאָל אַזויפיל אויסגעוואַקסן: פון 7 ביז 20 מיליאָן טאָן.

בירמער נאַפט־קוואַלן דערלאַנגען 12 מיליאָן טאָן נאַפט אַ יאָר (קימאַט אַזויפיל, וויפל אונדזערע באַפט־קוואַלן).

5. געוויקסן, ווינט און רעגן.

אין די ערשטע קאַפּיטלעך האָבן מיר געזען, ווי די ענגלישע פּאָליטיק אין אינדיִע שטאַמט פונעם עקאָנאָמישן כאַראַקטער זייערן דערפון, וואָס אינדיִע קאָן עקספּאָרטירן דאַפקע דאָס, אין וואָס ענגלאַנד נייטיקט זיך. דאָס אינדישע רויוואַרג דיקטירט די ענגלי־שע פּאָליטיק.

אין וואָס אָבער ווענדט זיך דאָס אינדישע רויוואַרג? פאַר־וואָס וואַקסן דאַפקע אין אינדיִע באַוול, טיי, רײַז, רוי־גומי, קאָ־קאָס־ניס א. אז. וו.?

דאָס ווענדט זיך פולקאָם אינעם קלימאַט. ער דיקטירט עס אינדיִע אירע קולטור־געוויקסן, וואָס שאַפן איר איקער ווירטשאַפט, מאַכמעס דאָס לאַנד איז אַ לאַנדווירטשאַפטלעכס.

ווער ווייסט עס ניט, אַז ווייץ וואַקסט אין דאָרעם פון אונ־דזער פאַרבאַנד, און אין צאָפן זייט מען דעריקערשט קאָרן, ווײַל ווייץ דאַרף מער וואַרעמקײַט האָבן, קעדיי אויסצוּוואַקסן איידער קאָרן.

אינדיִע ליגט אָבער נאָך דאָרעמדיקער פון אונדז. דער סאַמע צאָפנדיקער פונקט פון אינדיִע ליגט אף איין ברייט אַנגערעך מיטן סאַמע דאָרעמדיקסטן פונקט פון אונדזער פאַרבאַנד.

דער קלימאַט פון צאָפן־אינדיִע איז אַזוי אַרום וואַרעמער פונעם קלימאַט פון די סאַמע דאָרעמסטע ערטער אין אונדזער פאַרבאַנד.

אינדיִע ציט זיך אויס אַף 30 גראַדוס פון צאָפן קיין דאָרעם און דערגייט קימאַט סאַמע צום עקוואַטאָר (ביזן 6־טן גראַדוס).

דער קרעפס־טראָפּיק, ד. ה. די ליניִע, וואָס שטייט אָפּ אַף 231/2 גראַדוס פונעם עקוואַטאָר, טיילט אינדיִע קימאַט אַף דער העלפט.

אין די סאַמע קאַלטסטע כאַדאָשים, אין דעקאַבער און יאַנוואַר, איז דאָ 25 גראַד היץ, ד. ה. וואַרעמער ווי בײַ אונדז אום זומער אין ק ר י ם.

דער הייסטער כוידעש אין צאָפן־מײַרעוו־אינדיִע איז יוני־יולי (ווי בײַ אונדז). אין צענטראַל־אינדיִע אָבער שוין—מײַ, און אין דאָרעם—אַפּרעל.

די טעמפּעראַטור פון דער לופט דערגייט אַן אַנדערש מאָל,— ווען ס׳ע בלאָזן הייסע ווינטן,—ביז 49°. דעמאָלט פאַרשטעלן אפילע די דאָרטלײַט אַף א גאַנצן טאָג די הײַזער מיט ראָגאָזשעס און ראַפּי־געפלעכטן (אַזאַ מין שטרוי), אײַנגענעצט אין וואַסער.

דער צווייטער וויכטיקסטער פאַקטאָר פונעם קלימאַט פון אינ־דיִע איז דאָס, וואָס דאָס לאַנד ליגט אינגאַנצן אינעם גאַרטל פון מוסאָנען, ד. ה. ווינטן, וואָס בלאָזן אום זומער פון דעם יאַם אַף דער יאַבאָשע און אום ווינטער פאַרקערט (מאַכמעס די יאַבאָשע ווערט אום זומער מער און גיכער אָנגעוואַרעמט און אום ווינטער מער און גיכער אָפּגעקילט, ווי דאָס וואַסער) (זע די געמעלן ז. 16).

די זומעריקע ווינטן טראָגן מיט זיך פײַכטקײַט, אין וועלכער די געוויקסן נייטיקן זיך. זיי זעצן אָבער אָפּ די פײַכטקײַט דאָרט, וווּ די בערג לאָזן זיי ווײַטער ניט בלאָזן.

דעריבער איז די פײַכטקײַט פון געגנט, די מאָס אָפּזאַצן אירע געווענדט אין דעם גרעסטן טייל ניט בלויז דערינען, צי זי איז נעענטער אָדער ווײַטער פונעם עקוואַטאָר, זי איז נאָך געווענדט דערינען, וואָס פאַר אַן אויסבויג, וואָס פאַר אַ רעליעף די ערד־איבערפלאַך האָט דאָ, פון וואָס פאַר אַ זײַט איז זי פאַרשטעלט מיט בערג און וווּהין איז זי אָפן פאַר ווינט און פײַכטקײַט.

פון די צאָפן־לענדער איז אינדיע אָפּגעטיילט מיט די העכסטע בערג אין דער וועלט, מיט די הימאַלאַיען און מיט די סאָלימאָן־

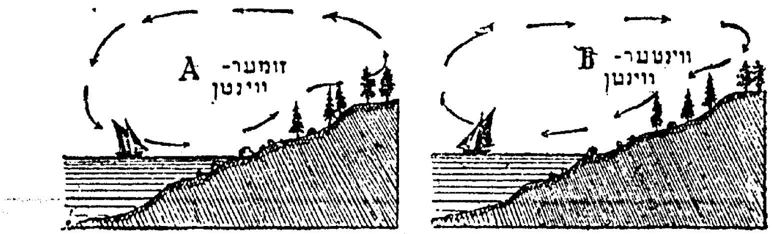

די מוסאָנען

בערג, ד. ה. אַז די צאָפן־גרענעצן פון אינדיע לאָזן ווײַטער ניט דורך די אָפּזאַצן, וואָס די זומעריקע פײַכטע יאַם־ווינטן ברענגען צו טראָגן אין זייער שוים. מוזן זיי זיך אינגאַנצן קימאַט אויסגיסן אין אינדיע.

אינדיע איז דעריבער דאָס לאַנד פון רײַכע טראָפּישע שלאַקסי־רעגנס, וואָס מאַכן ניט זעלטן אָן היפּשע כורבוינעס. זיי שאַפן אָבער יענעם קלימאַט, וואָס גיט די מעגלעכקײַט צו קולטיווירן רײַז, אָט דאָס שטאַרק וואַסערליביק געוויקס.

באַ אונדז אין פאַרבאַנד איז נאָר איין ווינקעלע פאַראַן אַזאַ, וואָס ווייסט דעם טאַם פון ענלעכע שלאַקס־רעגנס, דאָס איז דאָס שוואַרציאַמיקע ברעגלאַנד פון קאַווקאַז.

רײַכער מיט וואַסער פון אַלע איבעריקע געגנטן אין אינדיִע איז דער טייל פון גאַנג און בראַמאַפּוטרע אין צאָפן־מיזרעך אינדיִע און מאַלאַבארער ברעגלאַנד אין מײַרעוו. — דאָ פאַלט אויס רעגנס אום זומער (מײַ—אָקטיאַבער) 5 און 10 מאָל אַזויפיל ווי בײַ אונדז אין פאַרבאַנד און אָפטמאָל נאָך מער, 20 מאָל אַזויפיל (אין טשעראַפּונדזשי). דער גרעסטער טייל צענטראַל־און דאָרעם־אינדיִע ליגט, א האַלב קילאָמעטער אַנערעך די הייך איבערן יאַם־שפּיגל און טראָגט דעם נאָמען „דעקאַנער פּלאַטאָ", אָדער פּאָשעט, דעקאַן א באַזאַטענער מאַסיוו, וועלכער איז ערטערווייַז געשפּאָלטן מיט טײַך־טאָלן פון מײַרעוו קיין מיזרעך. דער גאַנצער פּלאַטאָ איז טוואָס אָנגעבויגן קיין מיזרעך,—טראָגט ער דעריבער זײַנע וואַסערן אין בענגאַלישן אײַנגוס אַרײַן. פון צאָפן-זײַט צווישן דעקאַן און די הימאַלאַיען ליגט דאָס צאָפן־נידערלאַנד, איבער וועלכן סע לויפן אין הייפּעכדיקע ריכטונגען די טײַכן גאַנג און אינד. אָט־אָ דאָס נידערלאַנד איז אַמאָל, אין דער לעצטער געאָלאָגישער עפּאָכע, דער דנאָ פון יאַם געווען, און בלויז אַדאַנק די באַרג־וואַסערן, וואָס האָבן פון די הימאַלאַיען אַראָפּגעפּלייצט און אַהער אָנגעטראָגן די צעשטער־פּראָדוקטן פון די הויכע בערג, האָבן זיך דאָ זאַמד־און ליים־שיכטן געקליבן און אויסגעבילדעט אַ יאַבאָשע, אַ נידערלאַנד. די טײַכן אינד, גאַנג און בראַמאַפּוטראָ זײַנען די שיראַיִם פון אָט־אָ יענע יאַבאָשע-שאַפנדיקע בערג־שטראָמען, וואָס האָבן אויסגעבילדעט די פרוכפּערדיקע טאָלן פון בענגאַליִע, פּענדזשאַב און באָמבײַ (די פּראָווינץ). פון אָט־אָ דעם דאַרף אויך קלאָר ווערן, אַז צענטראַל־אינדיִע—דער פּלאַכבאַרגישער דעקאַן דאַרף פיל ווייניקער פּײַכטקײַט האָבן איידער דאָס באַברעגיקע אינדיִע, מאַכמעס דער דעקאַן איז אויך אַ גאַנץ באַדײַטנדער ווידערשטאַנד פאַר די ווינטן מיט זייערע פּײַכט־אויצרעס.

אָט־אָ דער קלימאַטישער אײַנגארט פון אינדיִע איז אויך די סיבע פון זײַנע אייגנאַרטיקע געוויקסן און באַלעכאַיִם־וועלט.

ווען די קולטור־געוויקסן איז אונדז שוין אויסגעקומען צו ריידן, מיט דער באַלעכאַיִם־וועלט פון אינדיִע וועט זיך דער לייע־

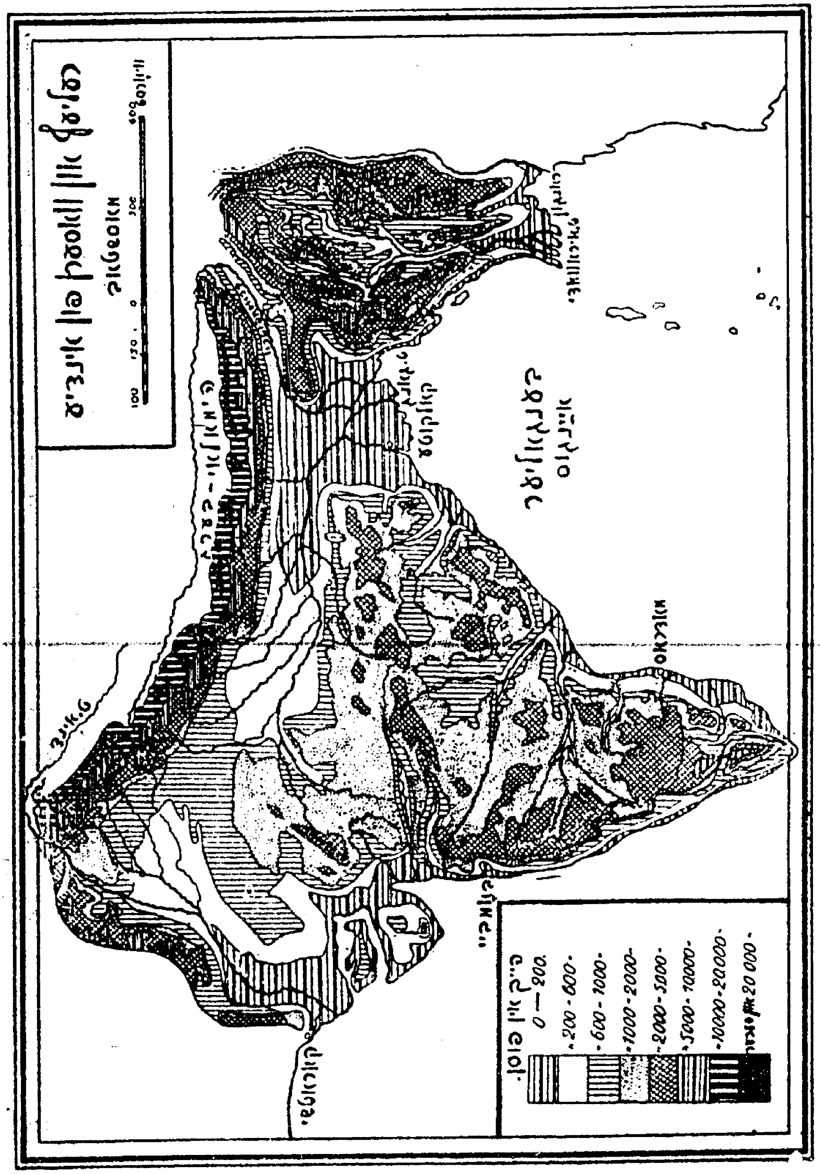
רעליעף און וואסער פון אינדיע
מאסשטאב
100 150 0 300 600 ווערסט
הימאלאי-בערג
קאראטשי
באמביי
קאלקוטא
מאדראס
הייך אין פוסן
0 — 200
200 - 600
600 - 1000
1000 - 2000
2000 - 5000
5000 - 10000
10000 - 20000
20 000

נער באַקאָנען פון די וויַיטערדיקע קאַפּיטלען פונעם ביכל. אין אַלגעמיינעם איז גענוג אויב איר וועט געדענקען, אַז די געוויקסן־וועלט גייט בעהעסקעם מיטן רעליעף (דעקאַן, ברעגלענדער, ני־דערלאַנד) און קלימאַט. דעקאַנער פּלאַטאָ איז באַדעקט מיט סאַוואַנען. דאָס זיַינען אַ מינע פּראַכטפולע ריַיכע טראָפּישע הויכ־גראָזיקע סטעפּן, סטעפּן מיט שיטערעביימער, וואָס וואַרפן אַראָפּ זייער געבלעטער. די אַרומיקע ברעגלענדער אָבער, ווי אויך דאָס צאָפּנדיקע נידערלאַנד און בענגאַליע און די בערג־טעראַסן פון די הימאַלאַיען זיַינען באַדעקט מיט טיפּיש־טראָפּישן וואַלד, מיט וועלכן דער לייענער וועט זיך ניט איינמאָל באַגעגענען אין די וויַי־טערדיקע באַשריַיבונגען.

די בערג־טעראַסן פון די הימאַלאַיען מיט זייער פּראַכטפולער נאַטור און ווייכערן קלימאַט דינען פאַר אייראָפּייער אַלס אַ מין אינדישע שווייצאַריע, ווו מע פאַרברענגט דעם זומער. ווייניק וואַקלט זיך די טעמפּעראַטור אין דאָרעם-אינדיע: אום ווינטער איז זי גאַנץ הויך און אום זומער לאָזט זי דער יאַם זיך ניט שטאַרק אופהייבן. פאַרקערט, אין צאָפּן און צאָפּן־מיַירעוו, אין פּענ־דזשאַב און סונד איז דער קאָנטראַסט אַ גרויסער, סיַי צווישן זומער און ווינטער, סיַי צווישן טאָג און נאַכט. אָט דאָ אין צאָפּן־מיַירעוו ליגט אויך דער אינדישער מידבער טאַר, ווו די טעמפּעראַטור־קאָנטראַסטן זיַינען די גרעסטע.

6. עטוואָס געשיכטע.

אַן אָנציִענד אָרט זיַינען פאַרן אוראַלטן מענטשן געווען די טאָלן פון די צאָפּן־אינדישע טיַיכן, פון גאַנג און אינד. אָנציִ־ענד מיטן קלימאַט, מיט דער ריַיכער נאַטור, וואָס דערלאַנגט אַ שעפע לעבנסמיטלען באַ געוויסע אָנשטרענגונגען, ווי רעגולירן די וואַסער־צעגיסן א. אז. וו. אָנציִענד איז אינדיע געווען אויך מיט באַ־וואָרנטקיַיט פון סוינישע אָנפאַלן. הויכע בערג פון צאָפּן, יאַם פון דאָרעם, זעלטן ווו אף דער ערד איז פאַראַן אזא מין אויסטערליש

גינסטיקער קאָמפּלעקס פון נ א ט ו ר ־ ב א ו ו אָ ר ע נ י ש ן און באַ־קוועמע אייגנשאַפטן פון קלימאַט און באָדן, ווי אינעם דאָזיקן ווינקעלע, און דאָסדאָזיקע „באוואָרנטקייט" איז דאָך דער הויפּט־טנײַ פאר דער גינסטיקער אנטוויקלונג אין דער „קינדערשער" שטופע פון יעדער ציוויליזאציע.

אין יענעם אוראלטן פעריאָד פון דער געשיכטע, ווען אָפּגע־ריסנקייט פון דער וועלט און דאָס אָפּוועזנהייט פון פארקער מיט דער ברייטער וועלט איז געווען א מײַלע, —אין יענער צײַט איז ד ע ר מ י ד ב ע ר ג ע ו ו ע ן א ג י נ ס ט י ק ע ר פ א ק ט אָ ר.

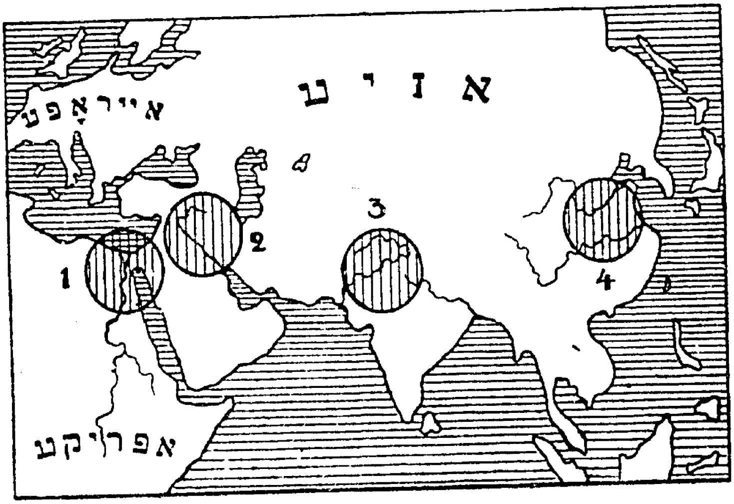

די פיר טײַך־טאָלן—די „וויגעלעך פון דער ציוויליזאציע".
1) נילוס, 2) טיגר און אייפראט, 3) אינד און גאנג, 4) כואנכע.

דערבײַ דארף מען נאָך נעמען אין אכט די ווערט פון די גרויסע טײַכן אין אינדיע, וואָס שאפן די מעגלעכקייט פון סאָציִ־אלער און פּאָליטישער פארבינדונג. דער טײַך האָט ־געגעבן די אײַנוווינער פון ביידע ברעגן די מעגלעכקייט פון לײַכטע באַ־ציִונגען און פארקער לענגויס דעם גאנצן וועג זײַנעם און פון אַלע זײַנע בײַטײַכן, ד. ה. אפן גאנצן שעטעך פונעם טײַך־באסיין.

אינדיִע איז דעריבער דאָס לאַנד פון איינערפון די אוראַלטסטע קולטורן. די אינדוסן, וואָס האָבן דאָ געבילדעט די ערשטע הויכע ציוויליזאַציִע, זײַנען ניט די ערשטע אײַנוווי־נער פון אינדיִע. די־אור־אײַנוווינער פון אינדיִע זײַנען די שוואַרצ־הויטיקע קאָלאַרישע שוואָטים, וואָס זייערע רעשטן זײַנען נאָך פאַרבליבן אין די בערג פון בענגאַליִע און צאָפן־מײַרעוו. שפּעטער זײַנען אַהער אַראָפּגעקומען די דאָרעמדיקע דראווידישע פעלקער־שאַפטן, ווי די טאמילן אָדער מאַלאבארן. און ערשט דערנאָך, מיט אַ 4 טויזנט יאָר צוריק — די ווײַסהויטיקע אינדופּן. אַ נאָמאַדן־שייוועט פון פיך־כאָוועד האָבן זיי זיך אַראָפּגעלאָזט פון פּאַמירער באַרגלאַנד און זיך באַזעצט טכילעס אין פּענדזשאַב, דערנאָך באַ־צווונגען און באַזעצט צאָפן־אינדיִע. פאַרשטייט זיך, אַז דאָ זײַנען פאָרגעקומען אין פאַרלויף פון דורדעס בלוט־מיש־פּראָצעסן (גע־מישטע כאַסענעס), וואָס האָבן געווירקט סײַ אָפן טיפּ פון אינ־דוסן גופע און אויך געשאַפן אַ גאַנצע ריי געמישטע שוואָטים און פעלקערשאַפטן.

אין XII י״ה דרינגען אַהערצו אַרײַן די מוסולמעניש־מאָנגאָ־לישע שוואָטים, וואָס שאַפן אין XVI י״ה אין צאָפן־אינדיִע אַ שטאַרקע און קולטורעלע מעלוכע. זי ווערט אָבער גיך באַטל: די נײַע אייראָפּעיִשע קולטור פון די וויניקער וואַרעמע לענדער, ווו די באַפעלקערונג איז אַרבעטספעיִקער, הייבט אָן אַרײַנדרינגען און באַצווינגען אינדיִע.

אינדיִע מיט אירע טראָפּישע געווירץ־געוויקסן און דעריקער פּורפּער איז פון שטענדיק אָן געווען אַ צוציִענדיקער פּונקט פאַר אַסאַך הענדלער פון פיל לענדער. זיי האָבן דעריבער שטענדיק געמאַכט דעם קירצסטן וועג קיין אינדיִע.

נאָך די פּאָרטוגאַלער פון טכילעס 17־טן י״ה האָבן זיך אַהער אַ לאָז געטון די האָלענדער, פראַנצויזן און ענגלענדער, טכילעס אַלס סאָכרים און נאָכדעם אַלס באַצווינגער. אין 1857 איז געווען אַן אופשטאַנד קעגן די ענגלענדער, דער סיפּאיער־אופשטאַנד, דערוף האָבן זיי געענטפערט דערמיט, וואָס מע האָט אָפיציִעל פאַרעכנט

אינדיִע פאַר אַן ענגלישער טעריטאָריִע. די קייסערינע פון בריטאַ־ניִע איז געוואָרן אימפּעראַטאָרן פון ענגלאַנד, און אינדיִע האָט באַקומען אַן ענגלישן שייני־לעמעלעך, וועלכן זי האָט אַדאַיעם.

7. איצטיקע אינדיִע.

אינדיִע איז צעטיילט אַף 15 פּראָווינצן, 8 פון זיי (מאַדראַס, באָמביי, בענגאַל, פאַרייניקטע פּראָווינצן פּענדזשאַב, ביהאַר און אָריס, בירמאַ און אַסמי) האָבן אַן ענגלישן גובערנאַטאָר און אַ גע־זעצגעבערישן ראַט מיט צוויי מיניסטאָרן. די איבעריקע פּראָווינצן ווערן דירעקט אָנגעפירט דורך אַגענטן פונעם וויצע־קעניג.

דער וויצע־קעניג, וועלכער ווערט באַשטימט אַף 5 יאָר, רע־גירט מיט דער הילף פון

1) אויספיר־ראַט פון 8 מיטגלידער,

2) מעלוכע־ראַט פון 59 מיטגלידער, וואָס 33 פון זיי ווערן אויסגעוויילט,

3) אַ געזעצגעבערישע פאַרזאַמלונג פון 144 דעפּוטאַטן, וואָס 104 פון זיי זײַנען געוויילט.

וואַלרעכט פאַרמאָגן אין אינדיִע 7 מיליִאָן.

דאָס הייסט 2 פּראָצענט באַפעלקערונג.

דער וויצע־קעניג האָט דאָס רעכט פון „וועטאָ", ד. ה. ער קאָן אָפּוואַרפן געזעצן, וואָס אַפילע ביידע פּאַלאַטעס, סײַ דער מע־לוכע־ראַט, סײַ די געזעצגעבערישע פאַרזאַמלונג. האָט זיי אָנגע־נומען. ער קאָן זיי אויך צעלאָזן, ווען ער וויל, און דורכפירן יענע מאָסמיטלען, וואָס געפעלן אים.

ווען איר נעמט אַ געוויינלעכע געאָגראַפישע מאַפּע, פון אַ שול־אַטלאַס, צום בײַשפּיל, איז דאָרט גאַנץ אינדיִע פאַרשמירט מיט רויטער פאַרב און אופגעשריבן איז דערויף „בריטאַניש ענג־לאַנד". נעמט איר אָבער אַ גרויסע מאַפּע, זעט איר שוין פאַר זיך גאָר אַן אַנדער בילד. אינדיִע פינקלט דאָ מיט אַלע פאַרבן פון־דעגנבויגן. איר האָט דאָ מעלוכעס און מעלוכעלעך, קעניגרײַכן,

לאָרד קערזאָן

אלס ענגלישער וויצע-קעניג אין אינדיע.

פירסטנטימער, הערצאָגטימער אוכעדוימע, פאָרמעל אומאָפּהענגיקע פון ענגלאַנד. מער ניט דער כילעק איז, וואָס דאָ הייסן זיי מיט אַנדערע נעמען אָט די אַלע פירסטן און קעניגלעך: זיי הייסן „ראַדזשאַ" אָדער „מאהאראַדזשאַ", „ניזאם", אָדער „מאָ־

אינדישע מאהאראדזשאס.

הויל", סולטאַן אָדער „נאַבאָב", „מודעליאַר", „אדיהאר „העקוואַר" אָדער „ראטע מאכאטמיי" א. אז. וו. טיטלען פאַרמאָגן זיי אויך קינאַ־ נאָרע ניט ווייניקער און ניט קיין קלענערע פון אונדזערע אייראָפּעי־ שע פרינצן און באַראָנען. זיי ווײַנען אָבער אַסאַך רײַכער פון די לעצטע. די אייראָפּעישע באַראָנען האָבן אָפטמאָל א כוצן טיטל קיין צעבראָכענעם גראָשן ניט באַ דער נעשאָמע. די אינדישע

פירסטן אָבער האָבן זייער „פאַרמעגנס" גאַנצע טעריטאָריעס. דער ניזאַם, אַשטייגער, פון היידעבאַראַד קאָן באַשטאַטן „בא זיך אין לאַנד" גאַנץ דייטשלאַנד. עמעס, זיי זיינען ניט קיין פרייע באַלע־באַטים בא זיך אין לאַנד. איבער זיי הענגט די האַנט פונעם ענג־לישן דיקטאַטאָר אין דער פערזאָן פונעם אינדישן וויצע־קעניג וואָס ווינט אַ גאַנץ יאָר אין דעלי און אום זומער אין סימלע. אַזעלכע מעלוכעלעך איז פאַראַן בא אַ 700! אַזוי צעריסן און צעשפליטערט איז דאָס לאַנד. דאָס קומט אָבער בלויז צונוץ ענג־לאַנד. לייכטער איז האָבן קעגן זיך 700 מיקראָסקאָפּישע מעלו־כעלעך איידער איין גאַנצע אינדישע נאַציע.

די פאַרבינדונג אין לאַנד ווערט באַדינט דעריקערשט דורך דער אייזנבאַן־נעץ, וואָס איז פיר מאָל געדיכטער פון אונדזער פאַרבאַנדישער: 12 קילאָמעטער אייזנבאַן־רעלסן אַף 1000 קוו. קילאָמעטער שטעטך, און בא אונדז בלויז 3—4. דאָך איז זי אין פאַרגלייך מיט דער גרייס פון לאַנד אַ נישטיקע. די אייזנבאַן־נעץ פון יאפאן, צום ביישפּיל, איז דריי מאָל געדיכטער. 90% פונעם האַנדל־טראַנספּאָרט פאַלט אַף די יאַם־וועגן, אין צאָפן־אינדיע דינען נאָך דערצו די גרויסע טייכן אינד, גאַנג, בראַמאַפּוטרא און די קאַנאַלן, וואָס פאַרבינדן זיי.

8. אייניקע ציפערן.

א) אינדיע פאַרנעמט אַ שטעטך פון 5 מיליאָן קוו. קילאָמע־טער, ד. ה. צען מאָל מער פון דייטשלאַנד, פיר מאָל קלענער פון ראַטנפאַרבאַנד, און אנדערהאַלבן מאָל גרעסער פון אייראָפּע־ישן טייל פאַרבאַנד.

ב) אין אינדיע איז 320 מיליאָן מענטשן, דריטהאַלבן מאָל מער, ווי בא אונדז אין פאַרבאַנד.

ג) אַציִנד מאַכט אַליין דעם כעשבן: אינדיע איז פ י ר מ אָ ל קלענער פונעם פאַרבאַנד און האָט מענטשן ד ר י ט ה אַ ל ב ן מ אָ ל מ ע ר.

קלאָר, אַז אינדיִע איז 10 מאָל געדיכטער באַזעצט פון אונדזער לאַנד.

אונדזער באַפעלקער־געדיכטקייט איז 7—6 און אין אינדיִע — 60—70.

אין אַזיִע איז נאָך כינע אינדיִע דאָס באַפעלקערטסטע לאַנד.

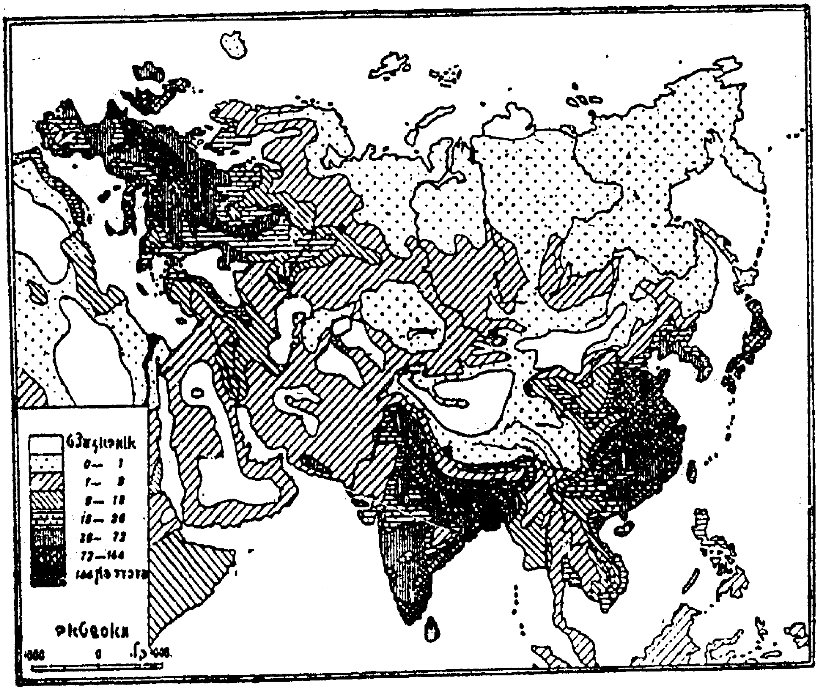

געדיכטקײַט פון באפעלקערונג אין אזיִע.
ווו איז זי געדיכטער פון אלץ.

די געדיכטקײַט איז, פאַרשטייט זיך, ניט אומעטום קײַן אַלצײַנע, נאָר פּראָפּאָרציאָנעל דער רײַכקײַט מיט נאַטירלעכע אוצרעס פון לעבנסמיטלען. דעריבער איז אין ענגלאַנד די געדיכטקײַט ניט קלענער, ווי אין בעלגיִע. צווישן צוויי און דרײַ הונדערט.

איוורע קאָן נאָר 7% פון דער באַפעלקערונג.

9. דער ארײַנפאָר קיין צײלאָן.

דער יאַם איז בלײַ־גרוי: דער הימל אָבער, דער הימל!..
כאָטש סע איז נאָך פריִער טאָג, האָט זיך דער הימל שוין צע־
פינקלט און מיט אָן אַ שיר פארבן אָפגעשלאָגן. דאָס צאַרטע
אָפאַלן־פאַסיקל, וואָס טיילט אָפ הימל פון ערד, באַהאַלט זיך ער־
טערווײַז הינטערן האָריזאָנט, ערטערווײַז אָבער שוין אַרויסגע־
שווומען העכער פון אים.

אַצינד איז די צײַט פון מוסאָנען, איז דער יאַם אין שטאַר־
קער באַוועגונג.

און ווי אַ טונקל פאַסיקל אין שימער פון אָפאַל, ווי אַ מי־
ראַזש—די האוון־שטאָט ק אָ ל אָ מ ב אָ.

פונדערווײַטנס קאָן מען שוין דערקענען די ווײַסע לענגעכיקע
ליגיִעס פון שײַנטורעס, דעם טונקעלן פלעק פונעם פאַלמען־וועלדל
און אויך דעם גראָבווינקלדיקן ברוינעם קאַסטן—מיסטאָמע ג ע ל־
פ יי ס־ה אָ ט ע ל. מע זעט אַ געדיכטן רויך—דאָרט איז, ווײַזט אויס,
דער האוון. און אַ ווײַסער קאסטן סטארטשעט אין דער הייך.
דאָס איז דער וואָלקנקראצער.

געפעלט אײַך, אז אין אָט־אָ דעם צאַרט אָפאלישן צויבער
זאָל אויסוואַקסן אַ וואָלקנקראצער? עפעס איז ער צו רעאַל. ער
קערט אײַך אום און דערמאָנט אײַך אין דער ווירקלעכקײַט, אין
וועלכער איר פאַרגעסט, פאָרנדיק לאַנגע טעג איבער די וואסערן
פון יאַם. באַזונדערס, פון זינט אײַער שיף האָט אינעם רויטן יאַם
געשפאָלטן דעם קרעפס־טראָפיק.

אין אָט־אָ דעם פונקט ערדקײַלעך קומט מיט איטלעכן אייראָ־
פייער פאָר אײנס און דאָסזעלבע: די זון דערלאַנגט דאָ א קלאַפ
דעם אייראָפייער איבערן שאַרבן, אז ער פאַרלירט שיר נישט דעם
באַוווסטזײַן. דער קערפער דערפילט אזא היץ, וועלכע ער האָט
אַף זײַן לעבן ניט איבערגעטראָגן. דאָס וואָס סע רינט פון די
הויט־לעכלעך, קאָן מען שוין ניט אָנרופן שווייס, נאָר גיכער עפעס
אַ מין אייל, אזוי געדיכט און קלעפיק איז עס. סע דאַכט זיך דיר,

אַז דער גאַנצער מאַרך איז אין פֿוכירן אופגעלאָפּן. די געדאַנקען צעלויפן זיך און גלײַך, ווי זיי שפּילן אין טשײַכן.

נאָכן קאַפּ גוואַרדאַפוי ווערט שוין אָבער גרינגער. איר זעט שוין, אַז די רײַזע האַלט באַם סאָף. דער שטאָלצער שײַנער וואָלקנקראַצער פֿון קאָלאָמבאָ, די גרעסטע שטאָט פֿון אינזל צײַלאָן, גיסט אַרײַן אַ ניכטערניש אין אײַער צעקראָכענעם מאַרך און איר קערט זיך אום צו דערווירקלעכקײַט.

ס'איז קיין האַלבע שאָ ניטאָ זינט דער לאָצמאַן איז אַרויף אַפֿן באָרטן, קעדיי דורכצופֿירן די שיף צום ברעג־צו דורך די באַברעגיקע פֿעלזן און ריפֿן, ווי די מאַטראָסן וואַרפֿן שוין דעם אַנקער אַרויס און די שיף זיצט שוין זיכער אין קאָלאָמבער שטילן האַוון.

אַ קינסטלעכער האַוון! און דאָךאיינער פֿון די בעסטע אין דער וועלט, אָנגעשפּקעוועט מיט שיפֿן פֿון קאָלערליי פֿעלקער. נעענטער צום ברעג ענגען זיך די זעגלשיפֿלעך פֿון די ברוינהויטיקע אָפּ־געריסענע יאַמלײַט פֿון די מאַלעדיווער און לאַקעדיווער אינזלען. לענגויס די כוואַליעס־שנײַדערס, וווּ דער אָסאַן הייבט אויף קאַמען יאַם־שוים, ווי אַ הויז די הייך, שטייען שורעסווײַז די האַנדלס־שיפֿן פֿון פֿאַרשיידענע מעלוכעס.

די האָטעל־שיפֿלעך טוליען זיך צו די לײַבער פֿון די גרויסע שיפֿן און וואַרטן ביז דער האַוון־דאָקטער וועט ענדיקן באַטראַכטן די שיפֿן. דעמאָלט לאָזט זיך ערשט אַראָפּ דאָס געלע פֿענדל פֿונעם מאַסטבוים, און האָטעל־אַגענטן טוען זיך אַ לאָז אַרויף אַפֿן טראַפּ, אויסשרײַענדיק אַף אַ קאָל די מײַלעס פֿון זייערע האָטעלן, וואָס זײַנען „אייראָפּעיִש שעבאייראָפּעיִש", אויב מע מעג זיי גלויבן.

בלויז צוויי אַגענטן שטייען מיט ווירדע פֿון דער זײַט און דערלאַנגען זייערע קאַרטלעך נאָר געציילטע פּאַסאַזשירן, וואָס גע־פֿינען „לײַטזעליקײַט" אין זייערע אויגן.

— „ד ז ש י־אָ־א יי ט ש" זאָגט קורץ איינער פֿון זיי (דאָס זײַ־נען די ענגלישע ראָשעטיי ווערטער : G.O.H. פֿון די ווערטער „גראַנד־אָריִענט־האָטעל").

דער צווייטער איז אויך ניט שטאַרק מאריך:

— געל־פייס,—רופט ער אַרויס.

און דער געקליבענער אוילעם, וואָס דער גרעסטער טייל זײַנער איז שוין ניט דאָס ערשטע מאָל דאָ אין ציילאָן, ווייסט, אז דאָס איז דער הויכער פּראַכטפולער האָטעל, וואָס שטייט באַם אַרײַנפאָרן אין די „קינאמאָן־גערטנער" (ווו סע וואַקסט ציילאָנער צימרינג). די טרעגערס העלפן ארויסטראָגן דעם באַגאַזש, וועלכן דער צאָל־באַאַמטער באטראכט אף גיך. זיי לאָדן אים גלײַך אָן אף א וועגעלע, אין וועלכן ס'איז אײַנגעשפּאנט א קליינינקער קרעפּטיקער זעבו.

דער פּאַסאזשיר גופא פארלירט זיך אָפּט, ניט ווי סנדיק מיט וואָס זאָל ער זיך לאָזן פאָרן: מיטן אַוטאָמאָביל צי מיטן באַלעגאָלע, וואָס טרײַבט אין שפּאַן א פּאָר מויל־אייזלען אײַנגעשפּאַנט אין אן אויסגעמאָלט פורל, צי גאָר אריינזעצן זיך אין דעם פּאָררעדערדיקן לײַכטן פּאַעסאָנדל, וואָס א טונקלהויטיקער קולי, דער ריקשא, שלעפּט נאָך זיך לויפנדיקערהייט.

האַקלאַל, איר זיצט אף דעם פורל, דעם קאָפּ און רוקן ארויסגעוואָרפן אף צוהינטן און כאַפּט א קוק פון די זײַטן. פון די זײַטן און ניט פונפאָרנט: דאָרט פארשטעלט אײַך דעם ריקשעס פּלייצע.

10. דער פּעטאך.

געשווינד טראָגט ער אײַך דורך די גאסן פון די איירא־פּעישע הײַזער און קלייטן. אָט האָט ער זיך אויסגעדרייט און פירט אײַך אַרײַן אין דער שוואַרצער שטאָט, אָדער, ווי מע רופט זי דאָ—קיין „פּעטאך" ארײַן. דאָס איז דער קוואַרטאל פון די קאָלירטע היגע, פון די דאָרטלײַט. דער רישקא געפינט פלינק זײַן וועג צווישן די קלייטלעך און הײַזקעס און צווישן די טאמילער׳ סינגאלעזער, מאלאיער, מוירען און קאפרען, וואָס גייען איבער דעם וועג.

דאָס גאנצע לעבן פון דער באפעל־קערונג קומט דאָ פאָר, ווי בּיכלאל אונטער די טראָפּיקעס, אויסער די וווּנדער־נונגען־וועגנט, באַ אלעמען פאר די אויגן. די אייביקע טראָפּישע היץ, וואָס צווינגט דעם דאָרטיקן מענטשן אראָפּוואַרפן פון זיך די קליידער און זיך באַנוגענען מיטן מינימום, צווינגט זיי אויך באַנוגענען זיך מיטן איינפאכסטן טיפּ וווינונגען אָן טירן און פענצטער. די פעדערשטע וואנט איז אָפן און ווערט אף באַנאכט און אין א געוויטער פארהאַנגען מיט א ראָגאָזשע אָדער א שילד. א גאנצן טאָג אָבער איז דאָס גאנצע שטוב־לעבן ארויס־געשטעלט, ־ווי אף דער גאס! די הײַז־קעס זײַנען ארומגערינגלט מיט קליינע גערטנדלעך, פונוואַנען די אײַנוווינער באקומען די נייטיקסטע שפּײַז־פּראָדוקטן.

דאָס ערשטע אָרט פארנעמט צווישן אָט די שפּײַז־געוויקסן די קאָקאָס־פּאַלמע. זי פארנעמט דאָס ערשטע און אָפטמאָל אויך דאָס איינציקע אָרט אינעם סינגאַלעזערס ווירטשאפט און זי לייגט איר שטעמפּל אפן לאנדשאפט סײַ אין דאָרף, סײַ אין שטאָט. געוויינלעך איז זי א 20 מעטער די הייך, האָט א ווײַסן שלאנקן שטאם און א גרויסע קרוין פעדערדיקע בלעטער. ציילאָן פארמאָגט א 40 מיליאָן פאלמען אזעלכע, און איטלעכער בוים ברענגט 80—100 ניס מיט 8—10 קוואָרט אייל.

קלעטערט נאָך קאָקאָס־ניס.

אין צאָפן און טיילוויַיז אין מיזרעך־ציילאָן וואקסט ניט די קאָקאָס־פּאַלמע. דאָ פאַרבײַט זי אָבער די פּאַלמירער פּאלמע, מיט איר דיקן שוואַרצן שטאם אונעם בינטל פאָכערפאָרמיקע בלעטער באם סאמע שפּיץ.

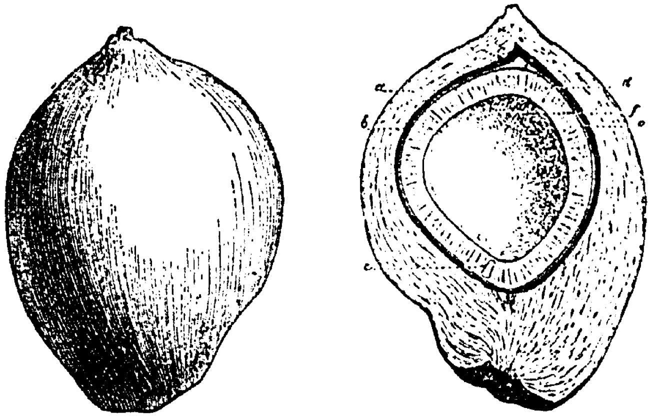

לינקס א גאנצער, רעכטס אן אופגעשניטענער קאָקאָס-נוס.

אכוץ די פּאלמען טרעפט איר נאָך אין די סינגאלעזער גערט־נער ברויט־און מאנגאָ־ביימער, באַנאַנען. דאָס גערטנער־גרינוואַרג טיילט זיך זייער איַינגענעם אויס אפן רויטלעכן פאָן פון באָדן וואָס איז אָנגעזעטיקט מיט איַיזן־אָקסיד. דערמיט הארמאָנירט דער ברוינער הויט־קאָליר פון די סינגאַלעזער און די טונקל־גרוי ברוינע פאַרב פון די טאמילן—די אָרטיקע ציילאָנער הויפּט־באַפעלקערונג. (75% סינגאַלעזער, 17% טאמילן, 7% מוירען, 0,1% אייראָפּייער),

דער ריקשע פירט איַיך וויַיטער פארביַי קאָלאָמבער אָזערע, וואָס אין דער מיט אירער הויכט זיך דאָס „קנעכט־אינזל". אף יע־נעם אינזל האָבן אין 18־טן י"ה די האָלענדער געהאלטן פארשמאכט זייערע קנעכט.

דאָס איז אָבער אמאָל געווען. אצינד... אצינד פלאטערט די בריטאנישע פאָן איבערן גאַל־פייס־האָטעל, ווו מע נעמט אוף מיט אויסגעשטרעקטע אָרעמס די... סמעטענע פון דער אייראָפּעיִשער אימפּעריאליסטישער בורזשואזיע.

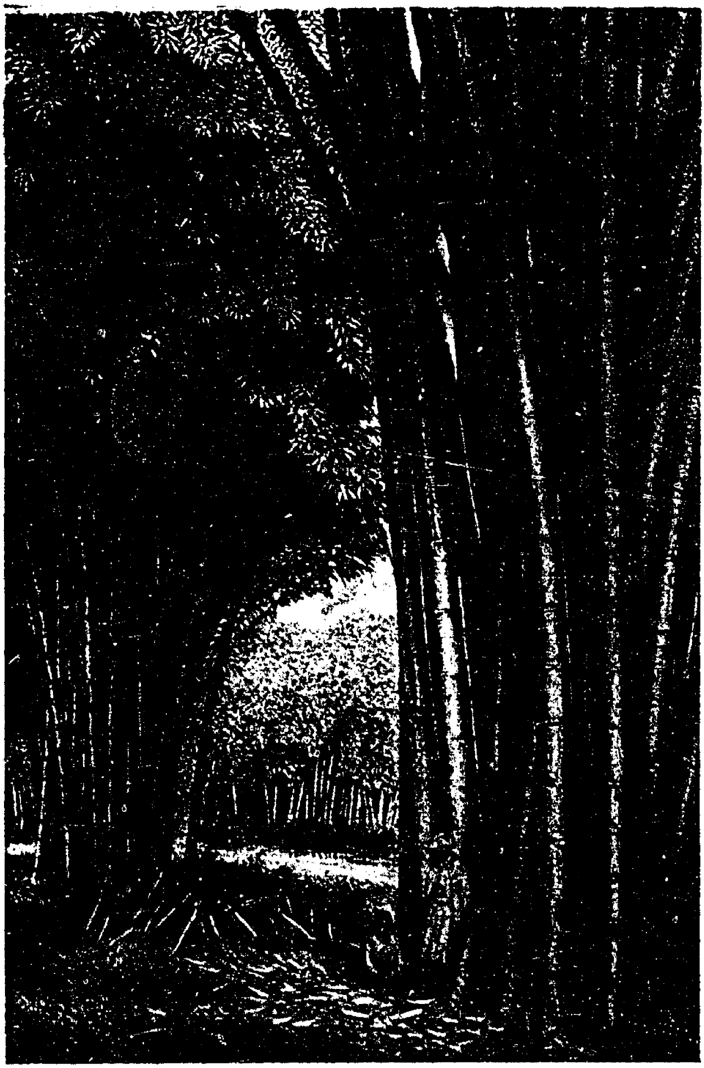

א באמבוקן-וועלדל אין ציילאָן.

11. אין געל־פּיס־האָטעל.

„געל־פּיס־האָטעל" איז דאָס אָרט, וווּ די ווײַסע ראַסע, פֿאַרג־דיק פֿון פֿאַרשיידענע עקן וועלט, באַגעגנט זיך אין אַזיִע. אַהערצו קומען פֿון דאָרעם־מיזרעך די אַווסטראַליער. פֿון מיזרעך, ד. ה. פֿון אינדאָ־כינע, כינע און יאַפּאָניִע קומט אַהערצו דער אייראָפּעיִשער סויכער. אַן אַמעריקאַנער פֿון פֿילאַדעלפֿיִע, אַ האָ־לענדער פֿון די זאַנד־אינזלען, אַ דײַטש פֿון נײַ־גווינייע, אַ דאָ־רעם־אַפֿריקאַנער קומט צו פֿאָרן פֿון דאָרעם־מײַרעוו, אַ „אינדישער ענגלענדער" פֿון צאָפֿן,— און פֿון צאָפֿן־מײַרעוו אייראָפּייער פֿון אַלע לענדער,

דאָ טרעפֿט זיך אַ דיפּלאָמאַט מיט אַ נעגאָציִאַנט, אַ פֿאַרמאָ־גער פֿון גומי־און טיי־פּלאַנטאַציִעס מיט אַ יאַם־אָפֿיצער, אַ רײַזנ־דער—אַ פֿאַרשער מיט שאָפּהענדלער. נאָר דערצו קומען נאָך צו די אינדוסישע מהאַראַדזשעס, נאַבאָבן אָדער ניזאַמען, די יאַפּאָני־שע, כינעזישע אָדער סיאַמישע פּרינצן, די מאַלאַיִשע סולטאַנען און מוירען—גאָלדשמידס.

און אומעטום, איבער אַלע קאָרידאָרן, נאָמערן און אופֿנאַם־צימערן לויפֿן אום אָנעם מינדסטן ראַש באָרוועסע „האָטעל-באָיען" (יִינגלעך), אין ווײַסע רעקלעך און ווײַסע סאַראָנגען, וואָס נעמען אַרום די פֿיס, ווי אַ ווײַבערש קליידל, מיט האָר פֿאַרנומען פֿונונטן אין אַ קובלעך מיט אַן אַרײַנגעשטעקטן שילדקרעטענעם קעמל.

שיקאָזנע דאַמען אין עלעגאַנטע טואַלעטן טרינקען טיי אָדער שפּאַצירן אַרום איבער די וועראַנדעס און האַנדלען אײַן מיזראָכישע מעציִעס : זײַד, גאָלד־און זילבער־שטאָף בײַ די הענדלער פֿון מאַ־דורע אָדער לעוואָנע־שטיינער, רובינען און סאַפּירן בײַ די מוסול־מענער סאָכרים מיט די געגאָלטע קעפּ.

אין זאַל שפּילט מוזיק. פּאָרלעך דרייען זיך, און פֿונפֿאַרנט שפּילן מאַנסבלען, אין פֿרעק געקליידעט, אין ביליאַרד, פּאָקער אָדער ברידזש.

באזונדערס בוילעט טיילן זיך אויס אין אָט דער סוויווע די אייראָפּייער פון די קאָלאָניעס, איבערהויפּט, די ענגלענדער. דאָס זיינען איידעלע, דאַרע און בלייכע מענטשן מיט א זשעדנעם קוק פון די בלויע אויגן זייערע. ס'דאַכט זיך, אז זייער גאנצער איך איז דורכגעווייקט מיט יאַם. די באוועגונגען זייערע זיינען איינגע־האלטן. שאָענווייז קאָנען זיי זיצן שווייגנדיקערהייט אין א געזעלשאפט און ניט מיד ווערן שווייגן. אף זיי ליגט דער שטעמפּל פון מאלאריע, אָפּיום און די ווענערישע קראנקייטן פונעם מיזרעך. דער מיזרעך, דער אויסגעלאסענער זיצט שוין בא זיי אין בלוט. זיי זיינען פּיאָנערן, אוואַנטוריסטן און זוכער פון שטארקע צעררייצונגען.

פאראן אויך פרויען פון אָט דעם מין, אָט צווישן די, וואָס טאַנצן היינט אין האָטעל. די גרויסע שיף־ווענטיליאַטאָרס הענגען נידעריק איבער די קעפּ פון די, וואָס טאַנצן, איז קימאט, וואָס זיי רירן זיך־צו צו זייערע קורץ געשוירענע האָר. פונעם קאַלטן טרערענעם קוק זייערן, פון די דינע פיס, וואָס שטויסן אָפּ די קני פון די טענצערס, פון די אויסגעלאסענע באוועגונגען פון די האַלב־נאַקעטע, קימאט יינגלשע לייבער זייערע, אָטעמט מיט עפּעס אזוינס, וואָס זיי האָבן שוין אָט דאָ אין מיזרעך געגאַשט מיט א מין קונציק אויפגעשרויפטן ליידנשאפט, וואָס איז פארשארפט פון באשטענדיקער שפּיל מיט געפאר און טויט, אָט־אָ דאָ אין די לענדער פון פארשקלאפטן מיזרעך.

זיי האלטן זיך, אָטאָ די טיפּן, פאַר פאָרשטייער פון די „העכערע ראסן".

ס'איז אָבער דורכויס פאַלש. אין דער ווירקלעכקייט זיינען זיי אליין קנעכט, קנעכט פון דעם אינדישן קולט פון גאָט שיווא און פון די טויזנטער דעמאָנען, — די דעמאָנען פון זייער איי־גענעם, ניט־זאט־ווערנדיקן בלוט.

נאָר לאָמיר לאָזן צורו אָט־אָ די „העכערע ראסע" און זיך בע־סער אומקוקן אף דער ארומיקער נאַטור־פּראכט, וואָס איז ניט געמינערט געוואָרן איבער די פאַלשע באַציִונגען, וואָס צווישן איין מענטשן און צווייטן.

ס'איז 5—6 אזייגער. דער זון־קײַלעך האָט זיך נאָך ניט באהאלטן אינגאנצן. פילט איר א שנײַדנדיקן ווייטיק פונעם פײַערדיקן אָפּגלאנץ אפן טונקלרויטן גאסן־סאמעט. איר זעט אינגאנצן אופ־געטרייסלט פון אָט דעם פּראכט פון פארגאנג, וואָס צעפּליקט דעם הימל אף אָראַנזשענע, בלאָווע, פּורפּורנע און זילבערנע שטיקער.

דער אינדישער אָקעאַן, פון מוסאָן געהויבן, ווארפט אף דער דאמבע אומגעהייער גרויסע ברויזנדיקע כוואַליעס.

לענגויס דער טונקל־רויטער גאס ציִען זיך די גרינבלעכע פלעקן פון גראָז־גאזאָנען. נאָר אָט־אָ דער פּרעכער צוגעשוירענער כמור־נער גאזאָן, וואָס האָט דעם אויסזען פון א קופּער־שלאנג, אָט דער גאַזאָן שוויבלט אצינד מיט מענגעס מיזרעך־מענטשן, מענטשן ביזן גאַרטל אנטבלויזטע, מיט קאָלירטע געוועבן אף דיך און פיס.

12. די וואלד־מענטשן.

ציילאָן שטעלט מיט זיך פאָר א שיין בילד, ווו אף שריט און טריט ווארפן זיך אין די אויגן ראסן פון אלע פארבן: אי די ווײַסע, אי די געלע, אי די שווארצע און אלע איבעריקע צווישנדיקע קאָלירן. די הויפּט־באפעלקערונג זײַנען דאָ די סינגאלעזער און טאמילן. פאראן אויך א גרויסע צאָל מוירען. ווײַטער האָט איר דאָ מאלאיער, קאפרען, הײַנט די „אייראזיִער", ד. ה. די קינדער פון געמיש־כאסענעס צווישן די אייראָפּייער און אזיאטן. אכוצ־דעם זײַנען די אייראָפּייער גופע פאָרגעשטעלט מיט געווים מער, ווי א האלב טוץ פעלקער.

אינטערעסאנטער פון זיי אלע אָבער זײַנען אָן א שום סאָ־פעק די אורהאלטע אײַנגווינער פון ציילאָן, די היגע „אויטאָכטאָנען", אזוי צו זאָגן—דאָס זײַנען די אדאיעם ווילדע וועדן.

ווען די סינגאלעזער זײַנען אראָפּגעקומען פון צאָפן־אינדיִע צום ערשטן מאָל קײַן ציילאָן, וואָס האָט דאן געטראָגן דעם נאָ־מען לאנקא, האָבן זיי דאָ געטראָפן א באפעלקערונג, וועלכע זיי האָבן א נאָמען געגעבן יאקכא. דאָס איז אָט־אָ יענע שוואָ־

טים, וואָס ווערן אצינד אָנגערופן ווערן. דאָס וואָרט ווערן איז די טײַטש יעגער. אזוי ארום ווייסט איר שוין פון אָט דעם נאָמען ניט בלויז דעם נאָמען גופא פון אָט־אָ די שוואַטים, נאָר אויך זייער הויפט־פארנאָסע און קולטור־שטופע.

טכילעס, פארשטייט זיך, זײַנען צווישן די אראָפּגעקומענע און די אלטגעזעסענע געווים פאָרגעקומען צוזאמענשטויסן און מיל־

די ווערן.

כאָמעס, נאָר אינגיכן האָבן זיי זיך אויסגעגלײַכט און פארפירט א פרידלעך שטיל צוזאמענלעבן. אלנפאלס, ווען ציילאָן ווערט באַפאלן פון דעם דאָרעם־אינדישן טאמילן־שײַוועס, גייען שוין די סינגאלעזער און ווערן אין שלאכט קעגן די טאמילן האנט בא

האנט. און אזוי אויך אף וויַיטער, אין אלע שפּעטערדיקע אָנפאלן פון קאָלערליי פעלקער, וואָס האָבן זיך געוואָלט א קוויק טאָן מיט ציילאָנס ריַיכע נאַטור־אוצרות, טרעפן מיר די סינגאלעזער מיט די וועדן אין איין פעסטן מילכאָמע־פארבאנד. אזוי ראנגלען זיי זיך פריִער קעגן די פּאָרטוגעזער און דערנאָך קעגן די ענגלענדער. עמעס, גליַיך נאָך די מילכאָמעס דערוויַיטערן זיך די וועדן צוריק אין די וואלד־געדיכטקייַטן. ס׳אפילע א סוואָרע, אז ביכלאל באַ־טייליקן זיך די וועדן אין די מילכאָמעס אונטערן דרוק פון די סינגאלעזער, וואָס פאָדערן בא זיי, צווינגען בא זיי אויס מיט געוואלד די הילף. דאָס דערקלערט זיך דערמיט, וואָס די וועדן גופע פילן ניט אומיטלבאר דעם אָנגריף פון סוינע און באצווינ־גער, מאכמעס זיי זיַינען טיף און וויַיט באהאלטן אין די וועלדער און האָבן א קנאפּע שיַיכעס מיט די קאָלאָניזירטע ראיאָנען. און טאקע דערינען באשטייט דער אויסערגעוויינלעכער אינ־טערעס פון דעם וועדן־שייוועס. ניט געקוקט דערויף, וואָס זיי זיַינען ארומגערינגלט מיט לעפּיִערעך הויכציוויליזירטע פעלקער און האגאם זיי געפינען זיך מיט זיי אין באשטענדיקע באציִונגען פונדעסטוועגן האָבן זיי זיך אף קיַין האָר פאָרויס ניט א רוק גע־טון און פארבליַיבן היַינט אקוראט דיזעלביקע פּראָיִם, די זעל־ביקע וואלד־מענטשן, וואָס מיט פיל דוירעס צוריק. זייער שפּיַיז איז פלייש, וואָס דער פיַילנבויגן פארשאפט זיי, און האָניק פון ווילדע בינען. פון פיַיער ווייסן זיי שוין, נאָר זיי באקומען אים ארויס מיט די סאמע פרימיטיווסטע אויפאנים. זיי וווינען אין היילן און אין די בוים־הוילענישן פון די דזשונגלי־וועלדער און האלטן זיך פון דער וויַיסן פון דער ארומיקער באפעלקערונג.

זייערע באציִונגען מיט די שכיינים זייערע, מיט די סינגאלע־זער און טאמילן באשטייען דערינען, וואָס באנאכט קומען די וועדן אראָפּ אין די דערפער און לייגן אנידער, צום ביַישפּיל, בא דער שוועל פונעם שמידס געצעלט גרינע בלעטער אויסגעשניטן אין דער פאָרם פון פיַילן. די טיַיטש דערפון איז, אז זיי דארפן אזעלכע און אזעלכע פיַילן און בעטן, אז דער שמיד זאָל דאָס

מאכן. אלס לוין פאר אָט דער ארבעט לייגן זיי טאקע דאָ גלײַך אנידער אביסל געווילד פון זייער רויבזאק, וואקס אָדער האָניק, מאכט זיי דער שמיד די באשטעלטע פײַלן און לייגט זיי צוריק ארויס פאר דער שוועל פון זײַן געצעלט. אין איינע פון די נאָענטסטע נעכט קומען די ווערדן און נעמען אָפּ זייער „באשטעלונג".

ווי ווײַט נידעריק די ווערדן זײַנען אין זייער אנטוויקלונג איז צו זעען דערפון, וואָס זיי שיסן און עסן מאלפעס. קיין שום פרי-מיטיוועט שייוועט אָבער, וואָס האָט זיך אבי עטוואָס נאָר אופגע־הויבן העכער פון פראָיִשן שטאנד, טוט דאָס שוין ניט. בא פיל שטיל־אָקעאנישע פראָיִם איז דאָס וואָרט „מאלפנפרעסער" אפילע א זידלוואָרט. זיי לעבן מישפאָכעסווײַז. קײַן אנדער פארבינדונג ווייסן זיי ניט אכוץ דעם, וואָס דער וואלד איז צעטיילט צווישן גרופעס פון קרויוועסדיקע מישפאָכעס, איטלעכע גרופע זאָל יאָגן געווילד און קלײַבן האָניק און וואקס אין א באשטימטן שטיק וואלד.

שווער איז אויך אָנצוטאפּן בא זיי די סימאָנים פון אוועלכער סע ניט איז רעליגיִע. איינס איז קלאָר, אז זיי גלויבן אין וואלד־שיי־דים און רוכעס, פאר וועלכע זיי האָבן מוירע איימאס־מאָוועס.

זייער אינטערעסאנט איז אויך דער אויפן, אין וועלכן זיי באנוצן דעם פײַלנבויגן. זיי לייגן זיך אנידער מיט דער פלייצע אף דער ערד און אין אזא מאָס ציִען זיי אָן דעם פײַלנבויגן צווישן די פיס.

די ענגלענדער האָבן ניט איינמאָל געפרוווט ארויסצונאָרן די ווערדן פון די וועלדער און פארוואנדלען זיי אין א באזעסן פאָלק. דאָס האָט זיך נאָך מיט 90 יאָר צוריק געפרוווט טון דער דאמאָל־טיקער אָרטיקער ענגלישער גובערנאטער מאקענזי. ער האָט געגרינדעט פאר זיי א ריי דערפער, אויסגעבויט געצעלטן, אויס־געטיילט זיי רײַזפעלדער, געצײַג, בעהיימעס און נאכלעס קאָקאָס־וואלד. אויסגעראָבן זיי ברונעמער, צעגעבן זיי מאלבושים און הויזראָד. אײַנגעאָרדנט שולן און, פארשטייט זיך, אויך א קלויס־טער, קעדיי צו ראטעווען זייערע ווילדע נעשאָמעס אף יענער וועלט פון גענעם. האקלאל, די וואלד־מענטשן האָבן זיך באזעצט

אין די דערפער, פארזוכט דעם טאם פון א קולטורעל לעבן און עס איז זיי, דאכט זיך, גאנץ ווילגעפעלן. זיי האָבן געשיקט די קינדער אין שול, אויב מ׳האָט זיי עפּעס דערפאר געשענקט, פארשטייט זיך, געגאן אין קלויסטער. נאָר אין עטלעכע יאָר ארום איז זיי אָט דאָס נימעס געוואָרן, וויַיזט אויס. די ענגלענדער האָבן פון זיי מיסטאמע צו גרויסע פּראָצענטן געפאָדערט פאר זייער קולטורטרעגערישער מיסיִע און דערפאר, וואָס זיי האָבן זיי אריַינגעבראכט אין שויס פון דער קריסטלעכער קירכע און דערמיט זיי אויסגעלייזט פונעם גענעם־פיַיער, מיט איין וואָרט די ווערן האָבן זיך אין איין שיינעם פרימאָרגן אופגעהויבן און אפילע אָן א זיַי־געזונט פארלאָזט די דערפער מיט די פעלדער, די גערטנער מיט די ברונעמער און זיך צוריק אָפּגעטראָגן אין געדיכטעניש אריַין פון די דזשונגלי־וועלדער.

בלויז אייניקע געציילטע מישפּאָכעס פון זייערע האָבן זיך צוגעבונדן צו דער ערד און זיך באזעצט אין די סינגאלעזישע און אין די טאמילישע דערפער. נאָר זיי ווערן בעהאדראָגע אסימילירט און פארלירן זייער אָריגינעלן פארצעף. נאָר אויך די וואלד־ווערן גייען אונטער, ווי אסאך אנדערע ווילדע פעלקער, וואָס קאָנען זיך ניט צופּאסן צום נײַעם לעבן און ניט בײַשטיין אקעגן די קאָלאָניזיר־מעטאָדן פון אימפּעריאַליזם.

13. אין די בערג פון ציילאָן.

א רײַזע קיין קאנדי, אין די בערג פון ציילאָן, קומט מיט אונדז!

א טראָפּיש געוויטער. אין ווילדע צעיאָכמערטע שטראָמען פאלט אראָפּ מיט די טויזנטער בארג־טרעפּ א רעגן אין די דזשונגלי. ביימער און קוסטן קרעכצן און ברעכן זיך אונטערן דרוק פון דער ווילדער סטיכיִע.

שלענג קריכן איבער דעם וועג. ווייך טרעטן איבער די זומפּיקע ערטער די פּיַיכטע העלפאנדן מיט צוויַיגן און בלעטער אין שנוק. די סינגאלעזער, וואָס זיצן אף די רוקנס פון די העלפאנדן,

האָבן ארופגערוקט זייערע דיך־הייזלעך איבערן קאָפּ. אין די ראכ־
מאָנעס־דערפעלעך שפּאנען ארום נאַקעטע מענטשן מיט פּאראסאָלן.

אין מיַרעוו-ציילאָן.

אין א שאָ ארום איז דאָס געוויטער פארביַי. דער וועג ווערט
שרויפיקער. די בערג בלאָוון אין דער וויַיט.

וואָס העכער מיר הייבן זיך אויף, אַלץ אָפּטער טרעפן זיך אונדז טיי־פּלאַנטאַציעס, באַרג־טעראַסעס, אין קאַנאַלן־שורעס גע־שפּאָלטן אינדערלענג און אינדערברייט און מיט טיי־קוסטן באַ־דעקט. קאַקאַאָ־ביימער, אין קוסטן געראָטן, מיט פּורפּור־פּרוכטן, ענלעך צו פלעשלעך. הויכע גרויע רוי־גומי־ביימער, וואָס וואַקסן אַף שטיינערדיקן באָדן. אַף זייערע שטאַמען צופּוסנס זײַנען מילכווײַסע ווונדן, וואָס יאַטרען מיט גומי אין די אונטערגעשטעלטע קיילים פון קאָקאָס־שאָלעכץ. און אַף יעדער טריט זעט איר דינינקע איידעלע אַרעק־פּאַלמען, צאַרטע און שלאַנקע, גלײַך־אויסגעצויגענע, ווי ליכט.

גייגאָלד־גרינער ביינאַשמאָשעס.

פּאַמעלעך שווימט אַרויס אַ האַלבע לעוואָנע פון צווישן גע־בלעטער. ניט אַזאַ, ווי מיר זעען זי אין אייראָפּע. דאָ ליגט זי ווי אַ הילפּלאָזער אינזעקט, וואָס איז איבערגעקערט אַפן רוקן, ווי אַ אַף צווייען צעשפּאָלטענער זילבערנער קאָקאָס־נוס, פון וועלכן די גאַנצע זאַפט איז אויסגעצויגן און וואָס זײַן אומגוציקע שאָ־לעכץ האָט מען אַנידערגעוואָרפן אונטער די שטערן.

אין די דאָרפישע קלייטעלעך, פון ביידע זײַטן וועג שימערן רויטע פײַערלעך פון קעראָסינענע לעמפּעלעך.

מיר זײַנען שוין ניט ווײַט פון קאַנדי, די אַמאָליקע שטאָט פון ציילאָנער קייסאָרים, די קיניגן פון לאַנקאַ, ווי ציילאָן האָט אַמאָל געהייסן.

פונונטן, אין טונקל, רוישט מאַהאַוועלי־גאַנג, דער טײַך פון ציילאָן.

אין קאַנדי איז פאַראַן אַ גוטער האָטעל, ווו מיר נעכטיקן איבער.

און פאַרפרי נאָך לאָזן מיר זיך אין אַן עקסקורסיע קעדיי ניט אָנצווערן די אינדערפריִענדיקע שאָען, ווען די זון צאַפּט נאָך ניט אויס דאָס לעצטע ביסל קילכעס. אַן אווסאָמאָביל טראָגט אונדז אַוועק אין דער אומגעגנט פונעם פּראַכטפולן סינגאַלע־זישן דערפל קאַדוועלאַ.

14. די דזשונגלי.

סאמע באם דערפּל הייבט זיך אָן בערגלען דאָס אָרט. די ני־דער־ערטער זײַנען באדעקט מיט לאָנקעס און רײַזפעלדער און אײַנגעשניטן אין קאנאוועס, וואָס גייען זיך צונויף אין קלייניקנקע שייִנע סאַזשלקעס אזעלכע. די העכערע ערטער, פון 90—30 מעטער די הייך, זײַנען באוואָקסן מיט געדיכטן וואַלד, אָט־אָ דעם וואלד, וואָס איז בארימט אונטערן נאָמען דזשונגלי.

מיר זעען דאָס ערשטע מאָל אזא מין לאנדשאפט, וואָס מאכט זיך נאָר דאָרטן, ווו דער ערדבאָדן איז נאָך ניט באארבעט. געוויינלעך מיינט מען מיטן וואָרט דזשונגלי אזא מין בסולע־וואלד, ווו דעם מענטשנס פוס האָט נאָך קיינמאָל ניט געטראָטן. אזעלכע וועלדער אָבער, דארף מען אצינד זאָגן, זײַנען שוין אין ציילאָן אָדער אינגאנצן ניטאָ, אָדער מע דארף זיי זוכן מיט ליכט.

אצינד דאַרף מען פארשטיין, ווען מע רעדט פון א דזשונגלי־וואלד, פּאַשעט א געדיכט געפלעכט פון קאָלערליי מינים ביימער, וווהין ס'שווער און אן אנדערסמאָל אומעגלעך ארײַנצודרינגען. אָט־אָ די ביימער זײַנען אויסגעוואָקסן אָנעם מענטשנס מינדסטער האָרעוואניע, אָן א שום סיידער. האָבן זיי זיך ווילד איבערגעפלאָכטן איינס ס'אנדערע און אלע מיטאנאנד דורך דריידל־און קלעטער־געוויקסן פארוואָקסן געוואָרן און זיך באדעקט מיט פרעמדפרע־סערישע פעדערגראָזן, אָרכידייען און אַנדערע פּאַראַזיטן. אלע דורכשײַנען צווישן די ביימער זײַנען אזוי פארשלאָגן מיט ווילד־געוויקסן, אז ס'איז לאכלוטן אומעגלעך אָט דאָס געפלעכט צו פאנאנדערוויקלען און צעטיילן צווישן זיך, צעשיידן די באזונדערע פאָרמען.

דאָ וועסטו זיך אָן קיין האק און פײַער בעשומויפן ניט באַגיין, — שרײַבט דער באוווסטער נאטוראליסט העקל. — א שאָ נאָכאנאנד האָב איך מיר געשלאָגן, קעדיי דורכצוגיין א פּאָר טריט ביז איך בין געבליבן אָן קויכעס. צעביסן פון מילבן, צעשטאָכן פון מאָסקיטן, ווו איך האָב נאָר אן אייוער געהאט, אין

א צעריסענעם בעגעד, מיט צעבלוטיקטע הענט און פיס, צעקאַ־ ליעטשעט און צעריסן דורך הונדערטער געוויקס־נאָבלען און שטע־ כעלקעס, מיט וועלכע ס'זייַנען באוואָפנט די קלעטערנדיקע רא-

אין געדיכטעניש פון דזשונגלי.

טאנג־פאלמען, די כיביסקוסן, מילכערס, לאנטאנען און אָן א שיר אנדערע געוויקסן,—האָב איך מיך געמוזט אונטערגעבן און אָפ־

זאָגן פון מײַן ערעגײַציקן װוּנש דורכצולײגן זיך אן אײגענעם װעג אין די דזשונגלי מיט די הוילע הענט.

כאראָטע אָבער אף דער עקסקורסיע האָב איך בעשומױפן ניט געהאט. כ'האָב דערזעען פּאָנעם על פּאָנעם אױעלכע געװיקסן און באַלעכאים, װאָס זעען קאָן מען זײ נאָר אָט־אָ דאָ, װוּ דער מענטש האָט נאָך לעסאטע א קנאפּן דריסאס־האָרעגל און די נא־טור לעבט נאָך אף איר אלטן װילד־שטײגער. װאָס איז װערט, אשטײגער, צו זעען די גיפּטיקע צײלאָנער קלעטער־ליליע (Gloriosa superba) מיט איר גינגאָלד־רױטן קרױן, דעם שטע־כיקן כיביסקוס (Hibiscus radiatus) מיט זײַנע גרױסע אינדרױסן שװעבל־געלע און אינעװײניק ליליענפארביקע בלומען, ארום װעל־כע ס'האָבן זיך געדרײט גיגאנטישע שװארצע באבעלעך מיט בלוט־רױטע פלעקן אף די עקפּאָרמיקע פליגל־צוגאָבן און מעטאל־קאָלירטע זשוקעס א.א.װ. א.א.װ.

נאָר אמײנסטן האָט אונדז געפרײט דאָס, װאָס שױן פון דער ערשטער באגעגעניש מיט די דזשונגלי האָבן מיר זיך גלײַך אָנ־געשטױסן אף די סאמע כאראקטעריסטישסטע אײַנװױנער פון די העכערע באַלעכאישע קלאסן,—אף די פּאָפּוגאַיען און מאלפּעס.

דערזעענדיק מײַן ביקס, האָט א טשאטע גרינע פּאָפּוגאיען זיך אופגעהױבן מיט א געשרײ פון א הױכן בױם, װאָס האָט ארױס־געשטעקט הױך, העכער איבער די דזשונגליס. דאָסגלײַכן האָט זיך א טשערעדע גרױסע שװארצע מאלפּעס א װאָרף געטון אין געדיכטעניש מיט א מין ברומען הױך אף א קאָל.

דערשיסן אפילע אײנע פון זײ איז מיר ניט געראָטן. זײ זײַ־קען שױן, װײַזט אױס, רעכט באקאנט מיט פײַערשיס־געװער או װײסן שױן װי אױסצודרײען זיך דערפון.

נאָר פונדעסטװעגן איז מײַן ערשטער שאָס ניט פארפאלן אומזיסט. אפן ברעג קאנאל מיט װאַסער האָט זיך געװאַרעמט א געזונטער היפּשער קראָקאָדילפאָרמיקער באלכײַ פון א צװײ מעטער קימאט די לענג. האָט אים די קױל געטראָפן גלײַך אין קאָפּ ארײַן און אים צוערכט געמאכט דאָ טאקע אפן אָרט. דער־

נאַך האָט זיך אויסגעלאָזט, אז דאָס איז א יאַשטשערקע אזא מינע (קינענאָרע), פאר וועלכער די דאָרטלײַט ציטערן איימאס־מאָוועס. איר וויסנשאפטלעכער נאָמען איז אינדישער וואסער־וואַראַן— (Hydrosarus salvatus). ווען די וווּנד איז ניט קיין געפערלעכע, קריכט ער ארײַן צוריק אין וואסער. ער קאָן זיך גאנץ גוט פאר־טיידיקן אויך מיטן עק מיט ווײַנעם, וועלכער איז באדעקט מיט הארטע שנײַדנדיקע שילדעלעך. מיט איין קלאפ ווײַנעם קאָן ער זיך רעכט לאָזן פילן און אפילע צעברעכן די ביינער.

אפן וועג צוריקוועגס האָב איך זיך געקוויקט מיטן זיס־הײַערן זאפט פון קאָקאָס־נוס, וועלכן מע רופט קאָקאָס־מילך.

15. די הויפטשטאָט פון די קייסאָרים פון לאנקא.

דאָס איז זי אמאָל געווען, אַצינד איז זי א פּאָשעטע באַרג־שטעטל אַפן אינזל צייל‎אָן: קאַנדי.

ליגט גאַנץ הויך. פונדעסטוועגן וואקסן דאָ כיביסקוסן, פאל־מען און טאמאריסקן איבערגעמישט מיט סאָסנעס, טענענביימער און אַנדערע וואַלד־מינים פון די אייראָפּעיִשע בארג־וועלדער. די פאַרשיידנפאַרביקע געוויקסן־וועלט פון די טראָפּישע נידער־ערטער באַדעקט די בערג־טרעפּ און די ברעגן פון דער דורכזיכטיקער סאַזשלקע.

אין אַלע אינדערפרײַקע קאיאָרן טרײַבט מיך אַרויס פון בעט און רופט מיך אַרויס אפן באלקאָן דער פּויק פון בודאס טעמפּל. קאָן איך מיך דעמאָלט זאַט ניט אָנקוקן אף אָט דעם זעלטענעם לאַנדשאַפט, וואָס האָט שוין אָבער פאָרט אָנגעווירן דעם פּראַכט און צויבער פון אוראלט, בסולישער ווילדקײַט. אין איין אָרט בלויז קאָן מען אים נאָך געפינען, אָט־אָ דעם פּראַכט, אין אָט דער געגנט: אַפן היטל־צוקער־פאָרמיקן באַרג, וואָס לאָזט זיך אָפּגעריסן ווערטיקאל אראָפּ צו דער אָזערע.

אַפן שפּיץ פון אָט דעם באַרג האָט מען נאָך מיט קאַרגע הונדערט יאָר צוריק מענטשלעכע קאָרבאָנעס געבראַכט צו דער

אומדערבאַרעמדיקער געטן קאַלי, פונונטן צופוסנס דעם באַרג, אין די דעמאָלטיקע קייזערלעכע פאַלאַצן האָט מען געווים געהערט די ווייגעשרייען פון די אומגליקלעכע קאָרבאָנעס, ווען מע האָט זיי צום מיזבייעך געשלעפּט.

נאָר אין קייזערלעכע פּאַלאַצן מאַכט מען געוויינלעך ביכ־לאַל א קנאַפּ ווען פון ווייגעשרייען, וואָס הערן זיך פונדרויסן.

דער מיזבייעך פאר מענטשלעכע קאָרבאָנעס איז שוין לאַנג צעשטערט. דערפאר האָט דאָס קליינע שטעטעלע קאנדי אצינד א גרויסע, העסלעך גרויסע טפּיסע, מיט נאַקעטע ווײַסע ווענט, וואָס די ענגלישע אדמיניסטראַציע האָט אויסגעבויט, קעדיי אײַנ־צופירן „אָרדענונג און געזעצלעכקײַט” צווישן די אומדערצויגענע עקספּאַנסיווע מיזרעך־לײַט.

אצינד וווינט אין דעם געוועזענעם קייזערלעכן פּאַלאַץ דער ענגלישער גובערנאַטאָר, דער אויבערהאר איבערן גאַנצן אינזל. אינעם אַמאָליקן אַודיענץ־זאַל, ווו דער קייסער פלעג אופנעמען געסט, זײַנען אצינד די זיצונגען פונעם געריכט. אן ענגלישער לאָרד אין א רויטן טאַלער מיט א ווײַסן פּאַריק אפן שארבן זיצט ער זיך גרויסאַרטיק, מײַסע־מעלעך צווישן די טונקעלע זאַלן און לאָדט און מישפּעט און פּאַסקנט די קאָלירטע מענטשן פון אינזל, וואָס רעדן געוויס ניט ווייניקער, ווי אף א מייע אָרטיקע דיאַ־לעקטן. דער לאָרד, דער שופעט, רעדט, פאַרשטייט זיך, ענגליש, און א דאָלמעטשער פאַרטײַטשט זייער רייד פון אײנעם דעם צווייטן.

ווי באַווײַזט דער ענגלישער לאָרד צו געפינען די גערעכטי־קײַט צווישן אָט די פילקאָלירטע און פאַרשיידנשפּראַכיקע מענטשן? וואָס פאר א נאַפּקעמינע?

ס'האנדלט זיך דאָך פונעם לעבן און פארמעגן סאַכאקל פון קאָלירטע מענטשן! א רענדל אַרוף, א רענדל אַראָפּ,—מער מיט א לעבן, ווייניקער מיט א לעבן,—די וועלט וועט דערפון סײַווי ווייניק אָנווערן. פונעם ענגלישן קיניגס קאָפּ אַלקאָלפּאָנעם וועט געוויס קײַן האָר ניט גערירט ווערן,—איז וואָס איז דאָ פאַראַן צו קלערן? —Rule Britania!

16. דער גאניידן אין ציילאָן.

דער העכסטער שפּיץ פון די בערג אַף אָט דעם זעלטן שיינעם אינזל הייסט אָדאָמס פּיק, און דער שמאָלער ער־פּאַס, וואָס האָט אַמאָל, ווי א נאָפּלשנור, פאַרייניקט ציילאָן מיטן אינדישן מאַטעריק, הייסט אָצינד אָדאָמס בריק.

אָט אהערצו האָט די מענטשלעכע פאַנטאַזיע אריבערגעטראָגן דעם לעגענדאַרישן גאניידן, דעם פאַרלוירענעם פּראַכט־גאָרטן פונעם אויסגעטראַכטן זאָרגלאָזן און לוסטפולן אורמענטשלעכן לעבן.

וואָרעם ווו דען זאָל ער געווען זײַן, דער גאניידן, אויב ניט אַפן דאָזיקן אינזל פון בלומען, ווו די באַרג־וואַסערן טראָגן אין זייער טיפן שויס טײַערע איידלשטיינער, ווו די ברעגן פון רוישיקן יאַם זײַנען רײַך מיט פּערלמוטער, ווו מענטשן אפילע שלאָגן אָפּ מיט אלע קאָלירן פון די טראָפּישע פאַרבן און ווו די געוויקסן און באַלעכאַים זײַנען ווילד און צאַפּלדיק יונג, קרעפּ־טיק און לעבנסדורשטיק, ווי אין די ערשטע לעבנס־טעג פון דער דעמאָלט נאָך פרישער ערשט אופגעקומענער ערד? אין איין אָרט איז דער גאניידן נאָך אַדאיעם פאַרבליבן. דאָס זײַנען די באַ־רימטע גערטנער פון פּאַראַדעניא, עטלעכע מײַל הינטער קאַנדי.

פּאַראַדעניאַ איז א קליין שטעטעלע, ווו די ענגלישע רע־גירונג האָט מיט הונדערט יאָר צוריק נאָך, אין 1819 יאָר געגרינ־דעט א באָטאַנישן גאָרטן. די געוויקסן־אוצרעס, וואָס זײַנען אופ־געקליבן אין פּאַראַדעניא, שעמען ברייט איבער דער גאַנצער וועלט. דעריבער, פאַרשטייט זיך, קען קיין שום לײַטישער רײַזנ־דער פאַראַדעניא ניט אויסמײַדן. פאַראַדעניא ליגט אַף דער אײַזנבאַן־ליניע, וואָס פירט פון קאָלאָמבאָ קײַן קאַנדי.

אייראָפּייער פאָרן מיט דעם ערשטן קלאַס, מיטן דריטן קלאַס פאָרן בלויז די ברוינע סינגאַלעזער און די טונקל גרויברוינע טאַ־מילן. אינעם צווייטן קלאַס פאָרן די בלוט־געמישטע „אייראַזיער“.

ווי איר זעט, איז דער וועג צום גאנײדן אויך אויסגעהאלטן שטרענג לויטן קלאַסן־פּרינציפּ.

צום אַרײַנגאַנג אין גאָרטן פירט אַן אַלייע פון פּוּאַכטפּולע אַלטע גומי־ביימער, אָט־אָ יענע אינדישע ביימער, וואָס זייער קאָנדענסירטן מילכיקן זאַפט רופן מיר אָן קויטשוק, אָט דער אייגע־נער בוים, וואָס ס׳האָבן געזען מיסטאַמע אַלע, וואָס האָבן אַפילע אין אינדיע ניט געשמעקט, מאַכמעס אָט דער בוים וואַקסט בא אונדז אין די הײַזער אַלס א דעקאָראַטיוו־געוויקס מיט העל גרינע דיקע לעדעראַרטיקע און אייפּאַרמיקע בלעטער און טראָגט דעם נאָמען „פיקוס״. ווער פון אײַך האָט קיין פיקוס ניט געזען? איז אַן אַלייע פון אַזוינע פיקוס־ביימער פירט צום אַרײַנגאַנג אין גאָרטן.

נאָר בעיס אין אונדזערע הײַזער איז זעלטן ווען דער פיקוס דערגרייכט צו דער סטעלי און קאַם וואָס ער האָט א פּופּציק בלעטער, איז אים דאָ אין זײַן היים ניט צו דערקענען. דאָ איז עס א גיגאַנטיש הויכער בוים מיט צווײַגן פון פּופּצן מעטער די לענג, וואָס ציִען זיך אויס האָריזאָנטאַל און באַדעקן מיט זייערע טויזנטער בלעטער אַזאַ מין שעטך, אַף וועלכן מע וואָלט געקענט אויסבויען א גאַנצן פּאַלאַץ. נאָר אַזויפיל אָרט וויפל סע פאַרנעמט פונויבן די בלעטערקרוין, פאַרנעמט נאָך מער אָרט פונונטן אַף דער ערד די וואָרצל־סיסטעם פון בוים, 20—30 הויפּט־וואָרצלען ציִען זיך אין אַלע זײַטן געדרייט אַזוי ווי שלענג אַף א שטרעקע פון א 15—30 מעטער די ווײַט פונעם בוים־שטאַם. דער „שלאַנ־גען־בוים״ רופן אים דערפאַר די דאָרטלײַט. דערבײַ הייבן זיך אייניקע וואָרצלען־קניִען אויף ווערטיקאַל אין דערלופטן און שפּאַרן אונטער דעם בוים אַזוי, אַז ער האָט שוין ניט וואָס מוירע צו האָבן פאַר קיין שטורעם.

אַקוראַט אַקעגן אַרײַנגאַנג־טויער שטייט א בוקעט פּאַלמען, פּאָרשטייער פון ציילאָנער פלאָרע, און אויך פון אַנדערע טראָפּישע געגנטן. די אַלע ביימער זײַנען איבערגעפלאָכטן מיט שיינע ליִאַנען און באַצירט מיט זעלטן שיינע פּאַראַזיטאַרע פּעדערגראָזן.

מיר גייען איבער צו אנדערע כידושים פון פאראדעניא. אָט ווײַזט מען אונדז ריזיקע באמבוק־קוסטן, וואָס באשטייען פון 60—80 באמבוק־שטאַמען, פון וועלכע איטלעכער שטאם זייערער האָט 30—60 סמ. אין דורכמעסער און 30 מעטער די הייך און אלע וואקסן זיי ארויס פון איין וואָרצל־שטאם. פונויבן האָבן זיי אף זיך זייער גראנדיעזע בלעטער. און אָט־אָ די גראנדיעזע ביימער זײַנען דאָך ניט קיין ביימער, נאָר פּאָשעטע שטרוי־גראָזן, פון איין שוירעש מיט אונדזערע שטרויענע זאנגען. אקוראט ווי יעדער שטרוי, איז זייער שטאם אויך צעטיילט אף צווישנקניפּן, מער ניט אין די צווישנקניפּן וואָלט זיך קאָנען אויסבאהאלטן א דרײַיאָריק קינד.

ניט ווייניקער אינטערעסאנט זײַנען די בלעטערדיקע פּאלמען אָדער ראָטאנגען (Calomus) מיט זייערע גראנדיעז־אויסגעשטרעקטע פעדערדיקע בלעטער. זייער דינער שטאם, וואָס איז סאכאקל ווי א פינגער די גרעב, איז אָבער אזוי שטײַף און בויגעוודיק, אז ער קלײַבט זיך ארוף אף די שפּיצן פון די העכסטע ביימער און קען דערגרייכן ביז 90—150 מעטער די לענג. דאָס איז דאָס סאמע לענגסטע געוויקס אין דער וועלט.

רויזן אָבער שטעכן זיך.

בעשאס איך האָב געבלאָנדזעט אין הויכן גראָז אונטערן שאָטן פון פּאלמען לענגויס דעם טײַך און זיך געפלײַסט אויסצושפּירן דעם געדרייטן וועג פון א וואָסער ס׳ניט איז ליאַנע, האָב איך דערפילט עטלעכע שטעך אין די פיס. אז איך האָב פארקאטשעט די הויזן, האָב איך געפונען צוויי קליינינקע פּיאווקעלעך, וואָס האָבן זיך צוגעזויגן צו מײַן פוס, און א האלב טוץ אנדערע האָבן זיך אויסערגעווײנלעך שנעל ארופגעקליבן ארוף איבער מײַן שטיוול. די פּיאווקעס זײַנען די לאַנד־מאקע פון אָט דעם אינזל. זיי זײַנען דאָ פארשפּרייט אומעטום אכוצן יאם־ברעג און די הויכע בערג־שפּיצן. און אייניקע פּײַכטע וואלד־ערטער זײַנען מאַ־מעש אָפּגעשאָטן מיט זיי אזוי, אז מע קאָן דאָרט קײַן פאָר שריט ניט מאכן, זיי זאָלן דיר ניט אַראָפּפאלן פון די ביימער־צווײַגן אַפן קאָפּ און אָנשיטן דיר א פולן קאָלנער.

הונגעריקערהיים זײַנען זיי ניט גרעבער פון א פּאָדעם און קאָנען זיך לײַכט דורכקלײַבן דורך זאָקן־שלייפן. אמאָל פילט מען אפילע ניט זייערע ביסן. מע דערקענט זיי נאָר נאָך רויטע בלוט־פלעקן אפן ווײַסן וועש. שפּעטער אָבער הייבן די ערטער, וווּ זיי האָבן אָנגעביסן, אָן שרעקלעך צו בײַסן, אז ס'איז מאמעש ניט איבערצוטראָגן, ניט זעלטן ווערט דאָרט אן אָנצינדונג. אין 1815 יאָר האָט א מאכנע ענגלענדער זיך דורכגעקליבן פון ברעג יאם קײַן קאנדי. האָבן זיי א רעכטע מאפּאָלע געהאט פון אָט די פּיאווקעס, וואָס זײַנען זיי מיריאַדנווײַז באפאלן, און פיל זעלנער ארויסגעפירט פון קאָן. קעדיי פּאָטער צו ווערן פון א צוגעזויגע־נער פּיאווקע, דארף מען אף איר א טריף טון א טראָפּן ציטרין־זויער, קארבאָלקע אָדער ספּירט. דערפאר גייט מען דאָ געוויינ־לעך אף עקסקורסיעס מיט א לימענע אין קעשענע. אנדערע טוען אָן אף די פיס זאָקן אָדער קאמאשן פון רוי־גומי אָדער פון דורכויסיקער הארטער מאטעריע. איך האָב מיך פון זיי אָפּגעהיט דורכדעם, וואָס איך האָב דורכגעפירט פונונטן ארום די הויכע יעגער־שטיוול א רינגארומיק פאסיקל פון קארבאָלקע. האָבן שוין די פּיאווקעס איבער אָט דער גרענעץ זיך קיינמאָל ניט דערוועגט איבערצושפּרײַזן.

פּאראדעניער באניידן איז אויך גוואַלדיק רײַך אין מאָסקיטן און איינטאָגפליגן. פון זיי באוואָרנט מען זיך מיט מוסלינענע פּאָרהענגלעך, מיט וועלכע מע באהענגט ארום די בעטן.

פאראן אויך גיפטיקע סקאָרפּיאָנען און טויזנטפיסערלעך.

איינס פון די שענסטע ווינקעלעך אין פאראדעניע איז דער „פעדערגראַז־גאָרטן".

באם קילן טײַכל ליגט ער אונטערן געדיכטן שאָטן פון הויכע ביימער. דאָ זײַנען אופגעקליבן קאָלעריי מינים פעדערגראָזן, קליינע און גרויסע, גראָזיקע און בוימארטיקע. בעיס איינע פעדערגראָזן, די בוימארטיקע, האָבן זיך ניט וואָס צו שעמען מיט זייער הייך אפילע אין פארגלײַך מיט די שטאָלצע פּאלמען, — אף אזויפיל הויך שטרעקן זיי אויס זייערע בלעטער־קרוינען, —

אין דער אייגענער צײַט טרעפט איר דאָ אזעלכע מיניאַטיורע פעדערגראָזן, וואָס ס'איז זיי שווער צו דערקענען און אָפּשיידן פון מאָך.

פאַראַן דאָ אויך אזעלכע פלוינען, וואָס דערמאָנען מיט זייער וווּקס די אין אייראָפּע פון לאַנג שוין אויסגעשטאָרבענע פלוינען, אָט־אָ יענע, וואָס האָבן דאָ געוואַקסן אין דעם ווײַט פאַרגאַנגענעם שטיינקוילנדיקן געאָלאָגישן פעריאָד פון דער ערד־געשיכטע.

אינדישער פייגנבוים.

אין איין אָרט האָב איך מיך געהאַט פאַרקוקט אויף די אינדישע פײַגנביימער מיט זייערע קאָלאָסאַלע בלעטער־קרוינען. דערווײַלע באַמערק איך בעשאַס־מײַסע איין אלטן בוים קימאַט אָן בלעטער, נאָר די צווײַגן זײַנע, האָט זיך געדוכט, זײַנען באַהאַנגען מיט גרויסע גרוי־ברוינע פרוכטן. ווי גרויס איז אָבער מײַן וווּנדער געווען, ווען בעשאַס איך האָב מיך דערנעענטערט צום בוים האָבן זיך אייניקע פרוכטן אויפגעהויבן, אָפּגעריסן זיך פון די בלעטער און אָנגעהויבן שוועבן ארום. דאָס, האָט זיך אויסגע־לאָזט, זײַנען געווען פליִענדיקע פוקסן. זיי געהערן צו דער זעל־טענער מישפּאָכע האַנטפליגלדיקע פרוכטנפרעסער, וואָס זײַנען

פארשפרייט בלויז אין די טראָפּישע לענדער פון דער אלטער וועלט. עטלעכע געראָטענע שאָס האָבן אנידערגעוואלגערט א האלב טוץ זייערע, די איבעריקע זײַנען זיך צעפלויגן מיט א הויך געשריי. אויסערלעך זײַנען אָט־אָ די באלעכאַים זעלטן געראָטן אין א פוקס, באזונדערס דער קאָפּ זייערער. די ענדגלידער זייערע זײַנען באהעפט מיט א פלי־הײַטל, ווי בא א פלעדערמויז. זיי דערנערן זיך פון פרוכטן און זײַנען דעריבער גרויסע שאָדנברענגערס אין די פלאנטאציִעס.

דעם טאָג איז מיר באשערט געווען צו פארפירן נאָך איין זאָאָלאָגישע באקאנטשאפט, אביסל א געפערלעכע.

פארנאכט האָט אינדרויסן געגאָסן א שלאקס־רעגן און איך בין געווען פארטון דערינען, וואָס כ'האָב ארײַנגעזעצט א גיגאנטישן שווארצן פערציקפיסלער אין א באנקע מיט ספּירט, קעדיי אראָפּצוּברענגען אָט דעם כידעש קײַן איירָאָפּע. פארטיפט אין דער ארבעט, האָב איך בעשאס־מײַסע ניט באמערקט, ווי צו מיר אין שלאָפצימער איז ארײַנגעקראָכן א גרויסע ברילענשלאנג, א שרעקלעכע קאָברע. איך האָב זי ערשט דערזעען, ווען זי האָט זיך שוין געפונען עטלעכע ווערשקעס די ווײַט פון מיר און ווען דער כאווער מײַנער האָט זיך א וואָרף געטון צו מיר מיט א געשריי: „א קאָברע, א קאָברע!" מיט זײַן הילף האָב איך בײַגעקומען די שרעקלעך גיפטיקע שלאנג, וואָס איז געווען בא א מעטער די לענג, און זי ארײַנגעפערעט אין א גרויסן סלוי מיט ספּירט. זאָל מען אין איירָאָפּע כאָטש זען טויטערהייט אָט־אָ די מעציִע, לעם וועלכער איך האָב געהאט געשפּילט מיטן לעבן, — א שפּיל אף א שטרעקע פון עטלעכע ווערשקעס.

17. די קרעלן־גערטנער.

פון קאָלאָמבאָ גייט א באברעגיקע אײַזנבאַן־ליניִע קײַן פּונטאָ־גאלא, א פעסטונג אפן דאָרעם־מײַרעווודיקן עק פון צייילאָן. און פונטאָ־גאלא שעמט מיט אירע אונטערוואסערדיקע

קרעלן־גערטענער, וואָס האָבן זיך היפש און ווילד צעוואָקסן אין די בוכטע־וואסערן ארום דעם שטעטל.

אַלע האָבן געווים געזעען קרעלן־צירונג. נאָר זעלטן ווער ס'ווייסט, אז דאָס זײַנען סקעלעטן פון געדערים־בלויזע באַלעכאים, וואָס לעבן אומבאַוועגלעך, צוגעוואָקסן צום יאַם־גרונט.

אין די ציילאָנער קרעלן־אינזלען הערשן קאָלערליי ניואַנסן פון גרינס: געלגריז און בלויגרין, מאלאכיט און איילבירט־גרין, איזמאראגדן און יאַפ־קאָליר. דערמיט אונטערשיידן זיך די היגע קרעלן פון די מיטלאנדישע קרעלן־ריפן. ביכלאל צייכנט זיך ציילאָן אויס ניט בלויז מיט די אייביק־גרינע געוויקסן זײַנע, נאָר אויך מיט די גרין־קאָלירטע מערסטנטייל באַלעכאים: פייגל, יאשטשערקעס, באַבעלעך און זשוקעס. מיטן גרינעם קאָליר זייערן טיילן זיך אויך אויס פיל יאם־באַלעכאים: פיש, קרעפסן, ווערים און יאם־רויזן (אבטיניא). פיל באַלעכאים אפילע, וואָס אין אנדערע ערטער זײַנען זיי ניט גרין, „קליידן זיך" דאָ אָן אין גרינס, ווי די יאם־שטערן, צום בײַשפּיל, די יאם־שטעכלערס, גאָלאָטוריעס און אנדערע. דאָס איז אַ זעלטענע דעמאָנסטראציע פון דערפון, וואָס ווערט אין נאטורוויסנשאפט אָנגערופן פון דארווינס צײַטן אָן „שוץ־קאָליר". די באַלעכאים־וועלט מאסקירט זיך אויס אינעם הערשנדיקן קאָליר פון דער ארומיקער סוויווע: „זע מיך ניט און לאָז מיך צורו!".

עפשער מיינט איר, אז אזא איינארטיקײַט קאָן נימעס ווערן?

ס'הייבט זיך ניט אָן! ערשטנס, רעדט זיך ניט וועגן איין קאָליר, נאָר וועגן פיל ניואנסן פון איין קאָליר, וואָס גייען איבער איינער אין צווייטן, קאָנטראסטירן, שטרײַכן אונטער איינס דאָס אנדערע א. א. וו. אכוצדעם רעדט זיך וועגן דער הערשאפט פון איין קאָליר, אָבער ניט וועגן דערפון, אז דער איינציקער. פארקערט, די הערשאפט פון איין גרונט־פאָן באַטאָנט נאָך מער די פילפארביקע אויסנאמען. באזונדערס פילפארביק זײַנען די פי־שעלעך פון קאָלערליי פאנטאסטישע פאָרמען, וואָס שנאָרכען ארום

צווישן די אונטערוואסערדיקע קרעלן־ביימער. נאָר אויך צווישן די קרעלן גופא מאכן זיך פון ראָזע, רויטע, געלע, פּיאָלעטענע און גרויברוינע קאָלירן.

צום באַדויערן, האָבן אָט־אָ די פאַרבן א קיום, נאָר ווען דו קוקסט אף זיי פונדערווײַטנס. נעמסטו ארויס א קאָראַלן־פּאָליפּ פון דער וואסער אָדער אפילע, אז דו רירסט זיך צו אים צו אונטערן וואסער מיטן פינגער, ווערסטו גלײַך באַשטראָפט: די דאָזיקע פילבארע באַלעכאַימלעך ציִען דעמאָלט טייקעף אײַן זייער רײַך־קאָלירטע צעלאָזטע הערנערלעך און קערפּערלעך אינעם סקעלעט אריין אינעווייניק, — בלײַבט א קאלעמוטנער גרוי־צע־צווײַגטער שטיינערער קוסט...

א רײַכן אײַנדרוק מאַכן אויך די פ ָ ר מ ע ן פון די קאָראַלן. יעדער פּאָליפּ באַזונדער איז ענלעך צו א בלימל, און אלע צו־זאַמענגענומען, די גאַנצע קאָלאָניע, — צו א קוסט אָדער בוים. ניט אומזיסט האָט מען נאָך ביז גאָר ניט לאַנג גערעכנט די קאָראַלן פאַר עכטע געוויקסן.

ווען דו לאָזט זיך אין יאַם ארויס אף א שיפל אין דער צײַט פון אָפּפלייץ, ווען די וואַסער איז פליטקע, פאַרטשעפּעסטו אָפט־מאָל מיטן שיפל די שפּיצן ביימער פונעם אונטערוואסערדיקן קרעלן־וואלד. דאָס וואַסער איז באַדערבײַ אזוי דורכזיכטיק און די קרעלן אזוי נאָענט צו דער האַנט, אז זעלטן ווער ס׳פאַרט אוועק פונדאַנעט מיט ליידיקע הענט, אָן א רײַכער קאָלעקציע פון אָט־אָ די אונטערוואסערדיקע שטיינערנע בלומען. דער כילעק איז נאָר, וואָס אָפּרײַסן א בלום איז פיל לײַכטער, ווי „אָפּרײַסן א קרעל״. צוליבדערצו דאַרף מען זיך באַוואָרענען מיט אַן אײַזער־נער דאָלאָטע און א האַמער. ווער סע וויל באַקומען היפּשע עק־זעמפּליאַרן, דער מוז אָנקומען צו דער הילף פון יאַם־טונקערס, וואָס לאָזן זיך אראָפּ מיט די אײַזערנע מאַכשירים אונטערן וואַ־סער, האַקן דאָרט אויס פּאָליפּן־בלומען פון א פוד אָדער אַנדער־האַלבן די וואָג. אַזעלכע בלומען, ווי איר זעט, איז שוין שווער־לעך צוצושטעכן צום רעקל־שלייף...

אגעוו, קעדיי צו באנעמען דעם גאנצן פּראכט פון א קאָראלן־באנק, דארף מען אים באטראכטן ניט בלויז פונויבן אראָפּ, פונעם שיפל ארויס, נאָר טאקע פון אונטער דער וואסער, דאָס הייסט, ווערן אף א ווײַלע א וואסער־טונקער און אונטערטונקען זיך מיט אָפענע אויגן.

טכילעס גייט זיך עס ניט איַין, נאָר נאָך עטלעכע פּרווו געלינגט עס, דעמאָלט באקומט איר דאָס פארגעניגן זען די אונטערוואסער־וועלט בא א מאָדנער גרינער שיַין, וועלכע ס׳איז יך שווער פאָרצושטעלן דעם, וואָס האָט געקוקט דערוף בלויז פונויבן. די געשטאלטן פון די באלעבאַים און קרעלן דאכטן דע־מאָלט אויס אָן א שיר פאנטאסטישער און אינטערעסאנטער.

זענט איר דערפאר מעקאנע אוואדע די יאם־טונקער? דארפט איר אָבער דערבײַ ניט פארגעסן, אז אקוראט ווי רויזן שטעכן זיך, אזוי קומען די אונטערוואסער־רויזן אויך ניט אָן אזוי גרינג. די מעדוזן, וואָס שווימען צווישן זיי, בריִען זיך קלאל ניט ערגער פון קראָפּעווע. אייניקע פּאַנצער־פיש שטעכן זיך מיט זייערע פליס־פעדערן ניט ערגער און ניט ווייניקער געפערלעך פון קיין סקאָרפּיאָן. די קרעפּסן קנײַפּן זיך גאנץ שטארק מיט זייערע שערן. די שווארצע יאם־שטעכלערס קאָנען מאכן געפערלעכע ווונדן מיט זייערע לאנגע אָנגעזעגטע נאָדלען. הײַנט די בלומען גופע, בימכילע, די קרעלן־צווײַגן לאָזן זיך ניט אזוי צורירן צו זיי. זייער געגנאָדלטער אויבערפלאך און שפּיצעכיקע ווינקלען זײַנען זיך פריִער גוט נויקעם אין אײַערע הענט, ביז איר קריגט זיי ארויס. נאָך עטלעכע מאָל „קרעלן־רײַסן" האָב איך פײַנע עטלעכע טעג ארומגעטראָגן זיך מיט פארוווּנדעטע, צעקאַ־לעמשעטע הענט.

נאָר פאר א ליבהאָבער פון דער נאטור האָט עס א קליינעם באטרעף אקעגן יענעם ווילד־שיינעם פארגעניגן, וואָס די קרעלן־גערטנער פארשאפן, ווען מע באזוכט זיי. דער אײַנדרוק דערפון פארבלײַבט אפן גאנצן לעבן.

18. דער נאטורפאָרשער באַם ברעג יאַם.

בעליגעמאַ הייסט דאָס דאָרף. אזוי רופן עס די ענגלישע באלעבאטים פון לאנד, וואָס האָבן צעקאַליעטשעט דעם סינגאַ־לעזישן נאָמען „וועליגהאם". וועלי — איז די טײַטש — זאמד. גהאם — איז א דאָרף, וועליגהאם = דאָס „זאמדאָרף". דאָס דאָרף געפינט זיך אויך אפן דאָרעם־מײַרעוודיקן עק פון ציילאָן און ליגט אונטער דער ברייט פון 6° פונעם עקוואטאָר.

אהערצו קומט מען אראָפּ זיך באקאנען מיטן לעבנשטייגער פון א סינגאלעזיש דאָרף, וואָס ליגט אין א פײַנעם קאָקאָס־וואלד באַם סאמע ברעג פון יאַם. די בוכטע איז דאָ אויך פול מיט קרעלן. נאָר קרעלן האָבן מיר אָנגעקליבן שוין אין פונטאָ־גאלא, און דאָ האָבן מיר זיך געלאָזט מיט שיפלעך אין יאַם קעדיי צו פאנגען די וויכטיקסטע פאָרשטייער פון דער היגער יאַם־פאונע (באלעבאַטים־וועלט).

האגאם מיר פלעגן ארויספאָרן אזייגער נײַן אינדערפרי, פונ־דעסטוועגן האָט שוין די טראָפּישע זון אזוי אומבעראכמאָנעסדיק געבאקן פונעם הויכן טונקלבלויען הימל אראָפּ, אז מ'האָט ניט געקענט אויסשטיין דעם אָפּשפּיגל פון די זונשטראלן אינעם יאַם־אויבערפלאך. קעדיי עפּעס צו זען, האָב איך געמוזט אָנטון בלויע ברילן. פריִער האָב איך געמיינט, אז ווײַטער פון ברעג וועט זײַן קילער, נאָר כ'האָב א טאָעס געהאט: די אומבאוועגלעכע יאַם־גלאט האָט געבלענדט די אויגן און אויסגעזעען, ווי א פּלי־סיקע מאסע צעשמאָלצענער בלײַ.

נאָך איין שאָ ארבעט האָב איך געפילט, אז די קויכעס גייען מיר אויס, כ'בין געוועזן אָפּגעגאָסן מיט שווייס, אין די אויערן האָט געזשומעט, אין קאָפּ האָט זיך געפילט א שרעקלעכע שווער־קײַט און געדאכט האָט זיך מיר שוין, אז אָט־אָט באקום איך א זונענקלאפּ. האָב איך געהייסן מע זאָל מיר ארופגיסן אפן קאָפּ און אף די קליידער א פּאָר עמער וואסער, צוגעדעקט דעם קאָפּ מיט א פײַכטן האנטעך און פונויבן אָנגעטון א ברייטקאנטיקע הוט.

אָט דאָס האָב איך אלע טאָג געמוזט טון אין דער צײַט פון מײַנע עקסקורסיעס, קעדײ כ׳זאָל ניט האלטן בא כאלאַשעס.

די יאם־באלעכאַים האָב איך געפאנגען מיט א נעצל פון דינער מאטעריע, פון „גאז״. דאָ האָבן זיך פּאַפּאדיעט סײַ קליינע קרעפּסלעך, סײַ מעדוזעס, שלײערלעך פון שנעקן, ווערים, פּאַ־ליפּן און קרעפּסארטיקע. דערמיט אלץ האָב איך אָנגעפילט די באנקעס. נאָר דאָ פאר מײַנע אויגן האָבן אייניקע גרעסערע רויב פאָרמען פארניכטעט די שוואכערע.

דאָסדאָזיקע געפאנגענע זײַנען גלאָזארטיק און דורכזיכטיק. זײער דורכזיכטיקײַט איז אויך אלפּי דארווינען א רעזולטאַט פון נאטיר־לעכן אָפּקלײַב. מאכמעס דורכזיכטיקײַט איז דאָך אויך א מאסקיר־מיטל, א מין שוץ־קאָליר, וואָס מאכט אומבאמערקבאר דעם, וואָס פארמאָגט אָט־אָ די מײַלע.

ווען איך האָב זײ דערפירט צוריק צום ברעג, אין א האלבע שאָ ארום, איז שוין $3/4$ פון זײ געוועזן פולקאָם צעפוילט, מ׳האָט שוין קיינשום געשטאלט אין זײ ניט געקאָנט דערקענען, און זײ זײַנען געלעגן ווי א קאלעמוטנער אָפּזאץ אפן דנאָ פון די סלויעס אזוי אז כ׳האָב זײ צוריק געמוזט ארויסוואַרפן אף אזויפיל ווירקט דאָ די טראָפּישע היץ. מיטן איבעריקן ביסל האָב איך מיך, שוין געאײַלט אהיים אין אײַנפאָרהויז ארײַן, כ׳האָב געוואָלט א טייל פון מײַן זאק־רויב כאָטש באטראכטן אונטערן מיקראָסקאָפּ, וועלכן כ׳האָב געהאט מיט זיך. האָבן זיך אָבער באַם ברעג צונויפגעזאמלט די היגע אײַנ־ווױנער און אומבאדינגט געפאָדערט, כ׳זאָל זײ ווײַזן וואָס פאר א פיש כ׳האָב געפאנגען צום עסן. ווען זײ האָבן אָבער דערזען וואָס פאר א מיעסקײַטן כ׳האָב אָנגעקליבן, האָבן זײ מיך אָנגעקוקט ווי אַ מעשוגע־נעם. אנדערע האָבן ארויסגעזאָגט א געדאנק, צי בין איך עפשער ניט קײַן קישעפמאכער. ווען מ׳האָט זײ אָבער געגעבן צו פארשטיין, אז איך בין א רײַזנדער און וויל ברענגען אהיים אזעלכע לעבעדיקע זאַ־כענישן, וואָס דאָ זײַנען זײ דאָ און דאָרט ניט, האָט עמעצער ווײַזט אויס יאָ פארשטאנען, א סימען האָב איך געהאט אף מאָרגן, ווען גאנצפרי, ווי נאָר כ׳האָב מיך אופגעכאפּט, האָט זיך בא מײַן האָטעל

אויסגעסטראָיעט א שערענגע ייִנגלעך, שיינינקע נאקעטע סינגאַ־לעזער באָכורימלעך און איטלעכער האָט מיך מיט עפּעס מעכאבעד געווען: ווער מיט א יאַם־שטערן און ווער מיט א יאַם־שטעכלער, ווער ס׳האָט געבראכט א סקאָרפּיאָן און ווער א פּערציקפיסלער, — איינער א פּאָר מעטאַל־גלאנציקע זשוקעס און דער צווייטער א גרויס באבעלע. מיט פּאכעד און ערעפורכט פלעגן זיי צוגיין און שטילערהייט אנידערלייגן פאר מיר זייער „רויב״ און האכנאָ־עדיק ווארטן, וואָס וועל איך זיי שענקען דערפאר, און פון דער קלענסטער מאטבייע זײַנען זיי געווען העכסט גליקלעך.

19. א טאָג־אויסקומעניש אין ציילאָן.

אופשטיין פלעגן מיר 5 אזייגער פארטאָג, נאָך פארן זון־אופ־גאנג און פלעגן באָדנדיק זיך שוין זען, ווי די זון האָט זיך אופגעהויבן איבער די שפּיצן פונם פאלמענוואלד. פארן אָנטאָן זיך האָט מען באדארפט אופמערקזאם ארויסטרייסלען פון די קליידער די סקאָרפּיאָנען, פּערציקפיסלער און די אנדערע לעבעדיקע באַ־שעפענישן, וואָס זײַנען פאר דער נאכט אהין אָנגעקראָכן.

איבערבײַסן פלעגן מיר קאָקאָס־מילך, טיי, באנאנען און מאַיִס־ברויט, וועלכע אלע עסן דאָ. אינטערעסאנט איז, וואָס דאָ, ווו ס׳וואקסט קאווע און פונוואנען מע ברענגט אים קיין איי־ראָפּע, האָבן מיר ניט געקענט טרינקען קיין גלאָז קאווע. ער איז דאָ זייער ניט געשמאק, מאכמעס די קערנער זײַנע קאָנען דאָ בא דעם טראָפּישען פײַכטן קלימאט ניט אויסטריקענען, ווי געהעריק. און גוטע קאווע באקומט זיך נאָר פון טרוקענע קערנער, די קאווע־קערנער פון די טראָפּישע פלאנטאציעס טריקענען גוט אויס ערשט אין אייראָפּע.

קעדײַ איז דעריבער צו געדענקען, אז א גוטע גלאָז קאווע קאָן מען טרינקען בלויז דאָרטן, ווו ער וואקסט ניט. און דערפון איז זיך לײַכט אָפּצולערנען, ווי אָנגעזעטיקט מיט פײַכטקײַט די טראָפּישע נאטור איז.

נאָך שארפער האָבן מיר עס דערפילט, ווען מיר האָבן געעפנט די רייזע־פעק אונדזערע און געפונען, אז די אייזערנע מעסערס זיינען פארזשאווערט, אלע לעדערנע זאכן פארשימלט. דאָס שווארצע רעקל מיינס איז אזש וויס געוואָרן פון שימל. דעם פאָטאָגראפישן אפאראט, וואָס כ׳האָב מיטגעבראכט, איז כאָטש נעם און ווארף אים ארויס. די פאָסט־קאָנווערטן האָבן זיך פון זיך אליין פארקלעפט, אז מ׳האָט זיי ניט געקאָנט אופקלעפן. און דאָס אלץ איז געשעען אין דער טרוקע.נער צייט פון יאָר. מע קאָן זיך שוין פאָרשטעלן, וואָס קומט פאָר אין דער „פייכטער״ רעגנדיקער צייט!

אָט וואָס סע הייסט 7° — 6° פון עקוואטאָר!

נאָך א פאָר שאָ עקסקורסירן איבערן יאם האָבן מיר זיך א צווייט מאָל אויסגעבאָדן און ווידער אַמאָל אונטערגעלענט דאָס הארץ מיט רייז און קערי. קערי איז א נאַציאָנאל־סינגאַ־לעזישער מייכל, א מין ראָסל פון פיש, פלייש, יאשטשער־קעס, שלענג, פלעדערמייז, קרעפסן אָדער יאם־מאָלוסקן מיט קאָלערליי פרוכטן און גאָרטנווארג, פארפראווועט מיט פעפער און געווירצן. דאָס מייכל ווערט אָבער אזוי קונציק צו־געגרייט, אז דערוויסן זיך פון וואָס ס׳איז געקאָכט פלעגן מיר ערשט דערנאָך, ווי מיר האָבן אָפּגעגעסן. ווען מיר זאָלן פריִער געוועזן וויסן, וואָלט עס אונדז מיסטאמע געבליבן שטיין אין האלדז. וואָס אנבאלאַנגט דעם טאם איז טכילעס איז ער געווען עטוואָס פריקרע, נאָר דערנאָך האָבן מיר זיך צוגעוויינט און געהאלטן עס אפילע פאר א גאנץ באטאמט מייכל.

נאָר עמעס געשמאַק איז געווען דאָס פארבייסן: קאָלערליי אָרטיקע פיירעס און דעריקערשט די באנאנען, אָדער מע רופט זיי אנדערש די „באניידן־פייגן״.

די סינגאלעזער קולטיווירן עטלעכערליי סאָרטן באנאנען. פא־ראַן גרויסע, ווי אן אוגערקע, וואסעריקע באנאנען מיט א געשמאקן קילן זאפט, און פאראן קליינע באנאנען, ווי א פינגער די גרייס, וואָס צייכענען זיך אויס מיט זייער זיסקייט. פאראן דיקע מעליקע „קארטאָפלדיקע״ באנאנען. מיט אזעלכע 3—4 שטיק קאָן מען לייכט

שטילן דעם הונגער. פאראן „אנאנאסענע" באנאנען מיט אן נאיידעלן אראָמאט. פאראן „צימרינגדיקע", מיט א פיקאנטן געווירצן־בייגע־שמאק. עסן עסט מען די באנאנען רויערהייט, נאָר זיי זיינען זייער

באנאנען אין צייל̈אָן.

געשמאק געקאָכטערהייט און געבראָטענערהייט אויך. ס'שווער צו געפינען נאָך אזא געשמאקע, געזונטע און נארהאפטיקע פרוכט און וואָס זאָל אזוי קאָנפּענירן אין דער באלעבאטישקייט.

איטלעכער באַנאַנען־בוים טראָגט אַ קראַנץ פון עטלעכע הונדערט פּרוכטן. און אָט־אָ דער בוים מיט זײַן גרויסאַרטיקער בלעטערקרוין פון העלגרינע הענגענדיקע אַנדערהאַלבן־קלאַפטערדיקע בלעטער איז גאָר קיין בוים ניט, נאָר אַן א י י נ י אָ ר י ק ג ע װ י ק ס, ווי אונדזער גאָרטנוואַרג. די שענקיײַט פונעם באַנאַן־קוסט איז קלאָל ניט קלענער פון זײַן נוץ. ער באַפּוצט דעריבער די אינדישע געצעלטן.

אַכוץ באַנאַנען פלעגן מיר אָפּט עסן אַנאַנאַסן און מאַנגאָ־פּרוכטן—גרינע אייפאָרמיקע פּיירעס פון 8—15 סמ. די לענג, וואָס ס׳האָט זיך פון זיי געהערט שפּיגינאַר. צייטלאָנער עפּל און פּאָמע־ראַנצן זײַנען פון זייער פּראָסטע סאָרטן און ניט געשמאַק. די פּאָמעראַנצן זײַנען נאָך דערצו גרין און האָבן אין זיך קיין זאַפט ניט. דאָס איז דערפאַר, ווײַל די סינגאַלעזער ניט זיי ווייסן און ניט זיי האָבן געדולד ווי אַקוראַט נאָכצוזעען אָט־אָ די פּרוכטן, וואָס פאָדערן אַ גוטן אַרומגאַנג אַרום זיך.

צום מיטאָג איז ווידעראַמאָל געווען רײַז און קערי דעריקער פון אַלערליי יאַם־באַלעכאַים. פלייש פלעגן מיר באַקומען פון געיעג אין וואַלד. אַ געבראָטנס פון מאַלפּן־פלייש, פון פליִענדיקע פוקסן, אַ זופּ פון שלענג. דער טאַם פון דער גרויסער מאַניטאָר־יאַשטשערקע איז זייער געראָטן אין קעלבערן-פלייש. פון אויפעס האָבן מיר דאָ געהאַט טויבן, קאַטשקעס און רייערס.

נאָכן אַרבעט־טאָג מיט די קאָלעקציעס און נאָך די עקסקורסיע אין וואַלד און אין יאַם פלעגן מיר זיך לייגן שלאָפן. אַפריער, פאַר־שטייט זיך, האָט מען געמוזט גוט אויסטרייסלען דאָס בעטגעוואַנט פון דער באַלעכאַים־וועלט, וואָס האָט זיך אַהין פאַרן טאָג, פאַר־קליבן. אײַנשלאָפן איז געווען גאַנץ געשמאַק אונטערן אַקאָמפּאַ־נימענט קלינגענדיקע שטימען פון די בוים־פּרעש, וואָס ווינען אינעווייניק אין די היפּשע בלומען, זיי זײַנען זייער שיינע און גראַציעזע. דער שלאָף איז געווען אַ רויִקער, זעלטן ווען די שאַקאַלן מיט זייער הוילן אָדער דער טײַוולשער פויגל, אַ סאָווע אַזאַ מין (Syrnium Indiani) מיט איר אומרו־געשריי האָבן אונדז ניט געלאָזט שלאָפן.

20. אין א סינגאלעזער דאָרף.

אין בעליגעמא האָבן מיר געהאט די געלעגנהייט נעענטער זיך צו באקאנען מיטן לעבן פון די סינגאלעזער. דערצו האָט מיטגעהאָלפן דער „בייט־האנדל״, וואָס האָט זיך איינגעשטעלט צווישן אונדז דורכדעם, וואָס זיי האָבן מיר ארייַנגעבראכט אלערליי אנטיקן פאר מייַנע קאָלעקציעס. פון דער צווייטער זייט האָבן מייַנע סלוייקלעך און מאכשירים בא זיי ארויסגערופן די פאַרשטעלונג וועגן מיר ווי וועגן אַ קישעפמאכער, וואָס מאכט געוויקסן קאָלערליי, מאגישע געטראנקען און פון יאם־באלעכאים — גאָלד! פלעגן זיי פון מיר ניט אָפטרעטן און מיט נייַגיר צוקוקן זיך צו יעדן טריט מייַנעם, צו יעדן ריר מיט דער האנט. פאר זייערע עקזעמפּליארן, וואָס זיי האָבן ארייַנגעבראכט אין דער קאָלעקציע, פלעג איך זיי אייַנטיילן מעסערלעך, שערלעך, אָפּצווענגעס, העמערלעך א. א. וו. די בעסטע מאטאָנע אָבער איז בא זיי געווען א העלפארביקע „קארטינקע״. צווישן אונדזערע רייַזנדער איז געווען איינער, וואָס האָט מיטגעבראכט אזעלכע בילדלעך מיט פּאָרטרעטן פון פרייסישע יונקערס, ענגלישע אדמיראלן, קריגס־בילדלעך א. א. וו. האָבן אָט־אָ די „קונסטווערק״ אינגיכן באפוצט אלע סינגאלעזער הייַזלעך. זיי פלעגן זיך רייַסן איבער אָט די זאכן.

אינגיכן זייַנען מיר געוואָרן געוויינלעכע געסט אין זייערע דערפלעך און הייַזקעס.

בעשאס די עקסקורסיעס האָט זיך געוואָרפן אין די אויגן, ווי ווייניק מיידלעך ס׳איז בא זיי אין דער עלטער פון 12—20 יאָר. צו 11—13 יאָר האָבן זיי שוין כאסענע. צו 20—25 יאָר זייַנען זיי שוין פרויען אין די מיטעלע יאָרן, — צו 25—30 יאָר זייַנען זיי ניט זעלטן באָבעס.

די צאָל פרויען איז ביכלאל קלענער פון דער צאָל מענער און באציט זיך, ווי 8—9 צו 10. דעריבער איז דאָ פארשפרייט אזא דערשייַנונג, אז צווייַ־דרייַ ברידער האָבן איין ווייַב אף קאָלעקטיווע יעסוידעס. פאראן פרויען, וואָס האָבן 8—12 מאַנען.

איינער פון די אַרטיקע, וואָס האָט אליין געהערט צו א העכערער קאסטע און זיך באַצויגן מיט פאראכטונג צו דער „מאסע", האָט אף אזא אויפן דערקלערט דעם נידעריקן מאַצעוו פון די היגע:

— וואָס פאר א כידעשׂ איז עס, — האָט ער געזאָגט, — איטלעכער פון זיי האָט דאָך עטלעכע טאטעס. איז וויבאלד ער יארשנט פון יעדן טאטן די כעסרוינעס זײַנע, איז ער נאַטירלעך ערגער פון די עלטערן. אזוי ווערן זיי ערגער פון דאָר צו דאָר!

און דאָס איז געזאָגט געוואָרן מיטן גאנצן ערנסט, ניט אלס קײַן וויץ.

די סינגאַלעזער זײַנען שטארקע ליבהאָבער פון מוזיק. זייערע הויפּט־קלייזמער זײַנען: 1) א פויק, אין וועלכן זיי קלאפּן מיט הילצערנע קלאפּערלעך מיט אלע קויכעס, 2) קאמישענע פײַפלעך און א 3) אמין פידל־מאכשיר פון איין סטרונע.

ווען מיר האָבן אָט־אָ די גרילצנדיקע מוזיק דערהערט, זײַנען מיר ארויס א קוק טון און דערזען א הײַפל נאקעטע מענטשן צעפארבט אין ווײַסן, געל און גרינס, וואָס האָבן פאנטאסטישע באוועגונגען אויסגעטאנצט ארום א פײַער, וואָס איז געווען צעלייגט אונטער די פאלמען. ארום איז געזעסן אף די אונטערפיס א היפשער עולעם און אופמערקזאם געשפּירט נאָך די טענץ. בעשאס די בודישע יאָנטויוועס פון זון־שטאנד, וואָס פאלן צונויף מיט אונדזערע ווייגאכטן (ראָזשדעסטוואָ), זײַנען אָט־אָ די טענץ געווען פײַערלעכער. די טענצער האָבן זיך געמאָלט, געפוצט מיט פעדערן, הערנער און מיט אן עק. אין אָט די טעג פלעג מען הוליען דורך די טעג און דורך די נעכט.

באַ דער בײַס אנערעך איז אונדז אויך אויסגעקומען נאָכצופירן אַ לעוואיע פון א בודיסטישן גאלעך. די סינגאַלעזער באַגראָבן זייערע מייסים אָדער אין גאָרטן אָדער אין נאָענטסטן קאָקאָס־וועלדל. פאר די גאלאָכים אָבער פאסט ניט אזא פּאָשעט באַגרעבעניש. זיי האָבן דעריבער די ערע פארברענט צו ווערן דאָס מאָל איז געשטאָרבן אן אלטער בעקאָוועדיקער גאלעך. האָט מען לעבן הויפּט־טעמפּל אין פאלמען־וועלדל צעפירט א גרויס

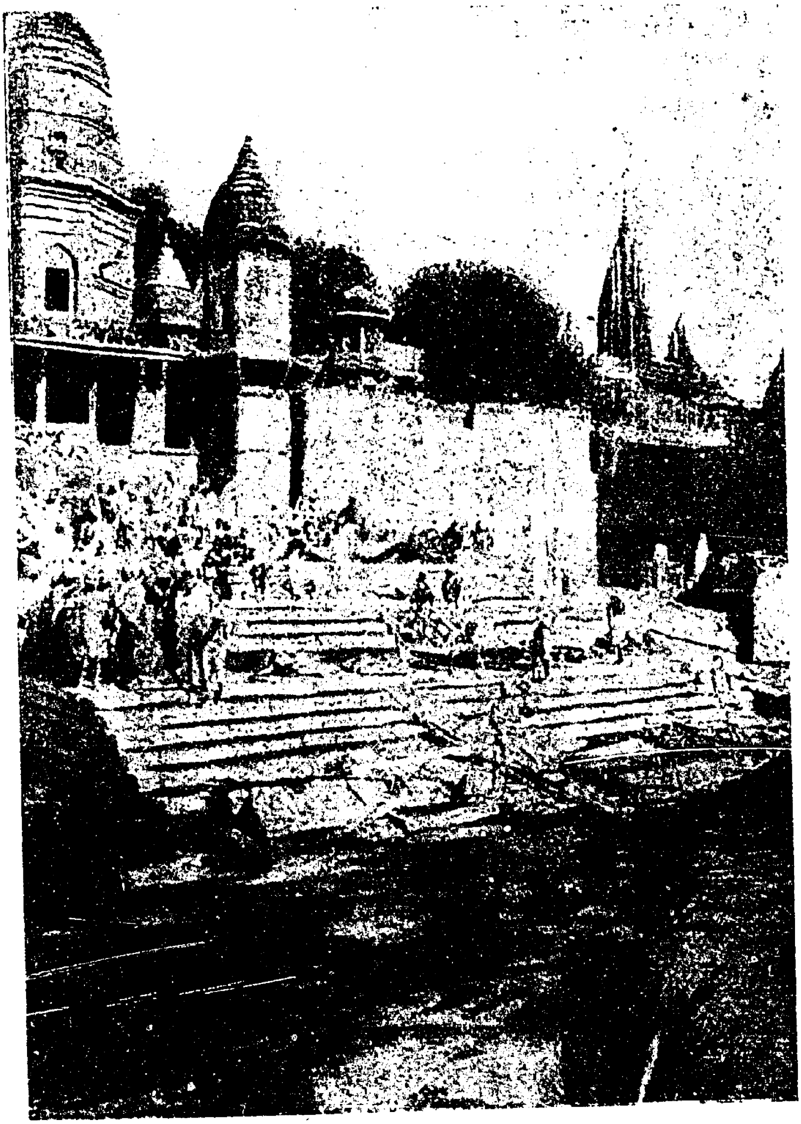

אן אָרט לעבן טעמפּל אין בענארעס, ווו מע פארברענט מייסים.

פײַער פון פאלמען־קלעצער. פריִער האָט מען דעם מעס דורכגע־טראָגן דורכן גאנצן דאָרף אף א הויך טראָגבעטל באצירט מיט בלומען, און בעשאַס־מײַסע געזונגען ספּעציִעלע ספּילעס. דערנאָך האָבן עטלעכע יונגע גאַלאָכים אין געלע קלײדער ארופגע־שלעפּט דעם מעס אפן שײַטער, וואָס האָט געהאלטן 9 מעטער די הײך (ווי א צווײשטאָקיק הויז!). פון אלע פיר ווינקלען איז דער שײַטער געווען אָנגעשפּארט אין פיר הויכע פּאלמען, איבער וועלכע ס'איז געווען איבערגעצויגן א ווײַסע כופּע. דער ארומי־קער הײסער לופט־שטראָם האָט די גאַנצע צײַט געהויבן דאָס ווײַסע שטאָף פון דער כופּע און אף דער נאכט ערשט האָט דער פלאם דערגרײכט צום כופּע־טוך און אָנגעצונדן עס. אין אײן אויגנבליק איז עס פארברענט געוואָרן. דעמאָלט האָט זיך א פרײד־געשרײ ארויסגעריסן פון טויזנטער מײַלער און ווײַט אָפּגעהילכט אין שטילן וואַלד:

— דאָס איז די נעשאָמע פונעם ברענענדיקן גאלעך ארופגע־פלויגן אין הימל ארײַן!

גלײַך נאָך דעם האָט זיך אָנגעהויבן אַ הוליעניש, מע האָט פאנאנדערגעטראָגן און געטײלט דעם אוילעם פּאַלמענווײַן און רײַז־קנישעקלעך.

אַ גאנצע נאכט האָט געדויערט די סודע ארום דעם טליִענ־דיקן שײַטער.

21. דער קראאל.

האַלב זיבן אינדערפריִ איז פון קאָלאָמבאָ אָפּגעגאַן א צוג, וואָס האָט געפירט צום „קראאל" א דרײַ הונדערט פארשוין. דער „קראאל" איז געלעגן אין דערמיט פון די דזשונגלי, עטלעכע שאָ רײַזע פון דער שטאָט. אײגנטלעך האָט דער קראאל מיט זיך אויך פארגעשטעלט א שטאָט, נאָר א צײַטווײַליקע, סאכאקל אף א פּאָר וואָכן אויסגעבויט, אף דער צײַט, וואָס סע וועט געדויערן דאָס געיעג נאָך די העלפאנדס. אף אָט־אָ דער צײַט האָבן זיך דאָרט

פּראַכטפולע האָטעלן געעפנט פאַר די הויכגעשטעלטע לײַט, די פאָרשטייער פון דער אינדישער און ענגלישער אדמיניסטראַציע, די אָרגאַניזאַטאָרס פונעם קראַאַל, פאַר די פאַרבעטענע און אויפגערופענע גרויסאַרטיקע געסט, וואָס זײַנען צוגאַסט געקומען פון אייראָפּע. און פּאַראַלעל מיט אָט אָדער ווײַסער שטאָט איז דאָ אויך געווען א „פּעטאַך", ווי מע זאָגט דאָ, א שוואַרצע שטאָט פאַר די היגע טונקעלע מענטשן. אין אָט דעם טייל זײַנען פאָלקסטימלעכע אכסאַניעס געווען, קרעמעלעך פון סאָדע־וואַסער און קונצנמאַכערס, — אן עמעסער מיזראָכישער יאַריד.

אלט איז דער קראַאַל־מינהעג, ווי אינדיע אליין, דוכט זיך, און דורכגעפּירט ווערט ער אַצינד, ווי מיט טויזנטער יאָרן צוריק. טכילעס פאַרגרייט מען א פּ א נ ג ־ אָ ר ט פאַר די העלפאַנדן, ד. ה. מע צוימט אַרום מיט שטאַמען א גרויס אָרט אין די דזשונגלי. ווען דאָס איז שוין גרייט, דעמאָלט נעמען זיך צו דער אַרבעט די א ר ײַ נ ט ר ײַ ב ע ר ס. דאָס זײַנען א פּאָר טויזנט קולי, וואָס זייער אווודע איז פאַרנאַרן די טשערעדע העלפאַנדן אינעם פּאַנג־אָרט אַרײַן. מיט זייערע פּויקן, שיסערײַ און געשרייען מאַכן זיי אָן אין וואַלד־געדיכטעניש אַזא מין מײַוולשן טומל, אַז די דיקפּעליקע העלפאַנדן זײַנען נעבעך געצוווּנגען צו נעמען דעם וועג און אָפּטרעטן. ווו ס'נאָר א וואַסער פאַראַן אין וואַלד, ציגדט מען דערבײַ אָן א פײַער און מע שטעלט דערבײַ אוועק עטלעכע קוליס מיט זייערע ביקסן און פּויקן, מאַכמעס די העלפאַנדן זײַנען שטאַרקע באַלאָנים אויף וואַסער. אַזוי אַרום ווערן די העלפאַנדן נעבעך געצוווּנגען אָפּצוטרעטן אינעם איין־און־איינציקן אָרט, ווו ס'איז שטיל, ווו מע פּויקט ניט און מע שיסט ניט, און ווו ס'איז פאַראַן פרײַע ניט קיין פאַרשטעלטע וואַסער צום אָנטרינקען זיך,— אַזא אָרט איז נאָר דאָס אַרומגעצוימטע פּאַנג־אָרט, דער „קראַאַל", וווהין דער אַרײַנגאַנג פאַר די העלפאַנדן איז פרײַ. ניט מער ווי א פּאָר וואָכן געדויערט ביז דער גאַנצער אוילעם העלפאַנדן פאַרנעם גאַנצן אַרומגערינגלטן שטיק וואַלד (א גאַנץ היפּשע שטרעקע) קלײַבט זיך צונויף אין קראַאַל אַרײַן. דאָ טוען זיי זיך א וואָרף

צו דער וואסער, באָדן זיך, טרינקען זיך וויפל זיי גלוסטן און פליוכקען זיך אין איר צופרידענערהייט, וואָס זי „אָבן סאָפקאָל־סאָף א מאָקעם־מענוכע געפונען, ווו מע קאָן לעבן, „ווי דער גאָט פון דזשונגלי האָט געבאָטן".

אין דער צייַט פארמאכט מען דעם אריַינגאנג אין קראאל.

ווען אָט דאָס איז פארטיק, דעמאָלט גיט מען צו וויסן פער־טעלעפאָן דעם הויכגעשטעלטן אריסטאָקראטישן אוילעם פון קאָ־לאָמבאָ, אז „אלץ איז גרייט און מע בעט די געסט ניט פאַרשפע־טיקן". אָט־אָ דעמאָלט לאָזן זיך עס פון קאָלאָמבאָ איבערגעפולטע ספּעציעלע צוגן צו דער „שטאָט" פונעם קראאל, קעדיי צו פאר־ברענגען דאָרט די צייַט פון געיעג.

דאָסמאָל, ווען מיר זייַנען אַהין אראָפּגעקומען, זייַנען נאָך די העלפאנדן ניט געווען „פארקראאלט". א גרויסע טשערעדע פון א שטיק זעכציק האָט זיך געבאָמבלט סאמע באם אריַינגאנג און ניט געוואָלט אריַין אין קראאל. באטאָג האָט מען זיך דערוווּסט די סיבע דערפון: איינע אַן אלטע העלפאנדן, וואָס איז שוין איינ־מאָל געווען אַמאָל געפאנגען און האָט זיך דעמאָלט געהאט אויס־געדרייט אף עפּעס אן אויפן, — איז אָט־אָ די אַלטע העלפאנדן האָט זיך אַנידערגעשטעלט לעם אַרייַנגאנג און איינמאָל פאר אלעמאָל קיינעם ניט געלאָזט אריבערשפרייַזן די שוועל פון קראאל. ווי נאָר עמעצער פלעג זיך דערנעענטערן צום אַרייַנגאנג, האָט זי אים פארשטעלט דעם וועג און ווייַטער ניט געלאָזט גייַן. דעמאָלט האָט מען אָט־אָ די קלוגע און געפרוּווטע העלפאנדן, וואָס האָט זיך אייַנגעשטעלט פאר אירע שטאמברידער, דערשאָסן. און דעמאָלט ערשט האָט זיך געעפנט דער וועג אין קראאַל אַרייַן. דער ער־שטער איז אַרייַן אין פאנג־אָרט איינער אַ געזונטער זאָכער און נאָך אים נאָך א פופצן—זעכצן באלעכאַים. די איבעריקע פונדעסט־וועגן זייַנען פארבליבן אין דרויסן און האָבן דעם מינדסטן כיי־שעק ניט באַוויזן אריַינצוגיין אין „קראאל". ווייַזט אויס, דאָס אַק־שאָנעס פון דער אַלטער העלפאנדן האָט עפּעס געזאָגט זייערע שווערע העלפאנדישע מויכעס און זיי האָבן זיך אייַנגעשפּארט:

איינמאָל פאַר אלעמאָל נײַן. דעמאָלט האָט מען באדארפט כאָקש באוואָרענען, אז די העלפאנדן, וואָס זײַנען שוין ארײַנגעגאנגען, זאָלן כאָטש ניט ארויסגיין צוריק. האָט מען געמוזט פארמאכן דעם קראאל און אָפּלאָזן די אײַנגעשפארטע העלפאנדן צוריק אין ווילדן וואלד ארײַן. זייער אקשאָנעס און פאַרזיכטיקייט איז זיי בײַגעשטאנען. און אגעוו האָט זיך דאָ אינמיטן דרינען ארײַנגעמישט אַ צווייטע סיבע, שוין גאָר ניט קיין עקזאָטישע, ניט קיין ספּעציפיש אינדישע, נאָר א גאנץ געוויינלעכע אין אלע לענדער פון דער וועלט:

די אַרײַנטרײַבערס האָבן פארשטרײַקט: איבער די העלפאנדן האָט זיך דאָס ארײַנטרײַבן צופיל פארצויגן. און זיי ארבעטן דאָך ניט פון דער צײַט, נאָר פאַר דער גאנצער אָפּגעטערנענער מעלאָכע „אַנגראָ".

הכּלל, באנאכט האָט מען פארשפארט דעם קראאל און אפן צווייטן פרימאָרגן, גאנץ פרי, האָט זיך אָנגעהויבן דאָס געיעג.

דאָס ארײַנטרײַבן איז פאָרגעקומען, ווי מע האלט דאָס אָט דאָ, „בעשאָלעם", ד. ה. „סאכאקל" עטלעכע קולי זײַנען דערבײַ אומגעקומען. ווען מע האָט אַ גרופּע פון זיבן העלפאנדן ארײַנגענארט אין קראאל, איז אף איינעם פון זיי, ווײַזט אויס, אָנגעפאלן א גרויסע איימע פון דעם טומל. וואָס די געדונגענע קולי האָבן געמאכט, איז ער צעטומלט געוואָרן און זיך מעשוגענערווײַז א וואָרף געטון אין דער זײַט אף דער צוים־באריקאדע. פונעם שטארקן קלאפּ זײַנען זיך די שטאמען צעפלויגן, ווי שפּענדלעך, און דער צערייצטער העלפאנד איז דורכגעשפּרונגען און דערקוועטשט צום טויט עטלעכע קולי.

וואָס פאר א באטרעף האָבן עטלעכע קולי, ווען „אייראָפּע אין אינדיע" פרייט זיך און מאכט זיך לוסטיק צוזאמען מיט די העלאויסגעפּוצטע אינדישע פרינצן און נאבאָבן!

זיי מיט זייערע דאמען אין זײַדענע זאָקן און פאריזשער קאָרסעטן זײַנען זיך געזעסן אויסגעזעצט אין ספּעציעלע גאלערייען, וואָס זײַנען געווען אײַנגעאָרדנט אין דער הייך, העכער פון די צוימען און אפילע אינעם געבלעטער פון דיביימער.

דער „העך גובערנאַטאָר“ טוט אַ מאַך מיט דער האַנט — עפּנט זיך געשווינד אַ טויער, און דורך דאָרטן גייען אַרײַן אין קראַאַל אַרײַן עטלעכע שוין „פאַרהיימישטע“, גוטמוטיקע העלפאַנדן. זיי לאָזן זיך צו זייערע ווילדע ברידער און שפּילן בענעגייע צו זיי אַ ראָליע פון עמעסע „פאַרעטערס“. צווייען פון זיי מיט רײַטערס אַף די פּלייצעס אַף זייערע האָבן זיך דערנעענטערט צו איינעם פון די ווילדע העלפאַנדן, אַרײַנגענומען אים אין דער מיט אַרײַן צווישן זיך, צוגעשפּאַרט און אַריבערגעוואָרפן אים דעם שנוק איבערן קאָפּ אַזוי, אַז ער האָט זיך ניט געקאָנט ניט רירן זיך פון אָרט און ניט אַרויסווײַזן קיינשום ווידערשטאַנד. דעמאָלט איז איינער פון די רײַטערס, דער „שלייפנוואַרפער“ אָדער, ווי מע רופט אים דאָ, דער „נאָזער“, אַראָפּגעקראָכן פון זײַן העלפאַנד און אָנגעטון דעם פאַרהאַלטענעם ווילדן העלפאַנד אַף איין הינטערשטן פוס זײַנעם אַ שלייף און אים אַזוי אַרום צוגעבונדן צו אַ בוים. ביידע פאַרעטער — העלפאַנדן האָבן דערנאָך אַרומגעפירט דעם ווילדן העלפאַנד, וועלכן זיי האָבן געהאַלטן אין דער קלעם, „האַקאָפעס“ אַרום בוים אַזוי, אַז דער שטריק האָט זיך עטלעכע מאָל אַרומגעוויקלט אַרום בוים און דער העלפאַנד איז שוין געשטאַנען האַרט לעם בוים, דעמאָלט האָט דער „נאָזער“ צוגעפּענטעט אויך דעם צווייטן הינטערשטן פוס צום בוים.

דערנאָך האָבן די צוויי גוטמוטיקע פאַרהיימישטע העלפאַנדן אָפּגעצויגן. דאָ ערשט באַמערקט דער ווילדער, וואָס פאַר אַ שפּיצל מע האָט מיט אים אָפּגעטון, וואָ[illegible]ר זיך מעשוגענערווײַז, רײַסט זיך אין אַלע זײַטן, שנײַדן זיך אים [illegible] שטריק אַרײַן אין לײַב אַריין. אַן אַנדערש מאָל פאַרוווּנדעט זיך דער געפּענטעטער העלפאַנד אַליין אַזוי שטאַרק בעשאַסן רײַסן, אַז ער שטאַרבט דערנאָך פון די וווּנדן. מערסטנטייל אָבער באַרויִקט ער זיך סאָפּקאָלסאָף.

אַזוי פּענטעט מען איין ווילדן נאָכן צווייטן. דעמאָלט הייבן זיי אָן אַזוי פאַרצווייפלט צו רעווען מיט אַזאַ קראַפט און אַזאַ ראַכמאָנעס, אַז סע דאַכט זיך, אַז דער גאַנצער קראַאַל, צוזאַמען

מיטן אורוואלד וועלן איינפאלן פון זייער ברילן. פאַרשטייט זיך, אז סע העלפט זיי, ווי א טויטן „באַנקעס“. דאָס געדויערט אזוי לאַנג ביז זיי קומען, ווײַזט אויס, צום סכּיכל, אז דאָס שרײַען מיטן גוואַלדעיוען איז אומזיסט און אז זייערע גוטמוטיקע „ברידער“ האָבן זיי פאַרפירט אין א רעכטער בלאָטע, — אָדער ריכטיקער, ביז זיי ווערן מיד שרײַענדיק. דעמאָלט הייבן זיי אָן ווערן געלאסע־נער און נעמען אפילו אַ טרונק וואַסער, וועלכן מע דערלאַנגט זיי.

דאָס קומט פאָר געוויינלעך אין א פּאָר טעג אַרום, אייניקע אָבער זײַנען אזוי ווידערשפעניק, אז מע מוז זיי האַלטן געפּענ־טעט וואָכנלאַנג און אפילו כאָדאָשימווײַז.

ווען סע קומט אָבער סאָפּקאַלסאָף די שאָ און זיי „קומען צום סייכל“, דעמאָלט גייען ווידעראַמאָל אַרויס אף דער סצענע א פּאָר פאַרעטערס און פירן אוועק דעם „אויסגעשולטן“ העלפאַנד, ווּהין מע באַדאַרף. בּיכלאַל געדויערט דאָס פאַרהיימישן א העלפאַנד פון זיבן ביז נײַן כאָדאָשים.

דאָס פאַנגען העלפאַנדן אף אַזאַ אויפן איז דאָ אויסשליסלעך אַזאַ מין „ספּאָרט“. לוינען לוינט דאָס ניט. מאכמעס פאַנגען א העלפאַנד קאָסט ניט ווייניקער פון 100 רובל און דער גרעסטער טייל פון די געפאַנגענע שטאַרבן אויס.

אין דאָרעם־אינדיִע פאַנגט מען זיי אַנדערש: אין דער גע־דיכטעניש פון די דזשונגלי גראָבט מען אויס גרויסע גריבער, ביז נײַן מעטער די טיף. אף דרײַ פערטל פילט מען זיי אָן מיט צר־גויפגעוואָרפענע צווײַגן. דאָסגלײַכן דעקט מען זיי איבער מיט צווײַגן און קוסטעס. אָט די גריבער אָרדנט מען געוויינלעך אײַן אף אַן אויסגעשפּירטן באַליבטן וועג פון א טשערעדע העלפאַנדן.

אָט־אָ דער אויפן איז א גאַנץ אַלטער, אפילו אַן אוראַלטער. נאָר ער איז אָבער ניט אזוי פּראָסט, ווי סע דאַכט זיך. מע דאַרף זײַן געניט באַדערבײַ און וויסן א מאָס. אויב מע פילט ניט אָן גענוג די גרוב מיט צווײַגן, קאָן נאָך דער העלפאַנד אַראָפּ־פאַלן און זיך צעבּרעכן א פוס, אויב דער צורעק פון גרוב איז א שוואַכער, ווערט ער דורכגעוואַלגערט דורך גרינגערע באַלע־

כּלים, ווי הירשן, גאזעלן, בופלאקסן און טיגרען. דער גרוב־צו־דעק דארף זיין אזוי, אזא קיין שום אנדער כאַיע אכוצן העלפאנד זאָל אהינצו ניט ארייַנפאלן, זאָל ניט זייַן בעקויעך אייַנצוואל־גערן אים.

אזעלכע גריבער מאכט מען א פינף—זעקס, קאָן מען זייַן זי־כער, אז אין איטלעכן וועט טרעפן א העלפאנד, אמאָל אפילע א צוויי — דרייַ.

דערבייַ באנוצט מען זיך אויך מיט די שוין פארהיימישטע העלפאנדן די „פארעטערס", מיט זייער הילף בינדט מען איבער אין גרוב די ארייַנגעפאלענע העלפאנדן מיט איין שטריק דעם קאָפּ און מיט צוויי שטריק די הינטערשטע פיס.

ווען דאָס איז אָפּגעטון, ווארפט מען אָן אין גרוב ארייַן צווייַגן, שטאמען און ערד און מע העלפט די געפאנגענע און געפּענטעטע זיך ארויסקלייַבן פון דער גרוב.

דערנאָך פירט זיי דער פארעטער אָפּ אין קאמער ארייַן.

אזוי ווערן אויסגעראָטן פון דאָר צו דאָר די מישפּאָכע פון די הארטלייַביקע, וואָס איז אין צייַלאָן און אין אינדיע אמאָל אסאך פילצאָליקער געווען ווי אצינד.

22. צווייערליי אינדיעס.

ביז אצינד האָבן מיר דורכגעמאכט פארשיידענע עקסקורסיעס איבער צייַלאָן, דעם אינזל, וואָס ליגט צו דאָרעם פון אינדיע, ווי זייַנס אן אָפּגעריסן שטיק, ווי אן אָפּגעבראָכן שטיק ערד פונעם גרויסן אינדישן קאָנטינענט. נאָר אקוראט ווי אין צייַלאָן גופע טרעפן זיך צונויף הוילער, נאקעטער אורוואלד, ווילדע, מאמעש בע־ריישיסדיקע שוואַטים אפן ראנד פון דזשונגלי־געדיכטעניש באגלייַך מיט א מאָדערנעם וואָלקנקראצער און קולטורעלע — אָן און מיט גענדזלפיסלעך—איירעאָפּייער, ווי די, וואָס מיר האָבן באגעגנט אין דער האוון־שטאָט קאָלאָמבאָ, אקוראט אזוי צווייפּענימדיק און צווייפּאָליוסדיק איז דער גרויסער אינדישער קאָנטינענט גופע.

קיין איין לאנד אין דער וועלט האָט ניט אזויפיל פארשיידנ־ארטיקע קולטורן, ווי אינדיִע. אז מע וויל קאָן מען זאָגן, אז צוויי ערלײ אינדיִעס זײַנען פאראן:

די איצטיקע אינדיִע, וואָס לעבט מיטן הײַנטיקן טאָג, מיטן איצטיקן טעמפּ און

די אלטע אינדיִע, די פארגליווערטע, וואָס איז טרײַ געבליבן די טראדיציִעס פון דער פארגאנגענהײַט.

שייער פון סאפּפירן.

נאָר ניין, ס'ניט אינגאנצן ריכטיק. די ביידערלײ אינדיִעס זײַנען איבערגעפלאָכטן איינע מיט דער צווייטער אזוי, אז ס'איז זייער שווער צו פאנאנדערטיילן. הײַנט איז די פארגאנגענהײַט גופא ניט קיין איינהײַטלעכע. די פארגאנגענהייט איז אויך א מאָזאִישע, זי שלאָגט אָפּ, דוכט זיך, מיט אלע קולטור־פארבן פון מיזרעך און מײַרעוו.

אין דער איצטיקער אינדיִע קאָנט איר באמערקן דרײַ הויפּט־קולטור־שיכטן, וואָס פירן צווישן זיך א קאמף:

— דער איסלאם

— די אינדוסישע קולטור

— דער אייראָפּעיִשער אײַנפלוס.

דער איסלאם האָט זיך באפעסטיקט אין צאָפן־מײַרעוו־אינדיִע, אין די צענטרען פון דעלי, אגרא, אכמעדאבאד.

די אינדוסישע קולטור האָט איר נעסט דעריקערשט אין בענארעס און אין דאָרעם־אינדיִע מיט אירע שטעט טאנדזשאָר, טריטשינאפּאָלי און מאדורא.

די אייראָפּעיִשע קולטור האָט זיך אירע ווינקעלעך קימאט אין אלע שטעט. יעדער שטאָט האָט אן אייראָפּעיִשן קווארטאל, געבויט אין אייראָפּעיִשן סטיל און צוגעפּאסט צו די געוווינהייטן און באדערפעונישן פון די אייראָפּייער.

אַ דעריקערשט אייראָפּעיִשן אויסזען האָבן אויך די פיר הויפּט־שטעט, וואָס רעגולירן דאָס לעבן פון גאנץ אינדיִע: באָמביי, קאלקוטע, מאדראס און קאָלאָמבאָ.

אלע אָט־אָ די שטעט זײַנען נײַ, זיי זײַנען די נערוון־צענטרען פון אינדיִע. נאָר דאָס זײַנען „שטעט אָן א פּארגאנגענהײַט“. זייער גאנצע אנטוויקלונג איז פארבונדן מיט דער געשיכטע פונעם ענגלישן אימפּעריאליזם, פונעם קאָלאָניאלן האנדל, נעמט, צום בײַשפּיל

23. באָמביי.

א האלב אייראָפּעיִשע, האלב אזיִאטישע שטאָט מיט א פּיל־פעלקערדיקער באפעלקערונג פון ‎.000 מענטשן, מיט א האוון, וווהין מע פירט צו טוווע און בא ‎ יודזשעראט, דעקאן, צענטראל־אינדיִע, מיט ביניאָנים אין ‎ אָטישן סטיל, וואָס זײַנען אזוי אומגעריכט אָט־אָ דאָ אונ ‎ טראָפּיקעס, מיט א פּראכטפולן באמיאמישן בולוואר, איבער וועלכן סע ציִען זיך צום

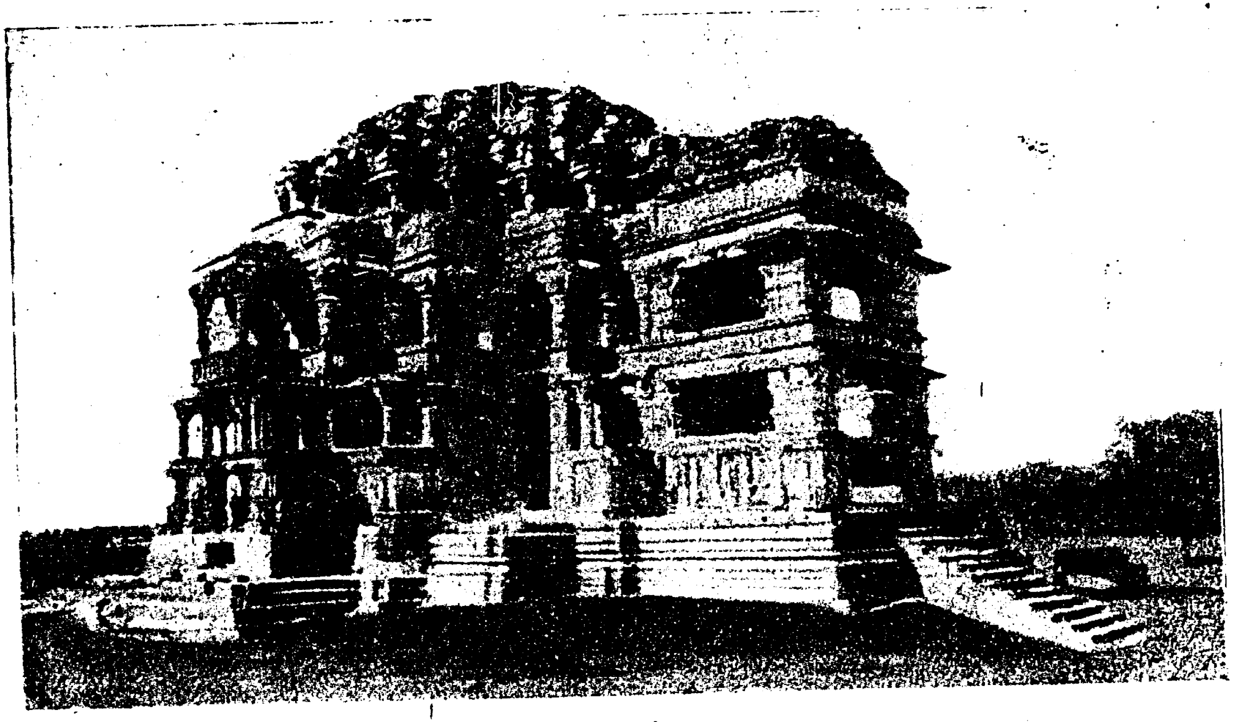

אן אלטער דזשאינא־טעמפל.

סאָף טאָג גאנצע רייען פאַעטאָנען מיט דאמען, וואָס מאכן דאָ זייער פארנאכטלעכן פראָמענאַד, — דאמען פון אלע הויט־קאָלירן: אינ־דערנס, מוסולמענערנס, פאריזשאַנערנס, און ווען איר ווילט נאָר.

פארשטייט זיך, אויך דאָ האָט איר אָן א שיר מעטשעטן און אסאך אינדוסישע, פארסישע און דזשאינישע באָטיימיקדאָשים. אויך דאָ האָט איר א פלאץ צום פארברענען מייסים. איר האָט דאָ אויך א מוישעור־זקיינים פאר אלטע און קראנקע באַלעכאַיִם, ווי מע האָדעוועס הינט, קעץ, מאלפעס, אָקסן, שאָף און אייזלען, נאָר דאָך ניט געקוקט דערוף, וואָס פון זײַנע דרײַ פערטל מיליאָן אײַנוווינער איז סאכאקל 12 טויזנט אייראָפייער, דאָך האָט די שטאָט אן איירָאפעיִשן אויסזען מיט א פּאָסט, א טעלעגראף, א קאטעדראלער קירכע, א ראטושע, א קאָלעדזש, א אוניווערסיטעט, א נאטורוויסנשאפטלעכן מוזיי און א פראכטפולן וואָקזאל — איינעם פון די שענסטע אין דער וועלט: הײַנט דענקמעלער? אָן א שיר דענקמעלער פון ענגלישע קיניגן און קיניגנס, פון גובערנאטאָרן און אדמיראלן, וואָס האָבן א פײַן ביסל בלוט אָפּגעצאפּט בא דער אָרטיקער באפעלקערונג.

דאָס אייגענע קאָן מען אויך זאָגן וועגן —

24. קאלקוטע.

די שטאָלץ פון אינדיִע. א שטאָט מיט ראכוועסדיקע שטרע־קעס, מיט פּאַשע־פעלדער, וואָס האָבן זיך אויסגעבאהאַלטן צווישן די שטאָטישע געבײַדעס, — א זייכער פון יענע צײַטן, ווען די ברעגן פון גאנג האַבן אף זיך נאָך ניט געהאט די שווערע שפּורן פון דער אינדוסטריִע, וואָס האָט זיך אצינד דאָרט אנטוויקלט, פון יענע צײַטן, ווען פאזע ברעג איז נאָך ניט געלאָפן קיין אײַזנבאן, ווען איבערן טײַך איז נאָך ניט געהאנגען קיין בריק און ווען דער פארנאכטיקער הימל איז נאָך ניט געווען פארויכערט פונעם אָטעם פון דער גע־פאקטער איבערגעפולטער שטאָט. גרוסן האָט נאָך דעמאָלט דער טײַך געבראַכט פון די שפיצן מיידלשע הימאלאיען אין סאמע

הארצן אריַין פון דער טומלדיקער און שטויביקער קאלקוטע. אַצינד איז קאלקוטע א שטאָט פון ארבעט און פארגעניגן. ארבעט פאר איינע און פארגעניגן פאר אנדערע, א צענטער פון קאָלאָסאלע אונטערנעמונגען, א גראנדיעזער סכוירע־לאגער און גיגאנטישע וועלט־פאבריק. דער טײַך זיַינער הוגלי איז איַינגעפרעסט צווישן גערדיכט באַפעלקערטע ברעגן.

און קאראוואנען פון אינדישער קאָנאָפלי, באוול, אינדיגאָ ציִען זיך דורך דער שטאָט און באלאגערן די ברעגן.

פון אַ מיליאָן באפעלקערונג איז דאָ סאכאקל 5000 אייראָ־פייער. קלויסטערס אָבער האָט איר דאָ 30 פראָטעסטאנטישע, 8 קאטוילישע און קיין איין אינדוסישן ניט. קאלקוטע איז די הויפּט־שטאָט פון אינדישן קיניגרײַך און די רעזידענץ פון וויצע־קיניג. אויך קאלקוטע איז פארפלייצט מיט העסלעכע ענגלישע בראָנזענע דענקמעלער. נאָר אויך דאָ טרעפט איר שיינע פארקן, באָטאנישע און זאָאָלאָגישע גערטנער, מוזייען, שיינע באנק־געבײַדעס, שולן, רעגירונג־אנשטאלטן.

ווען ניט דער מאבל פון שפראכן און פעלקער אף די גאסן, וואָלט מען אין צענטראל־קווארטאל לאכלוטן געקאָנט פארגעסן, אז איר זײַנט אין אזיע.

25. די אנדערע נײַע שטעט.

די הויפּטשטאָט קאראטשי וואקסט אף ערד, ארויסגעריסענער פונעם וויסטן מידבער. אָט דעם האוון מען האָט ערשט ניט לאנג צו האנדל צוגעפאסט. די שטאָט שטייט סאמע באם אריַינגאנג אין טאָל פון טײַך אינד. ציט ער צו צו זיך די טוווע פון סינד און מיזרעך־פענדזשאב, אָט־אָ די קאנטן, וואָס זיַינען פרוכטלאָז געווען ביז מע האָט זיי ניט באדעקט מיט א נעץ פון באוואסער־ביניאָנים. עמעס, קאראטשי וואקסט ניט מיט אזא טעמפּ, ווערליק סע האָט פון אים דערוואַרט די רעגירונג און דער סאָכריַשער קלאס.

הײַנט וואָס איז ווערט די שטאָט ראנגון?

אַ ווונדער פון מענטשלעכער ענערגיע און ארבעט־דראנג. אפן אָרט פון דער זומפּיקער דעלטא פונעם טײַך איראוואדי שפּרייטן זיך אַצינד ברייטע גאסן, וואָס רינגלען ארום די בלענדנד־ווײַסע פּאגאָדעס. און די גאסן שוויבלען מיט מענטשן, וואָס זײַנען פרעמד צו די פּאגאָדעס, — מיט מענטשן, וואָס זײַנען געקומען נאָך רײַז, וואָס די ברעגן פון איראוואדי האָבן אויסגעכאָ־עט, נאָך וואַלד, סכוירע פון בירמע. און איראוואדי טראָגט דאָס אלץ האכנאָכעדיק אף זײַנע וואַסערן פון 1200 מײַל די לענג, טראָגט צום אויסגוס צו זײַנעם, קיין ראנגון. וואקסט ראנגונער פּאָרט, דער ערשט נעכטן אופגעבויטער, וואקסט און פארמעסט זיך שוין מיט די גרעסטע האוונס פון אינדיע. פּראכטפול איז די שטאָט אום ווינטער און אומדער־טרעגלעך אום זומער, אין די טראָפּישע היצן און גוואלדיקן שטויב.

26. די זומער־שטעט.

דאָס זײַנען בערגישע סטאַנציעס, וווּ סע באהאלט זיך אויס פון די פכאָדימדיקע היצן די צענטראלע און פראָווינציעלע אינדישע רע־גירונגען מיט אלע זייערע מיטארבעטער, קאנצעליאריסטן און מיט דער גאנצער ליידיקגייערישער אָרטיקער אריסטאָקראַטיע, וואָס פלײַסט זיך ראק, וואָס פּינקטלעכער נאָכצוטאנצן די ווײַסע לעבנברענערס. אָט די אלע זומער־שטעט זײַנען שוין אלט בא די דרײַ פערטל הונדערט יאָר. צווישן אָט די שטעט פארנעמט דאָס ערשטע אָרט סימלא — די זומער־הויפּטשטאָט פון דער אינדישער רעגירונג און פון דער רעגירונג פון פּענדזשאב. זי ליגט שוין אף די טרעפּ פון די הימאלאיען, א פּאָר טויזנט מעטער די הייך איבערן יאם־שפּיגל איז דאָרט די טעמפּעראטור אום זומער צוויי מאָל קלענער קימאט ווי איידער פונונטן אין טאָל (18° אָנשטאָט 30° אנערעך).

פּראכטפולע נאטור־בילדער, בערג־פּייזאזשן, נאָדל־וועלדער און שניי־שפּיצן צערטלען דאָ דאָס אויג. די בערג־נויגן זײַנען גרין און אין בלומען און פרייען דאָס האַרץ פונעם גייער, וואָס הייבט זיך איבער די דורכגעפירטע בארג־שטעגן און סטעזשקעס.

נאָר אַט־אָ די נאַטור־פּראַכט האָט זיך איר סוינע—דעם דאַלעס פון די מאַסן: די קאַרטאָפל־פעלדער רײַסן זיך אַרײַן און ראַטן אויס די וועלדער. די קולי האָדעווען זייערע פערד אַף דער אַרד־מיקער באַרו־פּאַשע. נאָר אַ דײַגע איז זיי, די לוסטיקע אײַנוווינער פון סימלע! זיי זײַנען דאָ געסט. און פאַר זיי וועט נאָך קלעקן ווילדע שענקײַט און נאַטור־פּראַכט, און דערנאָך? ווּעמעס דײַגע איז עס?

גייט אַרויס אַקעגן דעליער באַנק און באַטראַכט אָט־אָ דעם אוילעם: אָפיצערן אָדער באַאַמטע, וואָס זײַנען ערשט אַרויס פון זייערע קאַנצעליאַריעס, מיניסטאָרן און סעקרעטאַרן פון דער צענ־טראַל־רעגירונג, דאַמען, וואָס נישטערן איבער די קליידן, שיינע „אַמאַזאָנקעס“,—פּרויען דײַטערנס, וואָס שטאָלצירן מיט זייערע גראַציעזע פּאָזן: די פרוי פון אַ פּאָלקאָווניק און די פרוי פון אַ דיפּלאָמאַט, וואָס האַלטן אין איין איבעריאָגן איינע די צווייטע אין פּראַכט פון טואַלעטן און גלאַנץ פון פלירט; און אַדיוטאַנט, וואָס איז אַרײַנגעטון מיטן לײַב און לעבן אין ספּאָרט אַרײַן,—אַלע פּאַרמאָגן זיי געגוג צײַט, קעדיי צו האָבן אין זינען די וויכטיק־סטע געשעענישן פון טאָג: אַ מיטאָג בײַ דעם און דעם מיניסטער, אַ קאַדריל אַף דער נאַכט אין טאַנץ־האָל, אַ זיצונג־מאָרגן אין מעלוכע־ראַט, אַ באַריכט דעם וויצע־קיניג פון אינדיע, אַ פּיקניק אין מאַשאָבר, אַ פּאָרשטעלונג אין דער דראַמאַטישער געזעלשאַפט, אַ קראָקעט־געוועט צווישן צוויי פּאָלקן, אַ טעניס און לויף־וועט אין אַנענדעל, אַ באַגעגעניש אין... א. א. וו.

27. אינדיע פון דער פאַרגאַנגענהייט —

דאָס איז דאָס דאָרף, וווּהין קיין איין אייראָפּייער קוקט ניט אַרײַן, ווּ סע זײַנען אַדאַיעם פאַרהיט געוואָרן די דענקמעלער און מינהאָגים פון פאַרצײַטנס: אַ פעלז—אַ ריז, פאַר וועלכן דער מענטש טוט קניען אין שרעק, ווען סע דונערט און בליצט; אַ בוים—אַ פעטיש, אַרום וועלכן סע דרייט זיך שאָענווײַז מיט דאַוון און געבעט אַף די ליפּן אַ יונג פּאָר פּאָלק, וואָס בעט אַף קינדער.

אינדיע פון דער פארגאנגענהײַט דאָס איז ה י י ד ע ר ב א ד, — די שטאָט פון טויזנט און איין נאכט מיט א 400־טויזנטיקער באפעלקע־ונג פון בלינדע פאנאטיקער און ניט ווייניקער סקעפּטיקער, וואָס לעבן מיט א לעבן, געראָטן אין די צײַטן פון הארון־אל־ראשיד. פארבאָרגענע, געהיימע טעראסן, פרויען מיט פארבאהאלטענע פּענימער, מיט אויגן, וואָס פינקלען דורך די דעקטיכער. און דער מאן אין גאָלד געצירט, וואָס גייט וואזשנע בא דער זײַט רײַטער, וואָס טראָגן זיך מיט אימפּעט, מיט א הור־הא פאעטאָנען מיט פארדעקטע פרינצעסנס, הענדלער אף די שוועלן פון קלייטן אונטער די זײַלן, וואָס באזוימען די גאסן, און קופּקעלעך שמועסער לעם יעדער קלייט־טיר. אײַנגעגעסענע בעטלערס און אזעספּאָנעמדיקע טרעגערס, וואָס לאָזן אײַך ניט צורו, שטייען צו צו אײַך אַף שריט און טריט, לייגן אײַך פאָר זייער גרייטקײַט, אבי צו פארדינען אַ פּאָר גראָשן. און העלפאנרן, אויסגעפוצטע און צעפארבטע, באוועגן זיך מיט א שווערן פאמעלעכן טראָט, און אומפארשטענדלעכע אויסגעשרייען, אומבאקאנטע רייכעס פארטראָגן אײַך ווײַט, מיט יאָרטויזנטער צוריק. נאָך איינע צוואנציק מינוט און

איר זײַנט שוין ווידער צווישן אָפּיצערן און דאמען, אין דער אטמאָספער פון ספּאָרט און פלירט.

אינדיע פון דער פארגאנגענהײַט—דאָס זײַנען אויך די הייליקטימער: דער בייסהאמיקדעש פון מ א ד ו ר ע מיט זײַנע כוישעכדיקע געשלענגלטע גאלערייען, צווישן וועלכע העלפאנדן שפּאנען איבער די קעפּ פון גלויביקע, וואָס ליגן אף די קני אין טפילע פארזונקען.

28. די שטאָט פון דער בעסטער וואסער.

די פארגאנגענהײַט פון אינדיע איז אויך ב ע נ א ר ע ס, די טעמפּל־שטאָט, דאָס אָרט, וווהין סע רײַסן זיך אָן אַ שיר נעשאָמעס פון גלויביקער אינדיע, דאָס אָרט פון די עפּיגאָנען פון די אמאָליקע אינדישע פילאָסאָפן, דאָס אָרט, ווו סע

האָט אמאָל געטראָטן בודע מיט זײַנע ערשטע אופרופן. אצינד איז בענארעס דאָס יערושאָלאַים פון די אינדישע בראמאנער. בע־ארעס און דער הייליקער גאנג, די מיקראָשים זײַנע און פרומע פארגלאָצטע אוילערעגלער, — אָט דאָס איז די אינדיע פון דער פארגאנגענהייט.

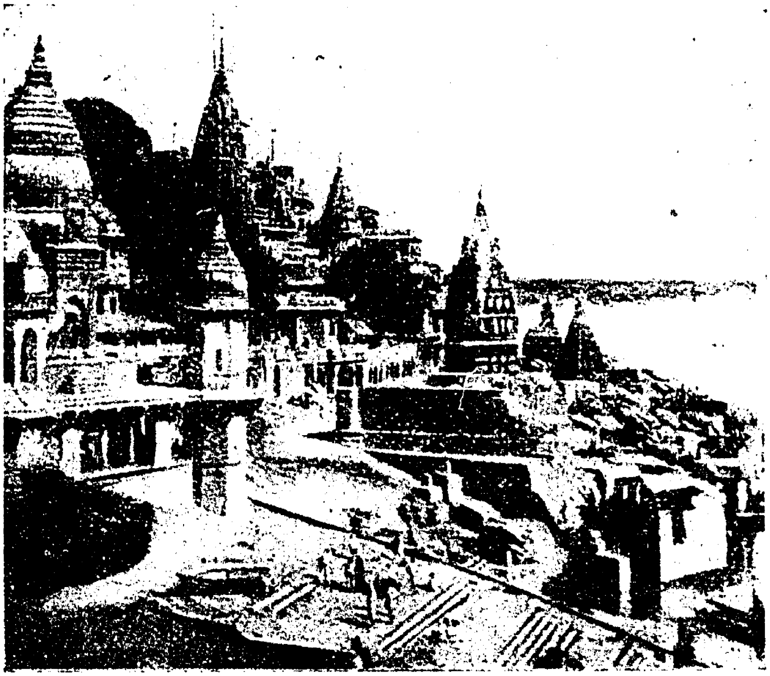

בענארעס.

אָט איז א קווארטאל מיט קופערנע זאכן און טויזנטערליי קליי־ניקייטן און כפייצים צום דאַווענען און גאָט בעטן: קריגעלעך צום שעפּן וואסער, שיסלען צום אופגיסן, וואזן און בלומענטעפּ פרויען און קינדער האלטן אין איין פוצן די קופערנע און מעשענע כפייצים

אָט האָט איר אײַך טעמפּלען און פּאלאצן, וואָס ציִען זיך אף א האלבער מײַל לענגויס די טײַך־ברעגן. אָט זעט איר גראנדיִעזע מעשופּעדיקע טרעפּ. טויזנטער גלויביקע, וואָס זײַנען אהער געקר־

מען פון אלע עקן אינדיע, מענטשן מיט אָנגעווייטיקטע הערצער און בענקענדיקע נעשאָמעס, מיט געמאָסטענע באוועגונגען אין ווייסע מאלבושים, — לאָזן זיך אראָפּ צום טײַך קעדיי צו ברענגען א גאָב דער פארגייענדיקער זון אביסל הייליקע וואסער.

בענארעס איז אן אויסגעקרומט אינדיש וואָרט וואראנאסי, וואָס איז טײַטש — די שטאָט פון דער בעסטער וואסער.

פארוואָס דאָס איז די בעסטע וואסער אין דער וועלט? — דעם סאָד איז שווער צו באנעמען. ס'דאכט זיך, ניטאָ קיין שמוציקערע וואסער אין דער וועלט, ווי די וואסער פון גאנג, וווהין די גאָטספּאָרכטיקע אינדוסןווארפן ארײַן יעדער פארפוילטע זאך, יעדער פּעגירע און אפילע טויטע מענטשלעכע קערפּערס. עמעס, די טויטע קערפּערס טרעפן אין גאנג ארײַן שוין נאָכדעם, ווי מ'האָט זיי אָפּגעברענט, אָפּגעקוילט אפן פײַער. ניט אלע מייסים אָבער ברענט מען אפן פײַער. צו די טויטע קערפּערס פון קויהאנים און קינדער טאָר זיך קיין פלאם ניט צורירן, זיי לאָזט מען מיטן וואסער גלײַך נאָכן טויט, מעגן זיי האָבן געשטאָרבן פון דער סאמע אָנשטעקעוודיקער שלאפקײַט, ביז אף זיי וועט זיך מעראכעם זײַן א הונגעריקער קראָקאָדיל.

און דאָך איז וואראנאסי — די שטאָט פון דער בעסטער וואסער.

אָן אן אופהער, איינס נאָכן אנדערן טיוולען זיך די גלויביקע אינדוסן, וואשן אָפּ פון זיך דעם שמוץ פונעם לײַב און פונעם אומעט פון דער נעשאָמע, גייען ארויס פון וואסער, גיסן זיך צונויף מיטן האמוין און בלײַבן אין אים פאָרט איינזאם, איינער אליין. איר האָט דאָ זקיינים, וואָס האלטן זיך קאם אף די פיס. זיי האָבן שוין ניט געהאָפּט אפילע צו דערגרייכן אהער און דערזעען די הייליקע וואסערן פון גאנג. זיי ציילן שוין דאָ די טעג און די וואָכן, אנדערע די כאדאָשים און יאָרן אוןווארטן אפן סאָף, ווען דער קוורע־שײַטער וועט פארברענען זייער טאָמע ק.רפער. איר האָט אָבער אויך יונגעלײַט, וואָס זײַנען געקומען זיך קאשערן פון די זינד זיידע אף ווײַטער פירן א ריין, ציכטיק לעבן... די

אוילערעגלער זײַנען פול היספּײַלעס. אן אלטיטשקער הייבט מיט ערעפורכט זײַן ־סעלע הייליקז וואסער און רעגנבויגנדיקע וואסער־שפּריצן צעשיטן זיך אינדערלופטן און רינען אראָפּ אף זײַנע פארמאכטע אויגן. און ווײַטער שטייט א יונגע פרוי מיט אנטבלויזטע ברוסט און פּלייצעס אין טפילע פארטיפט. א קויהען (א גײַסטלעכער) לייענט ווישנו, ארומגערינגלט פון א הײַפעלע פרויען, וואָס האָרכן זיך־צו צו יעדער וואָרט זײַנעם. און ווײַטער זעט איר נאָך גײַסטלעכע, אָן א שיר גײַסטלעכע, וואָס דאווענען מיט ברען אונטער זייערע גרויסע פּאראסאָלן, אנדערע פליסטערן עפּעס און בעטן בעשאס־מײַסע א נעדאָווע, און קריגן זיך איבער אן אויסגעבעטענעם גראָשן ווי קאפּצאָנים ערעוו יאָמקיפּער לעם די קארעס.

און אין אוילעם ארום שווײַבלט און גריבלט פון הענדלער־באלאכסאניעס, אָרעמעלײַט, קרעציקע, בּלינדע, קאליקעס, — אָט־אָ די אלע, וואָס שלעפּן זיך נאָך און שלעפּן זיך מיט מיט די, וואָס זײַנען געקומען אוילערעגל זײַן.

די זון הייבט זיך אלץ העכער און העכער, דער גאנג טרײַבט זײַנע ברייטע וואסערן. ער טראָגט זיי אוש פון סאמע הערדוואר, וואָס מיט פיל מײַל העכער פון בענארעס אהערצו. דאָ ווערן זײַנע וואסערן הייליק און פונדאנעט טרײַבט ער זיי ווײַטער דורך א ריי הייליקע ערטער אוש סאמע ביז קאלקוטע, ווו די כּוואליעס זײַנע זײַנען שוין נישט אזוי הייליק, ווי לעם בענארעס.

דוירעס נאָך דוירעס פארגייען, איין דאָר נאָכן צווייטן איז אוילערעגל.

קינדער יארשענען פון עלטערן די עמונע פון זיידעס און עלטערזיידעס צוזאמען מיט האָפענונגען און דערווארטונגען, וואָס ווערן קיינמאָל נים מעקויעם, נאָר זײַנען נאָך לעסאטע נים אויסגערונען.

פון דער פּײַן פון אצינד, אקעגן דער אומבאוווסטקײַט פון מאָרגן זוכן זיי אן אנטרונעניש אין די מינהאָגים און גלויבענישן פון פארצײַטנס.

29. בּראמא.

אין בּראמאזוטרא, דעם עלטסטן סייפער פון די „וועדן"—די בּראַמאנישע בּיבּליע,—ווערט אזוי אנערעך דערציילט וועגן וועלט און גאָט:

בּראמא איז דער אלמעכטיקער, אומסאָפּיקער און אייבּיקער קויעך, וואָס נעמט ארום אלץ און איז אלץ. אין אים אנטהאלט זיך אלץ און פון אים שטאמט אלצדינג (ווי די כּסידישע מעקובּאָלים בּא יידן פלעגן אמאָל זאָגן: „מיניה וביה"— אלץ איז פון אים און אין אים). ער האָט ניט קיינשום געשטאלט און קיינשום סימאָנים (מיט די אייגענע ווערטער, אגעוו, ווערט דער יידישער גאָט אויסגעמאָלט אינעם „אני מאמין",—א טפילע, וואָס פרומע יידן זאָגן אלע טאָג נאָכן דאַווענען).

אכוץ בּראמאן איז נאָך פאראן מאיא. דאָס איז יענער קויעך, וואָס שאפט אלץ, וואָס מע זעט מיטן אויג, די קראפט, וואָס שאפט געשטאלטן און אונטערשיידן און דערמיט בּרענגט זי דעם מענטשן אין טאָעס,— וואָרעם ער הייבּט אָן גלויבּן, אז דאָס וואָס ער זעט און הערט—דאָס איז טאקע ווירקלעך פאראן. מאיאס אָנשטעלן נעמט ער אָן פאר ווירקלעכקייט און דעם ווירקלעכן „יעש" (פאראנענקייט), וואָס איז קוילעל די גאנצע וועלט און וואָס ער גופע, דער מענטש, זיין באוווס זיין, זיין „איך" איז נאָר א טייל דערפון—אָט־אָ די ווירקלעכע וועלט פארזעט דער מענטש. מאיא מאכט אים פארגעסן אין איר. דעריבּער איז דער כּיווו פונעם מענטשן צו מעוואטל זיין מאיאן, ד. ה. די קלוימערשטע וועלט, וואָס איז אין טאָך אריין מער ניט ווי א געדאכטע. דערגרייכט קאָן עס ווערן דורך היסאמקעס, דורך פארטיפן זיך אינעם אייגענעם טאָך, אין דער בּראמא. ווען דער מענטש דערגייט צו אָט דער מאדרייגע, פאלן פון אים אראָפּ די קייטן פון דער ארומיקער, געמיינטער וועלט. ער ווערט באפרייט פון איר און ער ווערט איינס מיט דער בּראמא: ס'ווערט אנטפאלן דער כּילעק צווישן „איך" און „ניט־איך", צווישן מענטשן און וועלט. ס'ווערט איינס: בּראמא.

„ווען איך ליג, אשטייגער, — שרייבט דער אינדישער דיכטער ראבינדראנאט טאגאָר, — אף דער שיף מיט האלבפארמאכטע אויגן און איבער מיר שטייט די פולע לעוואָנע, און א צערטלעך ווינטל גלעט מיט א קילקייט מיין אויסגעמאטערטן קאָפּ, און ארום שפרייט זיך הימל, ערד און וואסער, דער טייך מינעט זיך און קנייטשט זיך פון מינדסטן ווינטבלאָז, א צופעליקער דורכגייער שפאנט שטיל פאזע די קוסטן, פארביי שוועבט דורך א קליין שיפל, די טונקעלע ליניעביימער שכאלט די מיט לעוואָנע־שיין פארשווענקטע פעלדער און אונטער זיי שלאָפט דאָס דאָרף, באזוימט מיט א געדיכטן שאָטן פון וועלדער, — אָט דאָס אלץ זאָל זיין מער ניט ווי אן איליוזיע פון מאיאן. ס'איז אָבער פּאָרט פאראן און פארכאפט דעם סייכל און דאָס הארץ אסאך מער און ווירקלעכער, ווי דער „עמעס“ (בראמא), וואָס איז נאָר אן אויסקלערעניש, איז דעריבער לאכלוטן אומפארשטענדלעך, ווי אזוי ארום קאָן מען עס ראטעווען די נעשאָמע, באפרייענדיק זיך פון אָטדעם אלצדינג?“

די מייסע איז אָבער, וואָס אף קיין מייסע און האקאָלשקן אף א רעליגיעזער מייסע פרעגט מען קיין קאשעס ניט.

בראמא איז דער באשאפער פון דער וועלט. אכוץ אים דערציילן נאָך די בראמאנער הייליקע ספאָרים פון ווישנו — דער וואָס היט אָפּ, האָט א האשגאָכע אף דער וועלט, און קרישנו, דער וואָס מאכט זי כאָרעוו.

אָט דאָס איז אין קורצן דער טאָך פון דער בראמאנער רעליגיע. א מין מיסטישע פילאָסאָפיע, וואָס איז זייער געראָטן אין דער קאבאָלע־מיסטיק. נאָר אָט־אָ די פילאָסאָפיע איז, פארשטייט זיך, דאָס פארמעגנס פון גאָר א קליינעם קרייז אויסדערוויילטע בראמאנער. די עמונע פון די ברייטע פאָלקסמאסן איז פיל מער גראשעמדיקער און איינפאכער צום פארשטיין. זי איז אָבער פיל פארפלאָנטערטער אינעם פראט פון דער צאָל געטער און פון זייער ייכעס.

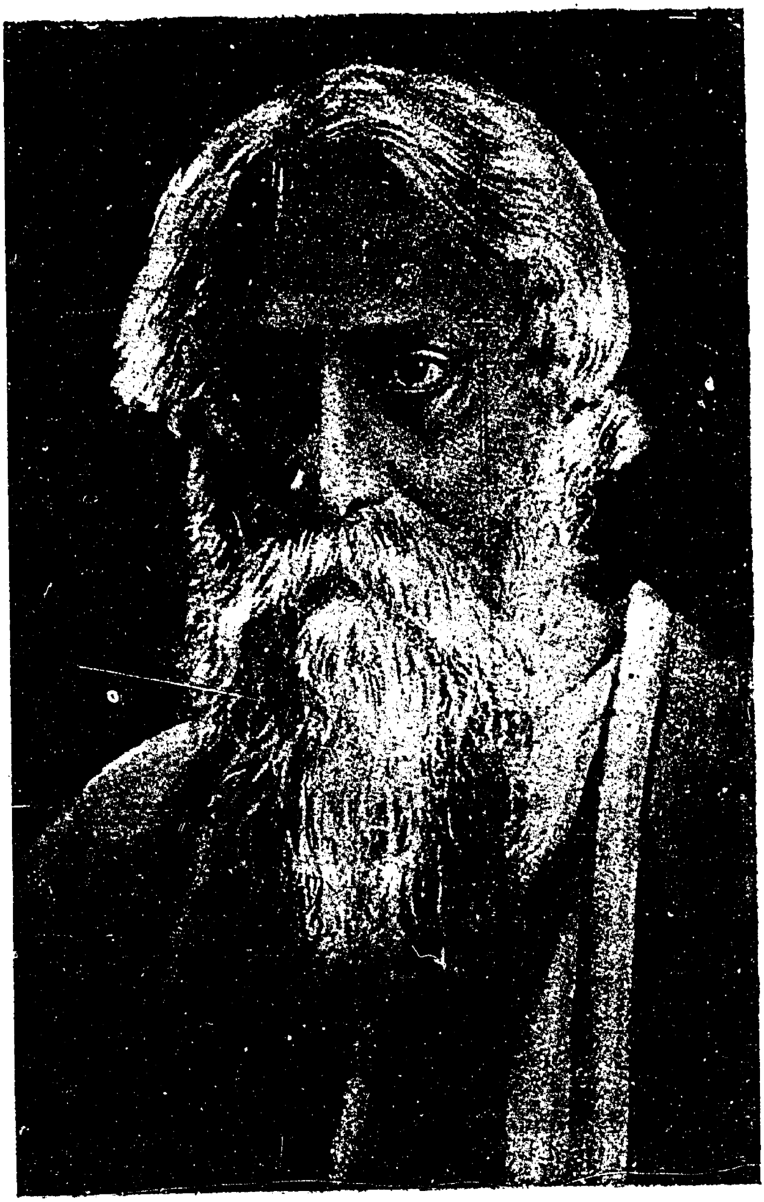

ראבינדראנאט_טאגאָר.

30. דער אינדישער פּאַנטעאָן.

דאָס צענטראַלע אָרט אין דער אינדישער פֿאָלקס־רעליגיִע פֿאַרנעמט דער גאָט שיווא. זײַן קולט איז איבער גאַנץ אינדיִע פֿאַרשפּרייט. טויזנטער באַטיימיקדאָשים זײַנען אים געהייליקט. אין זיי „וווינט" ער. צו אים בוקט מען זיך, פֿאַר אים טוט מען קניִען. זײַן סימבאָל איז א „לינגהאַם", ד.ה. א לאַנגעקיקער שוואַרצער שטיין, וואָס סימבאָליזירט מיט זײַן געשטאַלט די מאַנס־בילשע קראַפֿט, די קראַפֿט, וואָס שאַפֿט נײַע דורות און לאָזט ניט אונטערגיין די וועלט. אין איין בענאַרעס נאָר איז פֿאַראַן מיסטאַמע א צען טויזנט לינגהאַמען, וואָס גלאַנצן פֿון צעשמאָל־צענעם בוימל, מיט וועלכן די פֿרומע פֿרויען באַגיסן אים. דער גאָט שיווא האָט יִיסרעס נעמען, אין פֿאַרשיידענע ערטער — פֿאַר־שיידענע נעמען, וואָס טײַטשן אויס אין אים, שטרײַכן אונטער אַן אייגנהײַט זײַנע.

ער הייסט אויך:

1) איסוואַראַ — דער אויבערהאַר.
2) בישעשוואַר — דער הערשער איבער וועלטן.
3) בהוטעסוואַר — דער באַפֿוילער איבער די שיידים.
4) סמאַסאַנאַ־וואַזין — דער וואָס וווינט אין די פֿעלדער, וואָס זײַנען באַדעקט מיט מייסים.
5) בהאַיראַוואַ — דער שרעקלעכער.
6) מאַהאַקאַלאַ — דער גרויסער צעשטערער.
7) גאַטעסוואַראַ — דער באַשיצער פֿון די טענצער.
8) קיראַטאַ — דער ליבהאָבער פֿון ווײַן.
9) מאַהאַיאָגי — דער גרויסער באַלטשוווע.

מע קאָן אָבער ניט זאָגן אַף געוויס, אז דאָס זײַנען אַלע נעמען פֿון איין גאָט. פֿיל רעכענען דאָס פֿאַר פֿאַרשיידענע געטער, די שפּעטערדיקע הייליקע ספֿאָרים — טאַנטר — האַלטן, אז איטלעכער גאָט האָט זיך זײַן באַזונדערן קויעך.

וו שנו מיט זײַנע ווײַבער.

סאקטי — איז די פרוי פון שיווא. פארשטייט זיך, אז זי איז ניט די איינציקע פרוי זײַנע. ער פארמאָגט נאָך פאר א ווײַב די שרעקלעכע געטן קאלי און אויך דורגא.

פיל פון זיי טראָגן דעם טיטל „אמען", וואָס איז די טײַטש — „מוטער", אָט־אָ די „מוטערס" זײַנען די סיבעס פון קאָלערליי פּוראַניעסן און שלאפקײַטן.

„מאר־אמען" איז די טײַטש די מוטער פון טויט.

„טשינא־אמען" — איז די מוטער פון מאָזלען.

„איסעק־כי" — איז די מוטער פון פרויען־שלאפקײַטן.

פון אָט די מוטערס קאָן אָפּהיטן „איעמאר", א מאנס־ביַלשער גאָט, וואָס בלאָנדזשעט איבער די פעלדער און פאר־טרײַבט די רוכעס.

ווישנו, דער וואָס גיט האשגאָכע אף דער וועלט, נעמט אָן קאָ־לערליי געשטאלטן פון א שילדקרעט, א לייב, א ווילדכאזער און אנדערע.

אכוץ אָט די אלאינדישע געטער האָט זיך קימאט איטלעכע שטאָט, איטלעך דאָרף, און אנדערסמאָל יעדער הויף אפילע, זײַן גאָט, זײַן באשיצער, וועמען מע שטעלט א מיזבייעך און מע ברענגט קאָרבאָנעס. באזונדער איז עס ריכטיק בענעגייע צו די דאָרעמדיקע דראווידישע שוואָטים. נאָר אָט די אָרטיקע געטער און געטערלעך זײַנען מערסטנטייל בייזע, מ׳ברענגט זיי קאָר־באָנעס זיי זאָלן באשיצן דאָס הויז פון זיך אליין, זיי זאָלן דעם קיין שלעכטס ניט טון.

נאָר אויך מיט אָט די לעגיאָנען געטער באנוגנט זיך ניט דער אינדוס, סאָפקאָלסאָף בוקט ער זיך, דאכט זיך, צו אלץ, וואָס לאָזט זיך, וואָס קאָן ניט דערווידערן.

הייליק איז וואסער. פונעם גאנג און זײַנע בײַטײַכן איז אָפּ־גערעדט. הייליק זײַנען די ביימער, הייליק זײַנען שטיינער, בפּר־פראט נאָך, ווען זיי זײַנען געראָטן אין לינגהאם. מע בוקט זיך צו מאלפעס, לעקאָוועד וועלכע ס׳זײַנען אויסגעבוים פראכטפולע באָטיימיקדאָשים, הײַנט וויפל שיינע טעמפלען זײַ־

נעָן אויסגעבויט לעקאָוועד די הייליקע קי און אָקסן. הייליק זײַנען קראָקאָדילן און באַזונדערס, פאַרשטייט זיך, די שלענג. פאַר וועלכע מ׳האָט גרויס דערעכערעץ און צו וועלכע מע בעט און מע דאַוונט.

הייליק זײַנען אויך מענטשן. די „יאָגן״, צום בײַשפּיל. זיי זײַנען די זין פון שיווא. שאָענוויַז שטייען זיי פאַר אים אף די קני. ווו נאָר דער אינדוס קאָן כאַפּן א טפּילע, טוט ער עס.

קאַרמא (דאַוונען—טפּילע טון) איז זייער א וויכטיקע זאַך. מאַכ־מעס דערמיט ראַטעוועט זיך דער מענטש פון אלדאָס בייז, פון אלע שלעכטע קויכעס, וואָס זײַנען קאַפּאַבל אף אים אָנצופאַלן און אים צו פאַרניכטן.

31. דאָס הייליקע אינזל.

א הויכער פעלז אף א ראַכוועסדיקער פלאַכגעגנט. און אַרום און אַרום — די שטאָט טריטשינאַפּאַלי פון דאָרעם־אינדיע.

ווי א פּאָדעס ציִען זיך, קריכן גלײַך אַרויף טויזנטער טרעפּ דרייען זיך אויס רעכטס אין דער טיף פון בייסהאַמיקדעש, דערנאָך לינקס, הייבן זיך ווידעראַמאָל אוף, גייסטו נײַע זאַלן דורך, נאָכ־דעם הויכע טויער־בויגנס, פון ווײַסע העלפאַנדן באַהיט.

אף שריט און טריט בעטלערישע בראַמאַנען, קראַנקע, אוילע־רעגלניקעס און באַלעטשווע. אומגעוויינלעכע גאָט־פּאַרצופים קרימען זיך און מאַכן, — דאַכט זיך דיר, — האַוואַיעס אין די האַלבפינצטערע דורכגאַנגען.

פון אויבן, פון שפּיץ בייסהאַמיקדעש כאַפּסטו א קוק אַראָפּ אף דער שטאָט, אפן הייליקן טײַך מיט די הייליקע טעמפּעלעך אף די אינזלען. און אלטער האַרמאַט דרימלט אף דער זון און היט קרישנוס אויצער, און פונדערווײַטנס, פון יענער זײַט פּאַלמען־וועלדער זעט מען די שפּיצן מעכטיקע גאָפּורעס פון סערינגהאַם, די שטאָט פון טעמפּלען.

מיר פאָרן ארויס פון דער שמוציקער שטאָט צו דער בריק איבער די וואסערן פון קאוועריִ. אויך דער טײַך איז הייליק מאכ־מעס זײַנע וואסערן זײַנען, ווערליק די אינדוסן גלויבן, פאריייניקט אונטער דער ערד מיט די וואסערן פון גאנג. שטייען דאוונער בא דער וואסער, טרינקען זי און מורמלען א געבעט. גרויסע שילדקרעטן וואַרעמען זיך אויף די זאמד־אינזעלעך, באָדן זיך אין די זון־שטראַלן. ערגעץ ווײַט הייבט אויף א קראָקאָדיל זײַן העסלעכן קאָפּ פון אונ־טער דער וואסער.

פון יענער זײַט, אין די אָרעמס פון צוויי טײַך־ארבל ליגט דאָס הייליקע אינזל סערינגהאם.

מיר פאָרן דורך א געדיכטן וואלד קאָקאָס־פּאלמען, ווי דורך א געדעקטער גאלעריי: פונויבן א געדיכטער גרינער סכאך, אונ־טערגעהאלטן פונונטן פון טויזנטער קאָקאָס־זײַלן. צווישן די זײַלן זיצן אופגעזעצט מאנסבלען און פרויען, וואָס פארקויפן די דאוו־נער ניס און געלע דופטיקע פרוכטן פון מאנגאָ־בוים.

א שאָ פאָרן מיר דאָס אזוי אין אָט דער קאָקאָס־גאלעריי. דערנאָך הייבט זיך אָן די בייסהאמיקדעש־גאס מיט קליינע קאָ־לאָנאדעס בא די זײַטן, ווו די דאוונער און בעטלער געפינען א באהעלטעניש פון דער זון.

און אָט־א פלוצים וואקסט אויס פאר די אויגן די ערשטע גרויסארטיקע און מעכטיקע גאָפּורא: דער ארײַנגאנג־טויער אין ווישנוס בייסהאמיקדעש.

בייסהאמיקדעש? ניין, ניט קיין בייסהאמיקדעש, נאָר א שטאָט א גאנצע מיט טויזנט אײַנוווינער און בא א האלבן מיליאָן אוילערע־גלניקעס און דאוונער.

גאָפּורא — דאָס איז א מין ריזיקע פּיראמידע, אונטער וועלכער דער טויער גייט דורך. נאָר ניט קיין פּל. כפּיראמידע, ווי די מיצ־רישע. ניין, זי איז באדעקט פון אויבן ביז אראָפּ מיט טויזנטער פיגורן, — אלץ געמעלן פון געטער, שיידים, העלדן און כײַעס. איינע פון זיי זײַנען אומגעהייער גרויס, אנדערע—פּיצעלעך, ברע־קעלעך. מיט איין וואָרט—א ווילדער יעראלאש, וואָס לאָזט ניט אָפּ־

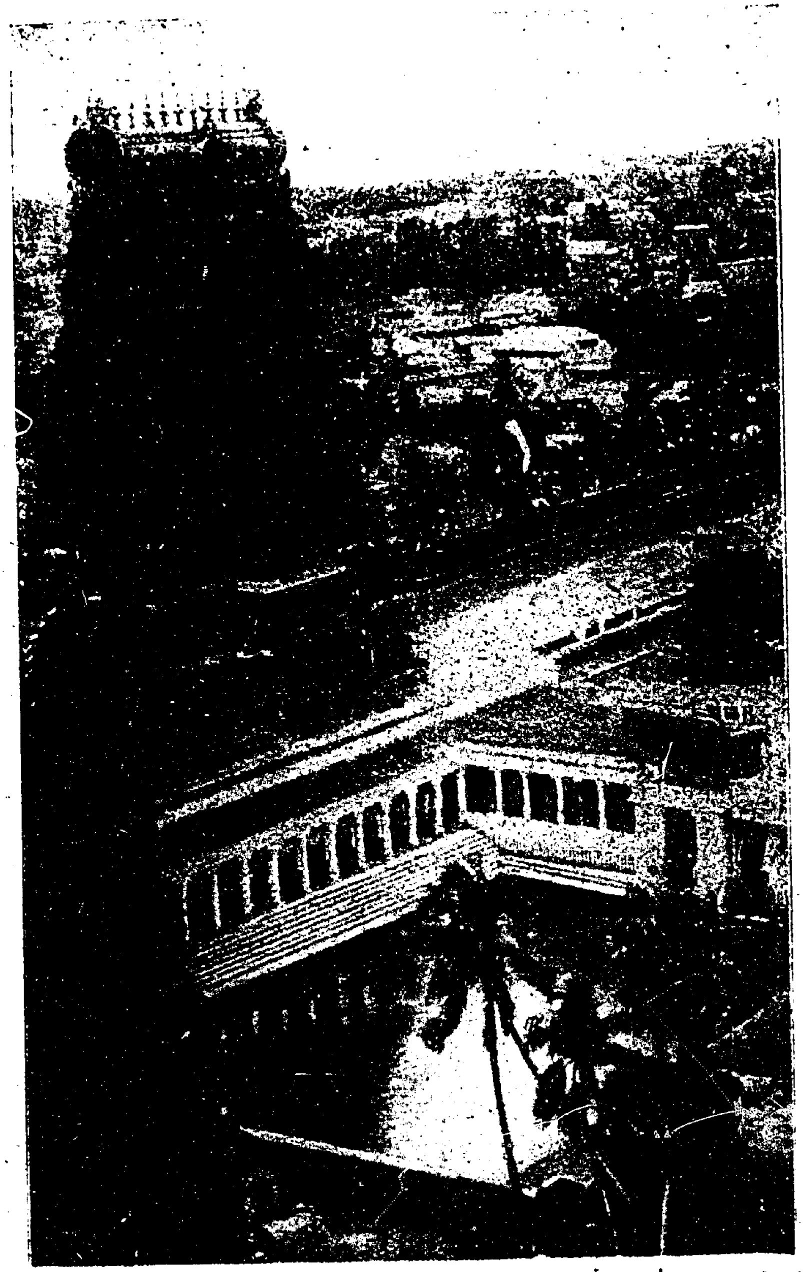

דער גאָלד-לאָטאָס-טײַך (מיקווע) אין מאַדורא, אנקעגן א ריזיקע גאָפּוּרא.

רועַן דאָס אויג אַף קיין איין מאָמענט ניט. רעכטס און לינקס פון [illegible]ער גאָפּורא צ[illegible] זיך [illegible]עסטונג־ווענט, וואָס בילדן א פּירעק פון [illegible] א פיר [illegible] גייט איר דורך דעם טויער און [illegible]בט אַ פּאָר הונדערט טריט, שטייט איר פאר א נײַער גאָפּורא, נאָך א גרעסערער און נאָך א מעכטיקערער פון דער ערשטער. זי פירט־דורך דורך דער צווייטער פעסטונג־וואנט . און אזוי ציילט איר אָפּ זיבן וועגט־קוואדראטן, וואָס רינגלען ארום ווישנוס הייליקײַט, זײַן קאָדשיי־קאָדאָשים. און איטלעכע פון אָט־אָ די ווענט האָט פון יעדער זײַט אן ארײַנגאנג דורך א גיגאנטישער פּיראמי־דאלער גאָפּורא. די הײַזער קלעפּן זיך צו אָט די ווענט און צווישן זיי דריידלען זיך די גאסן.

אין דער דרויסנדיקער גאס האָבן זיך אײַנגעאָרדנט די דאוו־נער, העגדלער, וואָס פארקויפן זיי קליינע ווישנו־פיגורלעך, שמאט־קעלעך מיט רויטע און ווײַסע פארב, קעדייי אויסצומאָלן בא זיך אפן שטערן דעם רויט־ווײַסן סימען פון גאָט. אנדערע האנדלען מיט לאנגע גרילאַנדן ווײַסע בלומען, וועלכע מע ברענגט א גאָב אין בייסהאמיקדעש ארײַן, ווײַטער קאָן מען דאָ אײַנהאנדלען פארמאכטע בראָנזענע קיילים, אין וועלכע מע קאָן זיך מיטנעמען אַ היים הייליקע וואסער.

אין דער צווייטער גאס, הינטער דער צווייטער פעסטונג־וואנט, ווינען די בראמאנער. זייערע פּענימער זײַנען ליכטיקער פון די טונקעלע פּענימער פון די טאמילן און מאדראסן . איטלעכער פון זיי טראָגט א ווײַס שנירל אפן לינקן אקסל און גייט זיך האָפּער־דיק מיט א הויך און שטאָלץ אופגעהויבענעם קאָפּ.

זיי פאראכטן די אייראָפּייער, שמייכלען פון זייער נײַגעריקײַט און... בעטן בא זיי א נעדאָווע.

אָט דערנעענטערן זיך פינף קרעפטיקע העלפאנדן, גאָטס היי־ליקע באלעכאַים. זיי טראָגן [illegible] סימען זײַנעם אַף זייער שטערן: צוויי ווײַסע פאסיקלעך און א־ינס א רויטס אינדערמ־ט. מיט זיי גייען אויך קעמלען, אָקסן און קי, און אָט די באלעכאַים בעט־לען אקוראט, ווי די פירער זייערע, אקוראט ווי גאָטדינער די

בראמאנער, זיי פאלן אף די קני, וואלגערן זיך אין שטוב און קלײַבן אונטער די זילבערנע מאטבייעס, וואָס מע ווארפט זיי אראָפּ.

נאָך א גאָפּורא. נאָך א גאס. און אומעטום באָטיי־מיקדאָשים, גאלערייען, גרויסע הייליקע באסיינען, מיט קאלעמוטנער גרינבלע־כער וואסער. ברייטע לאָטאָס־בלעטער רוען אומבאוועגלעך אף דעם וואסער־שפּיגל ארום די לאָטאָס־בלומען. פרומע פּרויען שטייען, טרינקען און באשפּריצן זיך דעם שטערן און ברוסט. און אומעטום די אומזיניקע פארקרימטע, האוואיעסדיקע פּענימער פון די אומ־דער־בארעמדיקע שטיינערנע געטער.

אין הייליקן אָרן ליגן די אויצרעס פון גאָט: זײַדענע טיכער, מיט זעלטענע פּערל באשאָטן אף צוצודעקן גאָטס פּיס. גאָלדענע קייטן אף זײַן ברוסט, רינגען און בראָנזאָלעטן מיט רויטע, בלאָ־ווע און גרינע איידלשטיינער. רײַך איז דער גאָט ווישנו אין סערינג־האם, נאָר אָרעם זײַנען זײַנע דינער, וואָס בעטלען א נעדאָווע.

ווײַטער קומט איר אָן אין „זאל פון טויזנט זײַלן". יעדער זײַל איז פון איין שטיק גראניט אויסגעהאַקט און איז פון אויבן ביז אראָפּ אויסגעקריצט מיט א מין ווילדער סקולפּטור, און אף אָט די זײַלן רוט דער דאך פון גראנדיעזע שטיי... ...יטעס.

די בייסהאמיקדעש־שטאָט אין סערינ... גרעס־טער בייסהאמיקדעש פון ווישנו אין אינדיע. דער בייסהאמיקדעש איז פול מיט אויצרעס, מיט באהאלטענע ווינקע־לעך. נאָר פאר עטלעכע זילבערנע מאטבייעס וועט דיך יעדער בראמאן, יעדער נאוטש אויספירן און אויסווײַזן דיר אלע פאר־באָרגענע ווינקעלעך, אלע קאָדשיי־קאָדאָשים, וווהין „קיינער טאָר ניט ארײַנקומען!" זיי וועלן אײַך ווײַזן זאלן מיט טירן, וואָס ווערן אָפּגערוקט, — ווערן דעמאָלט פון די ווענט שפּיגלען, גראנדיעזע שפּיגלען. זיי וועלן אײַך ווײַזן פורן, ווי א הויז די גרייס, אין וועלכע מע פירט אום יאָנטעוו ארום די געטער, און וועלן אײַך איבערלייענען און אויסטײַטשן די וואנט־אופשריפטן מיט נאיוו־קינדערשע און גלײַכצײַטיק אויסגעלאסענע געמעלן.

ווען איר גייט אָבער ארויס צוריק פון בייסהאמיקדעש, איז די בעסטע אייצע פארמאכן די אויגן, ראפטאָם ארויסלויפן און ניט קוקן, וואָס ארום דיר טוט זיך, אניט וועסטו דערזעען טוצנוויַיז קרומע און בלינדע, קרעציקע און קאליקעס; פרויען אופגעגעסן אף דער העלפט פון לופוס־קרענק, פון הויט־שלאפקייַטן, אוילע־רעגלניקעס מיט אָפגעברענטע הענט און פיס און מער פון אלץ מענטשן קראנקע אף עלעפאנטיאזיס, די שרעקלעכע מאקע פון דאָרעמ־אינדיִע. איר וועט דערזען קעפ די גרייס, ווי א קירבעס, פיס געשוואָלענע, ווי די פיס פון א העלפאנד. אָט־אָ די כילוּים זייַנען געקומען צו קריכן אהער קעדיי כאפן א קוק אפן אינזל סע־רינגהאם, קעדיי צו טרינקען זייַן פוילע שטינקענדיקע וואסער פון די לאָטאָס־מיקוועס,—עפשער וועלן זיי געזונט ווערן, און האגאם קיינער פון זיי ווערט ניט געזונט, דאָך קומען זיי צו קריכן אהער פון נאָענט און פון וויַיט מיט א באהאלטענער האָפנונגלאָזער האָפענונג אין הארצן.

32. די באלעטשווע.

אָדער ווי מע רופט זיי דאָ: יאָגן, פאקירן, סאמיאסי. יאָג—דאָס איז אַ בראמינער א באלטשווע. פאקיר—דאָס איז א מוסול־מענער באלטשווע, און סאמיאסי דאָס איז א באלטשווע פון דזשאינא־גלויבן. אייגנטלעך, קלעפט זיך צו זיי זייער ווייניק דער טיטל באלטשווע, מאכמעס זיי האָבן אף גאָרניט קייַן כאראָטע ניט און אלע אינוּיִם קאָשים, וואָס זיי טוען זיך אָן,—טוען זיי לעקאָ־יעד אוועלכן סע ניט איז גאָט אקוראט, ווי די פרומע מאָנאכן פון שפעטן מיטלאלטער, וואָס פלעגן זיך אָפשיידן פון דער וועלט און פון אלע פארגעניגן אירע. דעם מיטלאלטערלעכער אסקעטיזם און די דעמאָלטיקע מיסטיק האָט איר נעסט געפונען אין די יאָנא־סטירן. דערנאָך האָט זי זיך וויַיטער נאָך מער אנטוויקלט בא יענע נעזירים, וואָס פלעגן פארלאָזן די מענטשלעכע יישוּווים און זוכן היסבוידעדוּס, איינזאמקייַט אין די וועלדער און מידבאָריעס. דאָס

אייגענע, וואָס איז שוין לאַנג פאַרשוווּנדן פון אייראָפּעיִשן האָרי־זאָנט, קומט אַצינד פאָר אין אינדיִע. אין בענאַרעס איז פאַראַן א גאַנצע רײ אַסקעטישע שולן, אין וועלכע „שיוואַס קינדער״— אַזוי רופן זיך די נעוּרים אַליין אָן—לערנען זיך אויסצוטון זיך פון גאַשמיִעס, אָפּצוטויטן דעם גוף און אָפּגעוויינען אים פון אַלע זײַנע זינדיקע באַדערפענישן. זיי גייען אַרום באַדעקט מיט שמוץ, מיט צעבאַרשטענע העאָר, זיצן אין פאַרדעמפּטער לופט שאָענווײַז, ניט אָפּ־רײַסנדיק די אויג פון א שוואַרצן לינגהאַם,—דעם הייליקן סימבאָל פון שיוואַס כּ...נסקראַפט,—אַזעלכע לינגהאַמען סטאַרטשען דאָך טויזנ־טער אַף די גאַסן, פּלעצער, אין די טעמפּלען און הײַזער פון בענאַרעס.

גאַנצע טעג און כאַדאָשים זיצן זיי אַזוי ביז זיי וואַרפן פון זיך אַראָפּ די אוילעמהאַזע און ווערן „באַפרײַטע״, אף זייער לאָשן הייסט עס „סאַמיאַסי״. דעמאָלט ערשט לאָזן זיי זיך אַוועק וואַנ־דערוועו אַלס נעוּרים, וואָס זײַנען אויסגעטון פון דער וועלט, אַלס באַלפּטשוווע אוילערעגלניקעס. דערבײַ טוען זיי אָן א האַלדזובאַנד פון קלײנע שאַרבנדלעך. אייניקע באַנוגענען זיך מיט דער טשו־ווע, ווערדליך זי איז באַשריבן אין די הייליקע ווערן־ספאָרים. אַנ־דערע זײַנען מויסיף אײגענע צוקלערענישן, נײַע ניסיוינעס.

דער דײַטשישער רײַזנדער האַנס עוועַרס דערציילט, אַז ער האָט געזען א באַלטשוווע, וואָס האָט געהאַלטן שטענדיק אופגע־הויבן די האַנט. שוין צען יאָר אַזוי. צוריק מיט צען יאָר האָט ער אָנגעהויבן זײַנע איניִים. האָט ער געהייסן דעמאָלט, מע זאָל אים צובינדן די אופגעהויבענע האַנט צו דער סטעלי, קעדיי ער זאָל זי ניט קאָנען אַראָפּלאָזן, ווען ער וועט מיד ווערן. ער פלעג דערבײַ זיצן אף א שטול אויך צוגעבונדענער־הייט. די ווענעס זײַנען געוועזן איבערגעצויגן מיט א באַנד. אַזוי אַרום איז די האַנט אָפּגעשטאָרבן. די שפּאָנאָדערן זײַנען זיך צונויפגעוואָקסן און דאָס פליש איז פאַרטריקנט געוואָרן. פאַר־שטייט זיך, אַז דער מ...ש האָט איבערגעטראָגן שרעקלעכע ליידן. די אייניציקע טרייסט זײַנע איז געוועזן אין די פאַרכידעשטע און ערעפורכטיקע אויגן פונעם אַרומיקן האַמוין, וואָס האָט אַף

אים געקוקט, ווי אף א קאָדעש. דערנאָך, פארשטייט זיך, איז אים שוין די האנט אזוי געבליבן סטארמשען אינדערלופטן ארופצו, לויפט ער ארום איבער דער שטאָט און רופט אויס לויבווערטער לעקאָווער שיוואן, דעם גרויסן גאָט. נאָר סע ווייזט אויס, אז אביסל לעבן איז נאָך פאראן אין דער האנט. דאָס איז צו דער־קענען אין די נעגל פונעם צונויפגעפרעסטן פויסט. די נעגל וואקסן, זיי זיינען אפילע דורכגעוואקסן דורך דער דלאָניע און ארויס פון דער אנדערער זייט מיט זייערע שארפע שפיצן !..

פאראן יאָגן, וואָס האָבן דורכגעוואנדערט פון איין עק אינדיע צום צווייטן, פאלנדיק אף יעדן שריט צו דער ערד און אויסציִענדיק זיך לויט דער גאנצער לענג פון קערפער. אזוי ארום האָבן זיי אין גאנצן וועג מיט זייער גוף ווירקלעך אויסגעמאָסטן די גרייס פון דער הייליקער ערד.

פאראן אזעלכע, וואָס בראָטן זיך דורך די צונג מיט צעגליטן אייזן, וואָס באפעסטיקן די סאנדאלן צו די פיס מיט טשוועקעס, וואָס ליגן צען שאָ א טאָג אף בעטלעך אויסגעבעטע מיט טשוועקעס, וואָס סטארטשען ארוף מיט זייערע שפיצן. עמעס, די שפיצן זיינען ניט איבעריקס שפיצעכיק. דערצו נאָך ווערט זייער הויט אזוי פארהארטעוועט, אז זיי ליידן שוין ניט אזוינע שווערע אינוּים ווערליק מיר שטעלן זיך עס פאָר, פונדעסטוועגן איז עס פאָרט א קנאפער פארגעניגן אָפּליגן א טאָג אף א בעט מיט סטארטשענ־דיקע, זאָל זיין אפילע שטומפּיקע טשוועקעס!

אנדערע שטייען אָפּ שאָענוויַיז אף איין פוס ווי א מאראבו, אָדער לאָזן זיך אופהענגען פאר די פיס צו א בוים. אין מאדורא האָט איין טיפּ אזא זיך געלאָזט פאבגראָבן אין דער ערד ביזן האלדז. א צווייטער האָט זיך ארומגעלייגט דעם גאנצן קערפער מיט קיִעשער, וועווריקענער און ראבענער צויע און איז אָט אין אזא הייסן אויוון אָפּגעזעסן שאָענוויַיז לעקאָווער גאָט. אָדער מע שטייט אָפּ אלע טאָג צען—צוועלף שאָ אף דער זון מיט א אנטבלויזטן אָפּגעגאָלטן קאָפּ. און דאָס איז אין אזא היץ, ווען אין שאָטן איז 48°!

אן אגהאָרפּונט.

אָט־אָ די אלע צאדיקים זײַנען זייער דאר און שמוציק. זיי זײַ־נען אָפּגעפּארבט פון קאָפּ ביז די פּיס אין ווײַסע און רויטע פּאסן, — שיווא דעם הייליקנס סימאָנים. אפן קאָפּ שיטן זיי אָן אש— א סימען פון טרויער (ווי מע פלעג עס טון אמאָל אויך בא אונדז יידן). אכוץ דעם האָבן זיי נאָך א שטעקן און א שיסעלע (א קארע) אף נעדאָווטס בעטן. זייערע שווארצע פאנאטישע אויגן ליגן טיף אין די אויגנלעכער און זייער קוק איז שארף, ווי בא א ווילדער כאיע, גלײַך ווי דער פלאם פון אומזין רײַסט זיך דורך ארומער ארויס פונעם מארך.

נאָך צו דער העכסטער מאדרייגע האָבן דערגרייכט די „אגהאָר־פונטן", וועלכע איר קאָנט באגעגענען אין די טויערן פון בענא־רעס. זייער היילעך איז זייער גערעמן אין די ציניקער פון אוואלטן גריכנלאנד. זייער באציונג צום ארום דערמאָנט קויהעלעסעס (העוול־האוואָלים — האקויל האָוול) — „פוסטע נארישקײַטן! אלץ איז בלאָטע". זיי פארמאָגן קײַן שום אייגנטום ניט אכוץ א שארבן, פון וואָס דעם שארבן עסן זיי און טרינקען. גיסט מען זיי אָן אין שארבן וואסער, טרינקען זיי, גיסט מען זיי אָן אהין אף א גע־לעכטער נאפט— טרינקען זיי אויך. ווארפט מען זיי צו רײַז, זאָגן זיי א דאנק. דערלאנגט מען זיי א פאטש מיט א שטעקל אין פּאָ־נעם, זאָגן זיי אויך א דאנק, אז „אלצדינג איז דאָך אלציינס! פוסטע נארישקייטן, אלץ איז בלאָטע!"

33. דער גוירל פון סוואמי סאראסוואטי.

אינטערעסאנט איז דער גוירל פון סוואמי סאראסוואטי, איי־נעם א קאָדעש פון בענארעס, וואָס איז געשטאָרבן ניט לאנג פאר דער מילכאָמע.

ער אליין איז געווען פון דעם דזשאינא־גלויבן און פונדעסט־וועגן בוקן זיך צו זײַן אָרן סײַ בראמאנער, סײַ מאכמעדאנער. געווען איז סוואמי פריער א רײַכער מענטש. אין איין שיינעם

טאָג האָט ער צעטיילט זײַן גוטס אָרעמע לײַט און איז אוועק צו זײַנעם א גוטן פרײַנט אין גאָרטן און זיך דאָרט גענומען טשווע טון, ד. ה. אוועקגעזעצט זיך א נאקעטער אף דער הוילער ערד מיט די פיס אונטער זיך און מיט אופגעהויבענע הענט. אין עט־לעכע יאָר ארום האָט ער שוין געהאט זײַנע כסידים. ס'פלעג אים שוין אויך ארײַנפאלן א רעכט ביסל נעדאָוועס געלט. האָט ער ארויסגערופן פון אגרא א סקולפטאָר, אויסגעבויט א קליינעם בייסהא־מיקדעש און זײַנע אייגענע — סוואמיס — א סטאטוע, וואָס האָט גע־זאָלט זײַן דאָס געשטאלט פון מאהאווירא דער גאָט פון דזשאינישער עמונע, וועלכער ווערט פון צײַט צו צײַט מעגולגל אף דער ערד אין אן אנדער געשטאלט. אזעלכע גילגולים דארף ער דורכמאכן פיר און צוואנציק. אזוי ארום האָט סוואמי סאראסאוואט דערמיט געגעבן צו פארשטיין, אז ער איז איינע פון גאָטס פאר־קערפערונגען אף דער ערד.

ווען דער בייסהאמיקדעש איז פארטיק געוואָרן, האָט זיך סוואמי אנידערגעזעצט לעם זײַן סטאטוע. אזוי איז ער אָפּגעזעסן א יאָר פופצן. די נעדאָוועס האָט ער ארײַנגעלייגט אין בענגאלישן באנק ארײַן.

נאָך זײַן טויט האָט דער לויפנדיקער באנק־כעשבן פון גאָטס פארקערפערונג אף דער ערד אין געשטאלט פון סוואמין באטראָפן א קלייניקײַט, — סאכאקל 7 מיליאָן רופיעס. פון דעם געלט האָט ער זיך געהייסן אויסבויען א שיין קייווער־„שטיבל״. דאָס איבעריקע האָבן באקומען די יאָרשים.

נאָר סוואמי סאראסוואטי איז אין דעם פראט א יאָכיד. מיט 15—20 יאָר זיצן אף איין אָרט האָט ער איבערגעלאָזט די קינדער א פיל מיליאָניקע יערושע. דאָס איז ווײַל ער איז נאָך פריִער א רײַכער מאן געווען, פון דער העכסטער קאסטע, און דערצו, ווײַזט אויס, א דורכגעטריבענער. די איבעריקע יאָגן אָבער פון די נידע־ריקערע קאסטן טוען זיך אסאך גרעסערע אינויִם אָן, זיי זײַנען אָבער אָרעם און מאָגער ווי א פאָליש־מויז און זײַנען שטענדיק זשעדנע א גראָשן.

34. די אינדישע פרוי.

ווען איר קומט קיין אינדיִע, טרעפן זיך אײַך אין די אויגן זייער ווייניק פרויען. האגאם די גאסן פון די געדיכט־באפעלקערטע שטעט שווימלען פון מענטשן, — פונדעסטוועגן וועט איר פון הונדערט מאנסבלען קאם אָנטרעפן אף איין פרוי, אי דאָס אן אלטע אָדער א מיִעסע און פון די סאמע נידעריקסטע קלאסן. די סיבה איז ניט דערינען, וואָס מע באהאלט די פרויען פון פרעמדע אויגן. דאָס איז שײַעך בלויז צו די מוסולמאנער, וואָס באטרעפן דאָך אָבער סאכאקל מער ניט, ווי 60 מיליאָן פון די העכער 300 מיליאָן אײַנוווינער פון אינדיִע. די בראמינער אינדוסן באהאלטן ניט זייערע פרויען.

איז פארוואָס זעט מען זיי ניט אין גאס?

די מײַסע איז, וואָס די גאס איז אן אָרט פאר ליידיקגייער, פוסט־און פאס, פאר פלאפלערײַ. די פרוי אָבער דארף ארבעטן, באטאָג ארבעט זי, ווי אן אייזל און באנאכט איז זי א ווײַב דעם מאן. אָט דאָס איז דער בארוף פון דער פרוי לויט דער מיינונג פון איטלעכן אינדוס.

אויב איר וועט אָבער ארײַנגיין אין א הויף אָדער צוגיין צום טײַך, אָדער ארויסגיין אפן שליאך, וועט איר דאָרט אומעטום טרעפן אסאך מער פרויען ווידער מענער. און אלע טוען זיי עפעס, זײַנען מיט עפעס פארנומען, און אזוי א גאנצן טאָג.

פון אן אראבער, דערציילט מען, אז ער האָט איינמאָל געזאָגט:

— איך בין זייער צופרידן מיט מײַן ווײַב, זי ארבעט, ווי אן אייזל!

קײַן בעסערן שוואך האָט ער ניט געקאָנט געפינען.

פון אָט דעם שטאנדפונקט מעגן אלע אינדוסן - זײַן העכסט צופרידן מיט זייערע ווײַבער.

און דאָך:

ווען סע ווערט געבוירן א מיידל האלט עס דער אינדוס פאר א גרויסן אומגליק.

מיט הונדערט יאָר צוריק איז דאָ געווען א מינהעג צו טויטן א נײַגעבוירן מיידעלע. מעגלעך, אז נאָך אדאיעם האָט זיך אָט דער מינהעג אײַנגעהאלטן בא דער העכסטער קאסטע, בא די בראמאנער. מאכמעס אניט איז שווער צו פארשטיין פארוואָס איז אין אינדיע אזא גרויסער כילעק צווישן די צאָל מאנסבלען און פרויען: אף 60 מאנסבלען 40 פרויען, בעיס אין איירָאָפּע איז, פארקערט, די צאָל מאנסבלען עטוואָס קלענער פון דער צאָל פרויען (אין דײַטשלאנד, צום בײַשפּיל, 48 מאנסבלען אף 52 פרויען). אין אייניקע געגנטן פון אינדיע איז אָט דער כילעק נאָך שארפער.

אזוי ארום ווערט דאָס אינדישע מיידל פון טכילעס אָן געבוירן, אזויצוזאָגן, אונטער א בייז מאזל. דערוף זאָגן איידעס אפילע די נעמען זייערע: ש י ־ ש י (פע, פע), ה כ י ר נ א (אומווערדיקע), א ר נ אָ (זאָל שוין זײַן גענוג!) אָדער ק ר א י ו ט אָ (א סאָף זאָל דערפון ווערן!).

שלאָגן דאָס ווײַב איז א געוויינלעכע וואָכעדיקע זאך. מע קאָן אָבער כאדאָשים לאנג רײַזן איבער אינדיע און ניט זען איינמאָל ניט דעם מינדסטן סימען פון ליבע־פלירט אָדער קיין רעמעז אף ליבהארציקע באַציִונגען, ווי מע זעט עס געוויינלעך יעדן זומער פארנאכט אין אלע בולווארן פון איירָאָפּע. בא איטלעכן בראמאנער, ווי אויך בא איטלעכן מוסולמאנער איז ניט אָפּגעפּרעגט צו האָבן עטלעכע ווײַבער (פּאָליגאמיע), די מעניִע איז נאָר דערינען, וואָס פרויען איז ביכלאל ווייניק אין אינדיע. אכוצדעם איז עס צו א טײַערע מאשקע, מאכמעס בא די העכערע קאסטן טוען די פרויען ניט קײַן האנט אין קאלט וואסער. דעריבער איז די מערהײַט איינווײַביק, ווי אין איירָאָפּע. לויט זייער לאגע שטייען, פארשטייט זיך, אפן העכסטן אָרט אין אינדיע די איירָאָפּעִישע פרויען. קימאט באגלײַך מיט זיי זײַנען די פרויען פון די פּארסים, וואָס באקומען דאָרט א גוטע דערציִונג. פיל נידעריקער שטייט שוין די מוסולמענערן, וואָס איז שוין געבונדן מיט טראדיציאָנעלע פארווערן און מינהאָגים. און דאָך איז דער גוירל פון דער מוסולמענערן אן אידעאל פאר דער אינדוסן, וועלכע

איז איר שטענדיק מעקאנע און כאפט זיך אָפּט אָן פאר דער ער־שטער מעגלעכקײַט קעדיי צו איבערשמאדן זיך און אריבער אינעם נאָוויס (מאַכמעד) עמונע. עמעס, אין די רײַכע קלאסן טרעפט מען אמאָל אויך געבילדעטע אינדוסישע פרויען. פאראן אפילע פרויען, וואָס מע רופט זיי „פאנדיטי״, ד. ה. די „געלערנטע״, די „רעבעצנס״, מאכמעס זיי קאָנען לייענען די הייליקע ספאָרים אף סאנסקריט־לאָשן.

אויב בא די נידעריקערע קלאסן איז די פרוי אן ארבעט־בעהיימע, איז זי בא די העכערע קלאסן א מין כאיעלע, וואָס מע האָדעוועט עס און מע באהאלט עס אויס הינטער זיבן גראטעס צוליב פאר־ווײַלונג.

אין איטלעך פארמעגלעך . הויז איז פאראן א זענאנא, ד. ה. א פרויען־אָפּטיילונג (א העלפט ווינונג), וואָס איז שטרענג אָפּגעטיילט פון דער איבעריקער דירע. דאָרטן ווינען צוזאמען אלע פרויען. דאָרט פארברענגען זיי גאנצע טעג, בארימענדיק זיך איינער פאר דער אנדערער מיט די מאטאָנעס און צירונג, וואָס איטלעכע פון זיי האָט געקראָגן און שפארנדיק זיך מעקויעך דעם, ווי טײַער איטלעך שטיקל צירונג קאָן, געמאָלט זײַן, קאָסטן. צירונג, בריליאנטן, גאָדלווארג, זײַדענע קליידער און פארפור־מען, — דאָס איז דער גאנצער אינטערעסן־קרײַז פון דער פאר־מעגלעכער אינדישער פרוי ; זעלטן ווער פון זיי סע לייענט נאָך דערצו א ראָמאן. מער נים אינדערפרי און פארנאכט איז זייער כויוו אביסל טפילע טון פארן היימישן אָמעד (אלטא׳).

קיין ליבע פירט מען ניט, מאכמעס מע זעט ניט איינס דעם אנדערן ביז נאָך דער כופע. פונדעסטוועגן קאָן מען ניט זאָגן, אז די כאסענעס זאָלן זײַן מערסטנטייל ניט קיין געראָטענע. ניין, די פרוי איז אָפּט גאנץ צופרידן: זי קריגט דאָך אזויפיל מאטאָ־נעס און צירונג! וואָס דען איז איר בעסער געווען: בא די על־טערן אינדערהיים? ביפראט נאָך, אויב זי ברענגט דעם מאן מיט דער צײַט עטלעכע קינדער, ייִנגלעך, דעמאָלט איז זי בײַ אים גאָר גויסע כיין. איז וואָס נאָך דארף זי אין לעבן?

35. די יונגע מאַמע.

באַם ברעג טײַך שטייט א גרויס שיפל, און לעבן דעם איז א גאַנצער האַרמידער. א האַמוין דאָרפישע ווײַבער. עמעצן באַגלייט מען. קינדער, ווײַבערשע שלייערס און גרויע האָר, — דאָ איז אַלץ צוזאַמען אויסגעמישט.

אָן איז אַ מיידעלע פון א יאָר עלף—צוועלף. באַוועגלעך איז זי אָבער ווי צו פערצן—פופצן יאָר, א כיינעוודיק טונקל פּעניטל מיט קורץ־געשוירענע האָר, ווי בא א יינגל. און דאָס פּאַסט אַזוי צו איר אָפּן און באַוועגלעך פּאָנעם מיט אירע האַלב יינגלשע און האַלב מיידלשע באַצויבערנדיקע טנועס, א געמיש פון מאַנסבילשער צעבונדנקייט און פרויעשן בינימעס און מיט אירע קלוגע אויגן. זי האַלט אַ קינד אף די הענט. דאָס איז זי שוין א מאַמע.

איינע פון די פרויען, וואָס האָבן זי באַגלייט, האָט דאָ בעשאַס־מעשׂה צעלאָזט אירע האָר און זיי גענומען קעמען מיט אירע אַלע פינגער. און אינדערהויך אף א קאָל דערציילט א צווייטע וועגן אירע היימישע איניאָנים און שטוב־זאַכן.

דערנאָך האָט מען דאָס געשוירענע מיידעלע מיט אירע פולע הענטלעך, וואָס זײַנען געווען באַהאַנגען מיט גאָלדענע בראָנזאָליעטן, באַזעצט אין שיפל. דאָס האָט זי זיך אומגעקערט פונעם טאַטנס הויז אַהיים צום מאַן.

אייניקע ווישן זיך די אויגן מיטן עק פון זייער ס א ר י (מאַלבעש).

מיידלעך מאַכט מען דאָ כאַסענע גאַנץ פרי, קינדווײַז נאָך. די לעצטע צײַט האָבן די ענגלענדער באַגרענעצט דורך א געזעץ די מעגלעכקײַט פון פריִע כאַסענעס. פ ר ִ י ע כאַסענעס איז די טײַטש — יינגער פון צען יאָר. כאַסענע האָבן אָבער צו צען—צוועלף יאָר איז ניט פאַרווערט אפילע לויטן ענגלישן געזעץ. איז עס א גאַנץ אָפטע זאַך, באַזונדערס בא די נידעריקערע קלאַסן.

די ענגלענדער האָבן אויך אויסגעראָטן א צווייטן מינהעג — ס א ט י, ד. ה. דעם מינהעג צו פאַרברענען די אַלמאָנע לעבע־

דיקערהייט נאָכן מאָנס טויט. מע קאָן אָבער ניט אָרעוו זײַן, אז ערגעץ ווו אין די טיפענישן פון לאנד, אין די איינציקע פון די צענדליקער און הונדערטער זעלבשטענדיקע קיניגרײַכלעך עקזיס־טירט ניט דערדאָזיקער מינהעג נאָך אדאיעס. דאָרט פאָדערט מען עס אָפט בא דער אלמאָנע. און ווען זי טוט עס ניט, פאראכט מען זי און מע באציט זיך צו איר, ווי צו אן אומווערדיקער זאך. דעמאָלט בלײַבט איר נאָר ווארפן זיך אין די אָרעמס פון פראָסטיטוציע אָדער ווערן א דינסטמיידל אָדער א קעכני אין א אייראָפעישער שטוב.

קיין אנדער אויסוועג האָט זי ניט, סײַדן אָפגאָלן דעם קאָפ און ווערן א בעטלערן, א באלטשוויע לעם בייסהאַמיקדעש.

אין בענארעס טרעפט מען פיל אזעלכע אלטיטשקע פרויען ארום די באָטיי־מיקדאָשים.

36. די באַיאדערקא.

דאָ רופט מען זיי „נאוטש".

„נ א ו ט ש" איז א דראווידיש וואָרט און די טײַטש דערפון איז—„טאנץ". „נאוטש־גערל" באטײַט דעריבער אף ענגליש „א טאנץ־מיידל" אָדער, פּאָשעט, א ט ע נ צ ע ר ן (גערל איז אף ענ־גליש—א מיידל).

קינדווײַז נאָך, פון דער מוטערס ברוסט רײַסט מען זיי אָפּ און מע ברענגט זיי א מאטאָנע אין בייסהאמיקדעש ארײַן דעם גאָט ש י ו א. זייער כויוו איז צו ראמען די באָטיי־מיקדאָשים און נאָכ־זען, אז דאָרט זאָל שטענדיק זײַן ריין. ווי ס'איז אָבער צו זען, טוען זיי אָט־אָ די מעלאָכע ניט איבעריקס געטרײַ. דעריבער זײַנען די טעמפלען אָפט פול מיט שמוץ און מיט הייליקער צויע פון קי און העלפאנדן. אין דער צײַט, ווען זיי זײַנען פרײַ פונעם ראַ־מען לערנט מען זיי זינגען און טאנצן, און אזוי ווי ראמען גאָטס הויז מעגן נאָר געזאלבטע, פארקנאסט מען זיי דעריבער מיט גאָט. און ווען פון אָט ד'ער כאַסענע ווערן געבוירן קינדערלעך, מאכט מען די ייִנגעלעך פאר קלעזמער באם בייסהאמיקדעש און

די באַארעקעס סאָרן אין בייטהאַמיקרעש.

די מיידעלעך פאר „נאוטש־גערל״, ד. ה. טענצערנס ביז זיי וועלן אויך אונטערוואקסן און ס׳וועט קומען זייער צײַט צו הייראטן מיטן אלמעכטיקן גאָט שיווא...

די „נאוטש״ זײַנען די סאמע פריווילעגירטע פרויען אין אינדיע, מאכמעס שטענדיק קימאט גייען זיי ארום פוסט און פאס, זינגען, טאנצן, ליבן און קײַנען בעטעל—אזא מין געוויקס, פון וועלכן די ציין ווערן שווארץ, און די ליפן און שפײַעכץ רויט, און דאָס אלץ טוען זיי לעקאָוועד דעם גרויסן גאָט, וועמען זיי זײַנען א מאטאָנע געבראכט. אזוי ווי זיי רעכענען זיך פאר פרויען פון גאָט, האָבן אלע פאר זיי אָפּשײַ. אויב זיי זײַנען נאָך דערצו שיין אויך און זײַנען געניט אין זייער קונסט, לעבן זיי גאָרניט קײַן שלעכטן טאָג און קלײַבן צונויף א פײַנע פּויטעקע. פאראן אזעלכע „נאוטשן״, וועלכע מע צאָלט טויזנט ענגלישע פונט פאר א טאנץ, און זייער יאָרלעכער באלאנס דערגרייכט אין די הונדערטער טויזנטער.

*

מיר שטייען באם ארײַנגאנג אין א בייסהאמיקדעש,—א גאנצע שטאָט. מיר גייען דורך אונטערן געוועלב פון דער ערשטער גרויס־ארטיקער גאָפּורא (טויער־ביניען). עטלעכע טויזנט מענטשן ווינען אין אָט דעם בייסהאמיקדעש. זיי לויפן פאָרהאָוועס הין און צוריק.

מיר זײַנען שוין פארבײַ אסאך זאלן, אָט איז די גרויסע מירמלשטיינערנע לאָטאָס־מיקווע, ווו די בראמאנער שטייען אף די טרעפּלעך און באשפריצן זיך די ברוסט מיט הייליקער וואסער.

מיר זײַנען דערגאנגען צו דער „ג א ל ע ר י י ע פ ו ן ט ו י ז נ ט ז ײַ ל ן״.

אין גראנדיעזן זאל ברענען טויזנטער פײַערן, זויגנדיק קאָקאָס־אייל פון די ברענלאָמפּן. דאָ שטייט א געלעגער מיט טעפּעכער און קישעלעך געדעקט, א געלעגער פארן גרויסן נאבאָב, דער האר פון דער געגנט. אף אָט דעם געלעגער ליגט ער האלב אָנגעלענט און מעשאָרסים־ייִנגעלעך טראָגן אים אונטער צום רויכערן קאליאן און זיסע צוקערדיקע טייטלען צום פארבײַסן. ווײַט

צווישן די ווײַלן זײַנען די קלעזמער. איינער פויקט, א צווייטער בלאָזט אין א פלייטע פון קאמיש, צוויי קלאפּן מיט דרײַעקן און איינער שפּילט אף א מין קיילע פון כאזער־פעל.

אין אָט דעם טומל האָבן זיך ארײַנגעריסן דרײַסיק יונגע מיידלעך, דרײַסיק „נאוטשן".

זיי הוידען זיך, וויגן זיך הין און צוריק. אין בלאָווע זײַדענע טיכער, געלע, רויטע און פון מאלווע־קאָליר זײַנען אײַנגעהילט זייערע לײַבער. א ברייטער זילבערנער גארטל האָט ארומגעפאסט די טאליע פון די קני ביז די אקסל. קאָלערליי טײַערע איידל־שטיינער פינקלען בא זיי אף די פינגער פון די הענט און פיס, אפן שטערן, אין דער נאָז און אין די אויערן.

ס'דאכט זיך, אז אלע זאלן האָבן זיך צעזונגען און אז די אָן א שיר קליינע קאָקאָס־פײַערלעך אָטעמען ארײַן אין זיך די סוי־דעספּולע קלאנגען.

אָן דערנעענטערן זיך פון דער נאוטש־מאכנע צווייען. געבויגן און געדרייט, אף די שפּיץ פינגער מיט קאטאלעפּטישע באוועגונ־גען, מיטן שטערן, מיט די ווינקלען־אקסל זיך צו דער ערד גערירט. זייערע גלאטע שווארצע האָר זײַנען צעקעמט אין דער מיט. צוויי שווארצע צעפּ פאלן אראָפּ אף דער ברוסט. ווייסע בלומען שטעקן אין די האָר. שווארצע אָפּאלן זינגען אף די הענט און גרינע שמאראגדן פון די פיס־פינגער. אינעם לינקן נאָזלאָך שײַנט אן אלעקסאנדריט, רובינען פינקלען פון די אויערן אראָפּ און א שלאל ברילאנטן באצירן דעם שטערן.

ווי רייפן, — אזוי בייגן זיי זיך אויס. כאפּן יעדן מינדסטן קלאנג און פארוואנדלען אים אין באוועגונגען פון פרייד, אין מוזי־קאַלישן עקסטאז.

37. די קונצנמאכערס.

ווי איַער פוס באטרעט נאָר דעם באָדן פון באָמביי, איז דאָס ערשטע, וואָס סע ווארפט זיך אײַך אין די אויגן — א קונצנ־מאכער. געדולדיק צעלייגט ער זיך מיט אלע זײַנע זעקעלעך

זײַלן-גאלעריע אין מײלעך אקבארס פאלאץ אין אגרא.

און קוישעלעך איבער דער שטויביקער גאס פארן האָטעל און וואַרט ביז איר וועט אַרויסגיין. ער קאָן אַזוי אַפּוואַרטן שאָענוויַיז אונ־טער דער אומדערבאַרעמדיקער טראָפּישער זון. נאָר סע מאַכט אים ניט אויס, אַבי ער וועט נאָר כאַפּן אייַער אויפמערקזאַמקייַט אויף אַ מינוט—פריִער אייַער אויפמערקזאַמקייַט און דערנאָך אייַערע פּאָר גראָשן.

אָט, די קונצן, אַגעוו, קאָן מען אַצינד זען, מערסטנטייל, אויף אַלע יאַרידן פון גאָר דער וועלט, ווו סע באַווייַזן זיי, ווי סע ווערט רעקלאַמירט, „עכטע אינדישע פאַקירן". מער ניט דאָ, אין זייער מעטראָפּאָליִע, קאָן מען אַן אַנדערש מאָל זען עטוואָס פייַנערע קונצן: ווי פון אַ שטעקן ווערט אַ שלאַנג, אַקוראַט, ווי מוישע ראַביינו האָט עס אַין כומעש געמאַכט; ווי פון אַ מאַטבייע, וואָס ליגט אויף דער האַנט, ווערט אַ פראָש. אין די אַנטראַקטן טאַנצן מאָל־פּעס און שטשורעס, אָדער ס׳זאָגט נעניִעס אַ פּאָפּוגייַ—אַ טרעפּער. איי־נער פון די בעסטע נאָמערן איז בא זיי די קונץ מיטן מאַנגאָ־בוים. דער קונצנמאַכער נעמט אַ קליין הייַפעלע ערד, לייגט אַהין אַרייַן אַ מאַנגאָ־קערנדל און באַגיסט עס היפּש מיט וואַסער. דערנאָך דעקט ער עס צו מיט אַ טיכעלע—האָט איר געהערט אַ קונץ אָן אַ טיכעלע? וואָס פאַר אַ פּאָנעם וואָלט עס געהאַט?—און ציילט בעשאַס־מייַכע זיבעצן מאָל זיבעצן אויף זיבעצן שפּראַכן, דערבייַ מעלאָכעט ער די גאַנצע צייַט מיט די הענט אונטערן טיכעלע. און דערנאָך, אַז סע שלאָגט די גוטע מינוט, רייַסט ער אַראָפּ דאָס טיכעלע,— שטייט אין דער מיט אַ שיין קליין מאַנגאָ־ביימעלע. אַן אַנדער קונצנמאַכער שלינגט איַין רויטע, גרינע און ווייַסע פּראָשקעס, האַלט זיי אין זיך אַ שטיקל צייַט, דערנאָך שפּייַט ער זיי אַרויס טרוקענערהייט, ווי זיי זייַנען געווען פריִער.

באַזונדערס נעמען אויס באַם אָרטיקן אוילעם די קונצן פון אַרויסנעמען אויגן, פאַרברענען הענט, דורכשטעכן בייַכער מיט אַ שווערד, אויפהייבן שווערע שטיינער, וואָס הענגען אויף אַ שטריקל, וואָס איז צוגעבונדן צו אַ דורכגעלעכערטער צונג, און מער

פון אלץ דאָס קײַקלען זיך איבער דער ערד צווישן שאַרפֿע שווערדן און שפּיציקע שטעכמעסערס.

צום סאָף גייט „דאָס פֿאַרפֿאַלענע מיידל“.

זי קריכט אַרײַן אין אַ קליינעם קויש. דער קונצנמאַכער פֿאַרמאַכט אים דערנאָך און שטעכט אים עטלעכע מאָל דורך מיט אַ שווערד דורך אַלע זײַטן, און, פֿאַרשטייט זיך, אַז דאָס מיידל גייט דערנאָך אַרויס פֿונדאָרטן פֿריש און געזונט מיט אַ שײַנענדיק פֿריילעך פּנים.

זעלטן ווען סע גיט זיך אײַן זען דעם באַרימטן קונץ פֿון אַבכיראַדאַנען. דער צויבערער פֿאַרוואַרפֿט אַ שטריק אין דער לופֿטן און צווינגט אַ ייִנגל ער זאָל זיך דער־ אַרופֿדראַפּען. ווען דאָס ייִנגל דערגרייכט אַהין ווו סע דאַכט זיך, אַז דער פֿרײַער עק שטריק ענדיקט זיך אין דער לופֿטן, דאָרט סטײַעט דאָס ייִנגל אויך ניט. דעמאָלט נעמט דער קונצנמאַכער אַ לאַנג מעסער אין די ציין, מאַכט אַ שרעקלעך בייז פּנים און נעמט זיך אויך דראַפּען אָפֿן שטריק, דערגייט צום סאָף שטריק און ווערט אויך ווי אויס־ געראָנען. דער שטריק וואַקלט זיך נאָך דערנאָך אַביסל אײַנ־ דערלופֿטן. פּלוצים דערהערט זיך פֿונויבן אַ ראַכמאָנעס־געשריי פֿונעם ייִנגל און דאָס בייזע כריפּען פֿונעם צויבערער. זעען זעט איר גאָרניט. נאָר אָט פֿאַלט פֿונויבן אַראָפּ אַ צעבלוטיקטע פֿוס און דערנאָך אַ האַנט, און שפּעטער דעם ייִנגלס צעהאַרגעטער קאָפּ, און נאָך אַ פֿוס, נאָך אַ האַנט, ביז סע פֿאַלט אַראָפּ מיט אַ טראַך דאָס לעצטע—דער קערפּער. קריכט דערנאָך אַראָפּ פֿונעם שטריק אַ צופֿרידענער דער קונצנמאַכער מיט זײַן גרויסער באָרד, ווישט זיך פֿאַמעלעך אָפּ דאָס מעסער, נעמט צונויף אַלע טיילן פֿונעם מענטשלעכן קערפּער און לייגט זיי צונויף אין אַ קוישל, דערנאָך פֿאַרמאַכט ער דעם קויש און לייגט פֿאָר, אַז עמעצער פֿונעם עולעם זאָל אים עפֿענען. עפֿנט עמעצער,— שפּרינגט פֿון דאָרטן אַרויס פֿריילעכערהייט דאָס אָף שטיקלעך צעשניטענע ייִנגל. אָט־ אָ דער קונץ ווירקט אַביסל אַן אײַראָפּייער אָף די נערוון. די אינ־ דישע פֿאָלקס־מאַסע לעקט דערפֿון די פֿינגער.

38. די באשווערער פון שלענג.

דאָס צענטראלע אָרט אָבער צווישן אלע קונצן און פאָלקס־פארוויילונגען אין אינדיע פארנעמען די טענץ און דאָס געראנגל פון שלענג. איטלעכער קונצנמאכער פירט מיט זיך איין קויש מיט א קליינער מונגאָ—א פלינק פירפיסיק כאיעלע און נאָך א קויש פול מיט שלענג. אף דער פאָרשטעלונג נעמט מען ארויס א שלאנג פון א דריי מעטער די לענג און מע לאָזט ארויס די מונגאָ. דאָס קליינע אָבער פלינקע כאיעלע ווארפט זיך ארוף אף דער גרויסער שלאנג און דערגייט איר די יאָר פאר א פאָר מינוט. נאָך אינטערעסאנטער איז דאָס געראנגל פון דער מונגאָ מיט דער זייער גיפטיקער ברילענשלאנג. אויך דאָ גייט די מונגאָ ארויס מיט ניצאָכן פון שלאכט. דערביי קומט איר אָבער אויס ארויס־ווייזן איר גאנצע פלינקייט און רירעוודיקייט.

קעדיי צו צווינגען טאנצן א קאָברע, באנוצן זיך די קונצנ־מאכערס מיט א פויק, א פייפל אָדער א קליינער פלייט. זיי עפע־נען עטוואָס אוף דעם קויש און הייבן אָן שפילן. סע געדויערט נאָר עטלעכע סעקונדן, קריכן די ברילנשלענג גלייך ארויס, ציען זיך אויס ארופצו און נעמען זיך טאנצן. מערסטנטייל רייסט מען בא אָט די שלענג פריער ארויס די גיפטיקע ציין. נאָר ניט שטענדיק. אייניקע באשווערער טוען דאָס ניט. זיי פארלאָזן זיך, אז זיי וועלן אויסהיילן דעם ביס מיט זייערע הייליקע צויבער־שפרוכן. באצאָלן זיי טאקע דערפאר ניט זעלטן מיטן לעבן, נאָר סיי־ווי־סיי איז זייער לעבן ווייניק וואָס ווערט: אלע קונצנמאכערס און באשווערער געהערן צו די נידעריקע קאסטעס.

אינטערעסאנט איז, וואָס דער אייגענער אינדוס, וואָס שפירט גלייכגילטיק נאָך דעם געראנגל צווישן דער מונגאָ און דער שלאנג און איז העכסט צופרידן, ווען דער געשיקטער קליינער „דזשאגערנאטק" בייסט איבער דער גרויסער שלאנג דעם רוקנ־ביין, — אָט דערזעלבער אינדוס וועט דאָך דער שלאנג דאָס מינדסטע בייז ניט טון, אויב ער וועט זי אָנטרעפן אפן גראָז

באשווערער פון שלענג.

אָדער אין די קוסטעס. פון דער קאָברע איז אוואדע אָפּגערעדט, צו איר דינט מען אין גאנץ מיטל־און דאָרעם־אינדיִע און אויך אין ציילאָן. ניט זעלטן קומט אייַך אויס צו זעען א מאדראס, טא־מיל אָדער סינגאלעזער, וואָס שטייט און דאווענט פאר א שלאנגען־נאָרע. דערבייַ שטעלט ער איר אנידער א טעפּעלע מילך, אביסל וואסער מיט צעמאָלענע רייַז. האגאם די געטלעכע שלאנג וואָלט אסאך בילכער פארביסן מיט א לעבעדיקער מויז אָדער פראָש.

39. די קאסטעס.

צוויי רעליגיִעס הערשן אין אינדיִע. דער אינדויִזם אָדער בראַמאניזם און דער איסלאם. מוסולמענער איז סאכאקל א מיליאָן 80. די איבעריקע איבערוועגנדיקע מערהייַט באפעלקערונג העכער 200 מיליאָן זייַנען אָנהענגער פון דעם אינדוסטישן גלויבן.

מיט אים איז עס פארבונדן די קאסטן־סיסטעם.

אין וואָס באשטייט זי?

די גאנצע באפעלקערונג טיילט זיך לויט דער אָפּשטאמונג און באשעפטיקונג אף א גאנצער ריי שטרענג אָפּגעזונדערטע גרופּן, וועלכע מע רופט אָן קאסטעס. פארצייַטנס זייַנען אין אינדיִע פירערליי קאסטעס געווען: 1) בראמינער—די גאלאָכים־קאסטע, 2) קשאטריער— די קאסטע פון מיליטער־לייַט. 3) וואיסי— די קאסטע פון ערדארבעטער און 4) סודרא—די קאסטע פון די אונטערוואָרפענע דאָרטלייַט, וועמען די אינדוסן האָבן באצווונגען. מיט דער צייַט אָבער זייַנען אָט־אָ די קאסטעס קימאט אומגעקומען און ס'זייַנען אופגעקומען א ריי נייַע. צו דער העכסטער קאסטע געהערן אצינד די בראמינער (ניט דאפקע קיין גאלאָכים!). זייער הויט איז פיל ליכטיקער ווי בא די אנדערע אינדוסן. ווייַטער גייט די ערדארבעטערישע קאסטע ראדזשפוטא. פאראן קאסטעס פון שרייַבער און געלערנטע, קאסטעס פון ברויט־הענדלער, קאסטעס פון שמידן און פון קרימענקערעס און פון פארשיידענע אנדערע

מעלאָכעס (געראָטן אין אונדזערע מיטלאַלטערלעכע צעכן, נאָר פיל מער פאַרשלאָסענע) א. א. וו.

דער שוירעש פון דער קאַסטן־סיסטעם ליגט מיסטאָמע אין די באַציִונגען, וואָס האָבן זיך איַינגעשטעלט צווישן די העלהויטיקע באַצווינגער פון אינדיִע און די טונקלהויטיקע באַזיגטע דאָרטליַיט. דאָס וואָרט „קאַסטע" ווערט נאָך אַנדערש באַצייכנט מיטן וואָרט „וואַרנא", וואָס איז די טיַיטש קאָ לי ר. דער פאַרשיידענער הויט־קאָליר פון די זיגער און באַזיגטע האָט אַזוי אַרום אוועקגעלייגט דעם גרונטשטיין פאַר דער קאַסטן־צעטיילונג. די אַסימילאַציִע אָבער פון אָט די ביידע שיכטן, וואָס איז פאָרגעקומען אין די וויַיטער־דיקע דורות, האָט מיטגעבראַכט דעם אופקום פון ניַיע צווישנשיכטן און מיטל־קאַסטעס. דערביַי האָט זיך נאָך אַריַינגעמישט די ווירט־שאַפטלעכע אַרבעט־צעטיילונג. פאַרשיידענע אַרבעט־צוויַיגן זיַינען פאַרפעסטיקט געוואָרן אין רעשוס פון באַשטימטע גרופּירונגען און פאַרפעסטיקט געוואָרן אָף דויר־דוירעס. מיטן אופקום פונעם האַנ־דלס־קאַפּיטאַל זיַינען די קאַסטעס געוואָרן יאָדערן פון האַנדלס־גיל־דיִעס און אינדוסטריִעלע צעכן.

מיט וואָס־זשע, וועט איר פרעגן, טיילן זיך די קאַסטעס אָפּ פון די גרופּירונגען, די צעכן, גילדיעס און באַלמעלאָכישע עקאָנאָמישע כעווראָס, וואָס איירָאָפּע האָט אין מיטלאַלטער און אָפּן שוועל פון דער ניַיער ציַיט געהאַט?

דער כילעק איז, וואָס אין אינדיִע איז די גרופּירונג ניט בלויז קיַין ריין עקאָנאָמישע. די פאַנאַנדערגרענעצונג גייט אַריבער אויך אָף די איבעריקע געביטן פון לעבן. צווייטנס, איז די צעטיי־לונג אַ פיל פעסטערע. די קאַסטן־מיטגלידער מעגן כאַסענע האָבן בלויז מיט טעכטער פון דער אייגענער קאַסטע. און די קאַסטן־אָנגעהעריקייַט ווערט איבערגעגעבן ביִערושע. פאַרשיידענע קאַסטעס טאָרן אַפילע ניט זיצן בא איין טיש. דערביַי האָט זיך יעדער קאַסטע איר ראַנג, איר מאַדרייגע און דאַרף וויסן איר אָרט, ווער ס'איז העכער פון איר און ווער ס'איז נידעריקער. דאָס העכסטע אָרט פאַרנעמען—די בראַמינער. דאָס לעצטע—שמידן און קוימענקערערס.

דאָס אָרט פון איטלעכער קאסטע איז ניט געבליבן אומגע־ענדערט אין פארלויף פון דוירעס. די עקאָנאָמיק האָט דאָ גע־שפּילט די גרעסטע ראָליע און זי איז געווען די סיבע, וואָס די האצלאָכע האָט געשפּילט אמאָל אָט דער און אמאָל אן אנדער קאסטע.

אין יענער צײַט, ווען צימרינג איז געווען א גרויסע מעציִע, האָבן די צימרינג־פּראָדוצירער פארנומען א בעקאָוועדיק אָרט. וואָס מער ס'איז אָבער געפאלן דער נאָכפרעג אף אָט דעם פּראָדוקט, איז די צימרינג־קאסטע בימכילע געפאלן אין דער מײַלע.

די באלמעלאָכישע קאסטע איז אן ענגע קאָרפּאָראציִע, וואָס שטעלט אָפּט אײַן דעם מעקעך פונעם פּראָדוקט, שטיצט א געוויסן ארבעט־לוין און אן אנדערש מאָל אפילע ארבעטער־שטרײַקן.

די עפּאָכע פון אינדוסטריעלן קאפּיטאליזם האָט, פארשטייט זיך, שטארק צעשאָקלט דעם יעסאָד פון דער קאסטן־סיסטעם, נאָר אים נאָך ניט איבערגעקערט. כאראקטעריסטיש איז א פאל, וואָס איז פּאָרגעקומען אין 1857 אין דער צאָפן־אינדישער שטאָט דעלי. אופשטאנדלער (די סיפּאיער) זענען דעמאָלט אָנגעפאלן אף א באנק, געהארגעט דעם דירעקטאָר און אָפּגעראבעוועט די קאסע. איינער א באנק־אָנגעשטעלטער א בראמינער האָט פארכאפּט אביסל מינץ, וואָס איז פארבליבן, פארבונדן עס אין א טיכל און אנטלאָפן. אין וועג איז אף אים אָנגעפאלן א באנדע גאזלאָנים און בא אים געפאָדערט דאָס קניפּל אָדער דאָס לעבן. דער בראַ־מינער האָט זיך ניט פארלוירן און זיי געפרעגט, צו וואָס פאר א קאסטע געהערן זיי, וואָס זיי דערוועגן זיך עס אָפּצושטעלן א בראמינער? האָט מען זיך בא אים טייקעף אנטשולדיקט און אים געבעטן זיך צוזעצן. דערווײַל איז איין גאזלען אוועק אין נאָענטסטן דאָרף און זיך אומגעקערט פון דאָרטן מיט נאָך עפּעס א פרעמדן מענטשן.

דער פרעמדער האָט באגריסט דעם בראמינער און זיך צו אים אָנגערופן:

— דו ביסט א בראמינער?

— יאָ.

— און איך אויך, איז זײַ מויכל, דערלאנג אהער דײַן קניפל...

פארשטייט זיך, אז אויב בראמינער דינען שוין אלס קלערקן („שרײַבערלעך") אין בענק און קאנצעלאריעס און ארבעטן אף פאבריקן באגלײַך מיט פאָרשטייער פון די סאמע פאראכטע סעקטן, און פון דער אנדערער זײַט זיצן וועשערנס זינדלעך (א נידעריקע קאסטע) אין די אוניווערסיטעטן און אנשטאלטן, — קען שוין די קאסטן־סיסטעם קײַן שטארקע מאמאָשעס און קײַן לאנגן קיִעם ניט האָבן. צווישן די שטאָטישע ארבעטער און די טאָג־לוינער אף די פלאנטאציִעס קאָן מען אָפט טרעפן געמישטע כאסענעס צווישן א בראמינס א זון און א טשאמארס (די נידעריקסטע קאסטע) א טאָכטער. ווען אָט־אָ די יאטן קערן זיך אום צוריק אין דאָרף ארײַן, לאָזט מען זיי אן אנדערס מאָל ניט אף דער שוועל פון שטוב, האגאם זיי האָבן דאָרט הײַזער און ערד, ווײַל זיי האָבן אויווער געוווען אפן געזעץ פון די פעטער און אויסגעמישט זייער בלוט מיט א פו־עמדער קאסטע...

אין מאלאבאר (דאָרעם־מײַרעוו־אינדיִע) איז אדאיעם די נידעריקסטע קאסטע — דער שיוועס נאַיאַדי. די באציִונג צו זיי אין אף אזא אויפן באשריבן אין דער אינדישער צײַטונג „יונג־אינדיע": זיי טאָרן ניט גיין מיט קיין וועגן. דערזעענדיק א אינדוס פון אן אנדער קאסטע, דארפן זיי אוועקלויפן, זיך באהאלטן יענעמס אויג זאָל אף זיי כאסוועשאָלעם ניט פאלן. ארבעטן קאָנען זיי ניט, ווײַל קיינער האָט מיט זיי קײַן מאגע־מאסע ניט, בעטלען זיי: לייגן אוועק א טאָרבע באם וועג, און אליין באהאלטן זיי זיך אין דער טיף פון דזשונגלי אָדער ווײַט אין פעלד און שרײַען פון דאָרטן, בעטן פון דאָרטן די נעדאָווועס אף א קאָל:

— טום בראַנעט, טום בראנטי.

אָט־אָ די פראזע כאזערן זיי איבער אָן א סאָף ביז עמעצער איז זיך מעראכעם אף זיי און ווארפט זיי צו א גראָשן, א מעסטל רײַז אָדער א צעריסענעם בעגעד. שרײַט דער נאַיאַדי אויס פונדערווײַטנס זײַן דאנק און בענטשונג און לאָזט זיך לויפן צום זאק צו זײַנעם, אניט קאָן נאָך א פויגל אויספיקן דאָס ביסל רײַז.

40. די טמייִם (די „אומרייִנע").

אין אַלע צײַטן און בײַ אַלע פֿעלקער זײַנען עקסיסטירט געווען גרופּן מענטשן, וואָס זײַנען געשטאַנען אויסער דער געזעלשאַפֿט און אויסערן געזעץ. קימאַט שטענדיק ליגט אין יסוד פֿון אָט דער איזאָליאַציע אַ וועלכע ס'איז ניט איז עקאָנאָמישע סיבה. מאַכמעס די קאָנקורענץ און דער עקאָנאָמישער קאַמף ווערן אָפֿטמאָל פֿאַרמאַסקירט מיט נאַציאָנאַלע, רעליגיִעזע, קאַסטישע און אַנדערע צוועקן. ייִדן האָט מען אין מיטלאַלטער פֿײַנט געהאַט, ווײַל זיי האָבן געדינט אַן אַנדער גאָט, געהאַלטן פֿון אַן אַנדער רעליגיִע. אַזוי פֿלעג מען זאָגן. אין טאָך אַרײַן אָבער איז עס געווען אַ סינע צו די געניטע ייִדישע סוחרים, באַנקירן און פּראָצענטניקעס, וואָס האָבן אומעטום קאָנקורירט מיט די אָרטיקע. די איזאָליאַציע איז אָבער איבערגעטראָגן געוואָרן אויך אויף די שכייניש גרופּן און שיכטן: מע האָט פֿײַנט ניט דעם ייִדן דעם האַנדלסקאָנקורענט, נאָר סתּם אַ יִטלעכן ייִדן. דעריבער זײַנען אין די פֿינצטערע מאָסן אָפֿטמאָל פֿאַרשפּרייט אַזעלכע מינים סינע צו באַשטימטע גרופּן באַפֿעלקערונג, וואָס זייער — אַצינד שוין פֿאַרמאַסקירט — שורש איז שווער אָנצוטאַפּן. ייִדן זײַנען ניט דער איינציקער פֿאַל. אין גאַסקאָניע צופֿוסנס די פּירענייען האָט מען דעסגלײַכן די קאַהאָטן, אין שפּאַניע די „טשועטאַ" (קינדס קינדער פֿון די אַמאָליקע מאַראַנען, ד. ה. יענע ייִדן, וואָס האָבן זיך געשמאַדט קעדיי ניט אומצוקומען אינעם פֿײַער פֿון דער אינקוויזיציִע).

שווער איז אָנצוווײַזן מיט וואָס ס'אונטערשיידן זיך די קאַהאָטן פֿון די איבעריקע פֿראַנצויזן, פֿונדעסטוועגן האָט מען אויף זיי פֿון שטענדיק אָן געקוקט ווי אויף ניט קיין מענטשן. און בלויז די גרויסע פֿראַנצויזישע רעוואָליוציע האָט זיי אויסגעגלײַכט אין די רעכט מיט אַלע איבעריקע לאַנדסבירגער. נאָך אויך אַצינד, מיט 150 יאָר קימאַט שפּעטער נאָך דער גרויסער רעוואָליוציע, הערשט נאָך קעגן זיי אַ געוויסע שטימונג אין די אָפּגעשטאַנענסטע

פאָלקסמאסן. אזא מין גרופּע באפעלקערונג טרעפן מיר אויך אין אינדיִע, האגאם דאָ איז עס א קלענערער כּידעש. וואָרעם גאנץ אינדיע איז דאָך דורכגעוועבט מיטן קאסטן־גייַסט און מיט דעם ראנגען־לייטער פון „העכערע" און „נידעריקערע". נאָר די לעצטע אָט אף דעם לייטער, די סאמע אָפּגעשטויסענע זייַנען די „ראָדיען". פארוואָס?

דערוף איז אצינד זייער שווער צו ענטפערן. פיזיש זייַנען זיי גאנץ גוט געבויט, שענער פון די איבעריקע ציילאָנער. די פרויען בא זיי זייַנען זייער שיינע, שיין אפילע לעגאבע אונדזערער אייראָ־פּעיִשער פאָרשטעלונג. קיין איין סינגאלעזערן אָדער טאמעלירן קאָן זיך צו זיי ניט גלייַכן.

די טייַטש פונם וואָרט „ראָדיער" איז „טאָמע", „אומריינער". זיי זייַנען נידעריקער פון אלע קאסטעס, אויסער יעטווידער קאסטע. פונוואנען שטאמען זיי?

א לעגענדע דערציילט, אז די אורעלטערן פון די ראָדיער זייַנען געווען יעגער באם קייסער פון קאנדי, די הויפּטשטאָט פון ציילאָן, וואָס האָט דעמאָלט געטראָגן דעם נאָמען „לאנקא". זיי זייַנען מעכוּיעוו געווען צו שאפן געווילד־רויב צום קייסערס טיש. איינמאָל האָבן זיי אים צוגעשטעלט אזא מין געשמאק מייַכל, אז ער האָט באשטעלט דאָס אייגענע אויך אף מאָרגן און נאָך אף עטלעכע טעג. האָט אָבער דער באָרדגאָלער געעפענט דעם קייסערס אויגן אף אָט דער זאך און אים געגעבן צו פארשטיין, אז דאָס פלייש, מיט וועלכן זיי האָבן דעם קייסער מעכאבעד געווען, איז מענטשן־פלייש געווען. האָס עס דעם קייסער שטארק פארדראָסן און ער איז פול געוואָרן מיט גרימצאָרן, אז ער האָט אזש ניט געוווּסט, וואָס צו טון מיט זיי. אלע מינים שטראָף און פּייַניקונגען, מיט וועלכע ער פלעג באצאָלן פאר פארשיידענע פארברעכן און ווידערשפּעניקן אין אים, האָבן זיך אויסגעוויזן פאר צו־קליין אין אָט דעם פאל. האָט ער באפוילן, אז אלע אָט־אָ די יעגער, זייערע קרויווים און פרייַנט, קינדער און קינדסקינדער ביזן לעצטן פון זיי זאָלן אויסגעשלאָסן ווערן פונעם קלאל מענטשן אף

אייביקע צײַטן, און דער צייכן פון פאראכטונג זאָל איבער זיי הענגען אף דויר־דוירעס. ס'איז קלאָר, אז אָט־אָ די לעגענדע האָט מען ספּעציעל צוגעקלערט קעדיי צו פאַרענטפערן דעם ווייסטן גוירל פון די „ראַדיער". און אזוי ווי בא די בודיסטן ווערט די קלענסטע ראָע, וואָס ווערט געטאָן דעם מינדסטן באַלכײַ, פאַרע־כנט פאר א שרעקלעכער אוולע, האָבן זיי אָט־אָ דעם כעט געקיי־פּלט און פאַרגרעסערט. האָט זיך שוין באַקומען דער גרעסטער פאַרברעכן אף דער וועלט: הארגענען א מענטשן און אָנהאָדעווען מיטן פלייש מיט זײַנעם די הײַליקע פערזענלעכקײַט פונעם גאָט־געזאַלבטן מײַלעך.

נאָך אזא מין מײַסע האָבן שוין געזאָלט זײַן פאַרענפערט אַלע קאשעס, און די „ראַדיער" האָבן אזוי ארום, הייסט עס, קאָ־שער פאַרדינט זייער פינצטער מאזל.

די קאהאַטן אין פראַנקרײַך האָבן ניט געטאָרט שעפּן קיין וואַסער פונם קאָהאַלשן ברונעם. גייענדיק איבער דער בריק, האָבן זיי זיך ניט געטאָרט צורירן צו די שפּאַר־ווענטלעך, און אזוי ווי זיי זײַנען געווען קריסטן, פלעגן זיי אַרײַנגיין אין קלויסטער דורך א באַזונדערער טיר און געהאַט אן אייגענע שיסל פאר דער הייליקער וואַסער. זיי האָבן אויך געטראָגן א ספּעציעל שאַנד־צייכן — א רויט גענדל אָדער אן איי־שאָלעכץ, קעדיי מע זאָל זיי דערקענען און זיך קענען אָפּקערן פון זיי. זיי האָבן אויך ניט געטאָרט גיין באָרוועסערהייט, קעדיי ניט פאַרומווערדיקן די ערד. קימאַט די אייגענע פאַרבאָטן און באַגרענעצונגען לײַדן די „ראַדיער", זיי האָבן ניט געטאָרט פאַרמאָגן קיין ערד (אָט האָט איר אײַך איינעם פון די סימאָנים, וואָס פירן עפּשער צו דער עקאָנאָמישער אויס־טײַטש פון זײַנער פאַרוואָגלטקײַט), זיך ניט געטאָרט בויען קיין מער־ווייניק רע אָנשטענדיקע געצעלטן, ניט געטאָרט ליגן אין גאַס.

אלס א מאַלבעש האָבן זיי געמעגט טראָגן נאָר א שמאַטע ארום דעם דיך. פלעגן זיי עמעצן באַגעגענען אין וועג, זײַנען זיי מעכויעוו געווען צו אַנטלויפן אין די דזשונגלי אף א דרײַסיק טריט די ווײַט און שרײַען אף א קאָל. אז דער דורכגייער זאָל

דערהערן, זיך דערוויסן פון זייער אומריינער נאָענטקייט און זיי אויסמײַדן. אלע מעלאָכעס זײַנען זיי געווען פארבאָטן און דערונטער אויך ערדארבעט (נאָכאמאָל אן עקאָנאָמישער מאָטיוו!). זיי איז דערלויבט געווען אָפּצוגעבן זיך בלויז מיט די סאמע מיִעסטע מעלאָכעס: שנײַדן רימען־פאסן פון אָקסענער פעל און פלעכטן שטריק. אגעוו, איז עס די אייגענע פארנאָסע אויך פון יענע, וואָס די קאהאָטן אין פראנקרײַך מעגן זיך מיט איר באשעפטיקן. זי ווערט פארעכענט פאר א גיוועזדיקער, ווײַל סע א טאליאָנישע ארבעט.

מעגלעך, אז סײַ די קאהאָטן, סײַ די ראָדיער שטאמען פון די אמאָליקע קייסערלעכע טאליאָנים און זייערע באהעלפערס און דאָס הענגט אף זיי אדאיעם דער גרימצאָרן פון פאָלק. פון זינט די ענגלענדער זײַנען געוואָרן באלעבאטים אין לאנד, האָט דער ראָדיער באקומען די אלע „רעכט" אָדער „אומרעכט", וואָס די איבעריקע באפעלקערונג. פאקטיש אָבער איז די באציִונג צו זיי מיצאד דער אָרטיקער באפעלקערונג בעסער ניט געוואָרן. קיינער אכוץ די אייראָפּייער קויפט ניט זייער פּראָדוקציע און קיינער אכוץ זיי וועט זיי קיין שפאן ערד ניט פארקויפן. קיין איין „ראָדיער" וועט נאָך אדאיעם ניט איבערשפאנען די שוועל פון א סינגאלעזער אָדער א טאמיל. מע דערציילט, אז ווען איין ראָדיער האָט געהארגעט א צווייטן און מע האָט אים געדארפט ארעסטירן, האָבן זיך די פאָליציי־לײַט (פון די אָרטיקע) אָפּגעזאָגט עס צו טון. זיי האָבן געהאלטן, אז עס איז פיל גלײַכער אים פאָשעט צו דערשיסן, ווי צוצורירן זיך צו זײַן טאָמע קערפער.

ווי מיר האָבן שוין דערציילט, זײַנען זיי פיזיש שיין און שלאנק געבויט. די הויט זייערע איז אסאך העלער, ווי בא אלע איבעריקע נידעריקרע קאסטעס.

פון וואנעט זאָל זיך עס נעמען?

בא דער אמאָליקער אריסטאָקראטיע פון ציילאָן, בא די קייסאָרים פון לאנקא און זייערע מעקוראָווים איז געווען א מינהעג, אז אויב זייערע א פרוי האָט מיט עפּעס פארזינדיקט פלעג מען זי

ראָדיער פרויען.

איבערגעבן צו די פאראכטע ראָדיער. דאָס איז געווען די גרעסטע שאנדע פאַר זיי און דער גרעסטער אומגליק, מאכמעס דערנאָך איז זי שוין אליין געוואָרן טאָמע, ווי א ראָדיער, און זיך שוין קיין מאָל ניט געקאָנט צוריק אומקערן אין דער געזעלשאפט, פון וועלכער זי איז ארויסגעשטויסן און ארויסגעשפּיגן געוואָרן.

אצינד וואנדערן די ראָדיער ווי ציגײַנער איבערן לאנד און זײַנען קונצנמאכערס, באשווערער פון שלענג, די טעכטער זייערע טאנצן, זיי זייגען שיין: זייערע מוטערס זײַנען אמאָל קייסע־רינעס געווען; מע פאראכט זיי אָבער: זייערע פאָטערס זײַנען אמאָל טאליאָנים געווען.

41. די פּארסים.

דאָס זײַנען שיראים פון די אמאָליקע אײַנוווינער פונעם לאנד פּאַראס איידער זיי זײַנען אריבער, אונטערן דרוק פון די אראבער, אינעם מוסולמאנישן גלויבן. זיי זײַנען אדאיעם פארבליבן פײַער־דינער, זייערע הייליקע ספאָרים איז די זענדאָוועסטא, ווו ס׳איז באשריבן זאראטוסטראס (ריכטיקער: זאַראָאסטערס) טוירע. ווען מאכמעס רעליגיע האָט באצוווּנגען אזיע און פּערסיע אויך דע־רינען, האָט זיך דאָס הײַפּעלע פּארסים ניט געוואָלט אונטערגעבן. אין אכטן י״ה האָבן זיי זיך באזעצט אין גודזשעראט, ווו זיי האָבן רויִק געלעבט הונדערטער יאָרן. נאָר אין 16־טן י״ה האָט זיי דער איסלאם אויך אהער אָנגעיאָגט און זיי פונדאנעט פאר־טריבן. זײַנען זיי צעשפּרייט געוואָרן אין גאָלעס איבער פיל לענ־דער פון מיזרעך.

און ווען די ענגלענדער האָבן דעם קליינעם באמיאמיקן יישעוו באָם־באכיא פארוואנדלט אין א גרויסער האנדלס־שטאָט באָמביי, האָבן זיך די פײַערדינער, די פּארסים, אהער א לאָז געטון. דרײַ פערטל פון אלע פּארסים ווױנען אצינד אין באָמביי, דאָס איבעריקע דריטל איז צעזייט און צעשפּרייט איבערן גאנצן לאנד. סאכאקל זײַנען זייערע אין אינדיע 100,000 מאן, ד. ה. א דרײַ־

סיקטל פון איינס פראַצענט פון דער גאַנצער באַפעלקערונג, — א טראָפּן אינעם אינדישן מענטשן־יאַם, א ברעקעלע זאַמדעלע אין א גאַנצן מידבער.

און פונדעסטוועגן האָט אָט דאָס זעמדעלע א גרויסע ווערט פאַר אינדיע. אָט־אָ די עטלעכע צענדליקער טויזנט מענטשן שפּילן א גרויסע ראָליע אינעם האַנדלס-לעבן פונעם גאַנצן לאַנד. זיי זײַנען די מאָדערנע הויפּט־סאָחרים אין גאַנץ מיזרעך. אויך די אַנדערע פעלקער האָבן זייערע סאָחרים, נאָר יענע האָבן דאָך בײַ זיך אַנדערע קלאַסן אויך: ערדאַרבעטער, אַרבעטער, די פּאַרסים זײַנען אויסשליסלעך א האַנדלס־פאָלק. און ווײַל זיי שטייען אין דער סאַמע מיט פונעם עקאָנאָמישן לעבן און זײַנען אויסגעקאָכט מיט אַלע פעלקער, — זײַנען זיי דעריבער אָן אָן ערעך קולטורע־לער פון אַלע איבעריקע פעלקער פון אינדיע און זײַנען לויט זייער אַנטוויקלונג אַמנאָענסטן צו די אייראָפּייער (אַגעוו, אינ־טערעסאַנט איז, וואָס דער איינציקער דעפּוטאַט - קאָמוניסט אינעם ענגלישן פּאַרלאַמענט סאַקלאַטוואַלאַ איז אויך א פּאַרס). צו די אייראָפּייער זײַנען זיי ענלעך אפילו לויטן אויסערלעכן אויסזען, זיי זײַנען פיל ליכטיקער מיטן פּאָנעם פון די אינדוסן און שטאַרק געראָטן אין ייִדן. זייער קליידונג שיידט זיך אויך ווייניק וואָס אָפּ פון דער אייראָפּעיִשער. אין ייִדן זײַנען זיי נאָך מיט איין זאַך געראָטן. אַקוראַט אַזוי ווי אונדזער ייִדיש שטאַמט פון מיטל־הויך־דײַטש און דאַווענען די פרומע ייִדן אויף דער אַמאָ־ליקער שפּראַך, — אויף העברעיִש, אַקוראַט אַזוי ריידן די פּאַרסים אויף גודזשעראַטיש, א שפּראַך, וואָס זיי האָבן איבערגענומען פאַר די הונדערטער יאָרן, וואָס זיי האָבן געלעבט אין גודזשעראַט. זייער הייליקע שפּראַך אָבער, אויף וועלכער זיי דאַווענען, איז די אוראַלטע שפּראַך זייערע, — דער זענד. בײַ זיי איז אויך פאַ־ראַן קאָשערע און טרייפע מאַכאָלים, נאָר אַזוי ווי בײַ פרומע ייִדן איז טרייף א כאַזער, אַזוי איז בײַ די פּאַרסים טרייף א קו.

דעם פּאַרסישן סוחר, באַנקיר און קאָמיסיאָנער טרעפט איר אומעטום, סײַ אין סינגאַפּור, סײַ אין האָנקאָנג, אין שאַנכײַ און

אין יאָקאהאמא, אין קאָלאָמבאָ און אין אדען, אין קאיר און אין אלעקסאנדריע. פון אלע גרויסע שטעט אין אינדיע איז אָפּגעדעדט. זיי האָבן א שעם פון סאָלידע פירמעס. די נעמען זייערע בײַטן זיי זייער לײַכט אף ענגלישע און שטרעבן זיך אײַנקויפן אין ענגלישן ייִכעס, קריגן אן ענגלישן טיטל: לאָרד אָדער באַראָנעט. זיי זײַנען אויך פּאזראָנים אף געזעלשאפטלעכע באדערפעניש, וויבאלד נאָר מע קאָן זיך דורכדעם קוינע־שעם זײַן און באַרימט ווערן.

א גרויסער טייל באָמבייער ביניאָנים איז אויסגעבויט אף די געלטן פון א וואָסער סע ניט איז רײַכן פּארס, ווי דער אוניווערסיטעט, צום בײַשפּיל, דער קאָלעדזש, דער גראַנדיעזער ברונעם אף קרופאָרד־מארקעט א. א. וו. די אייראָפּעיִשע סאָכרים, וואָס לײַדן פון דער פּארסישער קאָנקורענץ, קלאָגן זיך געוויינלעך, אז די פּארסים זײַנען שווינדלער און אָפּנארערס. ריכטיק איז אָבער נאָר דאָס, אז די פּארסים זײַנען ניט קיין גרעסערע אָפּנארער און שווינדלער, ווי אלע אנדערע סטאם הענדלער אין די מיזרעך־לענדער און ניט נאָר אין די מיזרעך־לענדער. שווינדל איז ניט קיין אייגנטום פון דעם אָדער יענעם פאָלק. ס'איז אזא מעטאָד, וואָס אלע הענדלער ווענדן אים אָן דאמאָלט, ווען ער לוינט (דעם הענדלער, פארשטייט זיך). אין די עקאָנאָמיש הויךאנטוויקלטע לענדער מיט א גרויסן אומזאץ לוינט שוין ניט דער שווינדל־מעטאָד. אין די אָפּגעשטאנענע מיזרעך־לענדער קאָן מען אים נאָך טרעפן אלס אן אוניווערסאל אָנקלײַב־מיטל פון דער האנדלס־בורזשואזיע ביכלאל.

42. דער שווײַג־טורעם.

די פּארסים שעמען אין מיזרעך ניט נאָר מיט זייער געלט, נאָר אויך מיט זייערע שווײַג־טורעמס אף מאלאבארער בארגפלאץ. מאלאבארער בארגפלאץ רינגלט ארום מיט גרינע גערטנער און פּארקן איינעם פון די שענסטע קווארטאלן אין באָמביי, א

קוואַרטל פון דורכויס ווילעס. דאָס סאַמע באַרגפלאַך אָבער גע־הערט צו די פּאַרסן. אַ ברייטע גאַס פירט צום טויער, אויף וועלכן ס'איז אָנגעשריבן:

אַרײַנגאַנג בלויז פאַר פּאַרסים.

די פּאַרסן זײַנען אָבער טאָלעראַנט און קולטורעל און איטן לעכער אייראָפּייער קריגט לײַכט אַן ערלויבעניש צו באַטראַכטן דעם ראַכוועסדיקן פּאַרק, ווו ס'געפינט זיך דאָס בייסוילעם פּאַר־פון אָט דעם פאָלק.

איך זיץ אויף אַ מירמלשטיינערן בענקל אין אָט דעם פּאַרק. דאָס בענקל איז באַצירט מיט פּאַרסישע עמבלעמעס: זון און לעוואָנע, פײַער און וואַסער און בעסויכאָם... אַ קו.

אַ גיגאַנטישער בוים שטרעקט אויס זײַנע פּראַכטפולע צווײַגן וואָס באַשיצן פון דער ברענענדיקער האַבלטאָגיקער זון.

געלע און פּיאַלעטענע אָרכידייען העגגען אַראָפּ פונעם שטאַם און גרויסע כאַמעלעאָנען טוליען זיך צו זיי, אויסוואַרטנדיק רויבן פונגטן אונטער מיר ליגט די מיליאָניקע שטאָט. אין שאָטן פון קאָקאָס־פּאַלמען און מאַנגאָ־ביימער באַהאַלטן זיך אויס די רײַכע אייראָפּעיִשע און פּאַרסישע ווילעס, די גאָטישע געבײַדעס פון די ענגלישע געזעלשאַפטלעכע אַנשטאַלטן, די מוסולמאַנישע מע־טשעטן און די נעבנדיקע הילצערנע געצעלטן פון די אינדוסן.

און פונהינטן — דער אַראַבישער יאַם.

מיט דער ברייטער גאַס הייבט זיך אַרופּצו אַ פּראָצעסיִע. פונפאָרנט אַ טראָגבעטל, און פון ביידע זײַטן צוויי מענטשן מיט גרויסע בערד. זיי טראָגן הענטשקעס און האַלטן צוואַנגען אין די הענט: נאָר אַזוי קאָנען זיי זיך צורירן צום מעס, וועלכער רעכנט זיך פאַר טאָמע, אומריין.

זיי טראָגן אַרײַן דעם מעס אַ ה י נ צ ו.

נאָך זיי גייט אַהינצו אַריין פּאָרלעכווײַז נאָך אַ האַלבע מייע פּאַרסים.

פינף קײַלעכיקע, שנייװײַסע װענט הייבן זיך אפן בארגפלאַך. אָט דאָס זײַנען שװײַג־טורעמס. טורעמס? ניין, גיכער איז דאָס נידעריקע, פארמאכטע טעראסן. מיט איין טיר בלויז אַרײַנצוגיין. אינעװייניק זײַנען דרײַ קרײַזן, װאָס זײַנען אינדערמיט נידע־ריקער. אין יעדן קרײַז אסאך פארטיפונגען.

דער אויסװייניקסטער, גרעסטער קרײַז איז פאר מאנסבלען, דער מיטלסטער — פאר פרויען, און דער קלענסטער—פאר קינדער. די פראָצעסיע דערנעענטערט זיך צום מיזרעכ־דיקן טורעם. דאָרט פאר א קליינעם טויער פילן די פארסים אויס די לעצטע מינהאָגים זייערע, דאװנען מאָנאָטאָניש צו דער זון, צעבינדן און פארבינדן א קניפ פון א הייליקער טאשמע. דערנאָך דערהערט זיך א קלאפ פון דער אײַזערנער טיר. די נויסים, די טרעגערס, זײַנען שוין ארויסגעגאן. דער נאקעטער מעס ליגט איינער אליין אין קײַלעכיקער גרוב. און אָט הייבט זיך עפּעס אוף פון איבער די טאמארינדן. מיט שװערע אומגעלומפּערטע קימאט פליגל־פּאַך פליִען צו די טויבנפאלקן, דרייען זיך א װײַלע און לאָזן זיך אראָפּ אין טורעם. איניקע ראָבן פליִען צו זיי אונטער און כאפּן אויס די בעסטע שטיקער בא די גרויסע פייגל פון אונטערן שנאָבל.

פונונטן זינגט נאָך מאָנאָטאָניש די לעװאיע. נאָר מיר דאכט זיך, אז איך הער דאָס פּיקן פון ראָבן, איך הער עפּעס רײַסן און טרישטשען, אָט פונדאָרט, פונעם װײַסן טורעם ארויס.

צי דאכט זיך מיר נאָר, אז איך הער?

די צײַט גייט.

אין אן אייביקײַט ארום הייבן זיך די זאט־געװאָרענע פייגל צוריק אוף און זעצן זיך אויס ראָד־ארום דער בלאנקנדער װאנט. און געדויערט, לאָזט זיך אויס, האָט עס סאכאקל פינף מינוט, — אזוי װייניק צײַט פּאָדערט זיך פאר זייערע שארפע שנאָבלען, זיי זאָלן פון א מענטשן מאכן א הופן ביינער.

אזוי הייסט דער װונדערלעכער געזעץ פון זאראטור־סטראן.

דער מעס, דער טויטער קערפּער איז טאָמע, אומריין. טאָר ער ניט פאַרומרייניקן קיין הייליקע זאכן. און הייליק איז פייַער און וואַסער, ערד און לופט, — די פיר יעסוידעס, פון וועלכע די וועלט איז געבויט. טאָר מען אים דעריבער ניט פאַרברענען און ניט אין טײַך אַרײַנוואַרפן, ווי די אינדוסן טוען עס, מאַכמעס דערמיט וועט מען טאָמע מאַכן דאָס פייַער און דאָס וואַסער, מע טאָר אים אויך ניט באַגראָבן, ווי די קריסטן, און מאַכמעדאַנער טוען עס, קעדיי ניט צו פאַרפלעקן די ערד. ער טאָר זיך אויך ניט צעלייגן אַף דער לופט קעדיי ניט פאַרומווערדיקן די לופט.

איין אויסוועג נאָר איז פאַראַן:

דאָס טויטע זאָל אַרײַן אין לעבעדיקן, ס'זאָל ווערן אויס טויטס...

אָט קערן זיך די פּאַרסים אום פון טורעם אַראָפּ צוריק מיט דער ברייטער גאַס. פונפאָרנט גייען די צוויי זין פון יענעם מענטשן, וואָס געפינט זיך אצינד שוין אין די מאָגנס פון צוואַנציק פעטע אומווערדיקע רויב־פייגל. איינער פון די זין הייבט אוף דעם קאָפּ און כאַפּט א קוק הינטער זיך צוריק צום טורעם. מ'זעט ניט קיין סימנע אין זײַנע אויגן צו די קווורע־פייגל. גיכער שטראַלט פון זיי א שטומע פראַגע:

— צי ניט איר, רויב־פייגל, וועט מיר אויספּיקן די אויגן און אופעסן דאָס האַרץ?

די פּאַרסים זאָרגן זיך ניט וועגן די פייגל. די איינציקע האָדעוואַניע זייערע זײַנען די מייסים. ווען דאָס קלעקט זיי ניט, מוזן זיי זיך אליין זוכן עפּעס אנדערש. פאַרקערט, אמאָל קלעקט ניט קײַן פויגל. מיט עטלעכע יאָר פאַר דער מילכאָמע, ווען אין באָמביי האָט געווילדעוועט די טשומא און די קײַלעכיקע טורעם־טויערן האָבן זיך פיל מאָל א טאָג געעפנט, — דעמאָלט איז צופיל שפּײַז געווען פאַר די זשעדנע רויב־פייגל. דעמאָלט איז געווען א סאַקאָנע, אז די טאָמע מייסים־קערפּערס זאָלן פאַרומווערדיקן די הייליקע לופט, האָט מען געמוזט אויש פון פּענדזשאַב מיט גרויסע שוועריקײַטן אַראָפּברענגען נײַע רויב־פייגל.

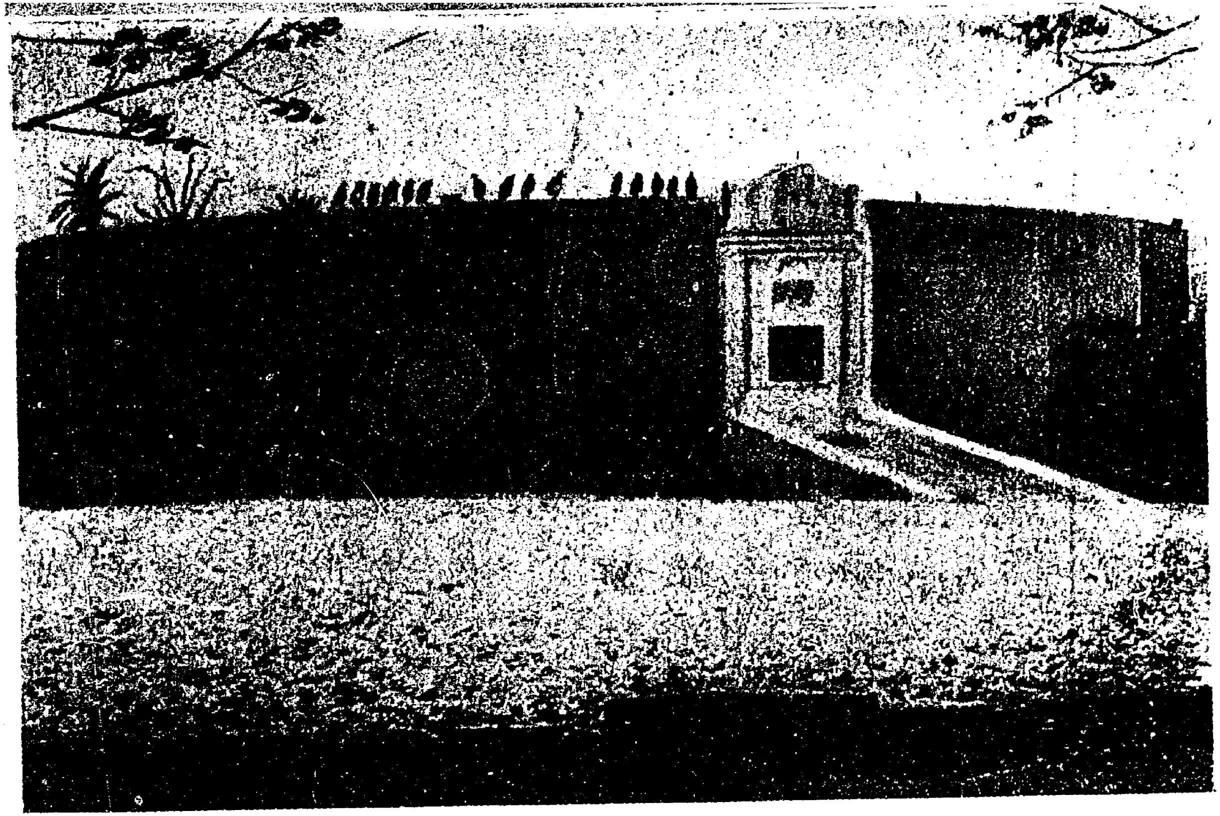

דער שווײַג-טורעם.

וויסט און אומהיימלעך איז אין אָט דעם ווונדער־שיינעם פּאַרק. כ׳גיי צו צום באַשיידענעם טעמפּל און קוק אַהין אַרײַן. דאָ ברענט אַ שטענדיק פײַער, וואָס די אורעלטערן פון די איצטיקע פּאַר־סים האָבן נאָך פון זייער היימלאַנד אַרויסגעפירט. די קויהאַנים זייערע האַלטן אונטער די גאַנצע צײַט אָט דאָס פײַער, אונטער־וואַרפנדיק פרישן סאַנדאַלן־האָלץ...

43. אין דאָרף.

אַ פרילינגדיקער פרימאָרגן. פון דער פײַכטער ערד, פון בלײַענדיקע ציטראָנען און פּאָמעראַנצן איז אַ פאַרשיקערנדיקער רייעך צעגאָסן אין דער לופטן.

דאָס טונקעלע נאַקעטע לײַב פון פויער גלאַנצט אויף דער זון און אָפּט אײַן אין זיך שײַן און פרישקײַט. פאַמעלעך שלעפּט ער זיך נאָכן גרויסן ווײַסן אָקס, וואָס שלעפּט נאָך נאָך זיך אַ הילצער־נעם אויסגעבויגענעם בוים־שטאַם, — אַ „פלוג״ אַזוי צו זאָגן.

אויבנופיק ווערט אויפגעריסן דער שווערער שלאַמיקער באָדן און ס׳לייגן זיך גלײַכע שפּאַלטן פון איין עק פעלד צום צווייטן. דאָרט דרייט זיך דער בופלאָקס אויס און שלעפּט צוריקוועגס זײַן הילצערנעם אַקער.

נאָר—שאַ! — עפּעס האָט אַ רויש געטון בײַ דער זײַט אין אַ פאַלמענגעדיכטעניש, אַ לײַכט צישען האָט זיך דערהערט. אַ פײַף. דער פויער האָט אָנגעשטעלט מויל און אויערן און זיך צוגעהאָרכט... פּלוצים האָט ער דערזעען אַ גרויסע שלאַנג. דער שמאָלער קאָפּ אירער, ווי אַ דלאָניע די גרייס, האָט זיך געהויבן אין איין שורע מיט אַ גרויסער רויטער בלום, זי איז זייער נאָענט געווען. ער האָט אַפילו דערזעען שוין איר דינע באַ־וועגלעכע צונג. אַ ציטער איז דורך איבער זײַן לײַב, נאָר ער האָט זיך ניט פאַרלוירן און מיט אַ שווערן הילצערנעם דראָנג איר דערלאַנגט איבערן קאָפּ. פאַרטיק. איצט קאָן מען ווײַטער נאָכגיין דעם אָקס אין זײַן אַרבעט. פאַראַכטאָגן אָבער האָט

אזא מין ברילענשלאנג, — די „קייסערינע פון פינצטערניש״, ווי מ׳רופט זי דאָ, — א ביס געטון דעם שאָכנס אָקס בעשאסן אקערן און א קליין מיידעלע זיינס, — און ביידע זיינען אין פעלד אויס־געגאן, קאָרטשענדיק זיך אין שרעקלעכע קאָנוווּלסיִעס.

נאָר אָט איז דאָס פעלד שוין צעאקערט, און דער פויער קערט זיך אהיים רייטנדיק אף דעם ווייסן גלאטן רוקן פון בופלאקס.

מיט די גרינע סטעזשקעס באוועגן זיי זיך פאמעלעך אהיים. ארום כוואליען זיך פלאמען רויטער מאָן, וואָס פארדעקט גאַנצע פעלדער. ווייטער ציִען זיך באוול־פעלדער און קלעטער־דיקער פעפער. אָן זיינען זיי דורכגעגאן דורך דעם זעמינדארס הויז. א אינדישער פאָרעץ, ברוין אזוי ווי אלע אינדוסן, נאָר ער קליידט זיך שוין ווי די ווייסע. א היפש ביטל טרערן פארגיסט מען איבער אים באם פויער אין הויז, פאראיאָרן האָט ער פאר די כויוועס א בופלאקס צוגענומען. א ווערטעלע: צונעמען א בופלאקס פונעם באלבאטישקייט!

נאָר אָן איז שוין דאָס דאָרף. פון צווישן די הויכע פייגנ־ביימער זעען זיך דורך די געצעלטן, מיט בלעטער געדעקטע.

אָן שטייט באם סאמע אריינגאנג אין דאָרף סעלימס געצעלט. פריִער איז ער אויך א פויער געווען, מיט אלעמען גלייך ארענדירט ערד באם זעמינדאר, האָט ער זיך אָבער פארפלאָנטעט נעבעך אין כויוועס, האָט דער זעמינדאר בא אים צוגענומען די ערד און פארמעגן. און אצינד מוז ער נאָך ארבעטן בא אים אומזיסט, נאָר קעדיי צו דעקן די כויוועס. און אָן ווייטער מיט א שטי־בעלע ווינט דער טעפער. אין א ווייסן טורבאן זיצט ער אינ־דרויסן און קלעפט טעפלעך פון ליים אף זיין טעפער־ראָד. און די הייסע אינדישע זון ברענט ארום די טעפ. באגייט ער זיך אָן א ברען־אויוון.

ווייטער גייען די געצעלטן פון די וועבער, נאָר אויך דאָ איז ניט צו זען קיין פרייד. זייער פארדינסט ווערט קלענער פון טאָג צו טאָג, די געוועבן זייערע זיינען טייערער פון יענע, וואָס

די פאבריק לאָזט ארויס, איז אף זיי פון טאָג צו טאָג אלץ ווייניקער באַלאָנים. איינגיכן וועלן זיי איינגאנצן אָן פארנאָסע בלײַבן און אויך מוזן ווערן א טאָגלוינער באם זאמינדאר, אָדער אוועק קיין באָמביי און אָנקומען אין א טעקסטיל־פאבריק,— אויך א שיינער טאכלעס: ארבעטן גאנצע טעג אין א פארמאכטן שטינקענדיקן צימער און קריגן אָפטמאָל ניט מער ווי אף צו עסן.

א אינדישער ארבעטער באם רייניקן באוול.

כאָטש — צוריק גערעדט — ווער האָט דען מער ווי אף צו עסן? אלע: סײַ דער פויער, סײַ דער ארבעטער ארבעטן נאָר אויס דעם פיסנעם קניש פון רײַז. און האלעווײַ וועז כאָטש דאָס באשטענדיק. א גוטן טאָג לעבן נאָר די זעמינדארן און די טעקסטיל־פאבריקאנטן.

מיט אזעלכע אומעטיקע געדאנקען קערט זיך אום דער פויער א צעבראָכענער צו זײַן געצעלט נאָכן שווערן ארבעט־טאָג אף זײַן ארענדירט שטיקל פעלד.

44. די רײַז־פּעלדער באַנאַכט.

אַרום און אַרום שפּרייטן זיך פּעלדער, פּעלדער מיט רײַז, אָנגעזויפּטע מיט וואַסער. די וואַסער ברויזט איבער זיי און שטראָמט. זי גיסט זיך פון אַריבער דעם צאַם, וואָס געפינט זיך צווישן די פעלדער, רינט מיט די קאַנאַלן און קאַנאַווקעס. אין זייער

צײַטיקע רײַזפעלדער לעבן מאַדראַס.

זײַנען שליוזן אײַנגעאָרדנט, וואָס עפענען און פאַרמאַכן זיך,— לאָזן דורך און פאַרהאַלטן די וואַסער. הויך איבער אָט דער וואַסער שטייט די רײַז. ווײַסע און גרויסע רייערס שפּאַצירן דאָ אום, שטעקן זייערע לאַנגע שנאָבלען אין זומפּ אַרײַן און זוכן דאָרט אָפּ פרעש מיט שלענג. מיט די סטעזשקעס קריכן שנעקן פאַזע די וועגן, מיט דער זײַט קלײַבן זיך דורך פאַמעלעך

קראבן. בא די זײַטן בלײַען בלויע קווייטן און מיסטגראָזן. דער הימל איז לויטער און בלאָוו. און די היץ איז ניט איבערצו־טראָגן.

ווען ס׳איז געוואָרן נאכט און די זון האָט זיך באהאלטן הינטער די רײַזפעלדער, האָבן זיך אפן הימל אָנגעצונדן שטערן.

פרעש זײַנען זיך פארגאנגען אין זייער קוואקען. דער פרעש־שענער קאָנצערט האָט אָנגעפילט דעם גאנצן ארום, איבער די סטעזשקעס אינדערלופטן האָבן געטאנצט פײַער־פליגן, זעלטן ווען שלענג האָבן זיך גערוקט, באוועגן.

מע איז זיך שוין צעגאנגען אהיים. איינע אליין פארלאָזט איז די רײַז געשטאנען צווישן די וואסערן.

ווען ס׳האָט זיך אָבער אראָפּגעלאָזט די נאכט, האָט זיך ביגנייווע, שטילערהייט באוויזן א מענטש. פאָרזיכטיק האָט ער זיך דורכגעקליבן דאָרט די קאנאלן, אריבער די סטעזשקעס און זיך פארטיפט אין רײַז ארײַן. אפן זעקסקאנטיקן פעלד זײַנען געלעגן פיר אומגעוואלגערטע סטויפעס, פונויבן פארייניקט מיט א ברעט צום זיצן. אהינצו איז דער מענטש ארופגעקראָכן און זיך דאָרט אנידערגעזעצט מיט די פיס אונטער זיך.

עטוואָס שפּעטער האָט זיך נאָך א מענטש באוויזן, אויך גע־טיאָפּקעט איבער דעם זומפּ און וואסער, נאָר שוין איבער אן אנדער פעלד און האָט זיך דאָרט אויך אנידערגעזעצט אויך אף אזא מין סטויפּן-טורעמל, ווי דער ערשטער. און איינער נאָכן אנדערן גייען אזוי איינציקווײַז מענטשן פון אלע זײַטן און אָר־דענען זיך אײַן איטלעכער אין א טורעמל אף אן אנדער פעלד.

דאָס זײַנען די שאָמרים, וואָס היטן די רײַז פון א גנייווע, מאכמעס די רײַז איז שוין קימאט ווי צײַטיק.

און אָט האָבן די היטערס זיך אָנגעהויבן איבערופן און אי־בערשרײַען איבער די וויסטע פעלדער און ווײַטע, ווײַטע שטרע־קעס אמינע מאָדנע קלאַנגען.

די פולע לעוואָנע איז הויך געשטאנען איבערן הימל און זיך אין וואסער געשפּיגלט צווישן די רײַז־שטענגלעך. צײַטנ־

ווײַז, ווען פונזנטן האָט זיך אָנגעהויבן פּאָרען א פּראָש אָדער
א קראַב, זײַנען איבער דער וואסער געלאָפן געכוואליעטע פינק־
לענדיקע ראָדן.

א גאנצע נאכט האָט זיך געהערט דאָס איבערופן פון די היטערס.

זייערע קוילעס האָבן טכילעס אָפּגעהילכט פונדערווײַטן, דער־
נאָך זיך אלץ נעענטער און נעענטער געקײַקלט, ביז א גרילציקער

וואסער-גלאטער שפּיגל פון די רײַז-פעלדער.

אויסגעשריי דערהערט זיך לעבן אײַך, סאמע איבערן אויער, און
דערנאָך זיך ווידער דערווײַטערט און גענומען אָפּשטארבן אינ־
דערווײַט, ווי דאָס קרייען פון א האָן אין האלבער נאכט.

דעמאָלט איז געוואָרן שא־שטיל. ווידער הערט מען מער גאָרניט
כוצן קוואקען פון פרעש און ריזלען פון וואסער־שטרעמלעך ביז,—
א צווייטע כוואליע איבערוף-קוילעס קײַקלט זיך דורך איבערן
וואסער־גלאטן שפּיגל פון די רײַז־פעלדער.

דאָס היטן די שאָמרים דאָס אָרעם ברויט פונעם אינדישן פּויער.

45. אינדוסטריאַליזאַציע פון אינדיע.

אינדיע איז נאָך אַדאַיעם דעריקערשט א לאַנדווירטשאַפטלעך לאַנד. די אינדוסטריאַליזאַציע האָט זיך דאָ ערשט אָנגעהויבן אין די לעצטע יאָרצענדליקער פונעם נײַנצנטן יאָרהונדערט, אי דאָס גייט זײַ מיט שילדקרעטענע שריט, מאַכמעס די איינגלענדער האָבן איבערגעלאָזט פאַרן דאָרטמאַנישן קאַפּיטאַל בלויז די טעקסטיל־אינדוסטריע. די ערשטע צײַט איז די אינדוסטריע נאָך ניט געווען קײַן פעסטע און דער פּראָלעטאַריאַט אויך א פּראָלעטאַריאַט אױף דער העלפט. ער האָט נאָך ניט געהאַט אינגאַנצן אײַנגעריסן מיטן דאָרף, מיט דער ערד. און אין די צײַטן פון

א בענאַרעסער שוסטער.

אינדוסטריעלן שטילשטאַנד פלעג דער אַרבעטער אָפט צוריק אַרײַנקריכן אין דער פאָריערשער פעל אַרײַן. דאָס איז א ניט־קוואַליפיצירטער אַרבעטער געווען, וואָס די פאַבריק האָט אים

מעמאלע געווען דאָס, וואָס די ערד האָט אים ניט דערגעבן, און וואָס די ערד האָט אים געהאָדעוועט דאן, ווען דער פאבריק־קוימען האָט זיך ניט גערויכערט. געארבעט האָט ער פאר א שי־בעש, צו 12—16 שאָ א טאָג, אין א פארמאכטן פארדעמפטן ווארשטאט, אונטערן אופזיכט פון מאשגיכים, וואָס האָבן ניט גע־זשאלעוועט קײַן געשריי און קײַן שטורכע אין דער זײַט.

די מילכאָמע אָבער האָט ארויסגעריסן די אינדוסטריעלע מאָ־נאָפּאָליע פון די ענגלענדערס הענט, מאכמעס זי (די ענגלישע אינדוסטריע) האָט זיך ארײַנגעוואָרפן מיט אלע רעסורסן אירע אין דער מיליטערישער אינדוסטריע און באפרײַט דאָס אָרט, אין א געוויסער מאָס, פאר דאָרטמאנישן קאפיטאל. דער לעצטער נעמט זיך שטארק אנטוויקלען און וואקסט אויס פאר די דרײַ יאָר 1916 — 1918 אף 2000%. יענע יאָרן האָבן דער־וויזן, וואָס הייסט, אז דער אימפּעריאַליזם שוואַכט אָפּ די לייצעס זײַנע אין די לענדער, איבער וועלכע ער הערשט. אין דער ערשטער ריי רופט עס ארויס דעם אופּבלי פון דעם היגן קאפּי־טאליזם, אין דער צווייטער ריי ברענגט עס צום אופוואך פון די ארבעטער־מאסן.

די מילכאָמע־יאָרן אין אינדיע זײַנען געווען יאָרן, ווען דער ארבעטער־קלאס האָט זיך געהאלטן אין איין קלײַבן און קלײַבן אין די שטעט. די שטעט אָבער פון זייער זײַט זײַנען קלאל ניט צוגעגרייט געווען צו אזא פארפלייצונג מיט מענטשן־מאַטעריאל. זײַנען די ארבעטער געצוווּנגען געווען זיך באזעצן אין הילצערנע באראקן, אין שמוץ און אין ענגשאפט. די ספּע־קוליאנטן האָבן ווי שטענדיק און ווי אומעטום גלײַך אויסגענוצט די וווינונג־נויט און פאריסן די פּרײַזן אזוי, אז גאנצע מישפּאָ־כעס פון ארבעטער האָבן זיך געשטיקט אין פּיצלעך צימערלעך.

און האגאם אדאנק דעם וווקס פון דער אינדוסטריע האָט אויך געשטיגן דער ארבעטלוין, פונדעסטוועגן האָט זי דער שטאָ־טישער יאקרעס גיך אריבערגעיאָגט. און דער פּראָלעטארישער האמוין, וואָס איז ערשט אנטלאָפן פון דאָרף צוליב הונגער און

ניט, איז אינגיכן אויך אין שטאַט בעדאלעס געוואָרן ביז גאָר. די אינדוסטריִע האָט געבליט. דער עקספּאָרט איז געוואָקסן און אין אינדיִע גופא האָבן אויסגעפּעלט פּראָדוקטן פון ערשטער וויכטיקייט. דאָס האָט פארשטארקט די אָפּאָזיציאָנערע שטי־מונגען אין לאנד.

46. די נאציאָנאלע באוועגונג.

די אָפּאָזיציאָנערע שטימונגען זיינען באקאנט געווען אינ־דיִע שוין פון אסאך פריִער. נאָר טכּילעס האָבן זיי געשטאמט דע־ריקערשט פון דער אומצופרידנהייט, וואָס האָט געהערשט אין די קרייזן פון דער דאָרטמאנישער בורזשואַזיִע. די היגע בורזשו־אַזיִע, וואָס האָט היפּשע קאפּיטאלן אָנגעקליבן, האָט זיי געוואָלט אָנווענדן אין דער פּראָדוקציִע און זיך אויך אף אזא אופן בא־טייליקן אין דער עקספּלואטאציִע פון דעם פּאָטערלאנדס נאטור־אויצרעס און זיינע רייכע רעזערוון פון ביליקער ארבעט־קראפט, וואָס דאָס פאראָרעמטע פויערשאפט פלעג סיסטעמאטיש צושטעלן דער שטאָט און דער אינדוסטריִע. די ענגלענדער אָבער זיינען געשטאנען דער היגער בורזשואזיִע ווי א ביין אין האלדז. זיי האָבן ניט געוואָלט קיין שותפים באם עקספּלואטירן דעם אינדישן פויער. וואָס קלענער דער אוילעם פון פאבריקאנטן און הענדלער, אלץ גרעסער איז די סימכע באם אונטערפירן דעם באלאנס פון די רעוואָכים. וואָס שמעלער דער נאָכפרעג אף ארבעט־הענט, אלץ ביליקער זיינען זיי דאָך, עפענען דעם וועג פאר דער אָרטיקער בורזשואזיִע—האָט געהייסן עפענען דעם וועג פאר נייע קאָנקורענטן.

דאָס האָט געטריבן די אינדישע בורזשואזיִע אפּן וועג פון אָפּאָזיציִע און מערידע.

די אינטעליגענץ ווידער האָט ניט געקאָנט דערליידן די כוצפּע, מיט וועלכער די ענגלענדער האָבן זיך באצויגן צו דער אָרטי־קער באפעלקערונג און דער קולטור אירער.

דער באַרימטער אינדישער דיכטער ראַבינדראַנאַט טאַגאָר דערציילט פון איינעם אַן ענגלענדער „אַ טיפּישן דזשאָן בול״*) ווי ער זיצט צוגאַסט בײַ אַ אינדוס אין בענגאַליִע און שמועסט זיך בעשאַס־מײַסע אומפאַרשעמטערהייט וועגן דעם, „אַז דער מאָ־ראַלישער צושטאַנד פון די אינדוסן איז זייער נידעריק, אַז זיי פאַרמאָגן ניט קיין גענוגע אַכטונג צו דעם הייליקן רעכט פון לעבן, דעריבער זײַנען זיי ניט ווערט זיי זאָלן זיך באַטייליקן אין־נעם געשווירענעם געריכט״. „די טיפע פאַראַכטונג און גרינג־שעצונג—שרײַבט ווײַטער טאַגאָר—מיט וועלכן אָט־אָ די מענטשן באַציִען זיך צו אונדז, איז מיר אַזוי קלאָר געוואָרן נאָכדעם ווי איך האָב דערהערט אַזעלכע דיבורים, וואָס ווערן אַרויסגעזאָגט, זיצנדיק צוגאַסט בײַ אַ אינדוס אין שטוב, אַז נאָכדעם, נאָך אָט דעם מיטאָג, זיצנדיק בײַ זיך אין צימער, איז מיר פינצטער גע־וואָרן אין די אויגן. מיר האָט זיך געדאַכט, אַז איך זיץ בײַם צו־קאָפּנס פון מײַן גרויסן באַליידיקטן היימלאַנד, וואָס ליגט פאַר מיר אויסגעוואַלגערט אין שטויב. ס׳איז מיר שווער צו דער־ציילן, וואָס פאַר אַ טיפער צאַר ס׳האָט איבערגעפּולט מײַן האַרץ. ווי ווילד האָבן מיר דערנאָך אויסגעוויזן אונדזערע סאַהיבן אין זייערע טואַלעטן מיט זייער אומגעלומפּערטן ענגליש...״

און טאַגאָר האָט זיך טאַקע שפּעטער אָפּגעזאָגט פון אַלע ערע־צייכנס און פונעם טיטל סער, מיט וועלכע די בריטאַנישע רע־גירונג האָט אים באַשאָנקען.

אָט־אָ די שטימונגען האָבן געשטויסן די אינטעליגענץ אין די פאָדערשטע רייען פון דער נאַציאָנאַלער באַוועגונג.

אין 1885 יאָר נאָך האָט זיך געגרינדעט דער **אַלאינדישער קאָנגרעס**, וועלכער איז געוואָרן דער פאָרשטייער פון דער אינדישער בורזשואַזיִע און אינטעליגענץ. ער האָט געפאָדערט רעכט און זעלבסטפאַרוואַלטונג פאַר אינדיִע.

---

*) אַז מ׳וויל זאָגן אַ דורכשניטלעכער טיפּישער ענגלענדער, זאָגט מען „דזשאָן בול״, ווי מ׳זאָגט אויף אַ דורכשניטלעכן ייִדן „אַ פּאַשעטער כאַיִם־יאַנקל״.

ענגלאנד האָט דערפילט א געפאר. און וואָס וועט זיין, אויב צו דער בורזשואזיע וועט נאָך צושטיין דער פאראָרעמטער האַ־מוין און דער וואקסנדיקער פראָלעטאריאט?

דעריבער דארף מען זען שליסן ווי ס'ניט איז שאָלעם מיט דער בורזשואזיע. וואָס פאר א העזעק מ'זאָל דערביי ניט ליידן, פאָרט לוינט עס בעסער, ווי אופצושטעלן קעגן זיך גאנץ אינדיע פון גרויס ביז קליין, אָרעם און רייך.

האָט די ענגלישע רעגירונג צוגעזאָגט דעם קאָנגרעס אוטאָ־נאָמיע (זעלבסטפארוואלטונג), וויבאלד נאָר אינדיע וועט העלפן ענגלאנד אין א מילכאָמע. די אינדישע בורזשואזיע האָט זיך לאנג ניט געלאָזט בעטן. זי האָט גלייך ארויסגעלאָזט דאָס קאמף־געווער פון איר האנט, אראָפגעלאָזט די נאציאָנאליסטישע פאָן און מיט־געהאָלפן ענגלאנד אָנצוקלייבן הארמאטן־פלייש אין אינדיע און זיך אויך באטייליקט אין פאנאנדערטיילן די מיליטערישע האל־וואָע. ענגלאנד האָט דערפאר גלייך באצאָלט. עמעס, ניט מיט קיין ברייטער האנט, נאָר פאָרט באצאָלט. זי האָט איינגעשטעלט א גרע־נעץ־אָפצאָל פון $3^1/_2\%$ אף באוול־שטאָפן און דערמיט, אזוי צו זאָגן, פראָטעזשירט דער אינדישער טעקסטיל־אינדוסטריע. זי האָט אויך פארברייטערט די פאָרשטייערשאפט פון די אינדוסן אין די גע־זעצגעבערישע אנשטאלטן. דערינען זיינען באשטאנען מאָנטעגיוס (דעם אינדישן שייני־לעבעלעך) רעפאָרמען אין 1919 יאָר.

אכוץ דעם האָט מען זיי אויך מאווטיעך געווען אף לעהאבע דערפירן און פארברייטערן זייער איינפלוס אף די אינדישע איניאָנים ביז דערצו, אז אינדיע זאָל ווערן א גלייכבארעכ־טיקטער טייל פון דער בריטאנישער אימפעריע מיט אן איי־גענעם מיניסטעריום, וואָס איז פאראנטוואָרטלעך פאר די אינדישע געזעצגעבערישע אינסטיטוציעס און ניט ווי אצינד, ווען דער גוירל פון אינדיע ווענדט זיך מער אינעם ענגלישן פארלאמענט, ווי איי־דער אינעם ווילן פון די איינוווינער זיינע.

דאָס זיינען אָבער נאָר האווטאָכעס געווען. די רע־פאָרמען גופע זיינען זייער נישטיקע געווען. דאָך זיינען זיי גע־

נוג געווען קעדיי ארייַנצוטראָגן א שפאלטונג אינעם אינדישן קאָנגרעס און אָפּצושפאלטן פון אים די היפשסטע בורזשואזיִע און די רייַכערע אינטעליגענץ, וואָס האָבן זיך, ווייַזט אויס, באַנוגנט מיט די ענגלישע רעפאָרמען אָדער, ריכטיקער, זיי האָבן פון צוויי ראָעס אויסגעקליבן די קלענערע, די קלענערע פאר זיי. אין דער פערספעקטיוו פון דער נאציאָנאלער באוועגונג האָבן זיי גלייַך דערזעען, אז דאָס וועט אָפּוועקן די פארשלאָפענע אָפּגעשטאנענע פאָלקס־מאסן. האָבן זיי זיך גלייַך אָנגעהובן טוליען צום אלמעכטיקן אימפעריאליסטישן קאפיטאל, וואָס ווייסט ווי צו האלטן אין צוים די עקספּלואטירטע מאסן.

די מערהייט אָבער פונעם קאָנגרעס האָט אין 1919 יאָר דרייסט אופגעהויבן די פאָן פון „סוואראדזשא", וואָס איז די טייַטש: זעלבסטפארוואלטונג. אין אינדיִע, האָבן זיי געטייַנעט, דארפן זייַן באלעבאטים די אינדיִער.

47. אינדיִע אַף מאָרגן נאָך דער מילכאָמע.

די אומצופרידנהייט אין אינדיִע אָבער האָט זיך קלאל ניט באנוגנט מיט די בורזשואזע און אינטעליגענטישע קרייַזן. דער אינדוסטריִעלער אופבוי, וואָס האָט געבראכט צו דער קאָנצענטראציִע פון גרויסע מענגעס מענטשן אין די שטעט און דעריבער פון א גרויסער דאכקעס און נויט, האָט געשאפן אין דער ארבעטערשאפט אן אויסגעצייכנטן באָדן פאר אופברויז.

און דאָ האָבן זיך נאָך טכילעס מילכאָמע אומגעקערט פון אמעריקע די אינדישע ארבעטער, וואָס האָבן אהין עמיגרירט לאנג נאָך פאר דער מילכאָמע, און שפעטער אויך די אינדישע סאָלדאטן פון די פראָנטן פון דער וועלט־מילכאָמע.

אָט־אָ די עמיגראנטן האָבן געזעען אין אמעריקע און אפילע אין אייראָפּע אנדערע לעבנס־באדינגונגען פונעם ארבעטער־קלאס, אזעלכע באדינגונגען, וואָס ווי באשיידן זיי זאָלן ניט זייַן, זייַנען זיי פאָרט געווען אן אידעאל פארן אינדישן ארבעטער. די צוריק

געקערטע זײַנען אויך געבילדעטער געווען און רעוואָליוציאָנער געשטימט, באַזונדערס בענעגייע צו ענגלאנד.

אָט־אָ די רעוואָליוציאָנערע שטימונגען האָבן זיי צעטראָגן איבערן לאנד, איבער די שטעט און דערפער, ווען זיי זײַנען אהיים געקומען.

די געוועזענע סאָלדאטן פון די אייראָפּעישע פראָנטן זײַנען נאָכמער לינק געווען געשטימט. זיי האָבן שוין געזעהן ניט בלויז פון קיין זעלבסטפארוואלטונג פאר אינדיע, נאָר אויך פון א סאָציאַלער איבערקערעניש. האָט זיך דאָס אינדישע דאָרף א וויג געטון.

הונגערנדיקע פויערים.

באַזונדערס אין פענדזשאב. ט'האָבן זיך צעשפּילט די ערשטע אומרוען. הונגעריקע, אויסגעדארטע מיט ווײַסע בענדער ארום דער דיך האָבן זיך די פויערים אין די דערפער געקליבן. אונטער די העלע שטראלן פון דער אופגייענדיקער זון האָבן זייערע הוילע לײַבער געגלאנצט, ווי אָפּגעפּאָלירט רויט האָלץ.

— ברידער! וויפל וועלן מיר לײַדן? זעט, וויפל געלער ווייץ ס׳וואקסט ארום. אָבער איר זײַט דען זאט דערפון?

ווער פון אײַך לייגט זיך שלאָפן מיט א פולן מאָגן?

דאָס גאנצע ווייץ גייט אוועק אף שטײַערן די ענגלענדער און די פריצים אונדזערע, די זעמינדארן, וואָס זײַנען א האָר ניט בעסער פון די ווײַסע. דאָס זײַנען די אייגענע בלוטצאפּערס. מיר ארבעטן אף זיי אזוי ווי די אָקסן און דערנאָך שטארבן מיר פון שפאנקע [1].

— ריכטיק, ריכטיק! — האָט דער האמוין געטומלט.

— וואָס זאָלן מיר אָבער טון? וואָס טוט מען אָן געווער?

— נישקאָשע, אז ס׳ניטאָ קײַן געווער איז נאָך א קליינער אומגליק. אבי מע האָט שטײַפע הענט און א קאָפּ אף די פּלייצעס, געווער קאָן מען קריגן.

— א סאָף זאָל ווערן פון די זעמינדארן! א פײַער אף זיי!

א פּאָר טויזנט בראָנזן־לײַביקע פּויערים האָבן זיך א לאָז געטון מיט די מאָן־פעלדער, עטלעכע קילאָמעטער האָבן זיך אָט די רויטע פעלדער געצויגן.

זיי האָבן ארומגערינגלט די ווילע פון טשאקכאוואנטי, דעם רײַכסטן פּאָרעץ אין דער געגנט, זיך ארײַנגעריסן אין די טויערן.

דערשראָקענע פּענימער האָבן זיך אין די פענצטער א ווײַז געטון און ניט געסטײַעט, ערגעץ איז א פּרוי כאלאָשעס געפאלן.

דער פּארוואלטער אין א ווײַס לײַוונט העמד האָט געפּרוווט איבעריידן דעם האמוין. נאָר ס׳האָט אים ניט געהאָלפן. א פײַערל האָט א פינקל געטון לעבן דער ווערא נדע, אָט ברענט שוין דער דאך. דער פלאם לעקט שוין די שכיינישע געביידע, און אָט ברענט שוין דער גאנצער מאיאָנטעק, ווי איין גרויסער שײַטער. פון איין מאיאָנטעק האָט מען זיך צום צווייטן געלאָזט. ווען מע האָט שוין

---

[1] אין אינדיע שטארבן די לעצטע יאָרן פון שפאנקע מיליאָנען!

באָם פּערטן געהאַלטן, האָבן זיך ענגלישע סאָלדאַטן באַוויזן: מע האָט פאַרגעסן איבערשנײַדן די טעלעפאָן־דראָטן. האָט זיך דערהערט א זאַלפּ פון די ביקסן. האָבן זיך די פּויערים מיט געשרייען און מעסערס אַרופגעוואָרן אף די סאָלדאַטן.

— אף שטעכמעסער! — האָט א קאָמאַנדע געטון דער ענג־לישער קאַפּיטאַן.

דער שטרײַט איז ניט קיין גלײַכער געווען. ווי אונטערגע־שניטענע זאַנגען זײַנען די פּויערים געפאַלן צו דער ערד, דורכ־געשטאָכן פון די סאָלדאַטן.

פּויערישע אופשטענדלער.

עטלעכע הונדערט מענטשן זײַנען טויט געפאַלן. די ענגלענדער האָבן אָנגעוווירן סאַכאַקל צוויי פון זייערע.

די פּויערים האָבן אָפּגעטראָטן. האָבן די ענגלענדער אַסאַך פון זיי אין געפענקעניש גענומען. געבונדן זיי די הענט און זיי געטריבן מיט די פּריקלאַדן איבער די פעלדער געלן ווייק ביז דער גאָענטסטער אײַזנבאַן. און פון דאָרטן אין שטאָט, אין די טפּיסעס אַרײַן.

און דאָ האָט מען ערשט געגרינדעט מיליטערישע פעלדגעריכטן קעדיי זיך נויקעם צו זײַן אין די אופשטענדלער. דער קאָנגרעס פון דער צווייטער זײַט האָט געבילדעט א קאָמיטעט, וואָס האָט אופגערופן די באפעלקערונג צו אן אלגעמיינעם שטרײַק.

די באוועגונג אין פענדזשאב אין אפרעל 1919 יאָר האָט באַשטימט געטראָגן אן אויסגעשפּראָכענעם סאָציִאַל־עקאָנאָמישן כאראקטער. דערבײַ האָט מען אָנגעווענדעט גוואלד ניט בלויז בענעגייע צו די ענגלענדער. די ענגלענדער האָבן דערטרונקען אָט דעם אופשטאנד מיט א שרעקלעכער אכזאָריעס. אין איין אמריטסאר אליין—א שטאָט אזא—האָט מען צעשאָסן הונדערטער מענטשן.

דאָס האָט נאָך מער אופגעבראכט די באפעלקערונג. דערצו האָט זיך נאָך צוגעמישט דאָס, וואָס אין יולי 1920 איז אונטערגעשריבן געוואָרן סעווערער אָפּמאַך, וועלכער ווארפט אינגאנצן אונטער טערקײַ די אייראָפּייער. די צענדליקער מיליאָנען מוסולמענער פון אינדיע זײַנען אופגעבראכט געווען דערפון, וואָס זיי האָבן אָנגעווירן דעם כאליף זייערן (דעם טערקישן אויבערהאר איבער אלע מוסולמענער פון דער וועלט). און געוווסט האָבן זיי, אז אין דער מאפּאָלע פון טערקײַ איז שולדיק ענגלאנד, וואָס שלאָגט בלאט מיט טערקײַס קעגנער, מיט גריכנלאנד.

אָט־אָ דאָס אלץ צוזאמען גענומען: דער עקאָנאָמישער קריזיס, די אומצופרידנהײַט מיט די מיזערע ענגלישע רעפאָרמען, די פענדזשאַבער געשעענישן, די דערנידערונג פון טערקײַ,—האָט ארויסגערופן א באוועגונג אין די סאמע פארשיידענע סאָציִאַלע, נאציאָנאלע און רעליגיִעזע קרײַזן פון אינדיע.

איבערן לאנד האט זיך צעגאָסן א ברייטע באוועגונג: מיטינגען, געהיימע געזעלשאפטן, טעראָריסטישע אקטן.

די רעגירונג האָט דערויף אָפּגעענפערט מיט ארעסטן, קעפּונג, מיט פארמאכן צײַטונגען און דערקלערן באלאגערונג־צושטאנד אין א ריי שטעט (דעלי, לאַגאָר) און אפילע גאנצע פּראָווינצן (פענדזשאב).

48. סוואראדזש און סוואדעשי.

אין שפּיץ פון דעם לינקן טייל קאָנגרעס, וואָס איז טריי געבליבן דעם נאַציאָנאַל־אינדישן אידעאַל, איז געשטאַנען דער אדוואָקאַט מ א כ א ט מ א ג א נ ד י, וואָס האָט א גרויסן איינפלוס געהאַט אױף די אינדישע מאַסן.

זיי האָבן באַשלאָסן צ ו װ י נ ג ע ן די ענגלישע רעגירונג, זי זאָל פאָלגן די פאָדערונגען פון דער אינדישער באַוועגונג. נאָר מיינט איר עפּשער מאַכן אַן אויפשטאַנד מיט געווער אין דער האַנט? ניין: דאָס צווינגען, צו וועלכן גאַנדי האָט אויפגערופן, האָט געטראָגן א גאַנץ אָריגינעלן כאַראַקטער. מע האָט געזאָלט אַרויסווייזן די ענגלענדער א פ א ס י װ ן װ י ד ע ר ש ט א נ ד: אַלע אינדוסן, וואָס געפינען זיך אױף מעלוכע־שטעלעס, דאַרפן זיך פון זיי אָפּזאָגן; אַלע אינדישע יוריסטן דאַרפן אויפהערן אַרבעטן אין ענגלישע געריכטן, די סטודענטן דאַרפן פאַרלאָזן די רעגירונגס־שולן, די באַפעלקערונג דאַרף באָיקאָטירן ענגלישע סכוירעס,— דעמאָלט וועלן די ענגלענדער בלייבן איזאָלירט און זיך ניט קאָנען רירן פון דאַנען אהין, וועלן זיי בעלעס ברייִרע מוזן זיך אונטערגעבן.

אָט־אָ דער מעטאָד האָט געזאָלט לויט גאַנדיס מיינונג פון איין זייט ברענגען צום ציל, פון דער צווייטער זייט איז עס געווען א וועג, וואָס האָט ניט געדאַרפט קאָסטן קיין קאָרבאָנעס און זיך באַגיין אָן בלוט־פאַרגיס.

גאַנדיס פּראָפּאַגאַנדע האָט געפונען א גרייטן באָדן אין די הערצער פון די אומצופרידענע מאַסן און ס'איז אַוועק א סעדרע „פּאָליטישע שטרייקן" אַלפּי גאַנדיס נוסעך פון פּאַסיוון ווידערשטאַנד.

גלייכצייטיק האָט זיך אויך ברייט צעגאָסן די כוואַליע פון דער אַרבעטער־באַוועגונג, וועלכע איז נאָך דעמאָלט געשטאַנען אונטערן איינפלוס פון די נאַציאָנאַליסטישע קרייזן מיט גאַנדין אין דער שפּיץ.

אין איין יאַנוואַר כוידעש נאָך פון 1920 יאָר האָבן געשטרייקט 16 טויזנט אייזנבאַנער אין דזשאַמאַלפּורא, 65 טויזנט טעקסטילער

אין קאלקוטע, 20 טויזנט ארבעטער אין ראנגון, 10 טויזנט אר־בעטער פון דער בריטאנישער שיפסקאמפאניע. אכוצדעם איז אין באָמביי געווען אן אלגעמיינער שטרייק, אין וועלכן ס'האָבן זיך באטייליקט 200 טויזנט מאן. און נאָך אָט דעם „פּאָטשין" פון יאנוואר איז אזוי אוועק דאָס גאנצע יאָר. דערצו האָט מען נאָך פּאָ־גראָמירט די ענגלישע קליינן און באָיקאָטירט די ענגלישע סכוירעס.

גלייכצייטיק האָט מען זיך אָפּגעהאלטן בעשאס די וואלן אין די רעפאָרמירטע ראטן. אינעם באָיקאָט זיינען געגאנגען יאדאכעס די מוסולמענער מיט די אינדוסן, האגאם ביכלאל עקזיסטירן צווישן זיי שטענדיק רייבונגען. די ענגלישע מאכט האָט ניט געשוויגן, ארעסטירט די אָנפירער פון די אינדישע געזעלשאפטן אין דעלי און אויך אלע מוסולמענער „כסידים" (אָנהענגער) פונעם כאליפאט. אין לאגאָרא האָט מען געשאָסן אין א דעמאָנ־סטראציע פון די גאנדיסטן. פיל ארבעטער־שטרייקן האָבן זיך אויך געענדיקט מיט צוזאמענשטויסן מיט דער פּאָליציי.

דער אלאינדישער נאציאָנאלער קאָנגרעס, וואָס האָט זיך צו־נויפגעקליבן אין סאָף פון 1920 יאָר, האָט מיט נאָך מער אימפעט אופגערופן די באפעלקערונג איינצושטעלן זיך פאר דער אידייע פון „סווארעדזש", פארשטארקן דעם פאסיוון ווידערשטאנד און אופהערן צאָלן שטייערן.

צום קאָנגרעס איז צוגעשטאנען די אלמוסולמאנישע ליגע.

דאָס האָט ארויסגערופן א נייע כוואליע שטרייקן אין די אונ־טערנעמונגען און לערן־אנשטאלטן. צו דער סטודענטנשאפט האָט אָנגעהויבן צושטיין צוביסלעכווייז די פּראָפעסור און די דיפּלאָ־מירטע אינטעליגענץ. דערביי האָט זיך די נאציאָנאלע באוועגונג ווידעראמאָל געשפּאָלטן: בעיס א גרויסער טייל איז נאָך גע־בליבן בא דער פאָדערונג פון זעלבסטפארוואלטונג און האָט זיך נאָר געוואָלט דערשלאָגן, אז אינדיע זאָל אלקאָלפאָנעם ווערן אזא מין זעלבשטענדיקע קאָלאָניע פון ענגלאנד, ווי קאנאדע אָדער אווסטראַליע, איז שוין א צווייטער טייל פיל ווייטער גע־גאנגען. זייער לאָזונג איז געווען —

„סוואראדזש דורך סוואדעשי!"

ד. ה. זעלבסטפארוואלטונג דורך זעלבשטענדיקייט.

זיי האָבן געפאָדערט פאר אינדיע פולקומע פּאָליטישע און עקאָנאָמישע אומאָפּהענגיקייט פון גרויס־בריטאַניע.

זיי זיינען אויך גרייט געווען אָפּצוזאָגן זיך פון די „בסידישע" מעטאָדן פון פאסיון ווידערשטאנד און אָנצווענדן אָט־אָ יענע, וואָס דער אימפּעריאַליזם גופא ווענדט אָן, ד. ה. די מעטאָדן פון קראפט און אקטיוון, באוואָפנטן ווידערשטאנד.

עמעס, אין זייער לאגער זיינען נאָך כּילוקע־דייעס געווען מעקויעך דעם, וואָס פאר א מעלוכע־אָרדענונג אויסצוקלייבן פאר אינדיע: א מאָנארכיסטישע צי א רעפּובליקאנישע. ס'זיינען אויך רייבונגען געווען צווישן די אינדוסן און מוסולמענער. איטלעכער פון זיי האָט געוואָלט, אז די קומענדיקע קייסערישע קרוין אָדער דער פּרעזידענט־שטול זאָל דאפקע זיי געהערן.

זיי האָבן זיך אָבער צו פרי אָנגעהויבן שפּארן איבער דער פעל פונעם לעבעדיקן אימפּעריאַליסטישן בער, וואָס האָט נאָך לעסאַטע שטייף געהאלטן זיין לאפּע איבער אלע „שטרעמונגען" און „ריכטונגען" פון דער אינדישער באוועגונג. האָבן זיך די נאַציאָנאַליסטן און דעריקערשט גאנדי א וואָרף געטון איבער די אינדישע שטעט און דערפער מיט די לאָזונגען פון באָיקאָטירן די ענגלישע רעגירונג.

49. ווען דאָס פּויערטום קומט צום וואָרט.

אין יאנואר 1921 י. האָט זיך די באוועגונג אריבערגעוואָרפן אפן פּויערטום. נאָר דאָ האָט זי שוין אָנגעוווירן איר נאַציאָנאַל־אינטעליגענטישן כאראקטער. די פּויערשע באוועגונג איז מיטביידע פיס אף דער ערד געשטאנען, אף דער פעסטער ערד פון פאַרשארפטן עקאָנאָמישן קאמף. די פּויערים האָבן געצונדן די פּריצישע מאיאָנטקעס, — ניט די ענגלישע, נאָר דאפקע פון די אייגענע

אינדישע פּריצים, — צוליב די הויכע ארענדע־פּרײַזן, וואָס זיי פּלעגן שינדן פונעם פּויער.

די ערד אין אינדיִע געהער קימאט אינגאנצן דער מעלוכע, וואָס באקומט דערפאר פון די גרויסע ארענדאטאָרס א געוויסע ארענדע־פּרײַז. אין דאָרעם־אינדיע זײַנען אוזעלכע ארענדאטאָרס די ערדארבעטער גופע, וואָס ארענדירן בא דער מעלוכע קליינע ערד־כאלאָקים. אָט־אָ די סיסטעם הייסט בא זיי „ראיאָטווארי". אין צאָפן־אינדיִע אָבער שטייט צווישן דער מעלוכע און די קליינע ארענדאטאָרס א גרופּע גרויס־ארענדאטאָרס, וואָס פאראַרענדירן דערנאָך איבער די ערד צו די ערדארבעטער. זיי אליין אָבער באארבעטן זי ניט, זיי זײַנען נאָר פאראנטוואָרטלעך פאר דער מעלוכע, אז דאָס ארענדע־געלט וועט זײַן אויסגעצאָלט פּינקטלעך און צו דער צײַט. אָט־אָ די פּריצים, אָדער ווי זיי הייסן דאָ „זעמינדארן", וועלנדיק ארײַנכאפּן צו היפּשע פאַרדינסטלעך באם איבעראַרענדירן די ערד, רופן אָפּט ארויס דעם גרימצאָרן פונעם פּויערטום. אף אָט דעם באָדן האָט זיך עס צעשפּילט די אגרארע באוועגונג אין 1921 יאָר.

צוגעשפּילט האָט נאָך דער הונגער פון אָט דעם יאָר, וואָס האָט פיל מער אופגעטון איידער די אגיטאציע פון די באָיקאָטיסטן. דער הונגער האָט געפּלאָגט דאָס יאָר סײַ די צענטראלע סײַ די גרעניץ־פּראָווינצן. דער פאַרזייַ־שטעטך איז פארקלענערט געוואָרן אף א דריטל און געדראָט, אז די באפּעלקערונג זאָל אויך אף אזויפיל שיר ניט פארקלענערט ווערן. מיליאָנען האָבן געהונגערט. אן אָרגאן פון אופשטאנדן האָט זיך דורכגעקײַקלט איבערן לאנד פון דאָרף צו דאָרף און שטאָט צו שטאָט. און דער וויכער פון אָט דעם אורגאן האָט אינגאנצן פאַרטויבט גאנדיס רוף: „קעמפט קעגן אלץ, וואָס שמעקט מיט ענגלאנד, קעדיי צו ווערן באלעבאטים בא זיך אין לאנד". אן אנדער מעכטיקער רוף האָט געשאלט אין די אויערן: „קעמפט קעגן אַלע רײַכע און פארמעגלעכע, קעדיי איר זאָלט זיך פרײַהײַט דערשלאָגן פון אײַערע עקספּלואטאטאָרס און קאָנען אליין אײַנאָרדענען פאר זיך א בעסער

לעבן". אין גאנדיס פאסיוון ווידערשטאנד האָט מען פארגעסן. דער הונגער־מאלכאמאָוועס איז געשטאַנען פאר די אויגן.

דעמאָלט האָבן די אינדישע ערדפארמאָגערס גלייך פארשטאנען, אז בעסער איז די ענגלישע בייטש איידער דאָס פייער פון פויערשן אופשטאנד, און זיי האָבן אליין געשיקט רופן ענגלישע מיליטער־טיילן, וואָס האָבן זיך נויקעם געוועזן אין דער באפעלקערונג מיט דער גרעסטער אכזאָריעס. מיליטער־געריכטן און טויט־שטראָף האָבן געהוליעעט א טאָג און געווילדעוועט איבערן אינדישן פויער און ארבעטער.

50. אין שרעק פאר דער מאסע.

נאָך מער אגמאס־נעפעש האָבן די ענגלענדער געהאט פון די ארבעטער.

אין אינדיִע זיינען די ארבעטער־אָרגאניזאציעס פון טכילעס אָן אופגעקומען צוליב פּאָליטישן קאמף, ניט ווי אין אייראָפּע, ווו זיי זיינען דעריקער פּראָפעסיאָנעלע אָרגאניזאציִעס. דעריבער האָבן די שטרייקן אין אינדיִע קיינמאָל קימאט ניט געטראָגן קיין אויסגעשפּראָכענעם עקאָנאָמישן כאראקטער, נאָר קעסיידער געווען פארבונדן מיט געוויסע פּאָליטישע פאָדערונגען.

פּראָלעטאריִער איז אין אינדיִע בא א 20 מיליאָן. דאָס איז א גאנץ היפשע מאכט, אפילע ווען זי איז שוואך אָרגאניזירט. דעריבער האָט די שטרייק־באוועגונג זיך שטארק אָפּגערופן אף דער אינדוסטריִע, וועלכע איז אין פיל ערטער אָפּגעשטעלט געוואָרן.

נאָך אין דער באוועגונג פון 1921 יאָר האָבן זיך באטייליקט ניט בלויז די ארבעטער. אין די דעמאָנסטראציִעס האָבן זיך אָפּט גאנצע שטעט אופגעהויבן. די ענגלישע אכזאָריעסדיקע רעפּרעסיִעס האָבן נאָך מער אונטערגעצונדן די באפעלקערונג. אפילע די נאציאָנאליסטן האָבן זיך אָנגעהויבן אראָפּגליטשן אפן וועג פון רעוואָליוציאָנערן קאמף. ד ע ר ו ף האָט זיך גאנדי ניט געריכט, ע־

האָט זיך פארלוירן אינעם טאָג, ווען ס׳האָט אופגעריסן דער פּאָלקס־צאָרן און די מאסן האָבן זיך א וואָרף געטון צו דער ביקס, צום געווער, ער האָט זיך נאָך מער פארלוירן, ווען די ענגלענדער האָבן געפּראוועט א בלוט־סודע איבער די פעלדער פון אינדיע.

וואָס טוט מען? ווער איז שולדיק דערינען? — האָט גאנדי בּא זיך געפרעגט און געמאָנט ענטפער. שולדיק זײַנען, פארשטייט זיך, די מאסן, וואָס האָבן זיך געשטעלט אפן „געפערלעכן" וועג פון אקטיוון קאמף, פון באוואָפנטן שלאכט; שולדיק זײַנען די אָנפירער אף די ערטער, וואָס האָבן ניט מעקאיעם געווען די „פּארעווע" דירעקטיוון פון צענטער און נאָכגעגעבן דעם געדראנג פון די מאסן, שולדיק איז עפּשער אפילע ער אליין, גאנדי, וואָס ער איז צו ווײַט פארגאנגען מיט זײַנע פאָדערונגען, — אזוי האָט בּא זיך גאנדי געפּאסקנט, אזוי איז אויך געבליבן בּא א גרויסן טייל פון דער נאציאָנאליסטישער באוועגונג.

די ענגלישע רעגירונג, וואָס נוצט קונציק אויס דאָס מיטל פון „צעטייל און געוועלטיק", האָט מער ניט באדארפט האָבן, זי האָט גלײַך אויסגענוצט די כאראַקטע־שטימונגען פון די פרומע אינדישע נאציאָנאליסטן. צווישן אינדישן וויצע־קעניג און גאנדין זײַנען פאָרגעקומען א ריי בּאראטונגען. ס׳ווערן געגרינדעט „ליגעס פון שאָלעם־און אָרדענונג". גאנדי פּאָרט אראָפּ אף דער מאדרייגע פון אן אלאינדישן „גוטן־ייִדן", וואָס האלט דראָשעס קעגן שיקרעס, רופט אוף, אז איטלעכער זאָל בּא זיך האָבן א שפּינדריידל און א היימישן וועבשטול, קעדיי ער זאָל זיך קאָנען אָנקליידן פון זײַן אייגענעם שטאָף „קאדאָר" און ניט דארפן אָנקומען צו די ענגלישע טעקסטיל־סכוירעס, ער דערמאָנט אויך ניט פארגעסן דערינען, אז איטלעכער אינדישער פּאטריאָט דארף אָפּגעבן קאָוועד דער קו, צו וועלכער ס׳קניִען און ס׳בּוקן זיך די אינדישע פרומע לײַט.

פּאראלעל אָבּער מיט אָ די מידעס־טויוועס, צו וועלכע גאנדי רופט אוף די באפעלקערונג, פירט ער אן ענערגישן קאמף קעגן די קאסטן־גרופּירונגען און אנטוויקלט אין די מאסן דעם באוווסטזײַן, אז אלע מענטשן זײַנען גלײַך. ער שטעלט זיך אויך ניט אָפּ קעגן

וואָרענען די אינדישע סאָלדאטן, זיי זאָלן זיך אָפּזאָגן גיין אף א מילכאָמע קעגן טערקײַ, אויב די ענגלישע רעגירונג וועט עס פאָדערן.

אזוי האָט זיך גאנדי, וואָס האָט געוואָלט אויסשפּילן דעם „סוואראדזש" פאר אינדיע מיט קאָשערע וועגן, זיך געוואָרפן פון רעכטס אף לינקס און צוריק. זײַן רעליגיעז־מאָראלישע נאטור האָט אָפּטמאָל א גרויסע ראָליע געשפּילט אין דער באוועגונג

מאכאטמא גאנדי אין ארעסטאנטן-מאלבעש.

בעיס מע האָט געדארפט ריידן צום פאָלק. גאנדי איז א זעל־טענער רעדנער און זײַן אײַנפלוס אף דער אינדישער מאסע איז ניט אָפּצושאצן. אלס פּאָליטיקער אָבער האָט ער קײַן גראָדע לי־ניע קיינמאָל ניט געהאט. און אויב זײַן וועג האָט זיך אויסגעלאָזט פאר פאלש, פלעג ער דערפאר ניט זעלטן אָ פּ פּ א ס ט ן. דאָס איז

ניט קיין שפאס. ניט איינמאָל האָט גאנדי אַף זיך א טאָנעס ארופגעלייגט, ווען ער האָט גערעכנט, אז ער האָט א טאָעס געהאט און פארפירט די מאסן. הײַנט האָט ער געמאָלדן, אז אויב אינדיִע וועט ניט אויספירן דעם „סוואראדזש", וועט ער באגיין זעלבסטמאָרד.

פארשטייט זיך, אז אָנשרעקן מיט אזוינע מיטלען די ענגלישע רעגירונג, הייסט ארויסשטעלן אקעגן די איצטיקע טאנקעס א „שעם האמפוירעש".

אין דעם איז די ווידערשפּרעכלעכקײַט און גלײַכצײַטיק אומבאהאָלפנקײַט פון גאנדיס בעליסאָפעק מאָראלישער פערזענלעכקײַט. „אין דער צײַט פון מילכאָמע — זאָגט אן אלט ווערטל — שווײַגן די מוזעס (די געטנס פון קונסט און רועך־האקוידעש)" אין דער צײַט פון רעוואָליוציִע דאַסגלײַכן ווערן אויך אנטשוויגן, דארפן אנטשוויגן ווערן, די געטער פון אלטן קלאסן־יוישער. יניט איז די רעוואָלוציִע אין געפאר, יויצע זײַן פאר ביידע צדאָדים—איז א גאנץ קאָשערע—אָבער פאנטאסטישע אופגאבע.

דעריבער איז געווען א צײַט, ווען די ברידער אלי, די לידערס פון דער מוסולמאנישער באוועגונג, וואָס זײַנען אנטשלאָסענער געווען פון גאנדין, האָבן געוווּנען מער סימפּאטיעס בא דער אופגערייצטער באפעלקערונג.

51. מאלײַבארער אופשטאַנד.

טכילעס אווגוסט איז אין מאלײַבארער געגנט (ארום קאלקוטע), וואָס איז באזעסן פונעם מוסולמאנישן שייוועט „מופּלאס", פאָרגעקומען א שטורמישער אופשטאנד. אָנגעהויבן האָט זיך עס פון אן ערד־מאַכלויקעס צווישן א פּאָרעץ און אן ארענדאטאָר, און אויסגעלאָזט האָט זיך עס מיט אן אופשטאנד אקעגן די ענגלענדער. גלײַך זײַנען צו די אופשטענדלער צוגעשטאנען א ריי שטעט: ערנאד, טאנור, פאראפאנאנגאדי, פּיראָען און טירורען. די רעגירונג־באאמטע האָט מען אָדער געהארגעט אָדער

ארויסגעטריבן. די אײַזנבאַן־און טעלעגראַף־ליניִעס פאַרניכטעט, קעדײַ איבערצורײַסן דעם פאַרקער. די פּריצישע מאַיאָנטקעס כאָ־רעוו געמאַכט. אינעם אופשטאַנד האָבן זיך באַטייליקט דרײַ טויזנט קולי, וואָס האָבן געאַרבעט אף דער נאָענטסטער פּלאַנטאַציִע. די אופשטענדלער זײַנען געווען גוט באַוואָפנט, די ענגלענדער האָבן זיך ניט געקאָנט צערעכענען מיט די בונטאַרעס מיט דער הילף פון די אָרטיקע גאַרניזאָנען. זיי זײַנען געצוווּנגען צו שיקן קיין אינדיִע אַ ספּעציִעלע שטראָף־עקספּעדיציִע, וואָס האָט אַרעס־טירט, געשמיסן און צעשאָסן טויזנטער מענטשן. אַרעסטירט האָט מען אויך די אָנפירער פון דער מוסולמאַנישער באַוועגונג, די ברידער אלי און פיל אַנדערע אָנגעזעענע טוער פון דער אינדי־שער באָיקאָט־באַוועגונג. סאָף 1922 נעמען זיך ווידער צונויף די שיראִים פון קאָנגרעס. זיי רופן אויף די באַפעלקערונג מע זאָל „ניט פאָלגן די ענגלענדער" און לאָזן אַרויס אַ לאָזונג: „א ל ע א י ן ט פ י ס ע א ר ײַ ן", ד.ה. איטלעכער אינדוס דאַרף מוירעד זײַן (פּאַסיוו, ניט פאָלגנדיק) אין די ענגלענדער און זיך לאָזן אַרעס־טירן.

גאַנדי מעלדעט וועגן דערפון העפלעך דעם וויצע־קעניג, און, לײַ יעראַכעס, עפּשער וועט דער שייני־לעמעלעך זיך דערשרעקן פאַר דערפאַר און שענקען דעם לאַנד די געוווּנשענע „סוואַראַדזש".

דער וויצע-קעניג אָבער אײַלט זיך, ווײַזט אויס, ניט. דעמאָלט דערקלערט גאַנדי די געגנט באַרדאָלי פון באָמבייער פּראָווינץ פאַרן צענטער פונעם אופשטאַנד קעגן דער ענגלישער רעגירונג, וואָס האָט דערשטיקט די פרײַהײַט פון מינדלעכן און געדרוקטן וואָרט, די פרײַהײַט פון פאַרזאַמלונגען. נאָר דאָ כאַזערט זיך ווי־דעראַמאָל איבער די אַלטע געשיכטע. די באַוועגונג וואַקסט נאָכ־אַמאָל אַריבער גאַנדיס מאַסשטאַב. דער שווּנק פון דער רעוואָ־לוציאָנערער כוואַליע שווענקט גלײַך אַראָפּ די צו־פּאָרזיכטיקע פירער און טרעט אַרוף אפן וועג פון האַרטע מײַסים און אַנט־שלאָסענע טאַטן. דער צאָרן פון די געדריקטע מאַסן וויל ניט וויסן קײַן אָפּהאַלט, אין טשורי־טשורא האָט דער צעוויל־

דעוועטער האמוין פארברענט און לעבעדיק צעריסן עטלעכע פּאָליציי־לײַט.

גאנדי דערשרעקט זיך ווידער פאר די מאסן, רופט צונויף דעם אויספירקאָם פונעם קאָנגרעס און לייגט פאָר אָפּצושאפן דעם אופרוף „ניט פאָלגן", מאכמעס דאָס קאָן ווײַט פארפירן.

פיל אײַנוווינער פון טשורי־טשורא זײַנען געקעפּט און פאר־שיקט געוואָרן נאָך יענער מײַסע, און גאנדי אליין האָט געפאסט פינף טעג קעדיי אויסצוקויפן זײַן שולד פאר די קאָרבאָנעס, וואָס דאָס „ניט פאָלגן" האָט מיטגעבראַכט.

גאנדיס טאנייסים אָבער—האָט די ענגלישע רעגירונג, ווײַזט אויס, געהאלטן — זײַנען צו א קליינע שטראָף פאר אים און זי האָט אים פארמישפּעט צו זעקס יאָר טפיסע פאר „ארויסרופן סינע אין פאָלק און פאראכטונג צו זײַן מאַיעסטעט, דעם קעניג פון ענגלאנד".

52. אין אינדישן פארלאמענט.

די באָיקאָט־באוועגונג לעבט איבער א קריזיס. לאנג באָיקאָ־טירן א מעלוכע־אפּאראט, וואָס געפינט זיך אינעם קעגנערס הענט, קאָן מען ניט. די סטודענטן האָבן ניט געקענט יאָרנלאנג פארבלײַבן אויסער די ווענט פון די לערן־אנשטאלטן. די אינדישע יוריסטן און אדמיניסטראטאָרס האָבן ניט געקענט זיך לאנג האלטן אָן זייער ארבעט און זיך געמוזט אומקערן, א טייל פונעם קאָנגרעס מיטן נאציאָנאליסטישן לידער דאס קומט צום סייכל, אז איזאָלירן זיך פונעם מעלוכע־אפּאראט, קעדיי אָנצושרעקן די ענגלענדער האָט קיין שום זינען ניט. די ענגלענדער שרעקן זיך גאָרניט אזוי גרינג. פארקערט, מע דארף ארײַנגיין אין די רע־גירונג־אנשטאלטן, מע דארף זיך באטייליקן אין די וואלן צו די רעפאָרמירטע ראטן און אומעטום בילדן אן אקטיווע אָפּאָ־זיציע, אומעטום ארויסשטעלן די פאָדערונג פון זעלבסטפאר־וואלטונג. דער אקטיווסטער טייל פון קאָנגרעס מיט דאסן בעראָש גרינדעט צוליב דערצו די „פארטיי פון סווארזדזש".

אָט די פּאַרטיי צוזאַמען מיט אַנדערע אינדישע פּאַרטייען גענומען א אינטערעסיוון אנטייל אין די ראַטן־וואַלן פון 1923 יאָר. סע צעבּרעננט זיך א לעבּהאַפטע וואַל־קאַמפּאַניע, פון וועלכער די ענגלישע רעגירונג לאָזט, פאַרשטייט זיך, דאָס אויג ניט אראָפּ. ענדלעך, קריגן די סוואַראַדזשיסטן אין דער אַלאינדישער געזעצגעבּערישער פאַרזאַמלונג 45 ערטער פון 144.

דעם 1־טן פעווראַל פון 1924 יאָר עפנט דער אינדישער וויצע־קעניג רעדינג די ניי־אויסגעקליבּענע געזעצגעבּערישע פאַר־זאַמלונג און איז אַגעוו מודיע אין דער עפענונגס־רעדע, אַז

„קיין שום ענגלישע רעגירונג וועט ניט איינגיין דערויף, אַז אינדיע זאָל גלייך קריגן פולע זעלבּסטפאַרוואַלטונג, ווי די ענגלישע דאָמיניאָנען (קאַנאַדע, אַוסטראַליע א. א. וו.). קיין שום ענדערונגען אין דער ענגלישער קאָנסטיטוציע קאָנען ניט געמאַכט ווערן אָנעם העסקעם פונעם (בּאַלעבּאָס!) ענגלישן פּאַרלאַמענט. אויבּ עמעצער מיינט עס דערשלאָגן זיך מיט גוואַלד, וועט ער קריגן אָנגעלערנט דערפאַר".

און קעדיי די אינדישע נאַציאָנאַליסטן זאָלן כאַסוועשאָלעם ניט מיינען, אַז דאָס איז די ליניע פון די ענגלישע קאָנסערוואַ־טאָרן און אַז די ענגלישע אַרבּעטער־פּאַרטיי האָט אַן אַנדער מיינונג, האָט זיך מאַקדאָנאַלד אליין, דער דעמאָלטיקער מיניסטער, מאַטריעך געווען און צוגעשיקט א טעלעגראַמע בּעזעו האַ־לאָשן:

„קיין איין פּאַרטיי פון ענגלאַנד וועט זיך ניט דער־שרעקן פאַר קיין דראָונגען פון אופשטאַנד און פאַר קיין קעגן־רעגירונג־פּאָליטיק, און אויבּ אייניקע קרייזן אין אינדיע צווייפלען נאָך דערינען, וועלן זיי אינגיכן האָבּן דאָס געלעגנ־הייט זיך דערינען איבּערצייגן. זאָלן אַלע פּריינט פון אינדיע זיך מער פאַרלאָזן אויף אונדזער סייכל און גוטן ווילן."

די טייטש דערפון איז דאָך זייער פּאָשעט: איר וועט קיינעם ניט דערשרעקן. פאַר קיין אופשטאַנד האָבּן מיר קיין מוירע ניט, מיר האָבּן גענוג בּיקסן. און מיר, מאַקדאָנאַלד מיט דער כעווראַיע,

וועלן בענטשן די קוילן, מיט וועלכע מע וועט אײַך צווינגען איר זאָלט זיך פארלאָזן אף אונדזער יוישער און סייכל.

נאָר קעדיי צו פארשמירן עטוואָס דעם אײַנדרוק פון אָט־אָ די „קלאָרע דיבורים", פארענדיקט מאקדאָנאלד מיט איידלקײַט פון א דזשענטלמען:

„איך ווייס גאנץ גוט, אז גוטע באציִונגען דארפן זײַן פון „ביידע צדאָדים, דעריבער וועגד איך מיך ניט בלויז צו די „אינדוסן, נאָר אויך צו דער בריטאנישער רעגירונג".

דערפאר האָט דער לאָרד אָליוויע, דער נײַער שטאט־סעקרטאר איבער די איניאָנים פון אינדיִע אין דער לאָרדן־פאלאטע, געגעבן צו פארשטיין עפנטלעך דעם סייכל, פארוואָס ענגלאנד האָט ניט קיין כיישעק און האָט דאָס רעכט ניט אָפּ־צוטראָגן זיך פון אינדיִע, פּאָשעט און פּראָסט:

„מאכמעס מיר, ענגלענדער, האָבן באשאפן די איצטיקע „אינדיִע, און ווען ניט מיר, וואָלט דאָרט אפילע קיין נאציאָ־„נאליסטישע באוועגונג ניט געקאָנט אופקומען".

אָט־אָ די אלע האסראָעס, וואָס די סווארשדוש־פארטיי האָט באקומען סײַ פונעם אינדישן וויצע־קעניג, סײַ פונעם ענגלישן „פּראָלעטארישן" מיניסטער, האָבן איר, פארשטייט זיך, קיין מוט ניט צוגעגעבן. פונדעסטוועגן האָבן זיי דרייסט געשטימט קעגן ביודזשעט, ווי אלע אָפּאָזיציִעס פון דער גאָרער וועלט טוען עס. און דער וויצע־קעניג פון אינדיִע האָט זיי געהערט ווי דעם קאָטער — ווידעראמאָל ווי אלע וויצע־קעניגן און קעניגן פון דער וועלט טוען עס, ווען אין זייער רעשוס איז די מאכט, דאָס כאִיל און דער גאנצער מעליכע־אפּאראט. און האקלאל — אין אינדיִע איז שאָלעם ועשאלווע, מיט א פארלאמענט און אן אָפּאָזיציִע, אלץ ווי בא לײַטן...

מער ניט אײן קלייניקײַט, — די דייע איבער די הונדערטער מיליאָנען מענטשן פון אינדיִע האָט א פארלאמענט, וואָס זיצט מיט א צען טויזנט וויאָרסט ווײַטער, אין אן אנדער לאַנד: באם ברעג פון דער טעמזע.

53. גאנדי.

ניט געקוקט אף דעם דורכפאל פון זײַן פּאָליטיק, האָט גאַנדי געשפּילט א גרויסע ראָליע אין דער אופוואכונג פון די מאסן אין אינדיִע. אָפטמאָל האָט ער גאָר אזוי ווײַט ניט געמיינט ווי ער האָט פּועל געווען און געווירקט. דאָס האָט ער דער ערשטער געוואָרפן אין האכנאָעדיקן אינדישן דאָרף דעם לאָזונג: ניט פאָלגן. דאָס האָט אף זײַן רוף צום ערשטן מאָל אופגעבויגן זײַן אײַנגעבויגענע פּלייצע דער פאַרשטויסענער און צוגעדריקטער אינדישער פּויער. און ענדלעך—דאָס האָט ער, גאנדי, צום ערשטן מאָל דרייסט אטאקירט פאר די אויגן פון גאנצן פאָלק די קאסטן־פעסטונג. די קאסטן־סיסטעם איז איינע פון די גרעסטע מעניִעס אפן וועג פון דער באפרײַונג פון אינדיִע, מאכמעס צום ניצאָכן קאָן מען קומען, ווען מע מארשירט אין געשלאָסענע רייען און ניט ווען מע איז צעבּרעקלט אין צענדליקער קאסטעס און מע מיִעסט זיך איינער פונעם אנדערן. גאנדי האָט עס פארשטאנען און דעריבער דרייסט אופגעהויבן די פאָן פון קאמף קעגן אָט דער שעדלעכער טראדיציִע. קיין שום סווארעדזש — האָט ער גע־וואָרנט — וועט קיינמאָל ניט מעקויעם ווערן, קאָלזמאן אינדיִע וועט האָבן שלאל מיט קאסטעס, העכערע און נידעריקערע, פײַנע און גיוווּעדיקע. אויב אינדיִע האָט בא זיך אירע פּאַריִער (לעצטע שעבּעלעצטע), איז פארוואָס זאָל ענגלאנד ניט פארעכענען גאנץ איִנדיִע, אלע אינדוסן, פאר פּאַריִער? און ער האָט דערקלערט, אז איטלעכער קאָן ווערן א בּראמינער, וויבאלד ער איז א רע־וואָליוציִאָנער, קעמפט פאר פרײַהייט. ניט דער איז א בּראמינער, וואָס האָט דעם טיטל פון זײַנע עלטערן געיארשנט. די וואָס האָבן פון זיך ניט אָפּגעוואשן די זינד פון קאסטעס־סינע, די זײַ־נען בעהיימעס.

אין 1921 יאָר האָט גאנדי געפּרוווט אָרגאניזירן א קאָנפע־רענץ פון יענע אינדישע שוואָטים, וואָס געפינען זיך אויסער קאסטעס. ער האָט געוועקט זייער באוווסטזײַן און זעלבסטווערדע.

און די לעצטע צײַט פֿאָדערן שוין די געװױזענע פּאַריזער מע זאָל זיי צולאָזן צו די קאָהאָלשע ברונימער, זיי אַרײַנלאָזן אין די באַטיי־מיקדאָשים און אָנעמען אין די שולן, נאָר זיי באַגעגענען נאָך א שטאַרקן װידערשטאַנד.

אין 1924 נאָך האָבן די עלטערן פון די קינדער פון איין נאַציאָנאַליסטישער שול ניט געװאָלט דערלאָזן מע זאָל צונעמען אין דער שול קינדער פון פּאַריזער.

גאנדי האָט זיך געװענדעט צו זיי: סטײַטש, װי קאָנט איר זײַן נאַציאָנאַליסטן, פֿאָדערן גלײַכהײַט בא די ענגלענדער בעשאַס איר אליין שטױסט אָפּ אײַערע אייגענע ברידער?

נאָר ס'האָט אים גאָרניט געהאָלפן, האגאם ער האָט ציטירט פּסוקים פון די הייליקע שריפטן. די עלטערן זײַנען דערױף ניט אײַנגעגאַן, און גאנדי האָט געמוזט אָפּטרעטן און מאַסקים זײַן, מע זאָל גרינדן א באַזונדערע שול פאר אָפּגעשטױסענע.

54. אכימזא.

אין אָט דעם װאָרט איז באַהאַלטן די גאַנצע טורע גאנדיס. די טײַטש דערפון איז: ניט ענטפערן מיט קיין געװאַלדטאַט אף געװאַלדטאַט, ניט װידערשטעלן זיך מיט קיין קױעך קעגן קעגנער, נאָר װירקן מיט מאָראַלישע מיטלען, װירקן מיט די אייגענע שטילע ליידן, עפּשער װעט זיך יענער פאַרכלינען פון דײַן צאַאַר, עפּשער װעט אין אים צעגיין דאָס האַרץ. אין טאָך פון זײַן טעאָריע ליגט דער גלױבן אינעם מענטשן, דער גלױבן דערינען, אז דער יױשער און דער עמעס מוזן סאָפּקאָלסאָף זיגן און אײַנבּרעכן דעם ערגסטן סױנע, און אײַנבּרעכן אים ניט מיט קיין געװאַלדקראַפט, נאָר מיט דערמיט אליין שױן, װאָס עמעס איז עמעס און יױשער איז יױשער.

אין גאנדיס „אכימזא" שטעקט אסאך פונעם אינדישן אסקעטיזם פון די יאָגן און סאַמיאַסי. זיי לייגן זיך אף בעטלעך מיט צװעקעס, קעדיי צו דערװעקן דאָס ראַכמאָנעס פונעם ריבוינע־

שעל אוילעם, פונעם האר פון דער וועלט, און גאנדי הייסט אויך די מאסן זיך מאטערן און לײַדן ביכדיי פויעל צו זײַן אפן האר פון אינדיִע, זײַן מאיעסטעט דעם וויצע־קעניג.

און זײַנען דען זײַנע טאנייסים ניט קיין קאָפּיִע פון דעם טשווע־טון און די אינויִם־קאָשים, וואָס די אינדישע באלע־טשווע טוען זיך אָן?

דער כילעק איז נאָר, וואָס דאָ, בא גאנדין, האָבן מיר עס אין דער איידלסטער און ריינסטער פאָרם פון עמעסן אידעאליזם.

אָבער די מאסן איז דערפון ניט גרינגער.

דערפאר אָבער, — דאפקע דערפאר, וואָס דער גאנדיזם האָט אין זיך די נאציאָנאל־רעליגיִעזע שטריכן פון אלע אינדישע באלעטשוועס, דאפקע דערפאר, ווײַזט אויס, האָט זײַן טוירע אזא אײַנפלוס אף די אָפּגעשטאנענע רעליגיִעזע מאסן.

דער מאסן־מענטש געפינט בא גאנדין ניט קיין נײַס: די אייגענע הייליקע קי, דיזעלביקע טשווע־שטימונגען, — נאָר אין א פיל מער איידעלער און אידעאליזירטער פאָרם.

אינטערעסאנט איז די אקאלי־באוועגונג, וואָס האָט זיך צע־שפּילט אין אינדיִע און וואָס גייט מיט גאנדיס דראָכים, מיטן וועג פון אכימזא.

אקאלי — דאָס איז א סעקטע' פונעם שייוועס סיקכען. זיי האָבן געוואָלט באפרײַען זייער א דאוונהויז לעם דער שטאָט אמריטסאר, דעם אזויגערופענעם גאָלדענעם טעמפל, וואָס אין אנדער גרופּע האָט פארנומען. יענע אָבער האָבן זיך גע־ווענדעט צו דער רעגירונג, וועלכע האָט זיי גענומען אונטער איר שוץ. איז אוועק א שטרײַט. די סיקכי האָבן געבילדעט א קאָמיטעט, וואָס האָט געפירט אונטעהאנדלונגען מיט דער רעגי־רונג און אָנגעפירט מיט די אופשטאנדן פון די אקאלי קעגן דער רעגירונג. דערבײַ האָט זיך דער אופשטאנד אויסגעגאָסן אין זייער אָן אָריגינעלער פאָרם, אין דער פאָרם פון אכימזא.

טויזנטער אקאלי האָבן ארומגערינגלט דעם גאָלדענעם טעמפל און פיר טויזנט זײַנען ארײַן אין טעמפל גופע, און אלע האָבן

זיי א ניידער געגעבן ביז לעצטן אָטעם מילכאָמע פירן דערפאַר, אַז דער טעמפל זאָל זיי איבערגעגעבן ווערן, זיי און זייער סעקטע. אלע טאָג פלעגן אנדערע הונדערט מאַן ארויסגיין צום בריק, ווו ס׳איז געשטאַנען אן אָפּ־טייל ענגלישע פּאָליציאַנטן, ארוסגיין אָנגעטאָן אין שווארצע ספּאָדיקעס מיט ווײַסע גירליאַנדן בלומען און זיך שטעלן דאַוונען. פלעגן זיי די פּאָליציאַנטן באַגעגענען מיט לאַנגע שטעקנס, וואָס האָבן אײַזערנע שפּיצעקן געהאַט, און זיי נעמען שלאָגן, געשלאָגענע פלעגן די דאַוונער פאַלן, זיך נאָכאַמאָל אופהייבן און ווידעראַמאָל פאַלן צעהאַרגעטע, צעמאַזיקטע ביז זיי האָבן שוין קיין קויעך ניט געהאַט אופצוהייבן זיך פונעם אָרט. און די אלע קלעפּ און וווּנדן פלעגן זיי צונעמען אָן איין געשריי, אָן א זיפץ אפילע, אָן א געבעט אין די אויגן, און דער איבעריקער אוילעם אַרום האָט איבערגעלעבט א גוואַלדיקע היספּײַלעס פון אָט דעם מין מעסירעס נעפעש. סאָפּקאָלסאָף האָבן זיך די אַקאַלי זייערס דערשלאָגן, די ענגלישע מאַכט האָט זיי אָפּגע־געבן דעם גאָלדענעם טעמפּל. נאָר ס׳איז א גרויסער סאָפעק, וואָס האָט דאָ מער פועל געווען: די אכימזא, דער שטומער ווי־דערשטאַנד פון די מיספּאַלעלים, צי די מוירע פון דער רעגירונג, אַז דאָס געדולד זאָל באַ די אַקאַלי ניט פּלאַצן און זיי זאָלן איבערגיין פון אכימזא צו אנדערע קאַמף־מיטלען; צווייטנס, וואָס האָט דאָ ענגלאַנד אָנגעווירן, צי איז־דער גאָלדענער טעמפּל באַ די אַקאַלי געווען, צי באַ עמעצן אנדערש?

די אַקאַלי האָבן זיך זייערס דערשלאָגן. נאָר אצינד פירן זיי אָף דעמזעלביקן אויפן א שטרײַט פאַר א צווייטן ניצאָכן. די ענג־לענדער האָבן אראָפּגעזעצט פונעם שטעל איינעם א ראַדזשאַ, א נאַסי פון א קליין סיקכיש מעלוכעלע „נאַבכי״. די אַקאַלי אָבער זײַנען דערמיט ניט צופרידן. קעמפן זיי דערפאַר מע זאָל אומקערן די קרוין זייער באַליידיקטן נאַסי. קעמפן אויך דורכדעם, וואָס זיי לאָזן זיך שלאָגן און האַרגענען ביז דער לעצטער מאַדרייגע.

און פונדעסטוועגן, ניט געקוקט אף דער פרומער פאָרם פון אָט דעם קאמף־מיטל, קאָן ער אויך דערפירן צו בלוטיקע צו־זאמענשטויסן, ווען ער נעמט אָן א מאסן־פאָרמע.

אין איין שטילשווייַגנדיקער סיקבישער דעמאָנסטראציִע, וואָס האָט זיך ניט געוואָלט צעגיין, האָבן די ענגלענדער אָנגעצילט זייערע קוילנוואַרפערס. א הונדערט זיינען דערהארגעט געוואָרן אפן אָרט און פירהונדערט פארוווּנדעט. האָבן די אקאלי א נייַע מאכנע אף זייער אָרט געשיקט, א מאכנע צום דערשאָסן ווערן; נאָר די ענגלישע מערדער האָבן זיך עס שוין ניט דערוועגט צו טון. זיי האָבן דערפילט, אז זיי שטייען באם קראטער פון א ווולקאן, האָבן זיי שוין די צווייטע מאכנע ארעסטירט, איז נאָך איר ארויס א דריטע, א פערטע, א פינפטע, א זעקסטע און אַ זיבעטע, און אלע זיַינען זיי ארעסטירט געוואָרן. מיט וואָס סע וועט זיך ענדיקן, איז נאָך לעסאטע ניט באוווּסט. באוווּסט איז מער ביט איין זאך, אז גאנדיס לאָזונג „אלע אין טפיסע אריַין" ווערט ליַיכטער אויסגעפילט דורך די ענגלענדער איידער דער לאָזונג פון זעלבסטפארוואלטונג.

55. דאָס נייַע וואָרט.

לופטיק־גרינג האָבן געשוועבט די גריפן איבער באָמביי, קריַיזלענ־דיק זיך אין דער לופטן. צוויי שלאפקיַיטן זיַינען אומגעגאן אין שטאָט: טשומא און שפאנקע, זיַינען טויזנטער מענטשן געפאלן אין די גאסן. און די גריפן זיַינען פון טאָג צו טאָג פעטער געוואָרן.

אין דעם אזיאַטישן טייל שטאָט, אין איינער פון די שמאָלע געסלעך, האָבן זיך מענטשן געקליבן. געקליבן און ניט געשטיַיעט עפעס אין א רויטן טויער אזוא. און זיי האָבן געהאלטן אין איין גיין, און געגאנגען זיַינען אלע אין איין ריכטונג.

טבילעס מיט א שמאָלן דורכגאנג, דערנאָך מיט אן אָפענעם הויף ביז זיי האָבן געטראָפן אין א גאנץ היפשער דירע, פון יענער זיַיט הויף מיט פענצטער הויך איבער דער ערד.

געפּאַקט איז דאָרט געווען — אַ גוואַלד! מענטשן, וואָס ריידן אויף דער שפּראַך מאַראַטי, זײַנען געזעסן ענג אויסגעזעצט אויף די בענק. אַלע האָבן געטראָגן טורבאַנען אויף די קעפּ, קיין איין אייראָפּייער ניט, אַלע מיט טונקלברוינע פּנימער, פאַר־טראַכטע אָקסענע אויגן, גראָבע ליפּן, אַ שטאַרק אַנטוויקלטן אונטערשטן מוילביין און מיט נאַקעטע פעסטע אַקסלען.

אַלע אין העלן געקליידעט, אין ווײַסן, ווײַס־ראָזיקע, ציטרין־געלע און שמאַראַגד־גרינע קליידער.

אין איין עק צימער איז געווען צונויפגעקלאַפּט עפּעס אַ מין טריבונע. און לעבן איר — טישן. און אַרום זיי — מענטשן, וואָס האָבן ערנסט עפּעס פאַרשריבן.

ווען אין זאַל האָט זיך אַזויפיל אוילעם אָנגעקליבן, אַז ס'איז שוין געוואָרן שווער אויסצודרייען זיך, איז אויף דער טריבונע אַרויף איינער אַ קליינער פולבלעכער מענטש און אָנגעהויבן קלינגען מיט אַ גלעקעלע.

דאָס איז אַ געהיימע־פאַרזאַמלונג. איינע פון די אומצאָליקע געהיימע פאַרזאַמלונגען, אויף וועלכע די אײַנוווינער פון אינדיע קלײַבן זיך באַ זיך אין לאַנד.

דאָ האָט מען געקאָנט פרײַ ריידן און אַרויסזאָגן אַלץ, וואָס ס'האָט אָנגעזאָטן אויפן האַרצן.

ענגלאַנד וואַרגט מיט איר שווערן יאָך די העלדזער פון די אינדוסן. ווען וועט שוין ווערן לײַכטער, ליכטיקער? צי ווייסן די פאַרזאַמלטע וועגן פּאָליטישן מאָרד אין קאַלקוטע? וועגן גע־נעראַל, וואָס איז געקומען פון לאָנדאָן מיט וויכטיקע פּאַפּירן? די פּאַפּירן האָט מען באַ אים אויפן געלעגער געפונען, אָן זײַנען זיי! און אָן איז דער טעלעגראַפישער קאָד, דער שיפער. איז די צײַט דען נאָך ניט געקומען?

— צווישן די דיקע שווייסיקע אינדוסן זיצט אַסאַך יונוואַרג, וואָס ס'ברענט אין זיי, ס'גליט דער גאַר צו אַרבעטן און קעמפן פאַר דער באַפרײַונג פון אינדיע:

— נידערן זאָל דער ענגלישער יאָך!

— נידערן זאָלן די רויטע פּענימער! — אזוי רופן זיי די אייראָ־פּייער, וואָס ווערן רויט־אָפּגעבּרענט פון דער זון אין די טראָ־פּישע לענדער.

דער אוילעם האָט אָנגעשפּיצט די אויערן, מע כאַפּט זשעדנע איטלעך וואָרט.

מערסטנטייל טרעט ארויס יונגווארג, נאָר ניט זעלטן רעדן אויך באַיאָרנטע מענטשן.

נאָר אָט איז ארויף אף דער טריבּונע א מענטש מיט פּעך־שווארצע האָר, מיט א בּרענענדיקן קוק, מיט צעבּאָרשטענע האָר, וואָס האָבּן ערטערווײַז ארויסגעשטעקט פון אונטערן טורבּאַן. זייער דאר איז ער געווען אָט דער מענטש, נאָר זײַן שטימע האָט אָפּגעקלונגען אין אלע ווינקעלעך פון זאל: אלע האָבּן זי געהערט. און ער רעדט עפּעס נײַס.

פונוואנען האָט ער עס גענומען?

די באַיאָרנטע זײַנען געזעסן עפּעס ווי דערשראָקן, בּא דער יוגנט אָבּער האָט דאָס בּלוט אָנגעהויבּן פריילעך שפּילן אין אלע אָדערן. זיי האָט זיך געדאכט, אז בּא זיי וואקסן פליגל אויס.

פון שטענדיק זײַנען זיי געווינט, אז אף אלע פארזאמלונגען רעדט מען פון איין זאך:

— אינדיִע פאר די אינדוסן!

רײַך און אָרעם, — פון אלעמען רעדט מען אין איין נוסעך, גלײַך ווי סע קיין קאסטעס ניטאָ אף דער וועלט. גלײַך, ווי ווירקלעך אלע אינדוסן זײַנען שוין גלײַך צווישן זיך און אז מע זאָגט „אינדיִע פאר די אינדוסן“ — ווייסן שוין אלע וועמען מע מיינט.

אָט־אָ דער מענטש אָבּער איז עפּעס אראָפּ פון דעם אויס־געדראָשענעם נוסעך. עפּעס שטעלט ער נײַע פראגן — און פאָ־דערט א קלאָרן ענטפער.

— ווער איז ער אָט־אָ דער? ווער האָט אים געבּראכט אהער?

ער לאכט נאָר אויס. ער שטעלט זיך אנידער. איר זאָלט נאָר זען, מיט וואָס פאר אמין שטעל און פרעגט:

— פאר וועלכע אינדוסן?

— עפשער פאר די פריצים, די זעמינדארן, די בלוט־צאפערס פונעם פאָלק, וואָס גייען אָפּט יאדאכעס מיט די ענגלענדער, צי פאר די מיליאָנען ארבעטער, וואָס שמאכטן אין די ענגע ווארשטאטן און גיסן זיך אָפּ מיטן בלוטיקן שוויים פאר, פיסנעם שטיקל ברויט? — פאר וועמען?

עפּעס רעדט ער ניט צו דער זאך, דער רעדנער, אין זאל איז א באוועגונג. איינציקע שטימען פאָדערן מע זאָל בא אים צונעמען דאָס וואָרט. ער הייבט אָבער אוף שטאָלץ דעם קאָפּ אפן לאנגן דארן האלדז און פרעגט די פארזאמלונג:

— צווישן וועמען איז ער? עפשער ניט קיין פריינדענקערישע מענטשן? איז דאָ ניט קיין פרייהייט פון וואָרט — צי קאָן ער ניט זאָגן דאָס, וואָס ער וויל?

מע לאָזט אים ריידן. זיין שטימע האָט אין זיך עטוואָס, וואָס צווינגט צוהערן זיך צו אים, און זיינע ווערטער זיינען ניי.

דאָס איז א קאָמוניסט.

דאָס ערשטע מאָל קלינגען דאָ אָט־אָ די נייע געדאנקען אָט־אָ דאָ אין אזיע, צווישן מענטשן, אף וועלכע סע הויערט נאָך די יערושע פון דוירעס, פון מיטאלטער, פון געצנדינערײַ.

פארשטייט זיך. ער איז אויך קעגן די ענגלענדער, וואָס פארהאלטן די אנטוויקלונג פון לאנד און זויגן פון איר אויס די בעסטע זאפטן. נאָר צי זיינען נאָר זיי די סאָנים פון די 300 מיליאָן איינוווינער פון אינדיע? און ווו זיינען די זעמינדארן, וואָס נאָגן אויס דעם לעצטן טראָפּן בלוט פון מיליאָנען פויערים? און ווו זיינען די טעקסטיל־פאבריקאנטן אונדזערע, די אינדוסן דאפקע, וואָס ווערן ניסאשער אפן כעשבן פון די ארבעטער, וואָס שטארבן פון הונגער?

— איז דען ניטאָ קיין אינדוסן, וואָס זיינען ערגער פון ענגלענדער? וואָלטן זיי אזוי ניט געווען, ווי זיי זיינען דאָ!

— נאקעט זיינען מיר אלע געבוירן געוואָרן און נאָכן טויט וועלן מיר זיך צוריק אומקערן צו דער ערד. קאָלזמאן מיר לעבן אָבער, ווילן מיר אלץ געניסן פונעם לעבן, און געניסן וואָס בעסער.

צוליב דערצו אָבער דארף מען אָפּווישן דעם כילעק צווישן קאסטעס און קלאסן און פארניכטן דעם יאָך פון רײַכע און פּריווילעגירטע, אומאָפּהענגיק דערפון, וואָס פאר א קאָליר פון פּאָנעם זיי זאָלן ניט האָבן!

נעמט אָבער אומיסטן טוט א קוק, ווי ווױנען און לעבן אונדזערע ארבעטער? כאפט זיך ארײַן אין „טשוילי", די ארבעטער־קאזארמעס, ווו קיין וואסערלייטונג און קאנאליזאציע מעגט איר אפילע ניט זוכן, — צי האָט איר דאָרט כאָטש געזונג לופט צום אָטעמען? אין א קעמערל פון 3 קוו. מעטער וואלגערט זיך א גאנצע ארבעטער־מישפּאָכע פון עטלעכע נפּאשעס. אמאָל ווױנען אין אזא צימערל, די גרייס ווי א גענעץ, עטלעכע מישפּאָכעס און מע שלאָפט לויט דער ריי. אָט דאָס איז א לעבן?

איז דען א כידעש דערבײַ, וואָס עפּידעמיעס רײַסן ארויס טויזנטער און מיליאָנען ארבעטער־לעבנס פאראמאָל?

איז ווו זאָל דער ארבעטער נעמען קויעך זיך ראנגלען מיט שלאפקײַטן, אויב ער ארבעט 10—15 שאָ א טאָג, און עסן קען ער נאָר איינמאָל אין טאָג, — אף מער קלעקט אים זײַן לוין ניט. א רובל א טאָג — אן א־בעטער, 50 קאָפּ. — אן ארבעטערן און 15־20 קאָפּ. פאר קינדערשער האָרעוואניע, — אָט דאָס זײַנען די רעוואָכים פון אונדזערע ארבעטמאסן, וואָס שאפן ווילטאָג פאר די אינדישע פאבריקאנטן און ענגלישע קאָלאָניזאטערס. אזוי לעבט די גרעסטע מערהײַט פון אונדזער 50־מיליאָניקן פּראָלעטאריאט אין שטאָט און אין דאָרף, אף די טעקסטיל־פאבריקן און טיי־פּלאנטאציעס; באזונדערס שרעקלעך איז די לאגע פון די לעצטע, פון די ארבעטער אף די פּלאנטאציעס. אייניקע ארבעטן פאר 10 קאָפּ. א טאָג. הײַנט ווי באגייט מען זיך דאָרט מיט די ארבעטער? וואָס פאר א ווערט האָט פארן פּלאנטאטער דאָס לעבן און געזונט פון זײַן „קולי"? ווער וועט זיך אָנעמען זייער קריוודע? אונדזער ארבעטער האָט זיך ערשט ניט־לאנג אָנגעהויבן צוגעווײנען צום געדאנק, אז אף דער וואך פון זײַנע אינטערעסן שטייט דער פּראָפעסיאָנעלער ארבעטער־פאריין, — נאָר אויך דאָ דראָט אים שוין

א געפאר מיצאד די באלעבאטים, וואָס האָבן אָנגעהויבן אָרגאניזירן בעק וון פארעטערישע ארבעטער־פארײנען, קעדיי אונטערצורײַסן דעם ווידערשטאנד אקעגן דער מערדערישער עקספלואטאציע. זיי צוהילף קומט די ענגלישע אדמיניסטראציע, וואָס פארווערט די ווידקלעך־רעוואָליוציאָנערע ארבעטער־אָרגאניזאציעס און רודפט זיי מיט אלע מיטלען. נאָר דאָס העלפט זיי ווייניק וואָס: אין 1922 י. איז בא אונדז געווען בא 30 פארײנען מיט 50.000 מיטגלידער. אין 1928 י. איז שוין געווען בא 100 פארײנען מיט 200.000 מיטגלידער.

אָט ווו סע ליגט דער וועג פון באפרײַונג! אָרגאניזירן די עקספלואטירטע מאסן אין קאמף פאר א בעסער לעבן, פארײניקן אונדזערע קויכעס מיט די אָנשטרענגונגען פון דער רעוואָליוציע אין אנדערע לענדער,— דאָס און נאָר דאָס וועט אויסלײזן אינדיע פון אונטער דער מאכט פונעם ענגלישן פויסט. גאנדיס טאנייסים און פשאָרעסדיקע פאָליטיק־טרײַבערײַ בענעגייע צו די ענגלישע בלוט־זויגערס וועט אונדז אף קיין רעכטן וועג ניט ארופירן. פארקערט, דידאָזיקע קאָנטער־רעוואָליוציאָנערע האנדלונג פון אונדזערע נאציאָנאליסטן ברענגט מיט זיך די ווײַטערדיקע פארשקלאפונג פון אינדיע אונטערן יאָך פון ענגלישן אימפעריאליזם. נאָר וואָס ארט דאָס די סוואראדזשיסטן? זייער גאנצער נאציאָנאלער קאמף איז דאָך אין טאָך ארײַן מער ניט ווי א קאמף דערפאר, ווער סע זאָל עקספלואטירן דעם אָרעמען אינדוס. דאָס דארפן באנעמען אונדזערע ארבעטער־מאסן, און דאן וועלן זיי געפינען זייער ריכטיקן וועג, דעם וועג פון קאמף פאר דער מאכט פון ארבעטער און פויערים!

56. דער אופרײַס.

עטלעכע מײַל ווײַט פון דער שטאָט דעלי, די ווינטעריקע רעזידענץ פון ענגלישן וויצעקעניג, געפינט זיך א טויטע שטאָט: נײַ־דעלי. דאָס איז א שטאָט אָן דירעס, קלייטן און מארקן, א שטאָט פון קאנצעליאריעס, ארכיוון און קלערקן („טשינאָווניקעס"). די שטאָט, ווו סע געפינט זיך דער צונויפגעדריקטער ענגלישער פויסט, וואָס דריקט הונדערטער מיליאָנען אינדוסן.

טכילעס אפרעל 1929 איז אין נײַ־דעלי פֿאָרגעקומען א געשעעניש, וואָס האָט אָפּגעקלונגען איבער גאנץ אינדיִע און אויך אויסער די גרענעצן אירע.

אין דעם פּרעכטיקן זאל פון דער ענגליש־אינדישער געזעצ־געבערישער פארזאמלונג האָט מען בעיס א זיצונג, בעשאסן .בא־האנדלען א געזעצפּראָעקט וועגן „געזעלשאפטלעכער באוואָרנט־קײַט", ארײַנגעוואָרפן צוויי באָמבעס. די באָמבעס האָבן צעבראָכן עטלעכע בענק, אָף וועלכע סע זיצן די אָנהענגער פון דער רעגי־רונג, אייניקע מענטשן זײַנען פארוווּנדעט געוואָרן. גלײַכצײַטיק מיט די באָמבעס האָט מען אין זאל ארײַנגעוואָרפן עטלעכע פּראָ־קלאמאציעס. זיי זײַנען געווען אונטערגעשריבן: „באלראדזש, דער הויפּט־קאָמאנדיר פון דער אינדאָסטאנער סאָציִאליסטישער ארמיי",— א טיטל אביסל צו א הויכער און פאטעטישער. די די־בורים אָבער פון דער פּראָקלאמאציע זײַנען איינפאכער און פאר־שטענדלעכער. דאָרט איז געשטאנען:

„דאָס אינדישע פאָלק ווארט פון סײַמאָנען ברעקלעך האנאָ־כעס און קריגט זיך אפילע איבער יענע ביינדלעך, וועלכע מע האָט אים נאָך לעסאטע אפילע ניט צוגעוואָרפן. אין דערזעלביקער צײַט טוט זיך די רעגירונג אירס, זי פּראָעקטירט און גיט ארויס געזעצן קעגן ארבעטער־אומרוען, קעגן אגיטאציע און פּראָפּאגאנדע, זי ארעסטירט די ארבעטער־פירערס. מיט איין וואָרט, זי גיט אונדז צו וויסן, אז מיר האָבן ניט וואָס צו וואַרטן פון איר!"

דידאָזיקע באָמבעס האָבן א שטיקל פאָרגעשיכטע. אין 1919 י. האָט אינדיִע באקומען פון ענגלאנד אן האווטאָכע אז ניט שפּעטער, ווי אין 10 יאָר ארום, ד. ה. פון 1929, קריגט זי א נײַע קאָנסטיטו־ציע, א מין אווטאָנאָמיע,— און דאָס איז נאָר א אָנ... יז ווײַטער־דיקע רעפּאָרמען אפן וועג דערצו, אינדיִע זאָל ווערן זעלבשטענדיק.

איז דאָך גוט. די צאָרע איז נאָר, וואָס די טײַטש פונעם וואָרט „זעלבשטענדיק" פארשטייט מען אנדערש אין לאָנדאָן און אין אינדיִע. „לאָנדאָן" האלט, אז מע דארף אויספּרווון דעם דויפּעק, צי־איז שוין אינדיִע דערוואָקסן, זי זאָל זיך קענען באגיין אָן א אייבער־

האר. האָט מען געגרינדעט א ספּעציעלע קאָמיסיע, וואָס דארף
טאָפּן דעמדאָזיקן דויפּעק און באַשטימען, וויפל גראַם קאָנסטיטוציע
מעג איינעמען דאָס אינדישע פאָלק. אין דערדאָזיקער קאָמיסיע
וועגן דער אינדישער אווטאָנאָמיע איז קיין איין אינדוס
ניט אריין. צו וואָס דארפן זיי דאָס? מע וועט זיי דאָך געבן
א פארטיקע אווטאָנאָמיע!

איז בעקיין זיצט און ווארט אף כעסעד, אף סיימאָנס כע-
סעד: סיימאָן איז דער פּאָרזיצער פון דערדאָזיקער קאָמיסיע, וואָס
איז מיט דעם צוועק אראָפּגעקומען פון לאָנדאָן אין י. 1928 פאר-
שטייט זיך, אז סיימאָנס אראָפּגעקומענע קאָמיסיע האָט געהאט
אין אינדיע א רעכטע באַגעגעניש: פּראָטעסט-מיטינגען, טרויער-
מאניפעסטאציעס א. אז. וו., א. אז. וו. דאָס האָט אף אים געהאט
א שטיקל פּעולע, האָט ער ערגעץ-ווו געוואָרפן א וואָרט, אז אינ-
דיע וועט באַקומען די רעכט פון א דאָמיניאָן, ד. ה. זי וועט זיין
אונטערגעוואָרפן ענגלאנד ניט מער ווי קאנאדע אָדער אווסטרא-
ליע. דערמיט האָט ער געקויפט די הערצער פון די וואקלדיקע
נאציאָנאליסטישע גרופּירונגען. ער האָט אָבער גלייך געקריגן א
„אָנצוהערעניש״ פון לאָנדאָן, אז קיינער האָט אים ניט געשיקט
טיילן קיין האַווטאָכעס, אז זיין זאך איז זיך מער ניט דערוויסן,
„צי איז מען דערוואָקסן״ און אף „וויפל איז מען דערוואָקסן״, און
אים טאקע בעפּיירעש געגעבן צו וויסן, אז ער זאָל מער פון קיין
דאָמיניאָען ניט דערמאָנען. בעשאס סע ווערן געשריבן דידאָזיקע
שורעס, איז שוין פארעפנטלעכט דער פּראָעקט פון סיימאָנס קאָ-
מיסיע. פון קיין דאָמיניאָן-רעכט איז אין אים קיין זייכער ניטאָ,
ענגלאנד בלייבט באַלעבאָס איבער דער ארמיי פון אינדיע, איבער
איר אויסערלעכער פּאָליטיק און איבער צווישן-אינדישע באַציונגען,
צווישן די באַזונדערע מעלוכעלעך. אלץ קעדיי צו האָבן די מעג-
לעכקייט פון „צעטיילן און געוועלטיקן״, לויטן אלטן שפּריכוואָרט.

אָט אזא טייך האָט זיך אויסגעלאָזט פון דער צוגעזאָגטער אין
י. 1919 אינדישער אווטאָנאָמיע.

די בורזשואזע נאציאָנאליסטן, וואָס האָבן געלייגט דערוף אלע

זייערע האָפענונגען, האָבן זיך פולקאָם קאָמפּראָמעטירט אין די אויגן פון די מאסן. די באָמבעס אין נײַ־דעליער פּארלאמענט זײַנען געווען א אויסדרוק פון אָט דער טיפער אומצופרידנקייט, וואָס די ענגלישע ביוראָקראטן און די אינדישע בורזשואזע אָפּאָרטוניסטן האָבן ארויסגערופן אין די ארבעטנדיקע מאסן.

57. די זוימען פון רעוואָליוציע.

איינע פון די לעצטע געזעלשאפטלעכע געשעענישן אין אינדיע, וואָס עפענען א נײַ קאפּיטל אין דער געשיכטע פון דער אינדישער רעוואָליוציאָנערער באוועגונג, איז די אויסבילדונג פון אן ארבעטער־ און פּויערשער פּארטיי.

געגרינדעט האָט זי זיך אין מאדראס און טראָגט דעם נאָמען „לייבאָר־קיסאָן־פּארטיי״, ד. ה. ארבעטער־ און פּויערים־פּארטיי. אין איר שפּיץ שטייט איינער סינגאראוועלו טשעטיאר, וואָס האָט נאָך אפן אלינדישן קאָנגרעס פון 1922 י. זיך דערקלערט אלס קאָמוניסט. ער האָט ווירקלעך אָנגעפירט מיט אסאך שטרײַקן.

אין 1927 י. האָט די ארבעטער־ און פּויערים־פּארטיי פארעפנטלעכט איר פּראָגראם. זי אנטבלויזט דאָס פּאָנעם פון דער נאציאָנאליסטישער באוועגונג, איר צווייפּענימדיקייט און אומאנטשלאָסנקייט. פאַרן איינציקן מיטל פון קאמף האלט די ארב.־ און פּויערים פּארטיי דעם דירעקטן ארײַנמיש פון די מאסן און דעם קאָנטראָל פון די ארבעטער־פארייניען איבער די אײַזנבאנען, פּאָסט און טעלעגראף. ווייניקער אנטשלאָסן איז אָט די פּארטיי אין דער אגראר־פּאָליטיק, און דעריבער גיט זיך איר לעסאטע ניט אײַן צו דערוועדבן די סימפּאטיעס פון די ברייטע שיכטן פּויערים.

פאראן, פארשטייט זיך, אויך א קאָמוניסטישע פּארטיי, נאָר זי מוז לעסאטע פירן איר ארבעט אונטערערדיש, קעדיי די ענגלישע סקאָרפּיאָנען זאָלן צו איר ניט דערגרייכן.

זי פירט לעסאטע א קאמף פאר אן אכטשאָיקן ארבעט־טאָג, פאר א מינימאלן ארבעטלוין, פאר א קאָנטראָל איבער דער אינדוסטריע,

און ווען ס'וועט שלאָגן די שאָ, וועט זי אויך ארויסשטעלן די פאָדערונג פון אן ארבעטער־רעגירונג. לעסאטע איז די קאָמפּארטיי אויך די איינציקע, וואָס קעמפּט פאר דער באפרײַונג פון אינדיִע פונעם ענגלישן יאָך. ווײַל סײַ די בורזשואזיִע און אינטעליגענץ, סײַ דער נאציאָנאלער קאָנגרעס,— אלע גייען זיי אף האנאָכעס בענעגייע צו ענגלאנד, זיי שרעקן זיך פיל מער פארן „טיל" פאר זייערן, פאר די אייגענע ארבעטער, פויערים און פּאריִער, וואָס פילן זייער אכדעס מיטן אלוועלטלעכן רעוואָליוציאָנערן פּראָלעטאריאַט.

די לאגע, וואָס עקזיסטירט איצט אין אינדיִע, האָט געצוואונגען די קאָמוניסטישע פארטיי אויסארבעטן פאר אָט דעם לאנד א דערווײַליקע, אזוי גערופענע מינימום־פּראָגראם. די הויפּט־פּונקטן פון אָט דער פּראָגראם באשטייען אין פאָלגנדיקן: 1) פול־שטענדיקע נאציאָנאלע אומאָפּהענגיקײַט בא א דעמאָקראטישער רעפּובליק, וואָס איז געבויט אף אלגעמיינעם וואל־רעכט; 2) אָפּשאפן פּריוואט־אייגנטום אף ערד; 3) קלענער מאכן דעם ארענדע־אָפּצאָל פאר ערד, פארקלענערן די אומדירעקטע שטײַערן און פארגרעסערן דעם פּראָגרעסיוון האכנאָסע־שטײַער; 4) אָנווענדן אין דער לאנדווירטשאפט די מאָדערנע טעכניק; 5) נאציאָנאליזירן די אונטערנעמונגען פון געזעלשאפטלעכער ווערט; 6) אײַנפירן א 8־שאָ׳יִקן ארבעט־טאָג און אײַנשטעלן א מינימום פון ארבעט־לוין.

דער VI קאָנגרעס פונעם קאָמינטערן האָט אָנגעצייכנט א קלאָרן וועג פאר דער יונגער קאָמפּארטיי פון אינדיִע. זי דארף באקעמפן אלע רעשטלעך פון פעאָדאליזם אין אינדיִע, צוגרייטן די אגראַרע רעוואָליוציע און א פּראָלעטארישע דיקטאטור אינעם געשטאלט פון א סאָוועטישער רעפּובליק. דאָס קען דערגרייכט ווערן אפן וועג פון אויפבויען א פעסטע קאָמוניסטישע פארטיי, מיט קעמערלעך אף די אונטערנעמונגען, פראקציעס אין די פּראָפאריינען און גרופּעס אקטיוויסטן אינעם אופוואכנדיקן פויערטום, וואָס זאָלן אָרגאניזירן פויערישע פארבאנדן צום קאמף מיט די עקספּלואטאטערישע שיכטן פון דאָרף.

ליטעראטור.

1. Проф. А. Е. Снесарев — Индия.
2. Г. Ретбоун — Индия.
3. А. Мухараджи — Аграрная Индия.
4. Б. М — цев — Азия.
5. Рабиндранат Тагор — Бенгалия.
6. „ „ — Воспоминания.
7. „ „ — Гора.
8. Шейэ Т. — Современная Индия.
9. Бонзельс В. — По Индии.
10. Эверс Г. — Индия и я.
11. Голлигер А. — Волнующаяся Азия.
12. Штейнберг Е. — Индия.
13. „ Рабочее движение в Индии.
14. Геккель Э. — Натуралист под тропиками.
15. Фостер — Поездка в Индию.
16. Крубер — Очерки географии, изд. Антика.
17. „ и др. — Азия (геогр. сборник).
18. Вольф-Мебус — География иностр. государств.
19. Рой — Новая Индия.
20. Корнеруп Э. — В сказочной стране.
21. Павлович М. — Борьба за Азию и Африку.
22. „ — Империализм и борьба за великие железно[illegible] и морские пути будущего, ч. I и II.
23. Ратцел[illegible] — [illegible]оведение, т. I и II.
24. Хоррабин [illegible]торико-экономическая география мира.

אינהאלט

פאָרוואָרט 3
1. ווי ווײַט איז קיין אינדיִע . . . 5
2. פארוואָס ציטערט אזוי ענגלאנד איבער אינדיִע 8
3. דאָס רויוואַרג פון אינדיִע . . . 10
4. אינדיִע פאר זיך 12
5. געוויקסן, ווינט און רעגן 14
6. עסוואָס געשיכטע 19
7. איצטיקע אינדיִע 22
8. אייניקע ציפערן 25
9. דער ארײַנפאָר קיין ציילאָן 27
10. דער פעטאך 29
11. אין געל-פּיס-האָטעל 33
12. די וואלד-מענטשן 35
13. אין די בערג פון ציילאָן 39
14. די דזשונגלי 42
15. די הויפּטשטאָט פון די קייסאָרים פון לאנקא 45
16. דער גאניידן אין ציילאָן 47
17. די קרעלן-גערטנער 52
18. דער נאטור - פאָרשער באם ברעג יאם 56
19. א טאָג אויסקומעניש אין ציילאָן . 58
20. אין א סינגאלעזער דאָרף . . . 62
21. דער קראאל 65
22. צווייערליי אינדיִעס 71
23. באָמביי 73
24. קאלקוטע 75
25. די אנדערע נײַע שטעט 76
26. די זומער-שטעט 77
27. אינדיִע פון דער פארגאנגענהײַט 78
28. די שטאָט פון דער בעסטער וואסער . 79
29. בראמא 83
30. דער אינדישער פאנטעאָן . . . 86
31. דאָס הייליקע אינדזיל 89
32. די באלעטשווע 94
33. דער גורל פון סוואמי- סארא-סוואטי 98
34. די אינדישע פרוי 100
35. די יונגע מאמע 103
36. די באיארערקע 104
37. די קונצנמאכערס 107
38. די באשווערער פון שלענג 111
39. די קאסטעס 113
40. די טמיים („אומריינע") 117
41. די פאריִים 122
42. דער שווײַג-טורעם 124
43. אין דאָרף 129
44. די רײַז-פעלדער באנאכט . . . 132
45. אינדוסטריִאליזאציע פון אינדיִע . 135
46. די נאציִאָנאלע באוועגונג . . . 137
47. אינדיִע אף מאָרגן נאָך דער מילכאָמע 140
48. סווארדוש און סוואדעשי . . . 145
49. ווען דאָס פויערטום קומט צום וואָרט 147
50. אין שרעק פאר דער מאסע . . 149
51. מאליבארער אויפשטאנד . . . 152
52. אין איבערישן פּארלאמענט . . . 154
53. גאנדי 157
54. אכימזא 158
55. דאָס נײַע וואָרט 161
56. דער אופרײַס 166
57. די זוימען פון רעוואָליוציע . . 169

[illegible] 85 [illegible]

[illegible]

ІНДІЯ й ЦЕЙЛОН

[illegible]

[illegible]